BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
14—D
39

9.
K. 1.

Ex DONO
Philippi Evangelisti.

Digitized by Google

APOLOGIA ROBERTI S. R. E. CARDINALIS BELLARMINI,

PRO RESPONSIONE SVA AD LIBRVM IACOBI MAGNAE BRITANNIAE REGIS, CVIVS TITVLVS EST,

Triplici nodo triplex cuneus;

IN QVA APOLOGIA REFELLITVR
Præfatio Monitoria Regis eiuſdem.

ACCESSIT EADEM IPSA RESPONSIO
Iterum recuſa, quæ ſub nomine MATTHAEI TORTI
Anno ſuperiore prodierat.

BIBL. SS. IO. & PA. DE URB.

ROMÆ, Apud Bartholomæum Zannettum. M. DC. IX.
SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Imprimatur. Cæſar Fidelis Viceſg.

Imprimatur. Fr. Ludouicus Yſtella Magiſter Sacri Palatij Apoſtolici.

Digitized by Google

RVDOLPHO SECVNDO IMP. CAESARI SEMPER AVGVSTO,

CAETERISQ. REGIBVS, Ac Principibus, qui Deum Patrem, & Eccleſiam Catholicam Matrem agnoſcunt, Dominis ſuis clementiſsimis.

ROBERTVS CARD. BELLARMINVS Felicitatem à Domino ſempiternam precatur.

ANTE annos circiter tres Iacobus Magnæ Britanniæ Rex iuramentum ſubditis ſuis Anglis Catholicis ſuſcipiendum propoſuit: in quo ſub ſpecie fidelitatis, quæ Principibus debetur à populis, fidei Catholicæ abnegatio continebatur. Admonitus de hac re Summus Pon-

Digitized by Google

tifex PAVLVS V. ad quem ſollicitudo omnium Eccleſiarum pertinet, pro ſuo paſtorali munere binas literas, in forma Breuis, ad Anglos Catholicos dedit, inſtruens eos, & docens, vt cauerent inſidias; iuramentum enim illud ſine pernicie animarum ſuſcipi non poſſe. Et quoniam Archipresbyter Anglorum, qui cæteris Dux eſſe debuerat ad periculum vitandum, primus in foueam cecidit; ego ad eum, cum quo mihi olim neceſsitudo interceſſerat, exhortatoriam Epiſtolam ſcripſi. Hæc officia pietatis cum ad Regem delata fuiſſent, mirum in modum eius animum pupugerunt. Itaque librum edidit, tacito nomine auctoris, quo & Breuia Summi Pontificis, & Epiſtolam meam vehementer exagitauit. Libri inſcriptio erat, Triplici nodo triplex cuneus. Ad eum librum, cum primum is ad manus meas peruenit, breuiter, & modeſtè reſpondere ſtudui; ne fortè libellus regius fructum illum nobis eriperet, quem Breuia Summi Paſtoris, & Epiſtola mea in animis fidelium Anglorum gignere cæperant. Quia vero regius liber nomen auctoris non præferebat; viſum etiam mihi eſt iuſtis de cauſis, nomen meum ita tegere, vt tamen iuxta regulas Eccleſiaſticas nomen alicu-

ius

s docti viri liber gereret, qui, ſi opus eſſet, de
pro edito rationem redderet. Hanc meam ne-
ceſſariam defenſionem Rex in deteriorem par-
tem interpretatus, excanduit, rurſusq. in arenam
deſcendens, non ſolum priorem libellum recudi
iuſsit, ſe auctorem profeſſus; ſed etiam addidit
monitoriam præfationem, qua ita reſponſionem
meam carpit potius, quam refellit, vt ſimul Ma-
ieſtates, & Celſitudines Veſtras ad perfidiam ſol-
licitare, atque ab Eccleſiæ Catholicę complexu
abſtrahere, & ad ſinum adulterę pellicere non
dubitauerit. Ego igitur Apologiam hanc meam,
qua pręfationem monitoriam, & refutationem
libri mei, refellere ſtatui, Vobis Reges, & Princi-
pes Orthodoxi, & potentiſsimi, dicandam eſſe
cenſui: non vt antidotum contra venenum pro-
pinem, quo Maieſtates, & Celſitudines Veſtras
in recta fide fundatas, & radicatas nequaquam
egere, certiſsimè ſcio; ſed quia cum in tota præ-
fatione, atque adeo in toto regio libro ego pun-
gar, ego carpar, ego apud Maieſtates, & Celſitu-
dines Veſtras in inuidiam adducar, æquum eſt,
vt apud eaſdem ipſe me defendam, & ſcriptionis
meæ rationem reddam, & ſimul (quod Sacer-
dotum Domini proprium officium eſt) dogma-

ta San-

ta Sanctiſsimę noſtrę fidei impugnantibus pro viribus reſiſtam. Neque debet nouum, aut inſolens videri, quod ſcribamus aduerſus Regem, & regios libellos, vbi neceſsitas fidei id requirit, cùm extent libri non pauci veterum Epiſcoporum, maiorum noſtrorum, Hilarij Epiſcopi Pictauienſis, & Luciferi Epiſcopi Calaritani aduerſus Conſtantium Imperatorem hæreticum; Gregorij Epiſcopi Nazianzeni, & Cyrilli Epiſcopi Alexandrini aduerſus Iulianum Imperatorem Apoſtatam. Aggrediar igitur, veſtra bona venia, Prefationem monitoriam excutere, atque ab inſcriptione principium faciam.

CAPI-

CAPITA
HVIVS APOLOGIAE,
Et quæ præcipua ſunt in adiuncta Reſponſione.

DE inſcriptione Præfationis, Caput I. pag. 1
Quod non ſit communis cauſa Regis Anglorum, cum Regibus, & Principibus Orthodoxis, & Catholicis. Cap. II. 13
De comparatione Regis, & Pontificis. Cap. III. 16
De comparatione Regis, & Cardinalis. Cap. IV. 19
Quod Cardinalis Bellarminus nulla iniuria Regem affecit, cùm Apoſtolicorum Breuium, & Epiſtolæ ſuæ defenſionem ſuſcepit. Cap. V. 29
Quod Cardinalis Bellarminus directè reſponderit ad Apologiam pro iuramento fidelitatis: Aduerſarius vero ſtatum cauſæ mutet, & ad alia extra rem digrediatur. Cap. VI. 36
Iacobum Regem ab hæreſi excuſari nulla ratione poſſe. Cap. VII. 53
Non eſſe recentia dogmata, ſed antiquiſſima Interceſſionem Sanctorum, Miſſam priuatam, Tranſubſtantiationem, & alia, quæ Rex Angliæ nouitia, & nupera vocat. Cap. VIII. 66
Nulla probabilitate ex cap. 2. Epiſt. 2. ad Theſſal. colligi poſſe Romanum Pontificem eſſe Antichriſtum. Cap. IX. 91
De ſede, & duratione Antichriſti. Cap. X. 97
De Henoch, & Elia. Cap. XI. 101
De quatuor viſionibus Sancti Ioannis in Apocalypſi, quibus Antichriſtus deſignatur ex ſententia Regis. Cap. XII. 110

Diluui-

Diluuntur variæ calumniæ. Cap. XIII. 120
Excutitur Peroratio Regis. Cap. XIV. 132
Reſponſio ad ea, quæ ſub nomine Mendaciorum, ementitarum hiſtoriarum, & nouorum dogmatum, Rex *ſcripſit aduerſus librum Matthæi Torti, qui verè Cardinalis Bellarmini liber eſt, ſed iuſtis de cauſis alieno nomine editus.* Cap. XV. pag. 138
Sequuntur hiſtoriæ, quas Rex *ementitas dicit. cum reſponſione.* Cap. XVI. 152
Sequuntur noua dogmata, quæ Rex *notauit. cum reſponſione.* Cap. XVII. 156
Reſponſio ad librum inſcriptum Triplici nodo triplex cuneus, quæ huic Apologiæ adiuncta eſt. 161
Primum Breue Pontificium ad Catholicos Anglos. 168
Secundum Breue ad eoſdem. 192
Epiſtola Cardinalis Bellarmini ad Archipresbyterum Angliæ. pag. 195
Reſponſio ad ea quæ obijciuntur contra Epiſtolam Cardinalis Bellarmini. 201

DE

DE INSCRIPTIONE præfationis. Caput I.

SACRATISSIMO atque inuictiſſimo Principi, ac Domino Rudolpho Secundo Rom. Imp. ſemper Auguſto: Sereniſſimis, atque potentiſſimis Chriſtiani Orbis Monarchis, ac Regibus, Illuſtriſſimis celſiſſimisq. Principibus, Rebus publicis atque Ordinibus: Fratribus, Conſanguineis, affinibus, fœderatis, atque amicis cariſſimis: Iacobus Dei gratia magnæ Britanniæ, Franciæ, & Hiberniæ Rex, fidei verè Chriſtianæ, Catholicæ, Apoſtolicæ, veteriſq. ac primitiuæ Eccleſiæ, tot Epiſcoporum, aliorumq. fidelium martyrij gloria coronatorum ſanguine illuſtris, propagator, ac defenſor: in Chriſto Ieſu omnium noſtrum Saluatore, ac mediatore vnico, ſalutem, felicitatemq. perpetuam.

Fides Proteſtantium Anglorum non eſt vere Chriſtiana.

Hæc inſcriptio, quod attinet ad fidem, ab omni parte falſa eſſe conuincitur. Primum enim fides, quam Rex defendit, non poteſt eſſe vere Chriſtiana, niſi Chriſti verba ſint falſa. Damnat Rex in hac ipſa præfatione pag. 42. tranſubſtantiationem panis in corpus Chriſti; & tamen Chriſtus ipſe accepto pane dixit: Hoc eſt corpus meum: teſtibus Matthæo cap. 26. Marco cap. 14. Luca cap. 22. Paulo 1. Corinth. 11. Neque fieri poteſt, vt verba illa Chriſti ſint vera, niſi per conuerſionem, & tranſmutationem, quam Eccleſia Catholica proprio vocabulo tranſubſtantiationem vocat, vt recte docet Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 4.

Negat Rex pag. 48. primatum Apoſtoli Petri; & tamen Dominus Ioann. 21. non ſemel, ſed tertio dixit: Simon Ioannis diligis me plus his? Et reſpondente Petro: Domine tu ſcis quia amo te: ſubiunxit, Paſce oues meas; vbi nemo negare poteſt Sanctum Petrum factum eſſe Paſtorem omnium fidelium, & ipſorum etiam Apoſtolorum, niſi neget fideles omnes, & ipſos etiam Apoſtolos fuiſſe oues Chriſti. quem locum fuſe tractaui, & expendi, lib. 1. de ſummo Pontifice, cap. 14. 15. & 16.

Affirmat Rex pag. 56. Romanum Pontificem eſſe Antichri-

Digitized by Google

Iudæi Antichriſtum pro ſuo Meſſia recipient.

ſtum. At Chriſtus Ioann. 5. dixit ad Iudæos: Ego veni in nomine Patris mei, & non recepiſtis me, ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis. Ex quo loco colligunt Sancti Patres Auguſtinus, Chryſoſtomus, & Cyrillus in hunc locum, necnon Irenæus lib. 5. aduerſus hæreſes, Ambroſius in Commentario 2. Theſſal. 2 Hieronymus in Epiſtola ad Algaſiam quæſt. 11. Antichriſtum recipiendum eſſe à Iudæis, vt Meſſiam. ſatis autem conſtat Romanum Pontificem à Iudæis numquam habitum eſſe pro Meſſia: proinde ex ſententia Chriſti, Antichriſtum non eſſe.

Omitto cætera, quæ Rex in hac præfatione damnat, vel negat, vt Interceſſionem Sanctorum, Miſſam, Purgatorium, Indulgentias, & ſimilia, quæ qui negat, eum Catholicum Chriſtianum non eſſe fideles omnes, non ſolum docti, ſed etiam idiotæ ſciunt, & profitentur.

Fides Proteſtãtium Anglorum non eſt vere Catholica.

Deinde, quod fides, quam Rex defendit, non poſſit iure dici Catholica; intelligi poteſt ex definitione, quam tradit Vincentius Lirinenſis in Commonitorio aduerſus prophanas vocum nouitates. illud enim dicit eſſe Catholicum, quod ſemper, & vbique creditum eſt. Certe autem per mille quingentos annos, ne nomen quidem Proteſtantium auditum eſt. Ac ne de omnibus articulis nouis, quos Rex defendit, diſputationem ſuſcipiamus: ille certe primarius, & proprius Anglorum de primatu Regis in ſpiritualibus, quem articulum Rex ipſe potiſſimum propagare, & defendere nititur, adeo recens eſt, vt primus auctor eius noſtro tẽpore vixerit, Henricus videlicet, Octauus Rex Anglorum. ipſe primus abnegata obedientia Summi Pontificis, ſe caput Eccleſiæ Anglicanæ nominari, & agnoſci voluit. Cuius rei teſtes ſunt omnes eius temporis hiſtorici, Ioannes Cochleus in libro de vita Martini Lutheri, Laurentius Surius in hiſtoria noſtri temporis, & alij multi. Sed vnum auctorem præterire non poſſum, qui ſcribit ea, quibus interfuit; Is eſt Mauritius Channei Anglus Carthuſianus in libro de vita & martyrio Carthuſianorum cap. 9. cuius hæc ſunt verba.

Quando capit hæreſis Anglicana.

In principio anni Domini MDXXXV. diffinitum fuit per Regem Angliæ, & in celebri actu parlamenti ſui inſtitutum, vt omnes auctoritatem, & obedientiam, quam debebant Domino Papæ, & cuiq. alio ſuperiori in alijs regnis abrenunciarent,

rent, & ipſum Regem, vt ſupremum caput Eccleſiæ, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus ſub iuramenti atteſtatione ſuſciperent : contradicentes vero tamquam rei læſæ Maieſtatis haberentur,& æquali morte punirentur. Et cap. 10. ſcribit, miſſum fuiſſe D. Thomam Crouuell cum aliquot conſiliarijs ad tres monachos Carthuſianos in turri Londinenſi carceratos, vt eis proponeret decretum parlamenti, quo iubebantur auctoritati Domini Papæ renunciare, & ſolum Regem in caput Eccleſiæ recipere.

Hæretici non magni faciũt legem diuinã, quando repugnat humanæ cupiditati.

Cumque, inquit, reſpondiſſent Patres noſtri, ſe conſenſu ros omnibus,quæ,& in quantum lex diuina permiſerit.Subiunxit ille: nullam exceptionem admittam, ſiue lex diuina permiſerit, ſiue non. Replicauerunt noſtri beatiſſimi Patres, Eccleſiam Catholicam aliter ſemper tenuiſſe, ac docuiſſe. Reſpondit ille, non curo Eccleſiam,vultis conſentire, an non? Dixerunt illi,ſe propter timorem Dei non auſos eſſe contraire, ac deſerere Eccleſiam Catholicam. hæc ille. qui ſatis aperte nos docuit, vnde,& quando initium habuerit noua hæc fides Anglicana, quam Rex hoc loco Catholicam nominat. Quomodo autẽ Catholica eſt,ideſt, ſemper credita,ſi ante annum milleſimum quingenteſimum trigeſimum quintum audita non eſt? vel ſi noua non eſt;ſed antiqua: cur ſancti illi martyres nouitatem eius ita exhorruerunt, vt dicerent Eccleſiam Catholicam ſemper aliter tenuiſſe:& ob timorem Domini cru deli ſupplicio mori maluerunt, quàm nouum iſtud dogma, & prædicatæ fidei contrarium recipere?

Alia ratio, cur fides proteſtantium nõ poſſit dici catholica.

Neque ſolum fides iſta Regis non eſt Catholica, quia non ſemper credita,ſed etiam quia non vbique credita. Fides enim vere Catholica ab initio Apoſtolicæ Prædicationis in vniuerſo mundo ſeminari, creſcere, & fructificare cœpit. ſic enim loquitur Apoſtolus ad Coloſſ. 1. In vniuerſo mundo, inquit, eſt verbum veritatis Euangelij, & fructificat, & creſcit. Et ad Rom. 1. fides, inquit, veſtra annunciatur in vniuerſo mundo. Neque huic veritati repugnat, quod hæreſes quoque in vniuerſo mundo ſunt. nam vt Sanctus Auguſtinus ſcribit in lib. de Paſtoribus cap. 8. hoc intereſt inter fidem Catholicam, & hæreſes, quod fides Catholica in vniuerſo mundo eadem eſt, hæreſes autem in vniuerſo mundo non eædem, ſed diuerſiſſimæ ſunt, ac per hoc nulla eorum Catholica dici poteſt.

Digitized by Google

Certe Romanæ Eccleſiæ fides, vt verè, proprieq́. Catholica eadem eſt in Europa; eadem eſt in Aſia;eadem in Africa; eadẽ in Orbe nuper inuento; eadem in Monte Libano;eadẽ in America; eadem apud vltimos Iapones. Contra vero hæreſes Neſtorij, & Eutychetis Orientis loca quædam occupant; ad Occidentem non pertinent. Hæreſes Lutheranæ Septentrionis angulum poſſident, mare non tranſierunt; Aſiam, & Africam non attigerunt; ad Græciam appellere conatæ cum ignominia repulſæ ſunt. Sed neque vna eſt fides Lutheranorum, ſed multæ, atque adeo inter ſe contrariæ, vt aliæ alias hæreticas vocent.

Porrò fides Anglorum de primatu Regis in ſpiritualibus adeo Catholica dici non poteſt, vt ne vnius quidem Regni fides dici poſſit, cum in ipſa Britannia magna ſit multitudo Puritanorum, qui Caluinum auctorem ſequuti, primatum Eccleſiaſticum, non ad Regem, ſed ad Senatum Miniſtrorum pertinere contendant. Caluinus enim lib.4. Inſtit.cap.6. § 9. cum docuiſſet Monarchiam non eſſe optimum regimen; addidit, etiam ſi eſſet in politica adminiſtratione regimen optimum, monarchia: tamen in Eccleſia non eſſe: neque vllum hominem dici debere caput Eccleſiæ, non ſolum principale, ſed neque miniſteriale. Et eodem lib.4.cap.11.§.13. docet, in cauſis Eccleſiaſticis non eſſe Imperatorem idoneum cognitorem, ac propterea vehementer laudat Sanctum Ambroſium, quod vocatus ad Palatium ad conferendum de fide coram Imperatore, omnino accedere recuſauerit. Et eodem lib.4.cap.20.§.7. diſertis verbis dicit, Regis officium apoſtolicum munus non eſſe: ſollicitudinem autem Eccleſiarum ad Apoſtolicum munus imprimis pertinere docet Apoſtolus. 1.Cor.12. & 2. Cor.11. Et idem Apoſtolus apud Lucam Act. 20. dicit, Epiſcopos à Deo poſitos Eccleſiam regere. Sed apertiſſime in cap. 6. Amos, inuchitur in eos, qui Henricum VIII. Eccleſiæ caput appellant.

Caluinus repugnat Caluiniſtis Anglicanis, qui proteſtantes dicuntur.

Quod autem Puritani non admittant primatũ Regis in ſpiritualibus, docet ipſe idem Rex in opere quod inſcripſit. ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΔΩΡΟΝ. Nam lib.2.pag.43.dicit, eos paritatem quandam, & æqualitatem in Eccleſiam inducere. Et in hac ipſa præfatione pag.48. *Inconfuſam*, inquit, *illam Anarchiam, & parilitatem Puritanorum inuectus ſum, vt ex* ΒΑΣΙΛΙΚΩ *meo* ΔΩΡΩ *ſatis conſtat*. Quare cum fides, quam Rex defendit ante paucos

eos annos nata anguſtiſſimis limitibus contineatur, non Catholica, ideſt, vetus, & vniuerſalis; ſed noua, & particularis nominari debet.

Quod vero Apoſtolica (quod nomen fidei ſuæ tertio loco Rex tribuit) nullo iure appellanda; ſed apoſtatica omni iure nominanda ſit, ex eo manifeſte conuincitur; quod fides, quæ nunc in Anglia viget, ſeminatores habuerit Bucerum, & Petrum Martyrem Vermilium vtrumque apoſtatam. Primi autem in Scotia euerſores Catholicæ fidei, & hæreſis ſatores fuerint viri quidam factioſi, & turbulenti, quos Apoſtolos nominare ſcelus maximum eſſet. Neque de hac re mihi fidem haberi volo, ſed Regi. ſic enim ille ſcribit in Baſilico ſuo Doro lib. 2. pag. 40. & 41. *Fides Proteſtantium Anglorum nõ eſt vere Apoſtolica.*

Reformata religio in hanc noſtram Scotiam diuino plane miraculo introducta eſt. nam cum multa in illo negocio à concitata multitudine temerè fierent, & perturbatè, multi etiam cupiditatum ſuarum turbine abrepti, cæco animi impetu, & nullo iudicio ad opus illud Dei peragendum ferebantur. et paulo poſt. *In illa & rerum, & temporum confuſione orti ſunt quidam igneæ naturæ concionatores, qui eo potentiæ apud populum prouehebantur, vt dulcedinem iam Imperij deguſtantes, inciperent neſcio quam Democraticæ Reip. formam ſibi ſomniare.*

Itaq; reformata religio; ideſt, Catholicæ religionis euerſio, ipſo Rege teſte, ab hominibus temerarijs, cupidis, ſine iudicio, cæco impetu, principatum, atque imperium ambientibus, in Scotia introducta eſt. Mirum eſt autem valde, quod Rex reformationem religionis, ac non potius deformationem appellet, quam ab hominibus cæcis, temerarijs, cupidis, ambitioſis, ideſt, nulla forma virtutis præditis, & multitudine vitiorum deformatis introductam eſſe concedit.

Dicet fortaſſe, diuino miraculo, per homines deformatos omni genere vitiorum, & qui ab Apoſtolorum virtutibus longiſſimè abſint, Apoſtolicam fidem in Scotia reſtitutam fuiſſe.

At nos contra ſcimus, diuinam legem per Moſem, & Prophetas, viros ſanctiſſimos introductam; Euangelium Chriſti per Apoſtolos, qui Spiritus Sancti donis omnibus abundabant, Mundo prædicatum; Cœtus hominum reformatos, quos ordines religioſos appellamus, per homines excellenti virtute præditos, inſtitutos. Noua iſta miracula, quibus colligantur deſpi-

nis vuæ, & de tribulis ficus, ideſt,à deformatis reformatio, & ab Apoſtatis Apoſtolica Religio, Eccleſia verè Chriſtiana non nouit. Sed de hac re in ſequenti diſputatione plura dicemus.

Fides Proteſtantium Anglorum nõ eſt fides veteris Eccleſiæ, ſed recens adinuentio.

Sequitur igitur, vt oſtendamus fidem, quam Rex defendit, non eſſe veteris, ac primitiuæ Eccleſiæ, Martyrum ſanguine illuſtris, fidem. hæc enim eſt quarta laus, quam Rex fidei ſuæ in inſcriptione attribuit. Non eſſe autem fidem Regis Anglorum, fidem Eccleſiæ veteris, ac per hoc neque eſſe verè Chriſtianam, neque Catholicam, neque Apoſtolicam; ex ijs quæ Rex in hac ipſa præfatione docet, nullo negocio demonſtrabimus.

Scribit enim Rex pag. 38. admittere ſe, præter Scripturas ſanctas, tria Symbola, Apoſtolicum, Nicenum, & Sancti Athanaſij; quatuor prima Concilia generalia; & quæ Sancti Patres, quadringentis (in Anglico quingentis) poſt Chriſtum annis vnanimi conſenſu docuerunt. Deinde pag. 42. damnat Interceſſionem Sanctorum, Reliquiarum venerationem, quam intolerabilem idololatriam vocat, Miſſas priuatas, tranſubſtantiationem, & alia id genus multa; vt etiam pag. 46. Purgatorium, Indulgentias, Satisfactiones pro defunctis, & ſimilia.

Interceſſionẽ Sanctorum, et venerationem Reliquiarum admittit vetus Eccleſia orientalis.

Accipiam interceſſionem Sanctorum, cũ reliquiarum veneratione; quæ ſi oſtendere potuero, à Patribus, qui primis quadringentis, vel quingentis annis floruerunt, vnanimi conſenſu approbari; ſimul effecero, fidem Regis Anglorum non eſſe fidem veteris, & primitiuæ Eccleſiæ, ſed figmenta, & hæreſes Nouatorum.

Primum igitur Concilium quartum generale, in quo DCXXX. Epiſcopi interfuerunt, & quod ab ipſo Rege cum honore ſuſcipitur, ita loquitur act. 11. Flauianus poſt mortem viuit, Martyr pro nobis oret. Et in Epiſtola Epiſcoporum Europæ ad Leonem Imperatorem, quæ tempore eiuſdem Concilij ſcripta eſt: Sanctiſſimum vero Proterium in Choro, & Ordine Sanctorum Martyrum ponimus, & eius interceſſione miſericordem, & propitium Deum habere poſtulamus. Qui ergo recipit Concilium quartum, quod omnium maximum, & frequentiſſimum fuit, cur interceſſionem Sanctorum cum illo non recipit?

Sanctus Baſilius vere Magnus in Oratione in XL. Martires: Qui, inquit, aliqua premitur anguſtia, ad hos confugiat;

giat; qui rurſus lætatur hos oret: ille vt à malis liberetur, hic vt duret in rebus lætis. Idem de reliquijs Sanctorum eorundem, quæ per totam eam regionem diuiſæ erant: Hi ſunt, inquit, qui noſtram regionem adminiſtrant, & veluti turres quædam cohærentes ſecuritatem ab hoſtium incurſu exhibent, non vno loco ſeipſos includentes, ſed multis iam locis hoſpites facti, & multas patrias exornantes. Idem in oratione in pſal. 115. Qui contingit, inquit, oſſa Martyrum, quandam ſanctificationis ſocietatem aſſumit ex gratia corpori inſidente. hæc ille. Quid ni igitur veneremur Sanctorum reliquias, vnde tanta bona nobis proueniunt? vide eundem Baſilium Oratione in Mamantem, & Oratione in Iulittam.

Sanctus Greg. Nyſſenus Sancti Baſilij frater, Oratione in S. Theodorum, Intercede, inquit, ac deprecare pro patria apud communem Regem, & Dominum. Et infra. Quod ſi maiori opus fuerit deprecatione, & aduocatione, fratrum tuorum Martyrũ coge Chorum, & cum omnibus vna deprecare, admone Petrum, excita Paulum, Ioannem Theologum, ac diſcipulum dilectum. Idem in eadem Oratione de reliquijs loquens: Corpus, inquit, venerandum, & immaculatum ipſius inſtrumentum, cum multo honore, & cultu compoſitum, atque ornatum, in auguſto, ſacroq. loco ſitum eſt. hæc ille. qui etiam addit, puluerem ipſum, qui circa conditorium reliquiarum reperitur, pro magno munere à pijs peregrinis rapi conſueuiſſe. Tanta erat in primitiua illa Eccleſia erga ſacra pignora piorum deuotio, quam Rex intolerabilem idololatriam eſſe dicit, & tamen fidei primitiuæ Eccleſiæ defenſorem ſe facit.

Sanctus Greg. Nazianz. Oratione in S. Cyprianũ, Tu, inquit, è ſupernis nos reſpice, & populum hunc ſanctum dirige, &c. Et ibidem; refert certamen Sanctæ cuiuſdam Virginis pro caſtitate: Virginem, inquit, Mariam rogauit, vt periclitanti Virgini opem ferret. ac paulo poſt refert, eam fuiſſe exauditam: Vicit, inquit, virgo, vincitur Dæmon. Idem in Oratione prima in Iulianum Imperatorem Apoſtatam, arguit eum, quod Sanctorum Martyrum reliquias non coleret, cum Deorum falſorum monimenta veneraretur: Hæc, inquit, non colis, ſed contemnis, & aſpernaris, qui Herculis rogum ex calamitate, iniurijsq. muliebribus illatis excitatum admiraris.

Euſebius Cæſarienſis in lib. 13. de Præp. Euang. c. 7. Explicans

ritũ Eccleſiæ veteris: Hæc, inquit, nos quotidie factitamus, qui vere pietatis milites, vt Dei amicos honorantes, ad monumenta quoque illorum accedimus, votaq. ipſis facimus, quorum interceſſione ad Deum non parum iuuari profitemur.

Sanctus Ioannes Chryſoſt. homil. 66. ad populum Antiochenum: Nam, inquit, & ipſe, qui purpuram indutus eſt, accedit illa complexurus ſepulcra, & faſtu depoſito ſtat Sanctis ſupplicaturus, vt pro ſe apud Deum intercedant. Vbi prædicat gloriam Sanctorum Martyrum ex eo quod non ſolum populus, ſed etiam Imperator ad reliquias eorum accederet, & Sanctis ipſis ſupplicaret. Idem in libro aduerſus Gentiles, loquens de reliquijs Sancti Babylæ: Sententiæ, inquit, noſtræ abunde fidem faciunt, quæ quotidiana à Martyribus eduntur miracula. Et in Oratione de Sanctis Iuuentino, & Maximo: Sæpius, inquit, illos inuiſamus, tumulos adoremus, magnaq. fide reliquias eorum contingamus, vt inde benedictionem aliquam aſſequamur. Quid hic quæſo Rex dicet? Si Patres veteris Eccleſiæ clamant, Sanctorum tumulos adoremus; Quomodo Rex veteris Eccleſiæ fidem retinet, & interim dicit, reliquiarum adoratio intolerabilis Idololatria eſt?

Sanctus Ephræm in ſerm. de laudibus Sanctorũ Martyrum: Precamur, inquit, beatiſſimi Martyres, vt pro nobis miſeris, & peccatoribus Dominum interpellare dignemini, vt ſuperueniat in nos gratia Chriſti.

Beatus Cyrillus Hieroſol. Catecheſi V. myſtagogica: Cũ hoc ſacrificium, inquit, offerimus, facimus mentionem eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, & Martyrum, vt Deus orationibus illorum ſuſcipiat preces noſtras. Et Catecheſi XVIII. Vt autem non ſolum animæ Sanctorum honorentur, credaturq. quod etiam in corporibus mortuorum ineſt virtus, ſeu potentia, iacens in ſepulchro Eliſæi mortuus, mortuumq. Prophetæ corpus attingens viuificatus eſt. hæc ille, qui inde probat corpora Sanctorum honoranda eſſe, & non ſolum animas. Atque hi quidem Græci Patres ſunt; & Orientis lumina ad ætatem illam pertinentia, quam Rex requirit, vt Patres Eccleſiæ veteris, & primitiuæ eſſe intelligantur. Addamus nunc teſtimonia Patrum Latinorum ætatis eiuſdem.

Eadem admittit vetus Eccleſia Occidentalis.

Sanctus Ambroſius in libro de Viduis, Obſecrandi, inquit,

quit, ſunt Angeli, qui nobis ad præſidium dati ſunt, Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare. poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine etiam, ſi quæ habuerunt peccata, lauerunt. Iſti enim ſunt Dei Martyres, noſtri Præſules, ſpeculatores vitæ, actuumq́. noſtrorum. Non erubeſcamus eos intercesſſores noſtræ infirmitatis adhibere:quia ipſi infirmitatem corporis etiam cum vincerent, cognouerunt. Idem in ſerm.93. qui eſt de Sanctis Nazario, & Celſo ſatis fuſe commendat reliquiarum cultum, qui Regi Angliæ Idololatria eſt. Quod ſi dicas mihi, inquit, quid honoras in carne iam reſoluta atque conſumpta? honoro in carne Martyris exceptas pro Chriſti nomine cicatrices: honoro viuentis memoriam perennitate virtutis: honoro in cineribus ſemina æternitatis: honoro corpus, quod mihi Dominum oſtendit diligere, quod me propter Dominum docuit mortem non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reuerentur & Dœmones? quod & afflixerunt in ſupplicio, & glorificant in ſepulchro? honoro itaque corpus, quod Chriſtum honorauit in gladio, quod cum Chriſto regnabit in Cœlo.

Sanctus Hieron. in Epitaphio S. Paulæ: Vale, inquit, ò Paula, & cultoris tui vltimam ſenectutem orationibus iuua. fides & opera tua Chriſto te ſociant: præſens facilius quod poſtulas impetrabis. Idem in lib. aduerſus Vigilantium, qui eo nomine hæreticus habitus eſt in veteri Eccleſia, quod reliquiarũ cultũ improbaret: Dolet, inquit, Martyrum reliquias precioſo operiri velamine, & non vel pannis, vel cilicijs colligari, vel proijci in ſterquilinium; vt ſolus Vigilantius ebrius, vel dormiens adoretur. Idem in Epiſt. ad Marcellam, hortatoria, vt commigret Bethleem, inter alia bona eius loci commemorat, poſſe Sancti Ioannis Baptiſtæ, Heliſæi, atque Abdiæ cineres adorare. non enim Idololatriam, ſed pium cultum eſſe ſentiebat adorationem reliquiarum; quia non ignorabat, adorationis eſſe multa genera, & aliam Deo ſoli, aliam rebus ſacris deberi.

Theodoſius Imp. per interceſſionem Sanctorũ victoriam maximam obtinuit.

Ruffinus eiuſdẽ temporis auctor lib.2. hiſt. cap.33. de Theodoſio Imperatore ſic loquitur: Circuibat cum Sacerdotibus, & populo omnia Orationum loca: ante Martyrum, & Apoſtolorum thecas iacebat cilicio proſtratus, & auxilia ſibi fida Sanctorum interceſſione poſcebat. hæc ille. nec vana fides. obtinuit

nuit enim aduerſus Eugenium Tyrannum Theodoſius victoriã incredibilem non viribus militum, ſed præſidio Sanctorum, quos fideliter implorauerat. Hunc pium Imperatorem, reliquiarum adoratorem, & Sanctorum inuocatorem Rex Anglorum idololatram vocare non dubitabit, & tamen edoctum ſcimus à Sacerdotibus Eccleſiæ veteris, & à Deo ita dilectum, vt propter hanc victoriam ſcripſerit ille.

O nimium dilecte Deo, cui militat æther,
Et coniurati veniunt ad claſſica venti.

Sanctus Maximus in ſerm. de Sancta Agnete, Itaque, inquit, ò ſplendida Chriſto, pulchra Dei filio, & omnibus Angelis, vt noſtri meminiſſe digneris, quibus poſſumus precibus exoramus. Idem in ſerm. de Sanctis Octauio, Aduētore, & Solutore: Cuncti, inquit, Martyres deuotiſſime percolendi ſunt, ſed ij præcipue venerandi ſunt à nobis quorũ reliquias poſſidemus.

Sanctus Gaudentius Epiſcopus Brixiæ in tractatu de Dedicatione Baſilicæ multa ſcribit de cultu reliquiarum, ac inter alia: Vt venerandas, inquit, Sanctorum reliquias haberemus, Deus noſter tribuit; deinde vt hanc honori earum Baſilicam fundare valeremus, ipſe largitus eſt &c. Vbi vides, tanti feciſſe reliquias Sanctorum Eccleſiæ veteris Patres, vt earum honori etiam Baſilicæ conderentur.

Sanctus Paulinus in Epiſt. 12. ad Seuerum inuocat his verſibus Sanctum Clarum.

Hæc peccatorum bonus accipe vota rogantum
Vt ſis Paulini; Theraſiæq. memor.

Idem in tertio natali Sancti Felicis martyris, inquit,
Ad tumulum debes, & terra coronas.

Et ibidem de reliquijs Apoſtolorum loquens ait.
Nam prius Imperio tantum, & victricibus armis
Nunc & Apoſtolicis terrarum es prima ſepulchris.

Prudentius eiuſdem ætatis nobilis poëta Chriſtianus in hymno de Sancto Laurentio.

O ter quaterq. ò ſepties
Beatus Vrbis incola,
Qui te ac tuorum comminus
Sedem celebrat oſſium,
Cui propter aduolui licet
Qui fletibus ſpargit locum,

Qui pectus in terram premit,
Qui vota fundit murmure.
Vix fama nota eſt abditis,
Quam plena Sanctis Roma ſit:
Quam diues Vrbanum ſolum
Sacris ſepulchris floreat.

Multa ſimilia in ſingulis propè hymnis de Sanctorum reliquijs, & inuocatione ſcribit.

Sanctus Auguſtinus ſerm. 17. de verbis Apoſtoli: Habet, inquit, Eccleſiaſtica diſciplina, quod fideles nouerunt cum Martyres eo loco recitant ad Altare Dei, vbi non pro ipſis oretur, pro ceteris autem defunctis oretur; iniuria enim eſt orare pro Martyre, cuius nos debemus orationibus commendare. Similis locus habetur tract. 84. in Ioan. quibus locis non ſolum interceſſionis Sanctorum meminit Sanctus Doctor; ſed etiam orationis pro defunctis, & altaris, vbi offertur Sacrificium Miſſæ. quæ non minus damnat Rex, quam inuocationem Sanctorum. Idem Pater in Epiſt. 103. ad Quintianum: Portant, inquit, reliquias beatiſſimi, & glorioſiſſimi martyris Stephani, quas non ignorat Sanctitas Veſtra, ſicut & nos fecimus, quam conuenienter honorare debeatis. Idem in lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. fuſiſſimè commemorat miracula, quæ Deus ſuo tempore demonſtrabat per inuocationem Sanctorum ad eorum reliquias, vel memorias.

Hæc ſunt teſtimonia veteris Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ primorum 500. annorum poſt Chriſti Aſcenſionem in Cœlum, de interceſſione Sanctorum, & reliquiarũ cultu. In promptu autẽ eſſet ſimilia teſtimonia adſcribere de cæteris dogmatibus, quæ Rex negat, aut damnat: ſed quia hæc habentur tum in noſtris libris Controuerſiarum, tum in ſcriptis multorum aliorum Catholicorum Doctorum: parco labori & lectorum, & meo. Volui enim ex vno ſaltem dogmate conſtare, fidem, quam Rex defendit, non eſſe veteris Eccleſiæ, vt ipſe in inſcriptione dicit.

At inquiet, multa docentur in Anglia, & Scotia à Miniſtris, quæ ſunt communia veteri Eccleſiæ, atque ea potiſſimum, quæ in Symbolo fidei, & decretis quatuor primorum Conciliorum continentur. Ita eſt, ſed quæſtio inter Catholicos, & Proteſtantes non eſt, vtrum nihil omnino eorum, quæ Proteſtantes docent, habeatur in libris veterum; ſed vtrum ea, in quibus diſſen-

diſſentimus, vt Interceſſio Sanctorum, Reliquiarum cultus, Oratio pro defunctis, Primatus Sancti Petri, Purgatorium, & ſimilia recepta, & probata ſint à veteri Eccleſia, vt à nobis recipiuntur, & probantur; an reiecta, & improbata, vt à Rege, & eius prædicatoribus reijciuntur, & improbantur. Nos autem de vno principali dogmate controuerſo demonſtrauimus, receptum, & probatum fuiſſe ab Eccleſia veteri, vt à nobis recipitur, & probatur: & idem in libris noſtris de cæteris controuerſis dogmatibus manifeſtum fecimus. Itaque nos cum Eccleſia veteri in omnibus articulis conuenimus: Proteſtantes vero in paucis conueniunt, in plurimis diſſident, in ijs videlicet omnibus, in quibus à nobis diſſentiunt. proinde fides, quam aduerſus nos defendunt, non eſt fides veteris Eccleſiæ, ſed hæreſis, vt ſupra diximus, Nouatorum.

Reſtat vt pauca dicamus de vocibus, Propagator, & Defenſor, quæ in inſcriptione vltimo loco ponuntur. Et quidem vbi Rex fidem propagauerit, vel Euangelium annunciauerit, ignorare me fateor.

Titulus Defenſoris fidei datus à Leone X. Henrico VIII. non cõuenit Iacobo Primo.

Titulum defenſoris fidei, quem maiuſculis litteris hoc loco ſcribi video, vt etiam in priore pagina, & in Baſilico Doro, & alibi, non ignoro, neque vllus eſt, qui ignoret, à Leone X. Pontifice Maximo delatum Henrico VIII. Angliæ Regi ob librum ab eodem Rege ſcriptum de Septem Eccleſiæ Sacramentis aduerſus Lutherum, cæteroſq. eius temporis Nouatores. Quod ſi quæratur, quid nomine fidei in eo titulo ſignificetur; nihil aliud reſponderi poterit, niſi fidem illam ſignificatam eſſe, quam prædicabat, qui titulum dedit, & quam profitebatur, qui titulum accepit, & quæ defendebatur in libro, cuius gratia titulus datus, & acceptus eſt.

Quæ cum ita ſint, non poſſum non vehementer admirari, cur hunc titulum ſibi deſumat, qui Romanum Pontificem, à quo titulus datus eſt., non agnoſcit; qui eam fidem damnat, quam profitebatur, qui titulum primus accepit; qui denique non Septem Sacramenta, ob quorum defenſionem titulus datus eſt, ſed duo, vel tria tantum eſſe contendit.

Quæro præterea, qui titulo iſto tam honorifico Regem Angliæ cohoneſtauit, Chriſti Vicarius, an Chriſti aduerſarius fuit? Si Chriſti Vicarius, cur defenſor Chriſtianæ fidei, Chriſti Vicarium non audit? non recipit? non veneratur? Si Chriſti

aduer-

aduerſarius, cur Chriſtianus Rex titulo à Chriſti aduerſario dato gloriatur? cur characterem Antichriſti gerit? Quomodo enim iſta cohærent, vt quis Romanum Pontificem Antichriſtum eſſe credat, & titulum honoris ab eo datum non exhorreat? Ergo Rex, ſi ſapit, originem huius tituli apud ſe diligenter cogitet, & facile intelliget, eum ad ſe minimè pertinere, & apud homines ſapientes plus vanæ oſtentationis habere, quam ſolidæ dignitatis.

Quod non ſit communis cauſa Regis Anglorum, cum Regibus, & Principibus Orthodoxis, & Catholicis. Cap. II.

INITIO ſuæ monitoriæ præfationis conatur Rex Anglorum, communem facere cauſam ſuam cũ omnibus Regibus, & Principibus Chriſtianis. *Cauſa*, inquit, *communis agitur, & quæ ad ius, dignitatemq. pertinet omnium non modò Regum, ſed aliorum etiam quibuſcunque ſuprema eſt à Deo rerum ciuilium demandata poteſtas*.

Cur autem communis cauſa agatur, vnico verbo attingit, cum ait, hoc libro ſuo contineri Apologiam pro iuramento fidelitatis. ex quo intelligi vult, pugnare ſe aduerſus Romanum Pontificem pro iuramento fidelitatis, quod omnibus Regibus, atque Principibus præſtari debet, & ſolet à ſubditis. Quaſi Pontifex Romanus eiuſmodi iuramenta prohibeat, ac velit Reges, & Principes omni poteſtate exuere.

Fruſtra conatur Iacobus Rex cauſam ſuam communem facere cũ Principibus Orthodoxis.

Sed fruſtra laborat Rex, vt cauſam iſtam communem faciat. Nam neque ſummus Pontifex in Breuibus ſuis ad Catholicos Anglos; neque ego in epiſtola mea ad Archipresbyterum Angliæ, iuramentum quodcunque fidelitatis improbauimus; ſed iuramentum, quod ſub ſpecie ciuilis fidelitatis, abnegationem Pontificiæ auctoritatis continebat: neque Reges, & Principes Catholici ita ſibi iurari volunt à populis fidelitatem; vt ſummi Pontificis auctoritas abnegetur. Quæ duo ſi demon-

demonſtrare potuero, nemini dubium relinquetur, quin cauſa Regis Angliæ propria ipſius ſit, neque aliquid cõmune habeat cum cauſa Regum, & Principum Catholicorum.

Quod igitur iuramentum, quod Rex Angliæ fidelitatis, & ciuilis obedientiæ vocat, non ſit iuramentum ſimplicis fidelitatis, neque ſolius ciuilis obedientiæ; perſpicuum eſt ex titulo Edicti, quo iuramentum hoc præſcribitur. hic enim eſt titulus. *Ad detegendos & reprimendos Papiſtas*. Finis igitur huius iuramenti non eſt, detegere ſeditioſos, inobedientes, rebelles; ſed Papiſtas, ideſt, eos, qui ſummum Pontificem, vt Chriſti Vicarium venerantur. Neque finis eſt continere populos in ea obedientia, quæ Regibus, & Principibus debetur; ſed reprimere Papiſtas, qui ciuilem obedientiam Regibus exhibent; ſed nolunt Regem agnoſcere caput, vel ſupremum gubernatorem Eccleſiæ in ſpiritualibus; neque volunt primatum Apoſtolicum ſummi Pontificis abnegare. Sed quoniam ea, quæ ad hunc locum pertinent, ſatis copioſe tractaui in reſponſione ad librum Regis, qui inſcribitur, Triplici nodo triplex cuneus; & hæc ipſa reſponſio denuo recuſa hic adiuncta fertur; ad eamdem remitto lectorem, ne bis eadem repetendo, & me, & lectorem fruſtra fatigem.

Quod autem Reges, & Principes Orthodoxi ita velint fidelitatem, & obedientiam à populis ſibi ſubiectis iurari, & exhiberi; vt ſimul velint ſuam Pontifici Maximo, vt Chriſto Vicario, fidelitatem, & obedientiam conſeruari: ex ipſa reuerentia, & obedientia, quam ipſi nuper, de more, huic ipſi Summo Pontifici Paulo V. publicè per Legatos ſuos, viros ampliſſimos exhibuerunt, luce clarius demonſtratur.

Honorificæ legationes ad Paulum V. Pont. Max. cauſa exhibẽdæ reuerentiæ, & præſtandæ obedientiæ, more maiorũ.

Vidimus enim tota ſpectante Roma, Legatos Reipub. Lucẽſis, deinde Genuenſis, ac demum Venetæ, cum ſplendidiſſimo comitatu ad Vrbem aduenire, Summi Pontificis pedes deoſculari, latina, & pereleganti Oratione reuerentiam, & obedientiam nomine totius Reipublicæ exhibere. Vidimus non diu poſt, Regem Hiſpaniarum per Oratorem ſuum Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum Feriæ Ducem; ac poſt aliquod tempus Regem Francorum Chriſtianiſſimum per Oratorem ſuum Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum Ducem Niuernenſem, cum eo procerum comitatu, eaq́; nobilium virorum multitudine, quæ tantorum Regum magnificentiam decebat, eiuſdem Summi Ponti-

Pontificis deoſculari pedes, eiq. ampliſſimis verbis per eloquẽtiſſimos Oratores ſuos reuerentiam, & obedientiam præſtare, quæ Sancto Petro Apoſtolorum Principi, eiusq. ſucceſſoribus iure debetur. Nec defuerunt officio ſuo ſupremi, ac liberi Principes cæteri, quotquot nomine Catholico cenſentur, ſiue Germani, ſiue Galli, ſiue Itali; apparatu quidem minore, ſed pietate, & deuotione pari.

Quare ſi Reges, ac Principes orthodoxi publice profitentur obedientiam ſupremo Eccleſiæ capiti, Romano Pontifici, à Chriſtianis omnibus deberi; & ipſi exemplo ſuo præeunt populos, quos regendos ſuſceperunt: Et Pontifex Maximus non modo non improbat iuramenta fidelitatis erga Reges, & Principes; ſed probat, & laudat; & ad ea ſeruanda, cum opus eſt, cenſuris Eccleſiaſticis cogit: quid habet commune cauſa Regis Anglorum cum cæteris; cum ipſe hoc in primis contendat, vt populos ſuos ab obedientia Summi Pontificis auertat, atque eo modo à Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia ſeparet, ac ſecum in inferna demergat? Vera eſt enim ſententia illa Magni Leonis in Epiſtola ad Epiſcopos Prouinciæ Viennenſis: Quiſquis huic Sedi Principatum exiſtimat denegandum, illius quidem nullo modo poteſt minuere dignitatem; ſed inflatus ſpiritu ſuperbiæ ſuæ ſemetipſum in inferna demergit.

Quæ cum ita ſint, poterat Rex ab illis verbis abſtinere, quæ in iniuriam omnium Catholicorum Principum protulit. *Expergiſcimini igitur, dum tempus eſt, neque ſinite ſomno diuturniore incidi in ſingulis, ad ruinam vniuerſorum, auctoritatis veſtræ neruos*. quaſi vnus Rex Anglorum vigilet, vnus ſapiat; cæteri dormiant, & deſipiant vniuerſi: neque poſſint Reges auctoritatis ſuæ neruos integros ſeruare, niſi auctoritatis Pontificiæ neruos ipſi præcidant. Expergiſcatur potius Rex Anglorum, & verbum Domini diligenter expendat: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Audiat & Apoſtolum Chriſti, qui quemadmodum ad Rom. 13. admonet populos vt ſubiecti ſint, & obediant temporalibus poteſtatibus, & reddant vectigal, cui debetur vectigal, & tributum cui debetur tributum; ita eoſdem monet, ad Heb. 13. vt obediant ſpiritualibus præpoſitis, & ſubiaceant eis, qui peruigilant, quaſi rationem pro animabus ipſorum reddituri.

De

De comparatione Regis, & Pontificis. Cap. III.

Cur Rex Iacobus nomen ſuum non adſcripſerit Apologia pro iuramento fidelitatis.

INGRESSVRVS diſputationem Rex, duas rationes reddit, cur in Apologia pro iuramento fidelitatis, primum edita, nomen ſuum celauerit, nunc autem prodat. Altera ratio eſt, quòd indignū Maieſtate ſua Regia exiſtimaret ſub nomine ſuo diſputationem Theologicam euulgare: cum ad Reges pertineat ſcribere potius decreta, & edicta, quam libros. Id autem probat dicens, *Nam neque me Pontifice vlla ex parte inferiorem eſſe credo (pace ipſius dixerim) quem eadem ratione Cenſores mea apologia excuſant: eum quippe Breuia ſtrictim, & preciſè conſcripſiſſe; nec rationes, aut argumenta addidiſſe, quod non ſit illius diſputare, ſed iudicare, atque decernere.*

At Cenſores Apologiæ non dixerunt, non eſſe Pontificis libros ſcribere, aut de rebus theologicis diſputare. Scimus enim Pontifices aliquos magna cum laude libros doctiſſimos edidiſſe: ſed Paulum V. Pontificem, cum Breuia illa ad Anglos miſit; non librum, ſed epiſtolam hortatoriam miſiſſe, quæ vicem edicti gereret. Addiderunt etiam, imprudentem fore Principem, qui iniquam actionem prohibere ſe non poſſe crederet, niſi librum integrum Philoſophorum more conſcriberet. Itaque non dixerunt Cenſores Apologiæ, indignum eſſe Pontificia, vel Regia Maieſtate libros Theologicos, vel Philoſophicos ſcribere; ſed edicta, & decreta Pontificum, vel Regum non eſſe ſcribenda more philoſophico cum adiunctis rationibus, & argumentis, ſubtili & longa diſputatione.

Non rectè affirmat Iacobus Rex, nulla ex parte ſe Pontifice Romano inferiorem eſſe.

Sed his omiſſis, quæ ad rem non multum faciunt, illud omnino prætérire non poſſum, quod Rex ait, nulla ex parte ſe Pontifice inferiorem eſſe. Certè enim ſi ad Ouile Chriſti ſe pertinere credit, non poteſt ſe non inferiorem illo iudicare, cui dictum eſt à Domino, Paſce oues meas: niſi forte oues Paſtore inferiores eſſe negare voluerit.

Neque ad rem facit, quod ipſe in hac præfatione pag. 21. dicit,

eit, nihil in ſe poteſtatis Pontificem habere, quòd à nobis hæreticus cenſeatur, Iulianoq. apoſtatæ æquetur, extra caulam, gregemq. Pontificis eſſe credatur: proinde eodem iure cum Ethnicis Principibus cenſendus, in quos nihil poſſe Pontificem fatemur. hoc, inquam, ad rem non facit; ſiquidem hæreſis, & apoſtaſia priuat hæreticos, & apoſtatas multis bonis, quæ cōmunia ſunt fidelibus; ſed nō priuat Pontificem auctoritate, quā in eos habet. alioqui neque punire eos, neque redeuntibus pœnam condonare poſſet. Et ſunt quidem hæretici extra caulam de facto, & in fauorabilibus, vt Iureconſulti loquuntur; ſed de iure, & in pœnalibus ad eam pertinent, atque ad eam vt redeant compelli iure poſſunt. Neque fatemur abſolute, Pontificem in Ethnicos Principes nihil poſſe. ſequimur enim Doctrinam S. Thomæ, qui in 2.2.q.10.art.10. affirmat, poſſe infideles Principes per ſententiam Eccleſiæ priuari in certis caſibus dominio quod habent ſuper fideles, vt ſi terras Chriſtianorum vi occupauerint, vel ſubditos fideles à fide auertere ſatagant.

Iuriſdictio Summi Pontificis ad Hæreticos puniendos extenditur.

Adde quod cum Summus Pontifex multa maxima regna, atque adeo totum Orbem Chriſtianum, & ipſos etiam Reges, & Principes, vt filios Pater, atque vt oues Paſtor gubernet, & regat; mirum eſt, quod is qui in angulo Septentrionis duas Inſulas ſubiectas habet, ita de ſe præſumat, vt dicat, *Nulla ex parte me Pontifice inferiorem eſſe credo*. Quod ſi nulla ex parte inferior eſt; numeret Reges, & Reſpublicas, quæ obedientiam illi præſtent; quemadmodum nos paulo ante numerauimus Reges, & Reſpublicas, quæ ſolemni ritu Paulo V. Pontifici obedientiam præſtiterunt.

Neque iſte honor exhibetur Summo Pontifici à Regibus tantum Occidentis; nam Iuſtinus Imperator, venientem ad ſe Ioannem Papam, pronus in terram adorauit, vt Anaſtaſius Bibliothecarius teſtatur. Iuſtinianus Senior Ioannem ſecundum, caput omnium Eccleſiarum appellauit, vt videre eſt. l. inter claras, C. de ſumma Trinitate, & fide Cathol. Scribit etiam Liberatus in Breuiario de cauſa Neſtorianorum cap. 22. quo tempore Imperator, Siluerium Papam in exilium miſit, Epiſcopum Patarenſem adijſſe Imperatorem, & conteſtatum eſſe diuinum iudicium; ac dixiſſe, multos eſſe Reges, ſed nullum talem eſſe, qualis ille, qui eſt Papa ſuper Eccleſiam Mundi totius.

B Sed

Digitized by Google

Sed ſi Iacobus Rex nulla ex parte Pontifice inferiorem ſe eſſe affirmat; certe non id affirmare poterit de Regibus Angliæ prædeceſſoribus ſuis.

Reges Angliæ olim ſummi Pontificis auctoritatem ſuper omnẽ Eccleſiam, & ſuper ipſos Reges, agnoſcebant, & confitebantur.

Extat Epiſtola Henrici Secundi ad Alexandrum III. Pontificem in hæc verba: Sanctiſſimo Domino ſuo Alexandro, Dei gratia Catholicæ Eccleſiæ Summo Pontifici, Henricus Rex Angliæ, Dux Northmaniæ, & Aquitaniæ, Comes Andegauenſis, & Cenomanenſis ſalutem, & deuotæ ſubiectionis obſequium. & infra: Veſtræ iuriſdictionis eſt Angliæ Regnum, & quantum ad feudatarij iuris obligationem vobis dumtaxat obnoxius teneor, & aſtringor. Experiatur Anglia quid poſſit Romanus Pontifex. Vide Petrum Bleſenſem epiſt. 136. vel Cardinalem Baronium tom. 12. pag. 660.

Extat epiſt. Aleonoræ Reginæ Angliæ ad Cæleſtinum III. vbi hæc leguntur: Nonne Petro Apoſtolo, & in eo vobis omne Regnum, omniſq. poteſtas regenda committitur? Benedictus Deus, qui talem poteſtatem dedit hominibus. Non Rex, non Imperator, aut Dux à iugo veſtræ poteſtatis eximitur. Vide hæc, & alia multa his ſimilia apud Petrum Bleſ. epiſt. 145. vel apud Card. Baronium eod. tomo, pag. 865.

Extat querela Regis Anglorum aduerſus Regem Franciæ ad Innocentium III. tamquam ad communem iudicem, cap. Nouit. de Iudicijs.

Extat Legatio Richardi Regis Angliæ ad Pontificem Romanum in hæc verba: Pater Sancte ſalutat Excellentiam veſtram Dominus noſter Rex Anglorum Richardus, & poſtulat ſibi iuſtitiam exhiberi de Duce Auſtriæ. Vide Matthæum Pariſ. in hiſtoria Anglicana anni Domini MCXCV.

Extat apud eundem Matthæum Pariſ. in hiſt. Anglicana anni Domini MCCXIII. reſignatio totius Regni Angliæ, & Hiberniæ facta à Ioanne Rege Angliæ de conſenſu Baronum in manus Innocentij III. Pontificis; & receptio eorundem Regnorum in feudum: itavt Rex tamquam ſecundarius Dominus à Romana Eccleſia illa ſe habere agnoſcat; & in ſignum ſubiectionis debeant ſucceſſores eidem Eccleſiæ fidelitatem præſtare, & homagium recognoſcere: necnon in annos ſingulos mille marcas ſterlingorum eidem Eccleſiæ numerare. Ergo Rex Anglorum ex teſtimonio, & ſententia maiorum ſuorum, non ſolum par non eſt Romano Pontifici; ſed duplici iure ſubiectus,

vno

vno communi omnibus Chriſtianis hominibus,ratione Apoſtolicæ poteſtatis, quæ in omnes extenditur, iuxta illud Pſal.44. Conſtitues eos (Apoſtolos videlicet) Principes ſuper omnem terram: altero proprio ratione directi dominij, quod in Regnum Angliæ, & Hyberniæ Romana habet Eccleſia, teſtibus duobus omni exceptione maioribus Henrico II. & Ioanne Regibus.

Quamquam hæc ſubiectio multo eſt antiquior, ſi Polydoro Virgilio credimus. ſcribit enim lib.4.hiſt. Anglicanæ,Inam Regem fuiſſe primum, qui Regnum Angliæ Summo Pontifici tributarium fecit circa ann. Domini DCCXL. Idem poſtea tributum confirmatum anno Domini DCCLXXV. ab Offa Rege: nec non poſtea à Rege Atulpho anno Domini DCCCCXLVII. Denique à Rege potentiſſimo Anglorum,& Danorum Canuto, qui regnare cœpit in Anglia anno Domini MXVI. Idem tributum confirmatum teſtatur Ingulphus, qui ante quingentos annos ſcripſit hiſtoriam.

Anglia tributaria facta eſt Romano Pontifici ante annos octingẽtos ſexaginta.

Porrò quod attinet ad Hyberniam, ius longe maius in eam Pontifex habet. Conſtat enim ab Hadriano IV. Pontifice datam fuiſſe eam Inſulam Henrico II. Regi anno MCLVI. ſub conditionibus multis, quas Reges Angliæ minime ſeruarunt. Extant de tota hac re teſtimonia hiſtoricorum, Gulielmi Neubrugenſis lib. 3. cap. 9. Polydori Virgilij lib. 13. Nicolai Sanderi de Schiſmate Anglicano ad ann. 1542. extant denique litteræ Apoſtolicæ Ioannis XXII. ad Edouardum II. datæ.

Hyberniã Hadrianus IV. Pont. Regibus Anglorũ ſub certis conditionibus tradidit.

De comparatione Regis, & Cardinalis. Cap. IV.

ALTERA ratio, quæ Regem mouit, vt Apologiæ ſuæ nomen ſuum non adſcriberet, fuit imparitas Cardinalis Bellarmini ad Regem Iacobũ. ſic enim ipſe loquitur pag. 5. *Altera tacendi nominis ratio mihi fuit eorum conditio, cum quibus ad diſceptandum deſcendebam. Quamquam enim paucis Pontificia Breuia notabam, mihi tamen id præcipue laboris dederam, vt Bellarmini litteras ad Blakuellũ*

refellerem. Neque vero mihi vnquã perſuaſi tantum eſſe in purpura Cardinalitia dignitatis, vt occurrere Regio fulgori par, ac æmula, & velut æquali Maieſtate cum eo poſſit ad certamen componi. Nam & multa millia in ſubditis habeo, qui ſplendore natalium Bellarmino non concedant; & hanc illius Eccleſiaſticam dignitatem, Cardinalatum inquam, neſcio quo loco, aut precio habeam, ſiue ad ſcripturæ auctoritatem, ſiue ad Imperatorum conſtitutiones expendam: cum ſit nihil aliud, quam noua Paparum inſtitutio, quam in immenſum excreſcere deceſſorum noſtrorum, Regum inquam, qui his aliquot ſæculis rem Chriſtianam rexerunt, mollis, & ad omnia Pontifici conniuens lenitas permiſit.

At ego non video in diſputatione Theologica quid neceſſe ſit paritatem natalium, aut dignitatis, aut Imperij quærere, cum ſola neceſſaria ſit paritas ingenij, atque doctrinæ. Henricus VIII. Rex Anglorum non indignum ſibi putauit, aduerſus Martinum Lutherum monachum, vel, vt ipſe Rex loquitur, fraterculum ſcribere. Iulianus quoque Imperator, quia non contentus Imperiali ſplendore, cupiebat etiam clarere nomine eruditionis, ſcripſit libros non aduerſus Reges, ſed aduerſus magiſtros Chriſtianorum, eumq. Cyrillus Epiſcopus copioſiſſime confutauit. Denique Nero Imperator cum cantu, & cithara cum antagoniſtis in Theatro decertare vellet, non quæſiuit Reges aut Principes, ſed homines peritiſſimos muſicæ artis, quos ſi viciſſet, tum magnam gloriam adeptum ſe eſſe arbitrabatur.

Sed quando Rex Angliæ Maieſtate ſua indignum iudicat, vt vel ipſe ſcribat in Cardinalem Rege longe inferiorem, vel Cardinalis in ipſum ſcribat Cardinali longe ſuperiorem: de comparatione Regis, & Cardinalis adducam iudicium, & teſtimonia Patrum veterum, qui primis quingentis annis floruerunt, quos à ſe recipi Rex ipſe ſupra teſtatus eſt.

Teſtimonium veteris Eccleſiæ de eminẽti dignitate S. R. E. Cardinalium.

Igitur Cardinales nihil ſunt aliud, niſi Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, Electores, Conſiliarij, & Coadiutores Summi Pontificis. Ac de Epiſcopis quibuſcunque etiam non Cardinalibus, ſcribit Gregorius Nazianzenus in Oratione ad populum timore perculſum, & Principem, ſiue Præſidem iraſcentem: An me, inquit, liberè loquentem æquo animo fertis? nam vos quoque poteſtati meæ, meiſq. ſubſellijs lex Chriſti ſubiecit. Impe-

Imperium enim ipſi quoque gerimus, addo etiam præſtantius, atque perfectius. niſi vero æquum eſt, ſpiritũ carni faſces ſubmittere, & cœleſtia terrenis cedere. hæc ille, qui apertè docet Epiſcopos poteſtate ſpirituali maiores eſſe Regibus, & poteſtatem ſpiritualem præſtantiorẽ eſſe temporali, atque terrena.

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus in lib. 3. de Sacerdotio, confert poteſtatem Regis cum poteſtate Sacerdotis, quo nomine Epiſcopum præcipue intelligit, ac dicit, Sacerdotem tanto maiorem à Deo poteſtatem accepiſſe, quanto Cœlum terræ, & quanto animæ corporibus præſtant. Reges enim corpora ligandi, atque ſoluendi poteſtatem habent; Sacerdotes vero animas ipſas ligant, & ſoluunt.

Sanctus Ambroſius in lib. De dignitate Sacerdotali cap. 3. Nihil, inquit, eſt in hoc ſæculo excellentius Sacerdote, nihil Epiſcopo ſublimius reperitur.

Ac ne ſolis hominum teſtimonijs nitamur, quamuis doctiſſimorum, ſanctiſſimorum, atque antiquiſſimorum; audiamus Spiritum Sanctum per os Apoſtoli loquentem in Epiſt. ad Heb. cap. 7. Sine vlla contradictione minor à meliore benedicitur. vbi melior ponitur pro maiore, & potiore, omnium conſenſu. Certum autem eſt, Regem ab Epiſcopo benedici, non Epiſcopum à Rege: proinde ſine contradictione potior Rege Epiſcopus eſt. Quare ſi Epiſcopi quicunque maiores ſunt Regibus, multo magis Epiſcopi Cardinales maiores Regibus erunt.

Iam vero de Presbyteris eadem ratio eſt. Sunt enim Preſbyteri minoris Ordinis Sacerdotes, & quamuis ſub Epiſcopis, tamen poteſtatem ipſi quoque habent animas ligandi atque ſoluendi; Reges, & Principes benedicendi; & Sacrificium illud admirandum celebrandi, quod Angelicas virtutes longe ſuperat. Quare Sanctus Ambroſius, cum Theodoſius Imperator in presbyterio ſedere vellet, iuſſit eum arceri, dicens: Purpura Imperatores facit, non Sacerdotes. refert hæc Theodoretus lib. 5. hiſt. Eccleſ.

Addam & verba Seueri Sulpitij, auctoris eiuſdem ſeculi, & teſtimonium Sancti Martini de dignitate presbyterali. Cum ergo narrauiſſet Sulpitius, Sanctum Martinum aliquando ad conuiuium Imperatoris Maximi, cum vno ex presbyteris ſuis rogatum acceſſiſſe; ita ſubiunxit: Conuiuæ aderant, velut ad diem feſtum euocati, ſummi, atque illuſtres viri, Præfectus,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

idemq. Conſul Euodius, quo nihil vnquam iuſtius fuit, Comites duo ſumma poteſtate præditi, Frater Regis, & Patruus. medius inter hos Martini presbyter accubuerat: ipſe autem ſellula iuxta Regem poſita conſederat. Ad medium ferè conuiuium (vt moris eſt) pateram Regi miniſter obtulit. ille Sancto admodum Epiſcopo dari potius iubet, expectans atque ambiens vt ab illius dextera poculum ſumeret. Sed Martinus, vbi ebibit, pateram Presbytero ſuo tradidit, nullum ſcilicet exiſtimans digniorem, qui poſt ſe prior biberet: nec integrum ſibi fore, ſi aut Regem, aut eos, qui à Rege erant proximi, Presbytero prætuliſſet. hæc ille. Vides Rex, quale fuerit iudicium Sancti Martini, viri omnium ore laudatiſsimi, de dignitate Presbyterorum. Quod ſi quicunque Presbyteri, ſolum quia Presbyteri, tali ac tanta dignitate præditi ſunt, vt etiam Regibus præferantur, quis iure mirabitur, ſi Cardinales æquales Regibus à nonnullis eſſe dicantur?

Porrò de Diaconis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Sanctus Ioannes Chryſoſtomus in ipſa Vrbe Regia, in qua Imperator reſidebat, affirmare non dubitauit, maiorem eos ipſis Imperatoribus habere poteſtatem. ſic enim ad eos loquitur hom. 83. in Matth. Si Dux quiſpiam, ſi Conſul ipſe, ſi is qui diademate orantur, indigne adeat: cohibe, & coerce: maiorem tu illo habes poteſtatem. Et ſi Diaconi Conſtantinopolitani, Chryſoſtomo auctore, maiorem Ducibus, Conſulibus, & ipſo etiam Imperatore poteſtatem habebant; cur non eandē habeant Diaconi Romani, atque ij potiſſimum, qui Cardinales, ideſt, principales totius Orbis terræ Diaconi ſunt? Quæ cū ita ſint, deſinat Rex Anglorū dicere, Cardinalitiam dignitatē, neſcio quo loco, aut precio habeā. Iam enim diſcere potuit ex Patribus veteris, & primitiuæ Eccleſiæ, quā ſolam probat, quo loco, aut precio, habendi ſint Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi: atque inde coniecturam facere quo loco, aut precio ſint habendi Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales, qui præter Sacrum Ordinē Electores ſunt ſupremi Eccleſiæ Catholicæ Præſulis, & Sacerdotum omnium Principis, atque ipſius Chriſti in terris Vicarij generalis; & eiuſdem coadiutores, & conſiliarij principales.

Cardinales ſunt Electores, Conſiliarij, & Coadiutores Summi Pontificis.

At, inquit, Cardinalatus noua eſt Paparum inſtitutio. Non ita eſt. nam ſi Cardinales vt Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi conſiderentur, à Chriſto ipſo inſtituti ſunt, & ab initio Eccle-

Antiquitas Cardinaliū.

ſiæ,

ſiæ vſque ad noſtra tempora perdurarunt. Itaque tam ſunt antiqui, quam antiqua ipſa Eccleſia eſt. Si vero conſideretur officium eligendi Pontificem, eundemq́. conſilio atque opera adiuuandi, ſemper hoc officio functi ſunt Presbyteri,& Diaconi Romani, cum Epiſcopis Vrbi adiacentibus. Hoc ſolum intereſt inter antiqua tempora, & recentia, quod olim ob paucitatem perſonarum, non diſtinguebantur Presbyteri,& Diaconi Romani Cardinales à non Cardinalibus, ſed omnes in communi hoc officio fungebantur: poſtea verò creſcente numero Presbyterorum, & Diaconorum, & confuſionem, ac tumultus varios ipſa multitudine pariente; neceſſe fuit, paucos ex multis ſeligere, qui hoc munere fungerentur, atque ij dicti ſunt Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi S.R.E. Cardinales.

Neque hæc reuocatio ad paucos, & eminentia, quæ inde ſequuta eſt Cardinalium, tam recens eſt, vt noua dici poſſit, cum anni quingenti, vel ſexcenti ab eo tempore numerentur. Multa enim ſcribit de Cardinalium ampliſſima dignitate, qua etiam Patriarchas, & Primates omnes ſuperabant, Petrus Damiani in Epiſtola ad Antipapam Cadaloum. Vixit autem Petrus Damiani ante annos ſexcentos. Multa ſcribit Sanctus Bernardus in lib. 4. de conſideratione, vbi præter cætera dicit, Cardinales de omni Orbe eſſe eligendos, quoniam totum Orbem ſunt iudicaturi. Multa leguntur in probatis hiſtoricis antiquis, ex quibus Abbas Vrſpergenſis in chronico ad annum Domini 1116. teſtatur in Concilio Generali ſub Paſchali Secundo vocatos Cardinales, potiora membra Eccleſiæ. Hanc vero eminentiam dignitatis, neque Rex probare poterit, ex conniuentia, vel lenitate Principum temporalium proceſſiſſe; & nos apertiſſimam rationem reddidimus, cur tanta ſit dignitas Cardinalitia, quia videlicet, vt diximus, ipſi ſoli Summum Pontificem eligant, eiq. vt collaterales, & coadiutores in regenda vniuerſali Eccleſia ſemper aſſiſtant.

Ac vt abſoluamus hunc locum de Cardinalibus: excutiam etiam breuiter, quæ multo infra Rex adiungit. ſiquidem non contentus ijs, quæ hoc loco ſcripſit, iterum pag. 116. ad idem argumentum reuertitur, ac primum exprobrat Cardinali Bellarmino obſcuritatem natalium. *Iam*, inquit, *præter Regis Maieſtatem eſſe puto, vt in lite, ac certamine Cardinaliſe componat, ſaltem cum eo Cardinali, qui non felicius, ac illuſtrius,*

quam iſte natus ſit. Fatetur Bellarminus, parentes ſuos homines priuatos, ſed honeſtos, & probos fuiſſe: Auunculum vero habuiſſe Marcellum II. Pont. Max. cuius ea virtus, & doctrina fuit, vt etiam ab hoſtibus teſtimoniũ acceperit. Theodorus enim Bibliander homo Lutheranus in tabulis ſuis Chronologicis, vbi Pontificum ſucceſſiones deſcribit; Sedit, inquit, anno MDLV. Marcellus II. vir ſanctus, & doctus. Sed etiam ſi Card. Bellarm. parentes habuiſſet opifices, aut ruſticos, modo Catholicos, & pios, non erubeſceret, cum ſciat Principum Apoſtolorum, alterum piſcatorem, alterum tabernaculorum opificem fuiſſe: Dauid quoque Regem, & Prophetam à paſcuis ad Regnum euectum: Et quod maximum eſt, Chriſtum Dominum noſtrum fabrum, & fabri filium dici, & haberi voluiſſe, vt nos humilitatem, & contemptum Mundi doceret: Et Apoſtolum audiat dicentem in priore ad Corinth. cap. 1. Videte vocationem veſtram, fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat fortia.

Marcellus II. Papa, ab ipſis etiam hoſtibus fidei laudatus

Splendor natalium nõ neceſſarius ad Eccleſiaſticas dignitates, ſed ſplendor ſapientiæ, & virtutum.

Addit Rex, *Eccleſiaſtica illa dignitas (Cardinalitia videlicet) quamquam Principum incuria, vt iam dixi, ad hoc præſumpti honoris culmen aſcendit: tamen ſi ad eius originem, & cunabula redeamus, nihil eſt aliud, quam titulus Presbyteris, & Diaconis parœcienſium Eccleſiarum Vrbis Romæ attributus: olim quidem Presbyteris & Diaconis cuiuſlibet Cathedralis Eccleſiæ vniuerſe conceſſus. ſed cum eiuſmodi Cardinalium ingens multitudo vndique Romam commeantium Vrbem implerent, tandẽ nomen Cardinalis cæteris ademptum eſt, & ſolum Romanarum parœciarum Presbyteris, & Diaconis reſeruatum. Et cum ante Sanctum Gregorium nemo illius tituli meminerit, qui ſexcentis poſt Chriſtum annis, in quibuſdam Epiſtolis de Cardinalibus loquitur, atque ita multis poſt Apoſtolos ſeculis, hodierni iſti Sedis Apoſtolicæ electores, inuiſi omnibus, & incogniti fuerunt.*

Iacobus Rex de rebus ſibi non cognitis loquitur.

Non miror ſi multa hic dicantur non vera, quoniam Rex de rebus ſibi incognitis, & ſine auctore loquitur. Non eſt verũ Diaconos Cardinales habuiſſe olim titulos parœcienſes; tituli enim parœciarum ſolis Presbyteris dabantur, Diaconis autem Eccleſiæ aliæ, quæ Diaconiarum nomen habebant. Neque verum eſt olim Presbyteris, & Diaconis cuiuslibet Cathedralis Eccleſiæ permiſſum fuiſſe titulũ Cardinalitium, rariſſimæ enim

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ his vocibus vtebantur: ac ne in Romana quidem Eccleſia tẽpore ſancti Syluestri omnes Diaconi Cardinales erant, ſed ſoli ſeptem: tempore autem Symmachi Pontificis ſoli viginti octo erant tituli Cardinalium Presbyterorum, vt ex Cõcilijs Romanis ſub Symmacho intelligi poteſt: Presbyteri autem Romani multo plures erant quam vigintiocto. Illud etiã non eſt verum, veniſſe vnquam ad Vrbem ingentem multitudinem Cardinalium non Romanorum. id enim ex nulla hiſtoria (quod ſciam) probabitur. Neque illud eſt verum, nomen Cardinalis ademptum alijs,& ſolis Romanis reſeruatum. nam vſque ad hanc diem Eccleſia Compoſtellana habet ſuos Cardinales. Neque verum eſt, ante tempora ſancti Gregorij nomen Cardinalis fuiſſe inauditum. legitur enim nomen ſeptem Diaconorum Cardinalium Romanæ Eccleſiæ in Concilio Romano ſub ſancto Syluestro,qui trecentis annis ſanctum Gregorium anteceſſit.

Subiungit Rex, *Sed quomodo*, inquit, *præter rationem ſuæ originis, ac inſtitutionis tam prodigioſe ſint elati, vt ex paræciarum Presbyteris, ac Diaconis nunc Principes ſint, Regumq. æquales, & ex gradu Epiſcopali dignitate minori ſint hodie ſoli Pontificis electores, qui cum generalium conciliorum vice fungantur (vnde etiam vſus generalium conciliorum exoleuit) imo vt nonniſi ex illorum collegio fas ſit Pontificem eligi, qui ſupremam in Reges ſibi auctoritatem vendicat; hoc, inquam,tam inſolens incrementum quomodo cœperit, nulliſq. repugnantibus adoleuerit, noſtrum eſt omnium prouidere,qui cum in terris Vicarij Dei ſimus, iure optimo ſuſpectos habere debemus,iſtius modi nuper exortos Principes, qui ſua origine modici, humileſq. ſeipſos ad ſummum faſtigium,ſuis ipſi ſuffragijs ſubuehunt,Regibuſq. deinde ſe componunt.*

Hic quoque Rex ex ignoratione rerum noſtrarum, & quia nimis magnam fidem habere videtur hoſtibus Eccleſiæ, multa non vera ſibi elabi paſſus eſt. Non enim præter rationem, & inſtitutionem ſuæ originis, ſed potius ſecundum originis rationem, & inſtitutionem Cardinalitia dignitas creuit. Nam, vt ſupra diximus, antiqua inſtitutio erat, vt Presbyteri, & Diaconi Romani cum vicinis Epiſcopis Pontificem Romanum eligerent, eumq. conſilio & opera adiuuarent: ſed poſtea excreſcente nimium Presbyterorum, & Diaconorum multitudine,

ne, paulatim hæc functio ad paucos redacta eſt. Ita pauci illi ſuper alios eminere cœperunt, vt Cardinales, ideſt, principales Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, atque adeo Principes Eccleſiaſtici iure dici poſſent: quomodo, qui ſecundas partes à Regibus obtinent in adminiſtranda temporali Republica, Principes temporales dici ſolent.

Cardinales Regibus inferiores ſunt tēporali poteſtate: ſed poteſtate ſpirituali, & eccleſiaſtica ſuperiores.

De æqualitate cum Regibus diſtinguendum eſſe cenſeo: nam ſi de poteſtate temporali ſermo ſit, de Imperio, de opibus, de viribus, de armis, dubium non eſt, quin Reges longe, ac longe Cardinalibus præſtent. ſi de poteſtate ſpirituali, atque Eccleſiaſtica agatur, non ſolos Cardinales, ſed omnes Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos Regibus ſuperiores eſſe; paulo ante ex teſtimonio Eccleſiæ veteris demonſtratum eſt. Quod vero apud Iuriſconſultos dici ſolet, Cardinales æquiparari Regibus, de externo cultu, & honore intelligendum videtur. vſus enim obtinuit, vt quemadmodum Principes omnes Regibus cedunt, ſic etiam cedant Cardinalibus: & in hoc paritas quædam eſſe videtur.

Quod addit Rex, Cardinales Presbyteros, & Diaconos aliquando minores fuiſſe Epiſcopis non Cardinalibus, verum eſt, quoniam eo tempore non ſolum inferiores erant, quod attinet ad poteſtatem ordinis, vt etiam hoc tempore ſunt; ſed etiam quoad poteſtatem regendi Eccleſiam vniuerſalem, quia ipſi quoque ad Concilia Romana vocabantur, & nobiliore loco ſedebant, quam Presbyteri, & Diaconi Cardinales, olim etiam ad electionem Summi Pontificis admittebantur. Sed poſteaquam ſoli Cardinales Electores eſſe, & in Conſiſtorio cum Pontifice Maximo Eccleſiam vniuerſalem adminiſtrare cœperunt; mirum videri non debet, ſi Cardinales Epiſcopis non Cardinalibus antepoſiti ſint. Non tamen eſt verum, quod hoc loco Rex ſcribit, Cardinales cum Pontifice fungi vice Conciliorum generalium, & ideo vſum generalium conciliorum penitus exoleuiſſe. nam ab eo tempore quo cœperunt Cardinales ea eminentia excellere, qua nunc excellunt, habita ſunt multa Concilia generalia, tria Lateranenſia, duo Lugdunenſia, vnum Viennenſe, vnum Conſtantienſe, vnum Florentinum, vnum Tridentinum, & alia paulo minora. Concilia ergo Romana particularia exoleuerunt, & in eorū locum Conſiſtoria Cardinalium ſucceſſiſſe videntur, Concilia generalia non exoleuerūt.

Dignitas Cardinalitia generalium Cōciliorū vſum non ſuſtulit.

Neque

Digitized by Google

Neque illud verum eſt, niſi ex collegio Cardinalium Pontificem eligi fas non eſſe. Scimus enim his poſtremis quingentis annis electos fuiſſe Pontifices Calliſtum II. Eugenium III. Vrbanum IV. Gregorium X. Cœleſtinum V. Clementem V. Vrbanum V. Vrbanum VI. Felicem V. quamuis hic poſtremus legitimus non ſit habitus, qui omnes extra Collegium erant. Quod autem Rex addit, à Romanis Pontificibus ſupremam in Reges ſibi auctoritatem vindicare: ſi per vindicare, ſignificare velit, vſurpare, omnino negamus; ſin autem vindicare, ſit quod ſuum eſt aſſerere: libenter admittimus: ſic tamen, vt per auctoritatem, non deſpoticum imperium, ſed paternam, ſiue paſtoralem poteſtatem intelligamus, de qua re ſæpe dictum eſt, & infra iterum recurret oratio.

Quod etiam Rex ait, ad Reges, vt Dei in terris Vicarios, pertinere curam videndi, quomodo tam inſolens incrementum Cardinalitiæ dignitatis cœperit, nulla ratione admitti poteſt. ſunt quidem Reges Miniſtri Dei in terris, vt eos vocant Sapiens in lib. Sap. cap. 6. Et Apoſtolus ad Rom. 13. ſed miniſtri ſunt in ijs, quæ ad terrena, & temporalia ſpectant. nam quod attinet ad ſpiritualia, & cæleſtia, atque vno verbo ad Eccleſiaſtica, Vicarij Dei Epiſcopi ſunt, quos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo Act. 20. Et ſummus Vicarius ille eſt, cui Dominus dixit, Sequere me, & Paſce oues meas Ioann. 21. proinde videre, an, & quomodo, & quouſque creſcere debeat dignitas Cardinalitia, quæ eſt eccleſiaſtica, & ſpiritualis, ad Reges non pertinet.

Reges miniſtri Dei ſunt in temporali regimine.

Minus verum eſt, quod Rex addit, iſtius modi nuper exortos Principes ſuis ſuffragijs ſeipſos ad ſummum faſtigium euexiſſe, Regibusq; ſe deinde componere. Nam neque nuper exorti ſunt (niſi quingentorum annorum, aut etiam ſexcentorum ſpatium) nuper, dici poſſit. neque ſuis ipſi ſuffragijs, ſed auctoritate eius, qui Dei locum tenet in terris, euecti ſunt. neque ſe Regibus ipſi componunt, non enim Cardinalis erat, qui ſcripſit, Cardinales æquiparari Regibus. quod quomodo intelligendum ſit paulo ante diximus.

Poſtremo hæc Rex adiungit. *Sed hæc eſt præcipua, quam nobis inferunt, iniuria, quod ius Chriſtianis commune Regibus in generalibus Concilijs, nobis adimant, cum illorum habendi modum, penitus ſuſtulerint; eorum vi, ac poteſtate ad ſe pertracta,*

tracta, & veluti monopolio in Pontificio Conclaui conſtituto. Et tamen ſi ſpes vlla, aut expectatio ſupereſſet, poſſe Chriſtianos omnes ad aliquem in Religione conſenſum adduci, id eſſet à generali concilio expectandum, indicto in locum commodum, nec ſuſpectam conuentu, vbi Chriſtiani omnes Principes, aut per ſe, aut per Legatos poſſent adeſſe, & Eccleſiaſtici omnes, qui Chriſtianam religionem profitentur, illiſq. veteribus veræ, antiquæ, Catholicæ, & Apoſtolicæ fidei fundamentis adhareſcunt, tutum acceſſum, ac commeatum haberent, incendiarijs vtrinque furioſis, ac nouitijs, ſiue Ieſuitis, ſiue Puritanis excluſis.

Vana querela de ſublato modo habendi concilia generalia.

Ad hanc vltimam partem pari breuitate reſpondeo. quod enim nulla auctoritate, aut ratione probatur, ſimplici negatione refelli ſolet. Primum igitur nego, ſublatum eſſe modum habendi concilia generalia: nego vim & poteſtatem eorũ ad Cardinales pertractam: nego in Pontificio Conclaui eſſe quaſi monopolium conſtitutum. Iam enim concilia generalia enumerauimus, quæ his poſtremis annis celebrata ſunt. Quomodo enim vere dici poteſt, ſublatum eſſe modum habendi generalia concilia, cum concilia celeberrima, & plurima paulo ante hoc ſeculum, & hac ipſa ætate noſtra ſint habita?

Quod autem Rex queritur, factam ſibi, atque alijs Regibus iniuriam, quod commune ius Regibus Chriſtianis in concilijs generalibus ſit ademptum: qua veritate nitatur non video, cũ in Concilio generali apud Tridentum habito, interfuerint Legati Cæſaris, Regum penè omnium, & Principum plurimorum. Quod addit, indicendum fuiſſe Concilium in locum non ſuſpectum, & commodum: id quoque præſtitum eſt, cum Tridentũ in finibus Germaniæ, atque Italiæ conſtitutum, locus aptiſſimus, & minime ſuſpectus à Summo Pontifice, & Cæſare, alijsq. Regibus & Principibus iudicatus ſit.

Tale conciliũ Rex Iacobus petit, quale nunquam à condita Eccleſia celebratum eſt.

Quod vero dicit, omnes Eccleſiaſticos, qui Chriſtianam Religionem profitentur, tutum acceſſum, & commeatum habere ad concilium debere: hoc vero eſt, recedere à forma quatuor primorum conciliorum, vel potius omnium, quæ habita ſunt vnquam in Eccleſia conciliorum. Concilia enim Epiſcoporum ſunt, non omnium Eccleſiaſticorum; alioqui nullus locus tale concilium caperet. neque de dogmatibus fidei iudicare ad omnes pertinet, ſed ad Principes Eccleſiarum, qui Epiſcopi ſunt, ſic enim loquitur Concilium Chalcedonenſe, vnum ex

primis

primis quatuor, quæ à Iacobo Rege admittuntur: Mitte foras ſuperfluos, concilium Epiſcoporum eſt. Cui conſentit Imperator Theodoſius in epiſtola ad Concilium Epheſinum, tom. 1. cap. 32. ſic dicens: Illicitum eſt eum, qui non ſit in ordine ſanctiſſimorum Epiſcoporum eccleſiaſticis immiſceri tractatibus. Ne tamen quererentur Proteſtantes, aut Caluiniani, inuitati ſunt omnes, & ſaluus conductus publica fide præſtitus, dilatæ quoque rerum grauiſſimarum determinationes in longa tempora, vt ſpacium comparandi ſe, atque ad Concilium veniendi, non deeſſet. Omitto quæ dicuntur in Ieſuitas, & Puritanos, quoniam ad conuicia pertinent, non ad doctrinam.

Quod Card. Bellarminus nulla iniuria Regem affecit, cum Apoſtolicorum Breuium, & Epiſtolæ ſuæ defenſionem ſuſcepit. Cap. V.

PERGIT poſtea Rex in præfatione ſua, & vt rationem reddat propoſiti iuramenti, de pulueraria coniuratione ſatis copioſe diſſerit. De qua re quod mihi dicendum videbatur, ſcripſi in alio libello, qui huic Apologiæ adiunctus eſt. Venit tandem ad Bellarminum, & primum pag. 15. ex coniecturis probare nititur, librum, quo Breuia Pontificia, & Epiſtola Bellarmini defenduntur, eiuſdem Bellarmini eſſe, non Matthæi Torti, cuius nomen gerit.

Adhoc facilis reſponſio eſt. fatetur Cardinalis Bellarminus librum eſſe ſuum, ſed vt ſupra admonui, non eſt viſum illi ſuum nomen inſcribere, quia neque aduerſarius nomen inſcripſerat ſuum. Queritur deinde de modo ſcribendi, quod ſit ab omni modeſtia alienus; idque probat pag. 16. ex præfatione Typographo Politano adſcripta, vbi Cardinalitia dignitas cum Regia dignitate componi videtur. At eam præfationem neque Bellarminus ſcripſit, neque vſque ad hanc diem cognoſcere potuit, quis eius præfationis ſit auctor; aut quis tandem ille ſit Typographus Politanus. Cardinalis enim librum ſuum, ſine

vlla

vlla præfatione, vel dedicatione Colonienſibus excudendum dedit. Qua vero modeſtia ſoleat in ſcribendo vti, lectoribus iudicium relinquit.

Arguit deinde pag.17. Rex faſtum Cardinalis in ſcribendo, atque inde colligit, eum cum Rege quaſi de pari dignitate contendere, quòd eius breuitatem in ſcribendo imitari voluerit. *Quam ego,* inquit, *in ſcribendo breuitatem, eandem ipſe in reſpondendo ſequi voluit. quo compendio in ſecundo Pontificis Breui refutando vſus eram, eodem in me voluit vti; meoq. exemplo ſeſe penè intra vnius paginæ anguſtias coercere. Et quoniam Sacramenti fidelitatis ſummam in articulos quatuordecim diſtribui, peccare in ſuam amplitudinem crediđiſſet, niſi & publicorum ordinum edictum, quo iſtud iuramentum continetur, in totidem particulas diuiſiſſet.*

Deus bone, quam miſera conditio eſt ſub eo Rege viuere, qui iniuriam ſibi fieri iudicat, ſiquis ab eius exemplo ſcribere diſcat. Alij certe Principes gratiſſimum habent: quod ille ſcripſit: Totus componitur Orbis Regis ad exemplum. Adde quod Bellarminus non ſciebat, ſe aduerſus Regem ſcribere, cuius nomen in fronte libri non viderat, & fidem habuerat ijs, qui nunciauerant librum Anglico idiomate eſſe neſcio cuius Decani Sacelli Regij, verſionem autem in Latinam linguam eſſe Chronographi cuiuſdam Regij, quas ille perſonas neque de nomine, neque de facie nouerat. Itaque non potuit Regiũ in ſcribendo modum de induſtria æmulari, qui Regium librum eſſe neſciebat: breuitas autem in ſcribendo, & diſtinctio, quã ſit illi familiaris, & amica, norunt omnes, qui libros eius legerunt, vt opus ei non fuerit ab alijs hæc diſcere.

Deſcendit paulo poſt pag. 18. ad accuſationem multo grauiorem, atque ait. *Quod ſi inani hac ſuperbia, & amplitudinis ſuæ oſtentatione ita animum expleuiſſet, vt à grauiore in me iniuria temperaret, videri ſane tolerabilior potuiſſet. Nunc vero quid eſſe cauſæ dicat, cur penè continuis in me, meamq. Apologiam conuicijs ſuam reſponſionem referſerit? Nam cum ego nuſquam Bellarminum verbo atrociore læſerim, & præcipue id cauerim, ne hominem mendacij inſimularem; ille hac lege humanitatis ſpreta, nouies diſertis verbis, me mentiri pronunciat, & ſepties falſi arguit. quod perinde eſt, ac ſi mendacium mihi exprobraret. cæteris vero contumelijs, neſcio an vlla pars libri*

bri vacet, cuiuſmodi ſunt, nugæ, conuitia, temeritas, vanitas, impudentia, blaſphemia, ſermonis barbaries, cum eadem felicitate ſcribendi, cauillationes, applicatio inepta, fingere hiſtorias, audacia quæ in hominem ſanæ mentis cadere non poteſt, vel, ſenſu communi caret, imperitia, & leuitas, omnem omnino pudorem & conſcientiam exuiſſe, mala fide nobiſcum agit, vt lectoribus per fas & nefas imponat. His & eiuſmodi conuicijs neſcio vllam ne paginam immunem reliquerit.

Ad hæc ita reſpondeo; primum, breuiter, & diſtincte ſcribere, non poteſt ſuperbiæ, vel arrogantiæ imputari, niſi ab eo, quem nimia perturbatio tranſuerſum agat. Deinde, quod auctor Apologiæ, quam Rex ſuam eſſe nunc dicit, nullo atrociore verbo Bellarminum læſerit, neque mendacij inſimulauerit: falſum eſſe, ipſa Apologiæ verba teſtantur. hæc enim ſunt eius verba pag. 37.

An ſit verũ, quod Rex Cardinalem nullo atrociore verbo laſerit.

Magnus ille, & præclarus Controuerſiarum ſcriptor Cardinalis nuper exieſuatus Bellarminus, ſuo quoque talento captum hoc opus bonum locupletat, & amplificat, dum quaſi flabello admoto, & calcaribus infixis ſeditionem acuit, accenditq. miſſis huc ad Archipresbyterum litteris, ijsq. ita ſcriptis, vt mirum ſit quomodo partim animi paſſio, partim ambitioſum fulcienda Pontificis Monarchiæ ſtudium, eum ita abripere, & lumen iudicij tam docti viri perſtringere, & faſcinare potuerint. pag. 47. *Cunctos*, inquit, *mecum hic admirari non poſſum, quin exoptem, tam craſſum errorem tam docti viri.* pag. 69. *hoc nobis*, inquit, *notum eſt, quod niſi quidam è Cardinalibus, in illo negocio, maiori prudentia, & maturitate vſi fuiſſent quam Pontifex: faſti ipſi Pontificij, in quos relati ſunt Diui, nobis tacentibus, Bellarminum aperte mendacij conuiciſſent.* pag. 83. *recte omnino quadrat in Bellarminum tam inepta ſimilitudine vtentem Poetæ veteris illius ſententia, Perdere, quos vult Iupiter hos dementat.*

Hæc, & ſimilia à ſe ſcripta oblitus erat Rex, quando dixit, nullo atrociore verbo à ſe læſum fuiſſe Bellarminum; niſi forte non ſint habenda verba atrocia, exieſuatus Cardinalis, flabellum ſeditionis, ambitione abreptus, craſſo errore detentus, aperte mendacij conuincendus, à Ioue dementatus, &c. quæ tunc libens præterij, quoniam ad argumenta, non ad conuicia reſpondere decreueram.

Poſtremo quod ego diſertis verbis nouies Regem mentiri pronun-

pronunciauerim, & ſepties arguerim falſi, vt Rex ipſe conqueritur, omnino inficior. Iam enim ſupra dixi, Apologiam illam numquam me pro Regia ſcriptura habuiſſe; nam, neque auctor Apologiæ Regem ſe aliquando nominauit, quin potius ſemper ſe pro Regio adminiſtro, & defenſore geſſit. At neque miniſtrum Regis mendacij, vel falſi, vel barbari ſermonis accuſare deberes. Ita eſt, ſi vera ſcriberet; ſi non ſciens, & prudens mentiretur; ſi latinè loqui didiciſſet; quæ enim mendacia ſunt, non ſcio latinè appellare, niſi mendacia; quemadmodum etiam nugas, conuicia, blaſphemias, confictas hiſtorias, ſermonis barbariem, & alia id genus, quæ in Apologia reperi, ſuis nominibus appellaui. Iudicium lectorum erit, an talia ſint, qualia eſſe dixi. Quamquam ſi Regium librum eſſe ſcire potuiſſem, ſententias notaſſem, à verbis acerbioribus honoris gratia tēperaſſem. quo honore dignum non exiſtimaui Decanum, vel Chronographum illum, à quo non me ſolum, ſed etiam Summum Pontificem, Vicarium Chriſti, & Chriſtum Domini tam inuerecundè tractari videbam.

Non eſt conuiciari, conuicia aduerſarij detegere. neque vitio verti debet, vitia in libro aduerſarij notare.

Vltimo loco, pag. 19. commemorat ea, quæ propriè ad iniuriam ſuam pertinere arbitratur. *Sed hæc*, inquit, *forte in ignotum Apologiæ auctorem ſolummodo probra mittebat; Imo vero, nec mihi ipſi, nec nomini meo pepercit. Modo affirmat Clementem Pontificem ſenſiſſe, me non abhorrere à fide Catholica. Me in Scotia Puritanum, & Proteſtantium inimicum extitiſſe. Alibi concludit, Quia Iacobus non eſt Catholicus, hoc ipſo hæreticus eſt. Iterum ex Chriſtiano Caluiniſtam fecerunt. Alio loco: Neque omnino verum eſt, Iacobum non deſeruiſſe Religionem, quam primo ſuſceperat. Et poſteaquam Iuliano apoſtatæ me contuliſſet, hoc argumento rem concludit: Cum Catholicus non ſit, neque Chriſtianus eſt. Sit hæc honeſta necne ratio cum Rege agendi, veſtro ſano iudicio relinquo, quos non poteſt tanta contumelia vni veſtri ordinis illata, non grauiter commouere.*

Hic vero libenter audirem, honeſtum ne, an turpe Rex exiſtimet abhorrere à fide Catholica. Si enim turpe ſit à fide Catholica abhorrere, vt re vera turpe eſt, non fecit Regi Bellarminus iniuriam, cum ſcripſit Clementem VIII. Pontificem ſenſiſſe Regem Iacobum à fide Catholica non abhorrere. ſin autem honeſtum ſit à fide Catholica abhorrere, non fecit eidē

Regi

Regi iniuriam, cum affirmauit, Regem Iacobum non eſſe Catholicum, & quia Catholicus non eſt, hæreticum eſſe, cum hæc duo contraria ſint.

Sed ad ſingula breuiter reſpondeamus. Dico, nullam factã eſſe Regi iniuriam, ex eo quod ſanctæ memoriæ Clemens Pontifex vna nobiſcum ſpem habuerit bonam de Regis conuerſione, & exiſtimare cæperit ex eo potiſſimum quòd Catholicos in Scotia quietam, ac tranquillam vitam ducere patiebatur, eum à fide Catholica non abhorrere. Sperabat enim, & ſentiebat de illo, quod bonum illi eſſe credebat. quod ſi verum non eſt, Regem à fide Catholica numquam non abhorruiſſe; nos decepti ſumus, Pontifex quoque ſpe ſua fruſtratus eſt, ſed non ideo iniuria Regi facta eſt, quia ſperauimus, & ſenſimus de illo, noſtro iudicio, meliora.

Quod autem ſcripſit Bellarminus Regem in Scotia Puritanum, & Proteſtantium inimicum fuiſſe, ad hiſtoriam, non ad iniuriam pertinet. Id autem ita eſſe non abſolutè pronunciauit, ſed addidit, ſi vera ſunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt. Itaque de rebus ſibi ignotis alijs credidit, qui fide digni viſi ſunt. Si falſa narrarunt, ipſi viderint. Quamquam non deſunt coniecturæ ex BASILICO DORO, vnde confirmatur quod ſcripſit Bellarminus. nam lib. 1. pag. 6. ſic legitur. *Et niſi mihi mea conſcientia certè perſuaſiſſet, Religionem illam, quam in Scotia iam profitemur, ipſis expreſſis, etiam conceptis ſcripturæ verbis fundatam eſſe &c.* lib. vero 2. pag. 40. *At vero,* inquit, *reformata religio in hanc noſtram Scotiam diuino planè miraculo introducta eſt &c.* dicit enim miraculo introductam; quoniam à furioſis, & cupidis Puritanis introducta fuit. Ex his locis colligitur, Regem in Scotia Scoticam religionem profeſſum eſſe, & diſplicuiſſe illi quidem mores Puritanorum, qui illam introduxerant, ſed non Religionẽ, quam per illos miraculo introductam, ideſt, per malos homines bonam religionem inuectam arbitrabatur.

Porrò illa conſequutio, quia Rex Iacobus non eſt Catholicus, hoc ipſo hæreticus eſt; non poteſt vitio verti apud eum, qui Catholicum ſe non eſſe palam profitetur, cum in tota illa Apologia nomen Catholicorum ſemper tribuat illis, qui Romano Pontifici adhærent; à quorum fide, & religione ſe abhorrere non negat. Quamuis autem in hac præfatione, Catho-

Nomen Catholici ſolis illis conuenit, qui Romanæ Eccleſiæ filij ſunt.

licum ſe probare nitatur, cum tamen à Romana religione, & à Romani Pontificis obedientia alienum ſe eſſe dicat; non ideo iudicio Orbis terræ Catholicus vnquam haberi, vel dici poterit. quoniam nomen Catholici, Eccleſia Romana ita obtinuit, vt etiam hæretici interrogati, vbi ad Catholicam conueniatur, non ſuas domos, ſed iſtam vnam oſtendant in qua ab Apoſtolicis temporibus per ſucceſſiones Epiſcoporum conſeruata eſt antiqua traditio, & vnde hæretici omnes, tamquam rami fracti exciderunt. Itaque S. Ambroſius, in Oratione de obitu Satyri, cum dixiſſet. Quæſiuit, an cum Epiſcopis Catholicis cõſentiret, mox addidit explicationem, ideſt, inquit, an cum Romana Eccleſia conſentiret. de quo nomine vide quæ diximus in extrema pagina prioris noſtri libelli, qui huic Apologiæ adiunctus eſt.

Hæretici non ſunt vere, & propriè Chriſtiani.

Iam vero quod dixi, hæreticum non eſſe Chriſtianum, non ideo dixi quod ignorarem, ampla quadam ſignificatione Chriſtianos dici poſſe, quotquot in Chriſto baptizati Chriſtum ſe colere profitentur: ſed quoniam propriè illi ſoli veri Chriſtiani ſunt, qui veram, atque integram Chriſti fidem in eius Eccleſia tenent, nulliq. hæreticæ ſectæ adhærent. Quæ communis eſt ſententia veterum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt, vt S. Cypriani lib. 4. ep. 2. ad Antonianum. Et lib. de vnitate Eccleſiæ, S. Athanaſij orat. 2. aduerſus Arianos, S. Hieronymi in Dialogo aduerſus Luciferianos, S. Auguſtini lib. de gratia Chriſti cap. 20. Et aliorum, quos gratia breuitatis omitto: quare ſi iniuria eſt de non Catholico dicere eum hæreticum, ac per hoc non Chriſtianum eſſe, non de me queri debet, qui iniuriam ſibi fieri credit; ſed de Patribus veteris Eccleſiæ, qui me ita loqui docuerunt.

Ex quo intelligimus, non eſſe falſum, neque iniurioſum dicere, eum, qui ex parentibus Catholicis natus eſt, & baptiſmũ Catholico ritu ſuſcepit, ac poſtea ab educatoribus deprauatus in hæreſim incidit; ex Chriſtiano hæreticum factum, religionem, quam cum baptiſmo ſuſceperat, dimiſiſſe. Non facit, inquam, illi iniuriam, qui hoc dicit, ſed verè iniuriam grauiſſimam illi fecit, qui eum abſtraxit à matre Catholica, & inſtituendum Caluinianis tradidit. Neque enim dubium eſſe poteſt, quin hoc tempore Iacobus Rex, non ſolum vnus eſſet ex ordine Regum, ſed etiam vnus è numero Catholicorum Regum,

Digitized by Google

gum, ſi à parente Catholica inſtitui potuiſſet.

Porrò Principes Orthodoxi merito commoueri deberent, ſi aliqui de ipſorum ordine, & numero nota hæreſeos iniuſtè inureretur: ſed quod Princeps, qui ab ipſorum religione abhorret; qui, vt Antichriſtum execratur, quem illi vt Chriſti Vicarium colunt; qui interceſſionem Sanctorum palam irridet; qui venerationem reliquiarum intolerabilem idololatriam vocat; qui denique Purgatorium, Miſſam, & cætera fidei Catholicæ dogmata conſpuit; hæreticus & non Chriſtianus dicatur, moleſtè ferre non poſſunt, neque commoueri, niſi commotione fraterni doloris, quòd tantum Regem, quem ipſorum ordini ſceptrum, & corona coniunxerat; ab ipſorum communione hæreſis & ſchiſma diſiunxerit.

Ac vt Rex intelligat, non eſſe nouum in Eccleſia, vt Sacerdotes Domini libera voce arguant Reges hæreticos; adſcribã hoc loco verba S. Hilarij Epiſcopi ad Conſtantium Imperatorem Arianum, ex libro qui incipit, Tempus eſt loquendi, quia iam præterijt tempus tacendi: Nunc, inquit, pugnamus contra perſecutorem fallentem, contra hoſtem blandientem, contra Conſtantium Antichriſtum. Et infra. Sed temerarium me fortè quiſquam putabit, quia dicam Conſtantium Antichriſtũ eſſe. quiſquis petulantiam iſtud magis, quam conſtantiam iudicabit, relegat primum Ioannem dixiſſe ad Herodem, non tibi licere facere iſtud. Et infra. Proclamo tibi Conſtanti, quod Neroni loquuturus fuiſſem, quod ex me Decius & Maximianus audirent. contra Deum pugnas, contra Eccleſiam ſæuis, ſanctos perſequeris, prædicatores Chriſti odis, religionem tollis, Tyrannus non iam humanorum, ſed diuinorum. Hæc tibi à me, atque illis ſocia, atque communia ſunt. at vero nunc propria tua accipe. Chriſtianum te mentiris, Chriſti nouus hoſtis es, Antichriſtum præcurris, & arcanorum myſteria eius operaris. Condis fidem, contra fidem viuens, Doctor prophanorum es, indoctus piorum, Epiſcopatus tuis donas, Sacerdotes cuſtodiæ mandas, exercitus tuos ad terrorem Eccleſiæ diſponis. Et infra. Sceleſtiſſime mortalium, omnia perſecutionis mala ita temperas, vt excludas & in peccato veniam, & in confeſſione martyrium. Et infra. O tu ſceleſte quod ludibrium de Eccleſia facis? ſoli canes ad vomitum ſuum redeunt: tu ſacerdotes Chriſti reſorbere ea quæ expuerunt coegiſti. Chri-

Libertas Sancti Hilarij in Rege hæretico increpando.

Digitized by Google

ſtianum te loqueris,ſed quam non ſis,ipſe teſtaris. hæc ille,qui ex veteribus, & Sanctiſſimis, & laudatiſſimis Patribus vnus eſt. Poſſent addi non diſſimilia ex Lucifero Caralitano, ex Gregorio Nazianzeno, & ex alijs. ſed iſta pauca hoc loco ſufficiant. Neque verum eſt, quod quidam ſuſpicati ſunt, librum illum S. Hilarij, Conſtantio defuncto, editum fuiſſe. nam viuente editum, & viuenti oblatum conuincit Card. Baronius tom. 3. annal. pag. 715.

Quod Cardinalis Bellarminus directè reſpõderit ad Apologiam pro iuramento fidelitatis. Aduerſarius vero ſtatum cauſæ mutet, & ad alia extra rem digrediatur. Cap. VI.

POSTEAQVAM Rex modum ſcribendi Cardinalis Bellarmini fruſtra reprehendit, aggreditur ſcriptionem ipſam, ſiue materiam libri, vt ipſe loquitur, reprehendere. Sic enim ſcribit pag. 19. *Iam vero argumentum, & ſubiecta materia libri modo tractandi probè conuenit. nuſquam enim ad id, in quo cauſæ cardo vertitur, directè reſpondet. quippè duo tantum ſunt capita, de quibus in Apologia diſſerui, vt ſupra monui. prius vt probarem in fidelitatis Sacramento nihil aliud, quam obedientiam mere ciuilem, & ſecularem Summis Principibus à Subditis debitam contineri. alterum vt oſtenderem, hanc in Reges poteſtatem à Pontificibus inique vſurpatam, cum Scripturis, Concilijs, & Patribus pugnare. Prius non aliter quam hac vitioſa conſecutione refutat: cum hoc iureiurando ius abdicandorum Regum Pontifici negetur, ne quidem excommunicandorum poteſtatem illi relinqui. Nec poſterius diſputationis meæ caput alijs machinis adoritur, quam illis Chriſti verbis, Paſce oues meas, & Tibi dabo claues Regni Cœlorum, Et nemini vnquam Catholico id dubium fuiſſe.*

At

At Bellarminus Deo gratias agit, quod liber ipſius adhuc ſupereſt, atque bis recuſus à multis videri, & legi potuit; Et nunc iterum cum hac noua Apologia recuditur. Siquidem eo libro inſpecto, qui nec obſcurus, nec prolixus eſt, omnes intelligent, à qua parte ſtet veritas, & quis imponere lectoribus ſatagat. Siquidem Bellarminus ad prius illud caput directe reſpondit, in illo iuramento fidelitatis non contineri ſolam ciuilem obedientiam; ſed abiurationem Pontificiæ poteſtatis, idq́. oſtendit tribus argumentis; ex titulo Edicti, qui eſt, ad detegendos, & comprimendos Papiſtas; ex verbis iuramenti, vbi negatur Pontifici poteſtas ligandi, & ſoluendi; ex alio iuramento clariore, quod eſt de Primatu Regis in ſpiritualibus.

Ex inſpectione libri Bellarmini anno ſuperiore editi refelluntur oẽs calumniæ.

Illa vero conſecutio, quam vitioſam eſſe, & ſolam in eius libro poſitam Rex dicit, nuſquam in libro Bellarmini inuenietur. Ipſe enim non diſputauit vniuerſè poſſet ne Summus Põtifex Reges deponere: quod ad rem ipſius non faciebat; ſed aſſumpſit ſolum, poſſe à Summo Pontifice Reges hæreticos excommunicari, atque deponi, quod apud Catholicos in dubium reuocari non ſolet. Poſterius caput ad fallendos lectores, ambiguè hoc loco proponitur, cum dicitur; *Alterum, vt oſtenderem, hanc in Reges poteſtatem, à Pontificibus iniquè vſurpatam cum Scripturis, Concilÿs, & Patribus pugnare.* Quæro enim, quid ſibi vult illud, hanc poteſtatem? neque enim de poteſtate Pontificis in Reges; ſed de obedientia Subditorum ad Reges paulo ante Rex loquutus erat. Cæterum ex Apologiæ libro, quem Bellarminus refutandum ſuſceperat, ſatis apparet; hunc locum eſſe intelligendum de poteſtate prohibendi iuramenta ciuilis obedientiæ. hanc enim ciuilem obedientiam Regibus deberi, & iuramento quoque confirmari poſſe probat eo loco Rex teſtimonijs Scripturæ, Conciliorum, & Patrum: & paulo ante conqueſtus erat, quod hanc obedientiam iniuſtè Summus Pontifex in ſuo Breui prohibuiſſet. vide librum illum pag. 22. 23. 24. 25. 26. & 27.

Non fideliter referũtur ſcripta Bellarmini.

Adhoc autem poſterius caput Bellarminus directe reſpondit, falſum eſſe, quod Summus Pontifex in ſuo illo Breui obedientiam ciuilem prohibuiſſet: ac propterea teſtimonia illa Scripturarũ, Conciliorũ, & Patrum perperam adduci ad probandum, quod nemo negat. Illa vero Euangelica loca, Paſce oues meas, &, Tibi dabo claues, non adduxit, vt Rex dicit, ad

Bellarminus directe reſpõdit.

Perperam applicantur ab aduerſario argumenta Bellarmini.

C 3 oppu-

oppugnandum caput illud poſterius, ſed ad probandum eſſe in Summo Pontifice poteſtatem excommunicandi, abſoluendi, diſpenſandi, & ſimilia faciendi, quæ ad prius caput, non ad poſterius pertinent. Ex his quæ dicta ſunt facile cognoſci poterit, reliqua omnia à pag.21. vſque ad pag.35. nihil eſſe aliud, niſi digreſſiones ad inuidiam, atque odium Summis Pontificibus, & Eccleſiaſticis omnibus conciliandum. Certi vero ſumus, Catholicos, pioſq. Reges, ac Principes prudenter cogitaturos à Rege hæretico, quiq. ſe hoſtem manifeſtum Eccleſiæ Catholicæ, totiuſq. Orthodoxæ religionis profitetur, nihil aliud expectari poſſe, niſi fidei religioniſq. contemptum.

Amplificatio ad conflandã inuidiam.

Igitur, vt hæc breuiter percurramus, pag.21. *Hoc*, inquit, *verborum fundamento, Paſce oues meas, immane quam amplum, ſolutumq. Imperium Pontifici extruat; quo ad libidinem condonare, atque adimere Regna poſſit. huic tamen ſeruituti non alios quam Chriſtianos Reges addicens*. Et paulo poſt, *Nam cum me hæreticis annumeret, cum Iuliano Apoſtata æquet, extra caulam etiam, gregemq. Pontificium eſſe putet, neceſſe eſt. At vos, de Pontificio grege eſtis, vos magnus ille Paſtor, inſtar ouium ad occiſionem ducere pro libidine ſua poteſt*.

Hæc omnia cum bona Regis venia, qui nos ita loqui cogit, meræ calumniæ ſunt. non ſolum enim nihil horum in Bellarmini libro reperietur, ſed contra potius de ſolis hæreticis, qui ex ouibus lupi rapaces euadunt, locutus eſt; qui quamuis à grege Chriſtiano, vel receſſerint per hæreſim manifeſtam, vel eiecti fuerint per Eccleſiaſticam cenſuram; ſubſunt tamen Paſtori, vt vel ipſi ad caulam emendati redire cogantur; vel oues ceteræ, ne ab eis diſcerpantur, & deuorentur, ab ipſorum conſortio, & obedientia quam longiſſimè arceantur.

Conficta interpretatio.

Pergit pag.22. calumniari, cum ait, *Sic nouum, & egregium ſenſum his Chriſti verbis affinxit, Paſce oues meas, tamquam hoc ſignificarent, tolle, proſcribe, abdica Chriſtianos Principes, atque Reges*. Et paulo poſt. *Hæc verba, quæ Petro in extaſim rapto dicta ſunt, Surge Petre, occide & manduca: ita Baronius exponit, Age Papa, confige Venetos, penituſq. diſperde*.

At vbi quæſo expoſitionem illam tam inciuilem, & inuerecundam in libro Bellarmini vidiſti? non igitur ipſe affinxit ſenſum illum Chriſti verbis, qui nuſquam in libris eius extat: ſed interpres tuus ò Rex Bellarmino eum ſenſum ſine vlla ſpecie veri-

veriſimilitudinis affinxit. neque enim Bellarminus vnquam Patrem Chriſtianæ plebis (ſic enim S. Auguſtinus Romanum Pontificem vocat) in Caligulam, aut Neronem, aut Dionyſiũ Syracuſanum, commutauit. Pari calumnia Cardinalem Baronium, virum æque pium ac doctũ, ac de hiſtorijs Eccleſiaſticis optimè meritum, aſpergendũ eſſe Rex duxit, maiorẽ fidem habens famoſo libello, quã viris grauibus, qui ſenſum verũ & piũ eius loci à Card. Baronio explicatũ, ſcriptis libris teſtati ſunt.

Digreditur deinde Rex ſine vlla cauſa pag. 23. ad exemptionem Clericorum, ex qua Bellarmini animum alienum à Regibus detexiſſe ſe dicit. Quaſi vero nouum aliquid ipſe ſcripſerit de Clericorum exemptione, & non potius id quod Doctores omnes iuris diuini, atque humani docent; ipſa etiam Concilia ſacriq. Canones iubent. Sed qualem animum erga Reges, & Principes Bellarminus gerat, illi omnes ſciunt, qui librum eius De laicis forte legerunt. Ibi enim aduerſus Anabaptiſtas, aliosq. hæreticos principatum politicum defendit, atque ornauit ex diuinis litteris, ex teſtimonijs Patrum, ex fontibus philoſophiæ ductis multis, & varijs rationibus. *De exemptione Clericorũ nihil noui Card. Bellarminus ſcripſit.*

Tranſit deinde Rex pag. 24. nihil laborans ſi libri ſui partes inter ſe aptè cohæreant, an non; ad bona temporalia Eccleſiarum, & Clericorum, à quibus occupari dicit tertiam partem ſoli, & fundorum. hoc videlicet illum male habet, quod non omnes Principes exemplum Henrici VIII. ſequi velint, qui cũ primum à Romano Pontifice defecit, ſeq. caput Eccleſiæ declarauit; continuo Eccleſias, & Monaſteria omnia diripuit, & redditus Eccleſiaſticos Baronibus ſuis attribuit; egregiè imitatus Antiochum & Nabuchodonoſor Reges, qui templo Domini ſpoliato, ex vaſis aureis & argenteis Deo dicatis gazam ſuam ditauerunt. Sed qui Reges impios imitati ſunt in ſcelere, eorum iuſto Dei iudicio ſocij facti ſunt in pœnis, non temporalibus, ſed æternis. *Henric. VIII. initio ſui primatus Eccleſias, & Monaſteria ſpoliauit.*

Pag. 25. Videtur redire voluiſſe ad id vnde digreſſus fuerat, ad iuramentum videlicet fidelitatis; ſed reuera tamen longius expatiando, atque euagando ad alia magis adhuc remota digreditur, ait enim. *Ac vt vobis in perſpicuo magis ſit, non alium mihi ſcopum in hoc negocio extitiſſe, quam vt de ciuili, & temporali obedientia, quæ mihi à ſubditis debetur, agerem, nec illorum conſcientijs inſidias à me eſſe comparatas (quod hic mihi*

conuitiator falſiſſimè obiecit)primum illud videamus, quam longe Imperatores, atque Reges, qui ſuperioribus ſeculis religioſe, Chriſtianeq. vixerunt, ab eo abſuerint, vt ius in ſe aliquod Pontifici eſſe crederent: cum contra Papas ipſi creauerint, in ordinem redegerint, adeoq. de ſede deiecerint.

Hæc ille, qui multas paginas conſumit in deſcribendis hiſtorijs Imperatorum, & Regum, qui cum Pontificibus Romanis inimicitias geſſerunt. Sed quorſum quæſo iſta narrantur, ſi nihil aliud Rex demonſtrare intendit, niſi in iuramento fidelitatis ſolam ciuilem, & temporalem obedientiam contineri?

Mira argumentatio.

Qualis obſecro hæc argumentatio eſſet: Multi Reges nullum ius in ſe habere Pontificem Romanum crediderunt; ſed contra potius eum quando libuit depoſuerunt: Ergo Rex Anglorum in iuramento ſuo fidelitatis, nihil aliud, niſi ciuilem, & temporalem obedientiam requirit? Nam ne ipſe quidem Ariſtoteles medium terminum in hac argumentatione reperiret. ſiue enim Pontifex in Reges ius habeat, ſiue non habeat, debetur Regibus obedientia ciuilis à ſubditis. Itaque longa digreſſione opus non erat, vt probaret quod nemo negat. Sed quemadmodum Rex Angliæ ſub ſpecie ciuilis obedientiæ adigere voluit ſubditos ſuos Catholicos ad abiurandam Pontificiam poteſtatem: ſic in hoc ſuo libro ſub ſpecie Apologiæ pro iuramento fidelitatis, perſuadere cupit Regibus, & Principibus Catholicis; vt exemplo ſuo ab Apoſtolica ſede, & Orthodoxa religione diſcedant.

Videamus tamen quid tandem adferat, & cum illo, quando ita placet, & nos digrediamur, Euangelicum illud implentes: Quicũque te angariauerit mille paſſus, vade cũ illo & alia duo Matth. 5. Primum igitur pag 26. probat certum ius, ac inuiolatũ apud Imperatores manſiſſe Romanos Pontifices creandi, ex eo quod *Hadrianus Papa in Concilio CLIII. Epiſcoporum Abbatumq. decreuit, vt Carolo Magno Imperatori ius, ac poteſtas eſſet eligendi Papam & ordinandi Sedem Apoſtolicam: dignitatemq. Patriciatus ei conceſſit: Inſuper Archiepiſcopos, & Epiſcopos per ſingulas Prouincias, ab eo inueſtituram accipere definiuit. Et quicunque contra hoc decretum ageret anathematis vinculo eum innodauit: & niſi reſipiſceret, bona eius publicari præcepit.* hæc ille, & allegat Sigebertum, Valthramum, & alios poſteriores.

An Hadrianus Papa contulerit Carolo Magno poteſtatē creandi Romanum Pontificem.

Ad

Ad hæc reſpondemus; ſi hæc omnia vera ſint, ſequi multa contraria ijs, quæ Rex probare conatur. Nam ſi Pontifex concedit Imperatori ius eligendi, & inueſtiendi Epiſcopos: non igitur Imperator ex ſe caput eſt Eccleſiæ in ditione ſua, ac per hoc neque Rex eſt caput vel ſupremus gubernator Eccleſiæ in Regno ſuo; cum Epiſcopos eligere, vel inueſtire non poſſit, ſine priuilegio Romani Pontificis. Deinde ſi Pontifex donat Carolum Regem dignitate Patriciatus Romani, quæ erat dignitas temporalis, & Imperatoriæ proxima: ergo Pontifex ius magnum in Imperio temporali habebat, quippe qui ipſos etiã Reges ornare, & augere poterat dignitatibus ad Imperium pertinentibus. Præterea ſi Pontifex iubet eos, qui contra decretum ipſius agerent, non ſolum anathematis vinculo alligari; ſed etiam bona ipſorum temporalia publicari; ius igitur Pontifex habet non ſpirituale ſolum, ſed etiam temporale, in eos qui decretis ipſius obtemperare nolunt.

Hiſtoria Sigiberti de priuilegijs Carolo Magno ab Hadriano Papa conceſſis, videtur conficta.

Addo ſecundo hiſtoriam illam confictam videri, non veram. Nam Sigebertus, qui primus illam mandauit litteris, trecentis circiter annis poſterior fuit Carolo, atque Hadriano: ij vero qui cum Carolo vixerunt, & res eius geſtas accuratiſſimè conſcripſerunt, vt Eginarthus, & annalium Francorum auctor, nullam huius priuilegij mentionem fecerunt. Deinde quo pacto verum eſſe poteſt, dediſſe Hadrianum priuilegium aliquod Carolo Magno Imperatori, cum tempore Hadriani Carolus Imperator non eſſet? Hadrianus enim obijt anno ſalutis 795. Carolus autem Imperare cœpit anno Domini 800. vt Eginarthus & alij tradunt. Præterea ſi Carolus Magnus Pontifices Romanos creandi ius habebat, cur nullum omnino creauit, neque ipſe, neque multi ex ſucceſſoribus eius? nam Anaſtaſius Bibliothecarius ſcripſit accurate vitam, & creationes duodecim Pontificum, qui ſibi inuicem poſt Hadriani primi Pontificatum ſucceſſerunt; & nuſquam Caroli, vel ſucceſſorum eius meminit; ſed à ſolo Clero, & populo electos, & creatos fuiſſe tradit. Porrò Gulielmus item Bibliothecarius, qui Anaſtaſio ſucceſſit, ſcripſit vitam Hadriani II. à Clero pariter, & populo ſolum electi. Et cum fortè Legati Imperatoris tum Romæ adeſſent, & quererentur ſe ad electionem Pontificis inuitatos non fuiſſe: reſponſum eis fuiſſe ſcribit Gulielmus, id ea ratione factum eſſe, ne Legatos Principum in electione Romanorum Ponti-

Pontificum expectandi mos inoleſceret. qua ratione accepta, inquit Gulielmus, Legati omnem ſuæ mentis indignationem medullitus ſedauere, & ad ſalutandum electum etiam ipſi humiliter acceſſerunt.

Hæc certe apertiſſima demonſtratio, vel nullum eiuſmodi priuilegium datum fuiſſe Carolo, vel certe ab illo admiſſum non fuiſſe, manifeſtiſſimum reddit. Quod etiam inde confirmatur, quod & Carolus in Capitulari ſuo lib.1.cap.84. Et habetur etiam apud Gratianum diſt.63.can. ſacrorum; decernit, liberas eſſe debere electiones Cleri, & populi: & Hadrianus II. in Concilio generali octauo can.22. prohibet omnino Principibus, ne ſe electionibus Epiſcoporum admiſceant; Et habetur hoc decretum etiam apud Gratianum diſt.63.can.2. Et tamen neque Carolus, neque Hadrianus II. mentionem vllam faciunt priuilegij conceſſi ab Hadriano I. quam mentionem omnino facere debuiſſent, vel vt ei priuilegio Carolus renunciare ſe diceret, vel vt illud abrogari nouo decreto Hadrianus in generali Synodo declararet.

Electio Pontificis ſi per Imperatorem facta fuiſſet, ſummæ poteſtati Pontificis minime præiudicaſſet.

Addo poſtremo nihil præiudicari ſummæ Summi Pontificis auctoritati, etiam ſi verum eſſet Pontifices aliquando ab Imperatoribus fuiſſe creatos; tum quia id Imperatores non ex proprio iure, ſed ex priuilegio Pontificis Maximi feciſſent: tū quia Electores auctoritatem aliquam exercent in perſonam deſignandam, cui Pontificatus dignitas conferenda eſt, nullam exercere poſſunt in Pontificem electum. alioqui etiam Electores Imperatoris ius haberent in Imperatorem electum, cum reuera nullum ipſi habeant in Imperatorem, & magnum in eos habeat Imperator: quemadmodum & S.R.E. Cardinales, quãuis Electores Pontificis ſint: tamen vbi electus eſt, non ſubijcitur ille Cardinalibus, ſed Cardinales illi, vt Paſtori, & Principi ſubijciuntur.

Pergit deinde Rex pag. 27. & addit, *Quod Imperatoris aſſenſus, longo annorum decurſu, eligendis Pontificibus interuenerit, Platina multiq. alij ex Pontificijs ſcriptoribus teſtes ſunt. atque ipſe Bellarminus in ſuo controuerſiarum opere hoc commodè eludere non poteſt. quin & certam pecuniam, vt confirmationem obtinerent, Pontifices in imperatorium fiſcum dependere cogebantur, quem morem penè ad ſeptingenteſimum Chriſti annum duraſſe, Sigebertus, & Luitprandus, alijq. Pon-*

tificia

tiſicia ſecta hiſtorici teſtes ſunt. hæc ille.

Negare non poſſumus quin Principes Ariani, Gothi videlicet, cum multis alijs rebus Eccleſiam Catholicam afflixerint, tum hoc ipſo, quod abſque conſenſu ſuo, aliquando etiã abſque numerata pecunia Pontificem creari non permittebant. quem morem ſequuti ſunt aliquandiu Græci Imperatores, qui Gothis expulſis Italiam recuperauerunt. Sed hæc tyrannis ab initio anni quingenteſimi initium accepiſſe, & anno Domini 684. deſijſſe videtur. hoc enim anno ſcribit Anaſtaſius, Conſtantinum Imperatorem conceſſiſſe Benedicto II. Summo Pontifici, vt deinceps conſenſus Principis non expectaretur. Fuiſſe autem tyrannicam legem illam ſiue Gothorum, ſiue Græcorũ, S. Gregorius Papa diſertis verbis teſtatur in explicatione pſalmi quarti pœnitentialis. Quid autem mirum eſt, ſi Principes illi electioni Summorum Pontificum ſe admiſcuerint, qui perſonas ipſas Pontificum vel exilio, vel carceribus, vel morte mulctabant? non enim iudicandum eſt de poteſtate Principum in Summos Pontifices ex eo quod aliquando fecerunt, ſed ex eo quod iuſtè facere potuerunt. Sed ſi per annos circiter ducentos, ac fortaſſe minori tempore ſuſtinuit Eccleſia tyrannidem illam partim à Gothis partim à Græcis; per annos mille quadringentos libertatem ſuam obtinuit.

Gothi Reges, & Græci Imperatores Romanam Eccleſiam diu vexarunt.

Pergit Rex pag. eadem, & ait, *Sed paſſim occurrunt Imperatorum exempla, qui Romanis Pontificibus ſuam poteſtatem abrogarunt. Otho Imperator Ioannem XII. Pontificatu abdicauit. quòd eſſet varijs criminibus, ac præcipue libidine infamis. Henricus III. Imperator exiguo temporis ſpatio Benedictum IX. Syluestrum III. & Gregorium VI. Synodaliter depoſuit, cum inſimulatos auaritiæ, tum quòd hanc in Principes extraordinariam poteſtatem proteruè, & procaciter vſurpaſſent.* hæc ille.

Sed facilis eſt reſponſio; nam neque Otho Ioannem XII. neque Henricus Benedictum, Syluestrum, & Gregorium propria, vel imperiali poteſtate depoſuerunt: ſed per Synodum Epiſcoporum Eccleſiaſtica auctoritate deponi curarunt. Id Rhegino, & alij citati teſtantur. Neque facile concedimus, iuſtam fuiſſe depoſitionem eorum Pontificum; ſed hoc ad rem præſentem non pertinet. Illud autem quod Rex adiungit, depoſitos fuiſſe Benedictum, Syluestrum, & Gregorium quòd hanc in

An ab Imperatoribus fuerint vlli Romani Pontifices depoſiti.

Prin-

Principes extraordinariam poteſtatem proteruè,& procaciter vſurpaſſent: aliquo teſtimonio probari oportuiſſet. Siquidem hic ſolum allegari video Marianum Scotum,Sigebertum, Abbatem Vrſpergenſem, & Platinam: poterat etiam addere Othonem Friſingenſem, & Hermannum Contractum. Marianus ad annum 1045. ſic loquitur:Henricus Rex Italiam ingreſſus pacificè à Romanis ſuſcipitur. Papas tres non digne conſtitutos Synodaliter depoſuit. neque cauſam particularem explicat. Abbas Vrſpergenſis eadem verba repetit, quæ videlicet à Mariano Scoto accepit. Sigebertus ſic ait: Romæ vno contra duos, & duobus contra vnum de Papatu contendentibus, Rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis canonica, & imperiali cenſura depoſitis, Suidigerius Bambergenſis Epiſcopus, qui & Clemens Romanæ Eccleſiæ CLIII. præſidet. Hermannus Contractus ſic loquitur: Iuxta Natalem Domini non longe ab vrbe Roma apud Sutrium Synodo item acta,cauſaq. erroneorum Pontificum diligentius ventilata,Gratianum Papam conuictum baculo paſtorali priuauit. Dein omnium tã Romanorum, quam aliorum conſenſu Suidegerum Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ elegit Pontificem. Otho Friſingenſis,auctor grauiſſimus lib. 6. Chronici cap. 36. ſic ait: Porrò Gratianus Regi apud Sutrium occurrens ad leniendum ipſius animum diadema precioſum obtuliſſe dicitur: quem Rex primo, vt decuit, honorifice ſuſcepit: poſtmodum autem collecto Epiſcoporum conuentu à Pontificatu pro nota ſimoniæ cedere perſuaſit. hæc Otho, qui veriſſimè ſcribit,Gregorium VI. qui ante Pontificatum Gratianus dicebatur, perſuaſum fuiſſe ab Imperatore, vt ſe ob notam ſimoniæ abdicaret Pontificatu. proinde non proprie Gregorius depoſitus fuit, vel ab Imperatore, vel à Synodo; ſed ſponte ceſſit,eo quod de crimine ſimoniæ conuictum ſe cerneret.

Gregorius VI. Papa non depoſitus fuit, ſed ipſe ſe Põtificatu abdicauit.

Non deſunt tamen viri grauiſſimi, qui Gregorium VI. nullius criminis conuictum fuiſſe defendant. ſed ad rem noſtram non facit, qui hoc loco ſolum demonſtrare volumus, à nullo auctore ſcribi, quod Rex hoc loco dicit, depoſitos fuiſſe Pontifices tres, eo quod extraordinariam poteſtatem in Principes proteruè, ac procaciter vſurpaſſent. Id enim nullus omnino ſcribit. Porrò Platina, qui vltimo loco adducitur, nullam cauſam reddit, cur hi Pontifices in Concilio depo-

depoſiti fuerint, niſi quod eſſent mali.

Iam vero ſi ex his duobus exemplis Othonis, & Henrici Imperatorum aliquid efficeretur ad probandum, habere ius aliquod Imperatores ad Pontifices deponendos: multo facilius probaretur ex plurimis exemplis, habere Pontifices ius ad deponendos Imperatores. Iſti enim duo Otho, & Henricus Põtifices depoſuerunt, non auctoritate ſua, ſed Synodi, ideſt, Eccleſiaſtica poteſtate: Pontifices vero Imperatores depoſuerũt, non laica Principum poteſtate, ſed ſua, ac propria. Exempla ſunt ad manus. Gregorius iunior Imperatorem Leonem Iſauricum, hæreticorum Iconoclaſtarum Principem excommunicatum priuauit vectigalibus Italiæ, ac per hoc Imperij parte mulctauit. Teſtantur hoc, & laudant Græci ſcriptores Cedrenus, & Zonaras in vita Leonis Iſaurici. Leo III. tranſtulit Imperium totum occidentale à Græcis ad Francos, ac per hoc priuauit dimidia Imperij parte Græcos Imperatores, & ea donauit Francos; de qua re teſtes ſunt innumerabiles, quos adduximus in primo libro ex tribus, quos de Imperij translatione conſcripſimus. Gregorius VII. Imperatorem Henricum IV. publica atque ſolemni cærimonia excommunicatum priuauit Imperio. quod recte factum fuiſſe, quicquid pauci ſchiſmatici contra dicant, teſtantur omnes graues hiſtorici, & cæteri eius temporis auctores, quos, verbis ſingulorum in medio allatis, produximus in lib. 4. de Pontif. c. 13. Innocentius III. Othonem IV. Imperatorem depoſuit, teſte Flauio Blondo lib. 6. Decadis 2. Innocentius IV. in Generali Concilio Lugdunẽſi aſſentientibus omnibus publice depoſuit Fridericum II. Imperatorem, Eccleſiæ perſecutorem maximum. Extat adhuc ſententia, cap. Ad Apoſtolicæ, de ſententia, & re iudicata in 6. Clemens VI. Ludouicum IV. Imperatorem à Ioanne XXII. & Benedicto XII. excommunicatum Imperio priuauit. Vide Albertum Pighium lib. 5. Hierarch. Eccleſ. cap. 14. & 15.

Imperatores à Pontificibus depoſiti.

Pergit deinde pag. 28. & adfert exempla Regum, qui Pontificibus ſtrenuè reſtiterunt. Primum ex Vualthramo in lib. de inueſtituris Epiſcoporum, probat Epiſcopos Hiſpaniæ, Scotiæ, Angliæ, Hungariæ per Reges introiſſe cum pace temporalium purè, & integrè, ex antiqua inſtitutione vſque ad modernam nouitatem. Vocat autem Vualthramus modernam nouitatẽ decretum Gregorij VII. prohibentis inueſtituras Eccleſiarum

De inueſtituris Epiſcoporũ à Regibus vſurpatis.

accipi

accipi à Regibus, & Principibus ſeculi. Reſpondemus, verum eſſe per non breue tempus conſueuiſſe Epiſcopos à Regibus inueſtiri: ſed Gregorium VII. fortiſſimum Eccleſiæ Dei vindicē, Dei auxilio fretum, non timuiſſe veteres, & ſanctas Eccleſiaſticas leges renouare, atque defendere. Scribit enim in Epiſt. ad Hugonem Dienſem Epiſcopum, vt in Concilio habendo, cui ipſe vt Legatus Apoſtolicæ Sedis præſeſſurus erat, canonem viceſimum ſecundum octauæ Synodi generalis renouari curaret, quo prohibetur Principibus omnibus, etiam Regibus, & Imperatoribus, ne ſe in Epiſcoporum electione admiſceant. quam Gregorij ſententiam de tollendis inueſtituris Principum, defenderunt non ſolum ſucceſſores eius Victor III. Vrbanus II. Paſchalis II. & alij: ſed etiam viri ſancti, qui eo tempore floruerunt, vt duo ſancti Anſelmi, alter Cantuarienſis, alter Lucenſis, & alij.

Deinde Rex pag. eadem ex annalibus Franciæ Nicolai Gillij refert initium Epiſtolæ Philippi Pulchri Regis Francorum ad Bonifacium VIII. Pontificem, quæ Epiſt. ridiculam continet ſalutationem, qualem ſcribere potuit iracundia potius, quam conſideratio. Scimus enim grauiſſimam inimicitiam geſſiſſe Philippum Regem cum Bonifacio Pontifice; neque eſſe mirum, ſi iratis animis quædam exciderint, quæ ſedatis nunquam excidiſſent.

An S. Ludouicus Rex Francorum Papales exactiones in Regno ſuo prohibuerit.

Addit poſtea ſanctum Ludouicum Regem publica pragmatica ſanctione omnes Curiæ Papalis exactiones intra Regnum ſuum prohibuiſſe; & citat ad marginem, ex areſtis Senatus Pariſienſis. Ego vero legi quidem apud Nicolaum Gillium, inter alias ſancti Ludouici ordinationes, hæc verba: Item exactiones, & onera grauiſſima per Curiam Romanam Eccleſiæ Regni noſtri impoſita, vel impoſitas, quibus Regnum noſtrum miſerabiliter depauperatum exiſtit, ſiue etiam imponendas, aut imponenda, leuari, aut colligi nullatenus volumus, niſi pro rationabili, pia, & vrgentiſſima ineuitabili neceſſitate: & de ſpontaneo expreſſo conſenſu noſtro, & ipſarum Eccleſiarum Regni noſtri. Et fortaſſe hæc eadem verba habentur in areſto Senatus Pariſienſis, quod mihi notum non eſt. Cæterum legi pragmaticam ſanctionem eiuſdem ſancti Ludouici, quæ habetur ad finem tomi ſexti Bibliothecæ Sanctorum Patrum editæ Pariſijs anno 1589. vbi habentur eædem ordinationes, demptis

verbis

verbis ſupraſcriptis, quæ videntur poſtea addita in odium Eccleſiæ Romanæ.

Legi etiam ſimiles ordinationes tum apud Paulum Æmiliū, tum apud Robertum Gaguinum in vita ſancti Ludouici, & verba illa à Nicolao Gillio recitata non reperio: ſed contra potius legi apud eoſdem auctores ſanctum Ludouicum Romanæ Eccleſiæ Pontificibus, Innocentio IV. Alexandro IV. Vrbano IV. & Clementi IV. quorum temporibus vixit, fuiſſe addictū, & obedientem. Nam Innocentio IV. in Concilio Lugdunenſi excommunicanti, & deponenti Imperatorem Fridericum, aſtitit ſanctus Ludouicus, atque, vt verbis Æmilij vtar: Se viresq. Regni ſui, ac conſilium Sacroſanctæ poteſtati tutandæ paratum eſſe profeſſus, Innocentij cauſæ dignitatem, roburq. addidit. & infra. Interea Francus (ſanctus Ludouicus) auctoritate nominis Franci tegens Pontificem, ſacram inſuper militiam in barbaram religionem profeſſus erat. Denique in vita ſancti Ludouici, quæ extat apud Laurentium Surium à confeſſario eius vt creditur ſcripta, inter alia monita, quæ ſanctus moriēs filio ſuo, Regniq. hæredi dedit; hæc verba habentur: Semper ſis addictus, & deuotus Romanæ Eccleſiæ, eius Pontifici haud ſecus atque ſpirituali patri te morigerum præbeas.

S. Ludouicus Rex Francorū Eccleſiæ Romanæ addictiſſimus.

Refert poſtea Rex eadem pag. & ſeq. ex Ioanne Maierio in lib. de ſchiſmate, & Concil. quid actum ſit inter Pium II. Pontificem, & Ludouicum XI. Regem Francorum, circa pragmaticam ſanctionem, quam ex ſententia Concilij Baſilienſis Carolus VII. Rex Francorum edidit. Sed non eſt opus, vt in hac re diutius immoremur. quod enim Pius II. Ludouici temporibus efficere non potuit, vt pragmatica illa ſanctio omnino de medio tolleretur; effecit poſtea Leo X. Franciſco primo regnante. Itaque in Concilio Lateranenſi ſeſſ. 11. pragmatica illa ſanctio publico decreto ſublata eſt. Sed hunc exitū pragmaticæ ſanctionis, quia cauſæ ſuæ parum fauebat, Rex facile præteriri paſſus eſt.

Pragmatica ſanctio ſublata.

Addit vltimo Rex pag. 30. & quatuor ſequentibus exempla Regum Angliæ, prædeceſſorum ſuorum. Siquidem Henricus primus Epiſcopatum Vvintonienſem Vuillelmo Gifferd contulit; eumq. contra noui Concilij decretum, de poſſeſſionibus cunctis ad Epiſcopatum pertinentibus inueſtiuit. Idem quoque Henricus Archiepiſcopatum Cantuarienſem Rodulpho de-

An antiqui Reges Angliæ Romanis Pontificibus obedientes, an refractarij fuerint.

dit,

Digitized by Google

dit,eumq́. per baculum, & annulum inueſtiuit. Idem Turſtano Eboracenſi Archiepiſcopo electo ad Calliſtum Pontificem proficiſcenti mandauit, vt à Pontifice benedictionem non acciperet: quod cum ille neglexiſſet,Rex illi omnem ſuæ dominationis locũ interdixit. atque hæc ex Matthæi Paris hiſtoria probãtur. Rex Edouardus primus inhibuit Abbati de Vvaltam,& Decano ſancti Pauli, ne decimas colligerent in ſumptus belli Hieroſolymitani, quamuis ad hoc delegati eſſent à Pontifice Romano. Et quoniam Abbate interim mortuo Decanus Edouardo Regi pariturum ſe pollicitus eſt; Rex Iacobus triumphat & dicit, *Hic hominem Eccleſiaſticum teneo, qui Papæ non paruit, vt Regi ſuo pareret, in rebus quoque Eccleſiaſticis. nondum ſcilicet noua hæc Ieſuitarum Theologia Orbi innotuerat,* Idem Edouardus tres viros Eccleſiaſticos puniuit, ex quo intelligitur, non eſſe Eccleſiaſticos à Principis temporalis poteſtate exemptos. Edouardus II.[us] patrem imitatus viros Eccleſiaſticos in cuſtodiam duci iuſſit. Edouardus III. maiorum veſtigijs inſiſtens Eccleſiaſticos nonnullos vel carceri mancipauit, vel bonis temporalibus, & ſpiritualibus ſpoliauit. Denique ſub Richardo II. publicorum ordinum decreto cautum eſt, ne quis beneficium à Pontifice Romano impetraret. qui ſecus faxit, extra Regis fidem, & tutelam cenſeretur. hæc ex Archiuijs Regijs deprompta eſſe dicuntur.

Ego vero admiror intra ſpatium quingentorum annorum tam paucos inobedientes à Rege numerari potuiſſe: cum conſtet à Regibus Angliæ per hoc tempus plurimos Sanctiſſimos Epiſcopos, vel Archiepiſcopos, ob eam cauſam vexatos; quòd mallent Pontifici potius obedire, quam Regi; & libertatem Eccleſiaſticam fortiſſimè tuerentur. theologia enim hæc Ieſuitarum non eſt noua, ſed antiquiſſima apud veros Catholicos; niſi forte plus valeat exemplum vnius Decani,quam plurimorum Epiſcoporum, ſanctitate, doctrina, & miraculis illuſtriſſimorum, & ſalutis æternæ Regis, & gregis ſui cupidiſſimorum.

Epiſcopi Angli ſanctitate conſpicui à Regibus vexati.

Notum eſt quanta paſſus ſit ſanctus Anſelmus Archiepiſcopus Cantuariæ à Rege Vvillelmo, quot annis exulauerit, quoties ad Romanum Pontificem confugerit, & quanta deuotione quocunque iret, ab omnibus, vt Angelus Domini reciperetur. Dedit illi tamen Deus poſt mortem Vvillelmi Regis glorio-

ſam

ſam victoriam. ſic enim ſcribit Edinerus Anglus in lib. 1. de vita S. Anſelmi: Eo igitur tempore adunato in palatio Regis Londini cunctis primioribus Angliæ victoriam de libertate Eccleſiæ, pro qua diu laborauerat, Anſelmus adeptus eſt: Rex enim anteceſſorum ſuorum vſu relicto, nec perſonas, quæ in regimen Eccleſiæ ſumebantur, per ſe elegit; nec eas per dationem virgæ paſtoralis Eccleſijs, quibus præficiebantur, inueſtiuit.

Non minus notum eſt, quanta, & quam grauia paſſus ſit ſanctus Thomas Archiepiſcopus Cantuariæ, & Martyr ab Henrico II. Rege, cuius perſecutionem fugiens ad Pontificem Romanum ipſe quoque ſe contulit. ſed is etiam victoriam præclaram obtinuit, cum poſt eius obitum clarificante eum Domino ſignis, & virtutibus; idem Rex publicam pœnitentiam egerit.

Huic adiungi poteſt ſanctus Edmundus Archiepiſcopus Cãtuarienſis, qui ob defenſionem Eccleſiaſticæ libertatis, multa tum à Rege, tum à Regni proceribus paſſus eſt. Itaque ipſe quoque in exilium voluntarium concedens apud Pontiniacum obijt, vbi receptaculum, & refugium erat omnium ab Anglia propter iuſtitiam exulantium Prælatorum.

Sed ante hos omnes ſanctus Dunſtanus Archiepiſcopus itẽ Cantuarienſis de manu Summi Pontificis Ioannis XIII. palliũ, inſigne Archiepiſcopalis dignitatis accepit; & admirandæ ſanctitatis, & miraculorum gloria clariſſimus fuit: nec tamen effugere potuit, quin ab Eduino Rege mulierum amore corrupto in exilium pelleretur. Sed poſtea tamen ab exilio reuocatus maxima conſtantia ſemper Regum ſcelera redarguit, & optimo fine in pace quieuit. cuius vitam ab Osberto Monacho Cantuarienſi ſancti Dunſtani æquali fideliter ſcriptam habemus.

Sanctus Hugo Epiſcopus Lincolnienſis non pauca ſuſtinuit à Richardo Rege, ſed conſtantia, & virtute omnia ſuperauit. Adſcribam verba, quæ habentur cap. 18. vitæ ipſius: Cum aliquando Rex contra Regem Franciæ extra fines Regni ſui alacriter dimicaret, & militi pecuniam multam erogaſſet, Archiepiſcopum in patriam remiſit cum mandato, vt Epiſcopis, & Prælatis in vnum conuocatis indicaret, ſe pecunia habere opus, cupereq. ab illis adiuuari. ſed vir ſanctus accuratius

rem ipſam examinans, cum reperiſſet pauperculam plebẽ hac ratione grauari; reſpondit, etiamſi omnes Regi conſenſeritis: at ego nequaquam illi conſentiam. Vnus etiam ex Epiſcopis auditis rationibus, quas B. Hugo copioſè contra illam exactionem afferebat, illi adhæſit. Grauiter hoc Archiepiſcopus accepit, & gradu concito ad Regem abijt, multa ei de ſancto Epiſcopo conqueſturus. Audiens Rex ſolum Lincolnienſem, ſuum retardaſſe conatum, & alium etiam Epiſcopum in ſuam ſententiam pertraxiſſe; præ ira inſaniens cuidam amico ſuo dixit, ſicut tu meam diligis ſalutem; ita ego tibi præcipio, vt Hugonem cum adhærente ei Epiſcopo penitus extirpare feſtines. Eiectus eſt ergo alter ille, & omnia quæ poſſidebat, fiſco Regis addicta ſunt. Sed iuſtus tamquam leo confidens abſque terrore erit &c. Et tandem Rex videns conſtantiam viri, & quod minas vniuerſaq. pericula pro nihilo duceret, eum ex animo venerari cæpit. Addam & pauca ex cap. 10. Hortantibus quandoq. amicis, vt maioris periculi vitandi cauſa in quadam re parui momenti Regi contra ius Eccleſiæ conſentiret; ſic fertur dixiſſe, Abſit, vt perſonæ laicæ, cuiuſcunque etiam dignitatis, & eminentiæ, priuilegium Eccleſiaſticæ libertatis infringant. Mihi vero non contingat, vt timore poteſtatis alicuius, aut formidine difficultatis quantæcunque, ius Eccleſiæ Dominæ meæ Sanctæ Mariæ, quantum in me eſt, deperire ſinam &c. Hic nos quoque Eccleſiaſticum hominem tenemus, cui nota erat theologia, quam Ieſuitæ hodie docent, non eſſe obediendum Regi, in præiudicium Eccleſiaſticæ libertatis.

Sanctus Richardus Epiſcopus Ciceſtrenſis claudat hunc locum. Is electus fuit Epiſcopus contra ſententiam Regis: propterea Rex furore percitus res Eccleſiæ Ciceſtrenſis iuſſit confiſcari. Epiſcopus multas iniurias, contumeliaſq. perpeſſus ad Apoſtolicam Sedem ſe contulit, cui tunc Innocentius IV. præſidebat. præuenerant autem eum Legati Regij, vt etiam apud Summum Pontificem Sanctum virum Richardum fatigarent: ſed Pontifex partibus auditis Beati Richardi electionem ſua auctoritate confirmauit, atque eundem ſacrarum manuum impoſitione Epiſcopum conſecrauit. Reuerſus in Angliã Epiſcopus, non ſolum bona Eccleſiæ ſuæ recuperare non potuit, ſed etiam propoſito edicto publico Rex omnibus interdixit, ne quis ei pecuniam mutuo daret. Cæterum vir ſanctus memor

verbo-

Digitized by Google

verborum ſancti Iacobi, quòd Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes Regni, quod repromiſit diligentibus ſe, egeſtate ſua gaudens partes omnes boni Paſtoris impleuit.

Hinc habemus, quod Rex quærebat, exempla Regum, qui bona non tantum temporalia, ſed etiam ſpiritualia Eccleſiaſticis per vim eripiebant: ſed habemus etiam, quod Rex non quærebat, exempla Sanctorum Epiſcoporum, qui pro libertate Eccleſiaſtica tum agendo, tum patiendo fortiſſimè dimicabant.

Sed hoc loco prætereundum non eſt, hos ipſos quinque Anglicos Reges, quicquid tandem egerint, fuiſſe fide Catholicos; neque vnquam ab obedientia Summi Pontificis, vt ſupremi capitis Eccleſiæ, defeciſſe. Nam Henricum primum poſt longas dimicationes pro inueſtituris Epiſcoporum, conſtat ceſſiſſe Pontificum decretis. Id præter teſtimonium Edineri ſupra allatum, teſtatur Florẽtius Vigornienſis in Chronico anni 1107. his verbis: Statuit Rex, vt ab eo tempore in reliquum numquam per dationem baculi Paſtoralis, & annuli quiſquam de Epiſcopatu, aut Abbatia per Regem, vel quamlibet laicam manum in Anglia inueſtiretur. Idem teſtatur Gulielmus Malmesburienſis lib. 5. hiſtoriæ his verbis: Inueſtituras Eccleſiarum poſt multas controuerſias Deo, & ſancto Petro remiſit.

Quinque Reges Angliæ, quos Iacobus pro cauſa ſua adduxit, Pontificẽ Romanum, vt caput Eccleſiæ vniuerſæ venerabantur.

Edouardus primus ſine dubio Catholicus fuit, & Summum Pontificem caput Eccleſiæ confeſſus eſt. Extat enim Epiſtola eius apud Thomam Valſingamum in anno 1302. ad Bonifaciũ VIII. cuius hæc eſt inſcriptio. Sanctiſſimo in Chriſto Patri, Domino Bonifacio Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Eccleſiæ Summo Pontifici, Edouardus Dei gratia Rex Angliæ ſalutem, & deuota pedum oſcula beatorum. Certè qui Bonifacium vniuerſalis Eccleſiæ Summum Pontificem vocat, non poteſt ei negare obedientiam, & ſubiectionem, niſi ab Eccleſia vniuerſali alienum ſe eſſe profiteatur. Et qui pedum deuota oſcula Pontifici offert, numquam profectò diceret, quod Iacobus Rex dicit, ſe nulla in re Pontifice inferiorem eſſe.

Edouardus II. vel ex eo Pontificis auctoritatem agnouiſſe ſe teſtatus eſt, quòd cum illo egit, vt Scotiæ Regem cenſuris Eccleſiaſticis coërceret, audita prius cauſa, quæ inter vtroſque Reges controuertebatur.

Edouardus III. Epiſtolam ſcripſit ad Clementem V. Pontificem eodem Valſigamo teſte, cum eadem inſcriptione, videlicet, Sanctiſſimo in Chriſto Patri, Domino Clementi diuina prouidentia Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Eccleſiæ Summo Pontifici, Edouardus eadem gratia Rex Angliæ & Franciæ &c. deuota pedum oſcula beatorum. & infra, penſata etiam deuotionis plenitudine, qua domus noſtra Regia, & Clerus, & populus dicti Regni perſtiterunt hactenus in obedientia Sedis Apoſtolicæ &c.

Denique de Richardo II. quod fuerit etiam ipſe Catholicus dubitari non poteſt. nam cum eius tempore, ſchiſma factum eſſet in Eccleſia, creato Antipapa Clemente VII. contra Vrbanum Papam VI. Richardus Rex legem tulit, vt qui alium Pontificem, præter Vrbanum, quem vnicum, & verum Eccleſiæ caput appellat, agnouerit, bonis omnibus, & Regis protectione priuetur.

Reges Scotiæ à Donaldo primo vſque ad Mariam huius Iacobi ſexti matrem, per annos mille trecentos, Catholici fuerũt.

Sed eſto, quinque iſti Reges alieni à Sede Apoſtolica fuiſſent: an non deberet Rex Iacobus imitari potius ducẽtos circiter Reges prædeceſſores ſuos, partim Anglos, partim Scotos, quam quinque? Conſtat enim ex Ioanne Leſleo Reges Scotorum à Donaldo primo, qui anno ſalutis 197. à Sancto Victore Pontifice fidem Chriſtianam accepit, vſque ad Mariam huius Regis matrem, Catholicos, & Romanæ Apoſtolicæ Sedi obedientes fuiſſe. Numerantur autem 84. Reges, vel, vt alij volunt, ſupra 90.

Reges Angliæ ab Ethelberto vſque ad Henricum octauum per annos nongentos Catholici fuerunt.

Nec minus conſtat ab anno ſalutis 600. Reges Angliæ ab Ethelberto, qui primus fidem Chriſtianam à S. Auguſtino ſuſcepit, vſque ad S. Edouardum, ideſt, vſque ad annum ſal. 1066. non ſolum Catholicos, ſed etiam Romanæ Sedis deuotiſſimos fuiſſe, vt tradunt Beda, Polydorus, & alij. numerantur autem Reges iſti circiter octoginta. Itaque ſolum ſuperſunt poſt conqueſtum Reges viginti, à Vuillelmo primo vſque ad Henricum VIII. ex quibus quinque ſolos Rex Iacobus ſibi ad imitandum propoſuit, omiſſis quindecim, vel potius ducentis & quindecim, quos & Catholicos, & Apoſtolicæ Sedis obedientes fuiſſe negare non potuit.

Iaco-

Iacobum Regem ab hæreſi excuſari nulla ratione poſſe. Cap. VII.

HIS digreſſionibus expeditis, Rex à pag. 35. vſque ad 40. probare nititur, ſe neque Apoſtatam eſſe, neque hæreticum. Apoſtatam propriè non eſſe facile concedi poteſt. Illi enim dicuntur Apoſtatæ, qui Chriſtianam fidem, & religionem omnino deſerunt, vt ne Chriſtiani quidem dici velint: qualis fuit Iulianus Imperator, qui ex Chriſtiano paganus factus, cognomen Apoſtatæ ſibi peperit. Quod autem Rex dicit Patrem ſuum, & Auum paternum idem de fide ſecum ſenſiſſe; à Matre quoque nullis litteris, quas frequenter ab ea accipiebat, inuitatum ad Pontificiam religionem: quin etiam ſupremis verbis per Præfectum domus ab ea ſibi mandatum; poſſe ſe in Religione, quam colebat perſeuerare, modo probè, ſanctéq. viueret; & commiſſos populos, prudenter, & piè gubernaret: denique Matrem eandem iuſſiſſe, vt in Baptiſmo filij ſui, ceremonia ſputi nupera non vterentur: nolle enim ſe, vt impurus Presbyter in os infantuli ſui inſpueret.

Reſpondeo, quod ad cerimoniam ſputi attinet, illam non eſſe nuperam, cũ eius meminerint S. Ambroſ. lib. 1. de ſacram. c. 1. S. Greg. in Sacramentario, Beda in hom. in Euangelium Dominicæ 12. poſt Trinitatem, Rabanus lib. 1. de inſtit. cleric. cap. 27. Hugo de Sancto Victore lib. 1. de ſacram. cap. 18. *Cerimonia illa, qua tanguntur ſaliua nares, & aures baptizandorum antiquiſſima eſt.*

Neque verum eſt, ea cerimonia ſaliuam Presbyteri in os infantuli inſpui: ſed ſolum aures, & nares ſaliua tangi, vt Patres citati dicunt, & Eccleſia ſeruat. hæc enim ſunt verba venerabilis Bedæ: Vnde credo mos increbuerit Eccleſiæ; vt Sacerdotes illius his, quos percipiendis baptiſmi ſacramentis præparant; prius inter cætera conſecrationis exordia, de ſaliua oris ſui nares tangant, & aures, dicentes Epheta. Itaque credibile non eſt, eam cerimoniam à Catholica Regina fuiſſe prohibitam.

Quod ad Parentes Regis attinet, dico, non deeſſe apud nos, qui Regis Patrem, & Matrem, fortaſſe etiam Auum paternum

viderunt, quique pro comperto habere ſe dicant, Patrem, & Auum Regis fuiſſe Catholicos; Reginam vero matrem, non ſolum ipſam fuiſſe Catholicam, ſed etiam dediſſe omnem operã, vt filium à Nouatorum erroribus ad antiquam, & veram fidem traduceret. Quin etiam oſtenduntur hic Romæ Epiſtolæ non paucæ manu propria eiuſdem Reginæ exaratæ, quæ ſatis teſtantur zelum eius de conuerſione filij ad Catholicam Religionem. Neque fidem habemus Præfecto domus Meluino, qui cum hæreticus ſit, mirum non eſt, ſi ea ſibi à Regina moriente dicta eſſe confingat, quæ ad hæreſim ſuam commendandam pertinent.

Porrò hæreticum ſe non eſſe Rex dicit, quia ſcripturis Canonicis credat; quia tria fidei Symbola Apoſtolicum, Nicænum, & S. Athanaſij libens iuret; quia prima quatuor Concilia generalia, tamquam Catholica, & orthodoxa veneretur; quia quicquid quadringentis poſt Chriſtum annis (quingentis in Anglicano libro legitur) vnanimi conſenſu Patres ad æternam ſalutem eſſe neceſſarium, ſtatuerunt; aut cum ijs ita ſentiat, aut modeſto ſilentio obmuteſcat, reprehendere certè non audeat. Sed hæc non ſatis eſſe, vt hæreticus dici non poſſit, facili negotio demonſtrabimus.

Hæretici ſcripturis ſacris non vere credunt.

Primum enim, ſcripturis Canonicis, ſine certo fundamento Rex credit, ac per hoc propriè non credit. Dicit enim duos eſſe ordines ſcripturarum, vt à Bellarmino tradi affirmat lib. 1. de Verbo Dei cap. 4. & quidem ſcripturas ſecundi ordinis, non eſſe tantæ auctoritatis, vt fidei vllum caput inde ſtabiliri poſſit. Porrò Bellarminus facit quidem duos ordines ſcripturarum, vnum earum, de quarum auctoritate numquam dubitatum eſt: Alterum earum, de quibus à nonnullis veterum dubitatum eſt; ſed tamen vtriuſque ordinis Bellarminus affirmat, ſcripturas eſſe diuinas, & Canonicas, & ex vtroque ordine ſcripturarum poſſe elici, & ſtabiliri capita fidei. Idq. probat fuſiſſimè in ſequentibus capitibus. Scripturæ ſecundi ordinis ſunt Tobias, Iudith, Baruch, Sapientia, Eccleſiaſticus, Machabæi, & alia quædam, atque hæc ſunt ex quibus Rex & cæteri Caluiniani negant poſſe elici, vel ſtabiliri dogmata fidei.

A quibus ego libenter quærerem, vnde habetis ſcripturas primi ordinis eſſe diuinas, & Canonicas: ſcripturas ſecundi ordinis non eſſe tales? Nam certè ex ipſis ſcripturis neutrum

probari

probari poteſt. nuſquam enim ſcriptum eſt, libros Geneſis, & Exodi eſſe diuinos; libros Tobiæ, & Iudith non eſſe: librum Iſaiæ eſſe Canonicum; librum Baruch non eſſe: ex libris Prouerbiorum, ex Eccleſiaſte, ex Canticis, poſſe elici dogmata fidei; ex libris Sapientiæ, & Eccleſiaſtici non poſſe: denique libros Regum Canonicos; libros Machabæorum apocryphos eſſe. Dicent prioris ordinis libros hebraica lingua ſcriptos inueniri, poſterioris non inueniri ſcriptos niſi græcè aut latinè. At ſcriptura nuſquam docet, libros hebraicè ſcriptos eſſe Canonicos; alios non eſſe. Neque æquum eſt Spiritum Sanctum, qui eſt verus auctor ſcripturarum alligare velle ad linguam hebraicā, vt Iudæi faciunt, quaſi non potuerit etiam tempore teſtamenti veteris librum dictare lingua græca, aut latina. Itaque recte S. Auguſtinus lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 36. Libros, inquit, Machabæorum, non Iudæi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet. Dicent, libros primi ordinis apud omnes indubitatos ſemper fuiſſe: de libris ſecundi ordinis aliquos ſcriptores aliquando dubitaſſe. At non ideo prioris ordinis libri ſunt habendi diuini, quia de illis ſcriptores particulares non dubitarunt: neque poſterioris ordinis ſunt habendi apocryphi, quia de illorum auctoritate aliqui dubitarunt. alioqui fides noſtra ab hominum dubitatione, vel non dubitatione penderet. Sed illi ſoli ſunt habendi libri canonici, & diuini, quos Mater Eccleſia, quæ ſpiritum Dei habet, & eſt columna, & firmamentum veritatis per os ſummi Paſtoris, vel Conciliorum legitimorum dicit, verè eſſe Canonicos, & diuinos. Verè enim ſcripſit S. Auguſtinus: Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ commoueret auctoritas. lib. contra Epiſt. fundamenti cap. 5.

Qui ſint libri Canonici, & qui apocryphi, ad Eccleſia iudicium pertinet.

Quemadmodum igitur Eccleſiæ credimus nos Catholici docenti, libros primi ordinis eſſe diuinos; ita eidem credimus docenti, libros ſecundi ordinis eſſe diuinos. omnes enim iſtos libros enumerat inter Sacros, canonicos, & diuinos Innocentius primus Pontifex in epiſt. ad Exuperium; Gelaſius primus item Pontifex in decreto de libris ſacris edito in Concilio 70. Epiſcoporum; Concilium Carthaginenſe tertium can. 47. Concilia denique generalia Florentinum, & Tridentinum. Eccleſia vero, non ex verbo Dei ſcripto, ſed ex verbo Dei à maioribus per temporum ſucceſſiones tradito didicit, qui ſint libri Canonici, qui ſint apocryphi. Rex autem qui verbum Dei ſcriptum

proferre non poteſt, cum nullum extet de hac re; verbum Dei traditum non recipit, quia Nouatores recipi prohibent; Eccleſiæ iudicium, ideſt, ſummi Paſtoris, & Conciliorum (extra prima quatuor) non admittit; quid ſupereſt, niſi vt arbitrio ſuo, aut Nouatorum opinionibus acquieſcat; ac per hoc de ipſo verbo Dei, non verbo Dei, ſed humano iudicio credat?

Non minus de ſenſu, quàm de numero librorum diuinorũ incerti ſunt Nouatores.

Quòd autem dixi de Scripturis ſanctis, idem de intelligentia ſcripturarum dici poteſt. Nouatores enim vbi ſcriptura proprijs diſertisq. verbis loquitur; pro nihilo ducunt, ea verba in tropos, & figuras tranſmutare, ſi quando opinioni ſuæ non fauent. ſic verba illa Cœnæ rotunda, clara, perſpicua, Hoc eſt enim corpus meum, mille figuris inuoluunt Caluiniani, vt quidlibet aliud ſignificare videantur, quam quod verè, proprieq. ſignificant: ſic illud Apoc. 11. de duobus Prophetis cum Antichriſto pugnaturis atque ab eo interficiendis, & paulo poſt à Deo reſuſcitandis; omiſſo litterali, plano, proprio, ac perſpicuo ſenſu, omnino laborãt, vt metaphoris obſcurent, atque ad alia transferant, quæ nos Catholici à proprio ſenſu alieniſſima eſſe cenſemus. ſed de his hactenus.

Non ſatis eſt admittere tria ſymbola fidei, & quatuor prima Concilia, vt quis Catholicus dici poſſit.

Venio ad tria ſymbola, & quatuor prima Concilia. Scimus Lutheranis ſacramentarios, & ſacramentarijs Lutheranos hæreticos eſſe: Scimus Pelagianos, & Monothelitas Catholicis, & Proteſtantibus hæreticos eſſe: Scimus alios plurimos alijs omnibus, præterquam ſuæ ſectæ hominibus, hæreticos eſſe: & tamen iſti omnes recipiunt ſcripturas canonicas, tria Symbola, & quatuor prima Concilia, & Patres primorum quadringentorum annorum minimè ſpernunt. Vel igitur Pelagiani, Monothelitæ, alijq. id genus homines hæretici non ſunt, vel non ſatis eſt ad hæreticum nomen fugiendum illa recipere atque admittere, quæ Rex Anglorum recipere atque admittere ſe dicit.

Neque multum refert quod Pelagius hæreſiarcha antiquior fuerit tertio, & quarto Concilio: nam Pelagiani noui, qui tempore ſancti Proſperi, & ſancti Fulgentij pelagianam hæreſim renouarunt, poſteriores quatuor Concilijs fuerunt, neque ea negabant. Vt etiam hoc tempore Græci in articulo de proceſſione Spiritus Sancti à Patre, & Filio, hæretici habentur à Lutheranis etiam, & Caluiniſtis; & tamen ſcripturas, tria ſymbola,

bola, quatuor Concilia, & Patres veteres venerantur. non igitur iſta ſufficiunt.

Nulla ratio reddi poteſt, cur primis quatuor Concilijs fides haberi debeat: et reliqui nõ debeat.

Deinde quæro à Rege, cur quatuor tantum prima Concilia generalia recipit? cur non quintum etiam, ſextum, ſeptimum, octauum; deinde Lateranenſia, Lugdunenſia, Viennenſe, Conſtantienſe, Tridentinum? fortaſſe Eccleſia Chriſti poſt annum quingenteſimum perijt? At Regni Chriſti, quod eſt Eccleſia non erit finis. Luc. 1. Et aduerſus Eccleſiam portæ inferi non præualebunt. Matth. 16. fortaſſe manſit Eccleſia poſt annum quingenteſimum, ſed inuiſibilis, & in antris, ac ſpeluncis deliteſcens? At Eccleſia ciuitas eſt ſupra montem poſita, quæ abſcondi non poteſt Matth. 5. Et ſemper illud impleri poterit: Si te non audierit, dic Eccleſiæ Matth. 18. Et recte S. Auguſtinus de Eccleſia exponit illud. Pſal. 18. In ſole poſuit tabernaculum ſuum, ideſt, inquit, in manifeſtatione Eccleſiam ſuam, non in occulto, non quæ lateat, non velut operta, ne fortè fiat ſicut operta ſuper greges hæreticorum. In ſole ergo poſuit tabernaculum ſuum, quid tu hæretice fugis in tenebras? Hæc S. Auguſtinus.

Eccleſia ſemper eſt viſibilis.

Fortaſſe poſt annum quingenteſimum nulli extiterunt hæretici noui aduerſus quos Concilia noua conuocanda eſſent? At extiterunt Monothelitæ, qui vnam in Chriſto voluntatem eſſe docebant: quam hæreſim condemnarunt Patres in Concilio ſexto. Extiterunt & alij, atque alij aduerſus quos varijs temporibus varia Concilia cogenda fuerunt. numquam enim bella hæreticorum defuerunt, neque deerunt vnquam, donec Eccleſia militans appellabitur.

Collatio Conciliorum primi, & ſexti,

Fortaſſe defuit aliquid Concilijs reliquis, quod in ſolis primis quatuor inueniri potuit? At quid illud eſt? Confer Concilium primum cum ſexto. In primo adfuerunt Epiſcopi vndique euocati: adfuerunt & in ſexto. In primo adfuerunt Legati Apoſtolicæ Sedis: adfuerunt & in ſexto. In primo adfuit Imperator Conſtantinus: adfuit & in ſexto Imperator nominis eiuſdem. In primo dictum eſt anathema Arianis, atque inde tota Eccleſia Arianos, vt manifeſtos hæreticos deteſtata eſt. In ſexto dictum eſt anathema Monothelitis, atque inde tota Eccleſia Monothelitas, vt manifeſtos hæreticos deteſtata eſt. In primo creditum eſt adfuiſſe Doctorem Spiritum Sanctum, & à Patribus in Chriſti nomine congregatis, dici potuiſſe, Viſum

eſt

eſt Spiritui Sancto, & nobis. At hoc idem creditum eſt in ſexto, niſi forte Spiritus Sanctus Eccleſiam deſeruiſſe dicendus ſit, qui miſſus eſt vt eam doceret omnem veritatem. Quod autem diximus de comparatione Concilij primi cum ſexto, idem dici poteſt de comparatione primi cum reliquis eodem modo, & ordine congregatis. Quare vel dicendum eſt, nulla eſſe Concilia, ac ne prima illa quidem, in quibus fuerit auctoritas nouarum hæreſum damnandarum; vel eadem auctoritas tribuenda eſt omnibus Concilijs generalibus ritè congregatis: ac per hoc fruſtra recipit quatuor prima, qui non recipit alia ſubſequentia.

Hæretici non integrè recipiunt ſymbolū Apoſtolorum.

Sed venio ad ſingula, quæ Rex poſt Scripturas Sanctas admittere, & venerari ſe dicit. Nego ſymbolum Apoſtolicum ab eo plenè recipi. Articulus quintus eſt, Deſcendit ad inferos: qui etiam repetitur in ſymbolo S. Athanaſij, & habetur paſſim in Cathechiſmis Lutheri, & Caluini, & aliorum omniū tum Catholicorum, tum hæreticorum. Hunc tamen articulum Caluiniani, quales ſunt in Anglia tum Proteſtantes, tum Puritani, verbo confitentur, re ipſa negant. Siquidem apud Caluinum lib. 2. inſtit. cap. 16. in paruo Cathechiſmo, in pſychopannychia, & alibi, Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, eſt pœnas damnatorum pertuliſſe; pertuliſſe autem pœnas damnatorum Chriſtum Caluinus dicit, primum in horto, cum calicem paſſionis transferri à ſe rogauit: deinde in Cruce, cum ait, Deus meus vt quid dereliquiſti me?

At ſymbolum Apoſtolicum tradit, Chriſtum ad inferos deſcendiſſe poſt mortem, non dum viueret in horto, vel in Cruce. & hæc eſt traditio omnium veterum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt. Chriſtum videlicet poſt mortem, ſecundum animam deſcendiſſe ad locum ſubterraneum animarum, ſecundum corpus iacuiſſe in ſepulchro.

Chriſtus ſecundum animam verè deſcendit ad inferos: ſecundum corpus verò iacuit in ſepulchro.

Conſule ex Græcis ſanctum Ignatium in epiſt. ad Trallianos, S. Iuſtinum in dialogo cum Triphone, S. Irenæum lib. 5. extremo, Clementem Alex. lib. 6. ſtrom. Origenem hom. 15. in Geneſim, Euſebium Cæſarienſem lib. 4. de demonſtr. Euang. c. 12. S. Cyrillum Hieroſolym. Catecheſi 4. S. Athanaſium lib. de incarnatione Verbi, qui incipit, Mos pij hominis. S. Baſilium in Pſ. 44. & 48. S. Gregorium Niſſenum orat. 1. de Reſurrectione Chriſti. S. Gregorium Nazianzenum orat. 2. de Paſcha.

S. Epi-

S. Epiphanium in Ancorato ante medium. S. Ioannem Chryſoſt.homil. 2. de Symbolo. S. Cyrillum Alex. lib. 12. in Ioann. cap. 36. & in lib. de recta fide ad Theodoſium.

Ex Latinis Tertullianum in lib. de anima cap. 31. & 32. S. Hippolytum Martyrem in orat. de Antichriſto. S. Hilariũ lib. 10. de Trinitate, & in Pſ. 138. S. Philaſtrium in lib. de hæreſibus cap. de deſcenſu Chriſti ad inferos. S. Gaudentium tract. 6. de Exod. S. Ambroſium lib. 3. de fide cap. 3. S. Hieronymum in cap. 4. ad Epheſ. in cap. 9. Zachariæ, & in cap. 3. Eccleſiaſtæ. Prudentium in hymno 1. & 9. καθημερινῶν, Ruffinum in explicatione Symboli. S. Auguſtinum epiſt. 57. ad Dardanũ, & 99. ad Euodium, & tract. 78. in Ioann. & in Pſ. 85. & lib. 17. de Ciuit. Dei cap. 11. & lib. 20. c. 15. S. Leonem ſerm. 1. de Reſurrectione. S. Fulgentium lib. 3. ad Tranſimundum Regem cap. 23. S. Vigilium Mart. lib. 2. aduerſus Eutychetem. S. Gregorium lib. 13. Moral. cap. 20. Ex his nullus eſt qui non vixerit primis quingentis annis, S. Gregorio excepto, quem addere volui, vt Apoſtolum Anglorum.

Conſulat Rex hos veteres Patres, & ſi illis fidem habet, intelligat, circa Symbolum Apoſtolicum multum ſe cum ſuis à veteris Eccleſiæ ſententia aberrare. Neque ſolum in hoc articulo, ſed etiam in articulo de Eccleſia Catholica, & in articulo de Remiſſione peccatorum, Rex Anglorum verba, non ſenſum tenet. Neque enim credere poteſt Eccleſiam eſſe Catholicam; dum Eccleſiam non habet, niſi particularem, quæ Regnum Angliæ non egreditur, vt initio demonſtrauimus. Neque veram peccatorũ remiſſionem credere poteſt, qui cum Nouatoribus credit, peccata ſemper hærere in homine quantumuis iuſtificato, quamuis non imputentur. Non autem poſuerunt Apoſtoli in Symbolo, credo non imputationem peccatorum; ſed credo remiſſionem, veram vtique & plenam: alioqui potentior fuiſſet culpa primi hominis, quæ omnes ex Adamo genitos verè, ac propriè inquinauit; quam gratia ſecundi hominis, quæ renatos in Chriſto, non potuit verè, proprieq. purgare: ſed de his multa in Controuerſijs diximus; quæ repetenda non ſunt.

Hæretici non integrè recipiunt ſymbolũ Nicænũ, ſiue Conſtantinopolitanum.

Porrò quod attinet ad Symbolum Nicænum, ſi Rex illud admittat cum additione Concilij ſecundi generalis, vt paſſim in Eccleſijs omnibus legitur; inueniet in eo hæc verba, Confiteor

teor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum. quæ verba recitari ſolent; ſed credi non ſolent à Caluinianis, quorum doctrinam Rex ipſe, Angli, & Scoti ſequuntur. Primum enim quod attinet ad infantes, credunt Caluiniani, filios fidelium naſci ſanctos, & ſine baptiſmo poſſe ſaluari; proinde non baptizari in remiſſionem peccatorum. vide Caluinum lib.4. Inſtitut.cap.16. & in Antidoto Concilij Trid. ſeſſ.6.cap.5. Quod vero attinet ad Adultos, illi per fidem, eorum opinione, iuſtificantur, quæ Baptiſmum præcedit. ſic nulli omnino apud eos baptizantur in remiſſionem peccatorum. Hæc cauſa eſt, cur Caluinus lib.4. Inſtit. cap.14. in definitione Sacramenti nihil aliud poſuerit, niſi obſignationem promiſſionum beneuolentiæ Dei erga nos: & proteſtationem pietatis noſtræ erga Deum. remiſſionis peccati, aut infuſionis inhærentis gratiæ nulla mentio. Denique in Antidoto Concilij ſeſſ.5. Manet, inquit Caluinus, verè peccatum in nobis, neque per baptiſmum ſtatim vno die extinguitur; ſed quia deletur reatus, imputatione nullum eſt. hæc ille. Itaque ex ſententia Nouatorum, peccatum nũquam verè remittitur, vt non ſit, ſed ſolum, vt non imputetur: hæc autem remiſſio, per non imputationem infantibus contingit, quia Sanctorum ſunt filij: Adultis vero per propriam ipſorum fidem. Poteſt igitur apud eos deleri articulus Symboli, Confiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum.

Verum autem eſſe hunc articulum, ac de propria, & vera remiſſione intelligendum docent omnes veteres Patres primorũ quingentorum annorum, quibus ſi Rex fidem haberet; Proteſtantibus ſuis fidem nullam haberet. Atque, vt vnum de multis teſtimonium proferam, S. Auguſtinus in lib.3. de anima, & eius origine cap.9. Noli, inquit, credere, noli dicere, noli docere infantes, antequam baptizentur morte præuentos, peruenire poſſe, ad originalium indulgentiam peccatorum, ſi vis eſſe Catholicus. Idem in epiſt. 156. alias 157. ad Optatum: Non eſt, inquit, falſa etiam in paruulorum baptiſmate remiſſio peccatorum, nec verbotenus dicitur, ſed veraciter agitur. Nam (vt iam verbis vtar) quæ in Epiſtola beatiſſimi Zozimi leguntur, Fidelis Dominus in verbis ſuis, eiusq́. baptiſmus re, ac verbis, ideſt, opere, confeſſione, & remiſſione vera peccatorum in omni ſexu, ætate, conditione generis humani eandẽ pleniſſime tenent. nullus enim, niſi qui peccati ſeruus eſt, liber

ber efficitur, nec redemptus dici poteſt, niſi qui verè per peccatum fuerit ante captiuus. ſicut ſcriptum eſt, Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Per ipſum enim renaſcimur ſpiritualiter, per ipſum crucifigimur mundo, ipſius morte, mortis ab Adam omnibus nobis introductæ, atque tranſmiſſæ vniuerſæ animæ, illud propagatione contractum chirographum rumpitur, in quo nullus omnino natorum antequam per baptiſmũ liberetur, non tenetur obnoxius. In his enim verbis Apoſtolicæ Sedis tam antiqua, atque fundata, certa, & clara eſt Catholica fides, vt nefas ſit de illa dubitare Chriſtiano. Hæc S. Auguſtinus.

Neque Symbolum S. Athanaſii integrè recipiunt.

Venio ad tertium Symbolum, in quo verba illa leguntur, Inde venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, ad cuius aduentum omnes homines reſurgere habent cum corporibus ſuis, & reddituri ſunt de factis proprijs rationem: Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala in ignem æternum. In quibus verbis confitemur iudicium nouiſſimum, in quo iuſtus Iudex pro qualitate factorum, reddet alijs coronã iuſtitiæ, alijs opprobrium, & ſupplicium ſempiternum. Nam ſi non pro meritis operum, ſed in gratiam fidei, vel iuſtitiæ Chriſti miſericorditer imputatæ fidelibus vita æterna daretur, non eſſet opus iudicio, neque diſcuſſione factorũ: neque oporteret Iudicem iuſtum; ſed Patrem miſericordem aduenire; neque rationem de factis proprijs reddere; ſed Chriſti iuſtitiam nobis imputatam, & fide apprehenſam oſtendere deberemus. hunc ergo articulum credere non poterit Rex ſi cum Caluino, & Proteſtantibus credet, omnia opera iuſtorum eſſe peccata. hæc enim ſunt verba Caluini lib. 3. Inſtit. cap. 14. Nullum à Sanctis exire poteſt opus, quod non mereatur iuſtam opprobrij mercedem. Quam enim rationem reddent iuſti de factis proprijs Iudici Chriſto, ſi omnia opera ipſorum vitioſa ſunt, & merentur iuſtam opprobrij mercedem? Et ſi iuſti rationem reddere non poterunt de factis proprijs, certè multo minus rationem reddere poterunt iniuſti. quorſum igitur ſtabimus omnes ante tribunal Chriſti, vt reddat vnuſquiſque de factis proprijs rationem?

Dicent fortaſſe, quod ſolent, opera quidem iuſtorum eſſe omnia ſordida, & immunda, ſed per miſericordiam Dei tegendam eſſe immunditiam, & reputanda fidelibus propter Chriſtum,

ſtum, ac ſi munda eſſent. At ſi ita eſſet, non iuſtitia Iudicis, ſed (vt ſupra dixi) miſericordia Patris, vel liberalitate Principis opus eſſet. quorſum igitur articulus Symboli dicit, Venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, & reddituri ſunt omnes de factis proprijs rationem? Et cur Apoſtolus in 2. ad Timoth. cap. 4. clamat: Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi in illa die iuſtus Iudex? cur & Coapoſtolus eius Petrus, in priore epiſt. cap. 1. ſimiliter clamat: Et ſi Patrem inuocatis eum, qui ſine acceptione perſonarum iudicat ſecundum vniuſcuiuſque opus, in timore incolatus veſtri tempore conuerſamini? cur ipſe Dominus, qui Iudex venturus eſt, Matth. 16. prædicit, venturum ſe cum Angelis ſuis, vt reddat vnicuique ſecundum opera eius? Sed nolo eſſe longior, ne videar de dogmatibus diſputare, non Apologiam ſcribere.

De Concilio Niceno, quod nõ magni fiat ab hæreticis huius temporis.

Venio ad quatuor prima Concilia. Concilium Nicænum, quod eſt primum generalium Conciliorum, duabus potiſſimum de cauſis conuocatum eſt; vt quæſtio de fide diuinitatis filij Dei, & diſſenſiones de celebrando Paſchate definirentur. Id teſtatur S. Athanaſius in lib. de Synodis Arimini, & Seleuciæ, non procul ab initio: necnon Conſtantinus in Epiſtola, quam refert Euſebius lib. 3. de vita Conſtantini. Itaque S. Epiphanius hæreſi 70. ſcribit, Conſtantinum Imperatorem duo magna bona contuliſſe in Eccleſiam, vnum quod congregari curauerit Synodum Nicænam, alterum quod in ea Synodo curauerit terminari quæſtionem de Paſchate. Porrò quæſtionem vtramque ſacra illa Synodus, non tam ex ſcripturis, quam ex traditione non ſcripta definiuit. De quæſtione fidei teſtis eſt Theodoretus lib. 1. hiſt. cap. 8. eam ex ſermonibus non ſcriptis fuiſſe terminatam. quamuis enim ſcripturæ pro vtraque parte adducerentur, inter differendum: tamen Ariani ad ſuam ſententiam illas detorquebant, neque finis diſputandi vllus fuiſſet, niſi Epiſcopi, qui de toto Orbe conuenerant, ex traditione maiorum veram intelligentiam ſcripturæ colligentes; eam fidem tenendam eſſe decreuiſſent, quam ante motam quæſtionem in Eccleſijs totius mundi à maioribus prædicatam, & receptam eſſe conſtabat. Decretum autem de Paſchate celebrando die Dominico, nec poterat quidem ex ſcripturis vllis deduci, ſed ex ſola traditione ab Apoſtolis, atque in primis à ſancto Petro accepta, & in Vrbe cuſtodita, formatum eſt. Quæ cum ita ſint, videat Rex,

quam

quam bene cum Patribus Nicænæ Synodi Miniſtri Caluiniani, & Lutherani conueniant, qui traditiones non ſcriptas reijciunt, & quæſtiones interminabiles reddunt.

Extat præterea canon tertius Nicæni Concilij vt non permittantur in domibus Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum mulieres habitare, excepta Matre, Sorore, Amita, vel Matertera, ex quarum cohabitatione carnalis commercij ſuſpicio oriri non poteſt. Quomodo igitur, ſi in Regno Angliæ Nicæni Concilij regulæ locum habent, in domibus Epiſcoporũ inueniuntur vxores, & filiæ cum gregibus ancillarum, non minore numero, vel licentia, quam in domibus laicorum? Dicent fortaſſe ex hiſtoria Sozomeni haberi, in eodem Nicæno Concilio, interueniente Paphnutio, in arbitrio Epiſcoporum, atque aliorum Eccleſiaſticorum relictum eſſe, vt vxoribus pro libito vterentur.

At hiſtoria illa Sozomeni conuincitur eſſe falſa ex canone Concilij paulo ante citato: Si enim in arbitrio relictum eſſet, vti vxoribus, vel non vti: certè Concilium excepiſſet etiam vxores, & filias, vbi matres, & ſorores excepit. Deinde S. Epiphanius hæreſi 59. & S. Hieronymus in lib. aduerſus Vigilantium, aperte ſcribunt, eſſe contra Canones, neque eſſe licitum Epiſcopo, & Presbytero, ac Diacono liberos gignere. Et certè ſancti Patres Epiphanius, & Hieronymus, maiori fide digni ſunt, quam Sozomenus, qui poſterior tempore, & inferior doctrina, & ſanctitate fuit. Adde quòd, Sozomeno auctore, Paphnutius ijs ſolis Epiſcopis, ac reliquis Eccleſiaſticis vſum coniugum liberum eſſe volebat, qui eas ante ſacros Ordines accepiſſent: illicitum autem eſſe, poſt ordines ſacros coniugio copulari. At Epiſcopi Anglicani contempta lege Concilij, contra morem non modo Latinorum, ſed etiam Græcorum Chriſtianorum vxores ducunt etiam poſt adeptum Epiſcopatum. Itaque nullam habent excuſationem, niſi fortè velint liberè confiteri, quòd veriſſimum eſt, ſe veros Epiſcopos non eſſe, quippè qui ritè ordinati non ſint, neque aliquid de Epiſcopatu habere, niſi quæ ſibi iniuſtè vſurpant, nomen, & opes. At qui hoc eſt longiſſimè abeſſe à regulis Nicæni Concilij, vbi can. 4. Epiſcopi ordinari iubentur à tribus ſaltem Epiſcopis, qui & ipſi ab alijs ritè ordinati ſint. nemo enim dare poteſt quod antea non accepit. Epiſcopi autem Proteſtantes à nullo vero Epi-

Hiſtoria Sozomeni de cõiugio ſacerdotum falſa conuincitur.

Digitized by Google

ro Epiſcopo ordinati meri laici ſunt.

De ſecundo & tertio Concilio generali.

Iam de ſecundo Concilio nihil eſt, quod hic addam, cum paulo ante ex Symbolo in hoc Concilio edito demonſtrauerim fidem Proteſtantium,& ipſius Regis alienam eſſe à fide Patrum huius Concilij.

Ex tertio Concilio generali, quod eſt Epheſinum primum, nihil aliud adducam, niſi partem Epiſtolæ Theodoſij iunioris Imperatoris ad hanc ipſam Synodum miſſæ; vt Rex intelligat, quæ ſint partes Regum in Concilijs, & quorum propriè munus ſit in Concilijs ſedere, & iudicare. Extat autem Epiſtola grecè, & latinè. Igitur, inquit Theodoſius, Candidianum præclariſſimum religioſorum domeſticorum comitem ad ſacrã veſtram Synodum abire iuſſimus: ſed ea lege, & conditione, vt cum quæſtionibus, & controuerſijs, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quicquam commune habeat. nefas eſt enim qui Sanctiſſimorum Epiſcoporum catalogo adſcriptus non eſt, illum Eccleſiaſticis negocijs, & conſultationibus admiſceri; verum, vt Monachos, & ſeculares, ac cæteros denique omnes, qui huius ſpectaculi cauſa vel eò nunc confluxerunt, vel in poſterum fortè confluent, ab eadem illa ciuitate modis omnibus ſubmoueat: tum etiam, vt diligenter proſpiciat, ne qua diſſenſio ex mutuo repugnandi ſtudio coacta, & ſæuæ tempeſtatis inſtar debachata, ſanctiſſimæ Synodi veſtræ conſultationem, quouis modo perturbet. hæc ibi.

Videt certè Rex in Concilijs Eccleſiæ legitimis, quale hoc tertium fuit, non conueniſſe omnes Eccleſiaſticos, ſed ſolos Epiſcopos. Videt præterea negocia Eccleſiaſtica ad Reges ſeculi non pertinere; niſi vt fortè protegant Epiſcopos, atque eorum tranquillitati conſulant. qua de cauſa Theodoſius Candidianum miſit; & in primo, & quarto Concilio Imperator ipſe adeſſe voluit. Videt poſtremo ex his apertiſſimè colligi, Regem non eſſe caput Eccleſiæ. quomodo enim ab Eccleſiaſticis negocijs arceretur Eccleſiæ ipſius caput? Proinde Rex, qui caput, vel, quod idem eſt, Gubernatorem generalem Eccleſiæ Regni ſui ſe eſſe dicit, quiq. Concilia generalia ad Reges potiſſimum pertinere exiſtimat, qui denique omnes Eccleſiaſticos adeſſe vellet, exceptis Puritanis, & Ieſuitis, nouam Conciliorum formam, atque ab illis primis quatuor penitus abhorrentem introducere ſatagit.

Ex

Ex quarto Concilio generali conuincuntur hæretici huius temporis.

Ex quarto Concilio poſſet Rex ſi vellet multa perdiſcere, vnde cognoſceret, fidem, & religionem, quam ipſe reformatam vocat, & quam defendere, & propagare ſatagit; longè abeſſe à fide, & religione Synodi Chalcedonenſis, quæ eſt quarta generalis. Primum omnium verus Eccleſiaſticus primatus Romani Pontificis in Eccleſia vniuerſa, ex hoc Concilio manifeſtè colligitur. Extant epiſtolæ plurimæ ad Leonem Pontificem, & Concilium Chalcedonenſe, & ſemper nomen Pontificis nomini Concilij anteponitur. hoc modo. Sanctiſſimo, & Deo amantiſſimo, & vniuerſali Archiepiſcopo, & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni, & Sanctæ, & vniuerſali Chalcedonenſi Synodo, quæ voluntate Dei congregata eſt. Extat epiſtola totius Concilij generalis ad eundem Leonem, vbi præter alia dicunt Patres: Quibus, omnibus, Epiſcopis congregatis, tu quidem ſicut mēbris caput præeras. Vbi apertè vocant Pontificem caput Concilij vniuerſam Eccleſiam repræſentantis. Item dicunt: Et poſt hæc omnia inſuper, & contra ipſum, cui vineæ cuſtodia à Saluatore commiſſa eſt, extendit inſaniam, ideſt, contra tuam quoque Apoſtolicam ſanctitatem. Vbi fatentur totius vineæ, ideſt, Eccleſiæ cuſtodiam ab ipſo Chriſto, non ab Imperatore, vel à Concilio, commiſſam eſſe Romano Pontifici.

Extat item inter canones huius Concilij, canon ſextusdecimus in hæc verba: Virginem, quæ ſe Deo Domino conſecrauit, ſimiliter & Monachum non licere nuptialia iura contrahere. quòd ſi hoc inuenti fuerint perpetrantes, excommunicentur. Videat Rex an iſte canon tam antiquus, tam ſanctus à ſexcentis Epiſcopis veteris Eccleſiæ conſtitutus, obſeruetur in Anglia: an contra, ſi qui Monachi, aut Virgines ſanctimoniales ad eos fortè diuertant, an ad matrimonium cogantur, vel ſuadeantur.

Extat canon viceſimusquartus, in hæc verba: Quæ ſemel ex voluntate Epiſcopi dedicata ſunt Monaſteria, conſilio Epiſcoporum perpetuo manere monaſteria, & res quæ ad ea pertinent, monaſterijs reſeruari: nec poſſe vltra fieri ſecularia habitacula. Cogitet Rex, quam bene canonem iſtum obſeruauerit Henricus VIII. qui omnia monaſteria profanauit.

Extat denique in actione vndecima huius Concilij publica inuocatio ſancti martyris Flauiani. quæ vel ſola ſatis eſſet ad oſtendendum fidem Regis non conuenire cum fide Concilij ge-

E neralis.

neralis. Proinde, vel neget huius Concilij auctoritatem, vel concedat, ſanctos homines piè inuocari poſſe. Atque hæc de quatuor Concilijs.

Reſtat, vt de Sanctorum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt, veneratione dicamus. ac vt omittam, non poſſe reddi certam rationem, cur non ſint etiam admittendi ſanctus Gregorius, Venerabilis Beda, S. Anſelmus, S. Bernardus, S. Thomas, S. Bonauentura, & alij, qui poſterioribus ſeculis, ſed eodem ſpiritu, nec minore ſcientia ſcripſerunt; ex ijs quæ Rex in ſequentibus paginis reprehendit, conabor oſtendere, fidem Regis cum fide Patrum nihil habere commune.

Non eſſe recentia dogmata, ſed antiquiſsima, Interceſsionem Sanctorũ, Miſſam priuatam, tranſubſtantiationem, & alia, quæ Rex Angliæ nouitia & nupera vocat. Cap. VIII.

IGITVR pag. 40. & 41. De Beatiſſima Virgine Dei Matre ſcribit multa, quæ ex colloquijs Eraſmi petita, ad ſolam inuidiam conciliandam pertinent: qualia ſunt, quod nos Catholici Diuam, & Deam faciamus; quod ab ea petamus, vt filio ſuo Deo, & Domino imperet, & dominetur; quod abſurdis cuiuslibet inepti hominis orationibus pateat; quod in terras ad Sacerdotum oſcula, & complexus deſcendat. & concludit, *In cælis, in æterno Sanctorum animarum receptaculo, in æternam eſt felicitatem collocata, numquam à tantis gaudijs vlla terrenarum rerum cura, aut ſollicitudine auocanda.*

Refelluntur calumnia circa cultum B. Virginis Mariæ. At prudentes, & benè inſtituti Catholici, neque Diuam, neque Deam vocant: neque ab ea petunt, vt filio imperet, & dominetur: neque dicunt, eam ad oſcula, & complexum Sacerdotum deſcendere; neque ſentiunt eam à cæli gaudijs auocari,

quando

quando curam gerit rerum humanarum, ſiue ſola prece apud Deum agat, ſiue præſentiam ſuam mortalibus exhibere dignetur. Nam neque Angeli à Cœli gaudijs auocantur, quando à Deo in miniſterium mittuntur propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis, vt dicitur ad Heb. 1.

Quod autem Virgo ſanctiſſima & clementiſſima non audiat preces miſerorum, vel aliquando non deſcendat ad homines; repugnat apertè Sanctis Patribus, qui primis quingentis annis floruerunt. adferam pauca loca de multis, quibus nulli veterum contradicunt.

Sanctus Athanaſius in ſerm. de ſanctiſſima Deipara: Inclina, inquit, aurem tuam ad preces noſtras, & ne obliuiſcaris populi tui. & infra, Intercede hæra, & Domina, & Regina, & Mater Dei pro nobis.

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus in ipſa publica Liturgia corã Clero, & populo dicendum præſcribit: Interceſſione immaculatæ Dominæ noſtræ Deiparæ, & ſemper Virginis Mariæ, dignum me fac, vt ſine condemnatione accipiam immaculatum tuum donum &c. & infra, Confirma nos in timore tuo, cuſtodi vitam noſtram, ſtabili greſſus noſtros precibus, & ſupplicationibus Sanctæ Deiparæ, & ſemper Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum.

Sanctus Gregorius Nyſſenus in vita ſancti Gregorij Taumaturgi ſcribit, eidem S. Gregorio apparuiſſe noctu beatiſſimam Virginem cum ingenti lumine, & vnà ſanctum Ioannem Euangeliſtam, & ipſa Virgine iubente, inſtitutum fuiſſe ſanctũ Gregorium ab eodem Euangeliſta circa myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis. hæc ſcribuntur à Patre antiquo, & ſancto de alio Patre antiquiore, nec minus ſancto; & non referuntur ſomnia, aut figmenta, ſed apparitio vera vigilanti facta, & extat adhuc confeſſio fidei à ſancto Ioanne ſancto Gregorio coram tradita, & tota illa regione celebratiſſima. *Apparitio admiranda, & veriſſima B. Virginis Mariæ.*

Refert quoque S. Gregorius Turonicus lib. de Gloria Marty. cap 9. cum iuſſu Magni Conſtantini Baſilica ædificaretur Beatiſſimæ Virgini Mariæ, & columnæ adeo immanes paratæ eſſent, vt hominum viribus, non ſine maximo labore erigi poſſent, ipſam Virginem apparuiſſe Architecto, ac docuiſſe rationem columnarum erigendarum.

Neque ſolam Virginem Deiparam, ſed etiam alios Sanctos

palam apparuiſſe hominibus, teſtantur paſſim veteres Patres, vt S. Baſilius in orat. de ſancto Mamante, S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Iulianum, Sulpitius in vita ſancti Martini, Theodoretus lib. 5. hiſt. cap. 24. S. Paulinus Natali 8. ſancti Felicis. Sed vnum Auguſtinum audiamus in lib. de cura pro mortuis, cap. 16. Non ſolum, inquit, beneficiorum effectibus, verum etiam ipſis hominum aſpectibus Confeſſorem apparuiſſe Felicem audiuimus, non incertis rumoribus; ſed teſtibus certis. Denique vt multa omittam, numquam idem Conſtantinus Magnus Vrbem Conſtantinopolim ſanctiſſimæ Deiparæ dedicaſſet, quod eum feciſſe ſcribit Nicephorus lib. 8. cap. 26. niſi credidiſſet multum eidem Vrbi patrocinium tantæ Virginis profuturum.

Pergit deinde Rex, ac de interceſſione Sanctorum ſcribit, *Scio ego Chriſtum præcepiſſe, vt ad ipſum veniamus, quicunque peccatis oneramur, illum quippè nos refecturum, & leuaturum. Scio Paulum, humilitatem, & religionem Angelorum prohibuiſſe, omnemq. eiuſmodi venerationis cultum in ſuperſtitione, & humilitate, non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis, ſed qua fiducia, quòve auctore decurratur ad Deos penates iſtos, ſiue titulares, quaſi aulicos, & familiares Dei Optimi Maximi neſcio.*

Sed nos hoc loco non controuerſias diſputādas ſuſcepimus, ſed quo honore veteres Patres primorum quingentorum annorum Rex afficiat, demonſtrare voluimus. Oſtendimus autem paulo ante, ideſt, in primo cap. huius Apologiæ, veteres Patres Græcos, & Latinos magno conſenſu interceſſionē Sanctorum verbo, & exemplo docuiſſe. Quare falſum eſt quod Rex ſubiungit pag. 42. iſtos articulos ante Chriſti quingenteſimum annum inauditos, & inuiſos in Romana officina recenter eſſe excuſos.

Soluitur obiectiuncula aduerſus inuocationem Sanctorum.

Ad id vero quod Rex obijcit, Chriſtum præcepiſſe, vt ad ipſum veniamus; Reſpondeo, ad Chriſtum nos venire, ſiue ad ipſum per nos, ſiue per alios adeamus. Nam & Euangeliſta Matthæus cap. 8. ſcripſit: Acceſſit ad eum Centurio: cum tamen non per ſe acceſſerit, ſed per alios, dicente eodem Centurione, apud Lucam cap. 7. me ipſum non ſum dignum arbitratus, vt venirem ad te. verè enim non ipſe per ſe acceſſerat, ſed miſerat ſeniores Iudæorum: & cum audiſſet Dominum ad

ſe ve-

ſe venire,miſit iterum amicos dicens,Domine noli vexari,non enim ſum dignus,vt ſub tectum meum intres. Neque ideo falſum eſt, quod ait Matthæus: Acceſſit ad eum Centurio. Sic igitur & nos verè ad Chriſtum accedimus,cùm ad eum per interceſſionem Sanctorum accedimus: verè quoque ſemper ad Patrem per Chriſtum accedimus, cum Sanctos oramus, vt à Deo Patre per Chriſtum nobis impetrent ea, quibus indigemus. Neque enim Sanctis locum Dei, aut Chriſti damus; neque eos pro Dijs, aut pro Chriſto habemus: ſed eos rogamus, vt quæ nos à Deo per Chriſtum optamus, & petimus; eadem ipſi,qui Deo propinquiores, & gratiores ſunt, nobis à Deo per Chriſtum impetrare dignentur.

Soluitur alia obiectiuncula.

Ad illud autem de Religione Angelorum; Reſpondeo cum Patribus eum locum Apoſtoli explicantibus, doctrinam fuiſſe hæreticorum,neminem poſſe per Chriſtum ad Deum accedere, ſed per Angelos, qui & Mundum feciſſent, & per Prophetas loquuti eſſent: horum igitur fictitiorum Angelorum religionem Paulus prohibet. Sunt nonnulli, inquit S. Ioannes Chryſoſtomus hom.7 in ep.ad Coloſſ.qui dicunt,non oportere per Chriſtum reconciliari; & ad Patrem accedere, ſed per Angelos. propterea Paulus, ſurſum ac deorſum quæ de Chriſto ſunt verſat. S. Hieronymus in epiſt. ad Algaſiam quæſt.10. addit, reprehendi ab Apoſtolo eos, qui Angelis, vt Dijs ſacrificabant. Chriſtianos autem Angelis, vel Sanctis ſacrificaſſe nemo demonſtrare poteſt.

Pergit Rex pag.42. & ait. *Quod ſi Romana Eccleſia officina fidei articulos ante quingenteſimum Chriſti annum inauditos, & inuiſos recenter excudit; non ſum [illegible] damnandus pro hæretico, ſi ad hæc nouitia, & nupera non accedam. In his articulis priuatas illas Miſſas numero, in quibus ſacrificus ſimul & populi perſonam, & ſacerdotis ſuſtinet. In his quoque eſt ſacramenti mutilatio, qua laicis partem illius mediam ſubtraxerunt, Tranſubſtantiatio, Adorandi cauſa eleuatio, In ſupplicationibus Sacramenti circumgeſtatio, Supererogationis opera, quibus theſauri Eccleſiaſtici nomen iure optimo accommodauerunt, Baptizatio Campanarum, & mille præterea nugæ, & quidem ſuper omnia illa veneratio ſtatuis, imaginibusq́. delata.*

Non eſſe hæc nouitia, & nupera,& horum pleraque non eſſe ante quingenteſimum Chriſti annum inaudita, facilè demonſtrabo;

Digitized by Google

ſtrabo; ſed etiam ſi nouitia, & nupera eſſent, non ideo Rex qui ea negat, ab hæreſi immunis eſſet. Habet enim Eccleſia Catholica, cùm nouæ controuerſiæ exoriuntur, ius eas explicandi, & terminandi; & eos qui non obediunt, hæreticos declarandi, & à communione ſua eijciendi. Neque poterit vnquam vera ratio reddi, cur licuerit Nicæno primo Concilio quæſtionem ab Ario motam definire, & Arianos hæreticos dicere; Concilio Conſtantinopolitano primo quæſtionem à Macedonio, & Eunomio allatam, explicare, & Macedonianos, atque Eunomianos hæreticos declarare; Concilio Epheſino primo quæſtionem à Neſtorio introductam profligare, & Neſtorium hæreticum proclamare; Concilio Chalcedonenſi quæſtionem ab Eutychete, & Dioſcoro agitatam componere, & Eutychetem, & Dioſcorum inter hæreticos numerare: & non licuerit poſtea Concilio ſecundo Conſtantinopolitano quæſtionem de tribus capitulis motam definire, & qui contra ſentiebant hæreticos dicere; neque Concilio tertio Conſtantinopolitano quæſtionem à Cyro, & Sergio Monothelitis allatam explicare, & Monothelitas hæreticos declarare; Neque Concilio Nicæno ſecundo quæſtionem ab Iconomachis introductam profligare, & Iconomachos hæreticos proclamare; Neque Concilio Lateranenſi quæſtionem de veritate corporis Domini à Berẽgario agitatam componere, & Berengarium inter hæreticos numerare; Neque (vt alia omittam) Concilio Tridentino quæſtiones à Luthero, & Caluino diſputatas examinare, & iudicare, & Lutheranos, & Caluinianos in hæreticorum numerũ referre. Eadem enim eſt ſemper Eccleſia, eadem auctoritate, & poteſtate prædità [illegible]um ea ſemper erit ille qui dixit: Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad Mundi conſummationem;

Eccleſia Catholica ius habet nouas hæres damnãdi.

Sed veniamus ad Miſſas priuatas, quas Rex nouitias, & nuperas dixit. Miſſas priuatas, ideſt, in quibus nulli participãt Euchariſtiam, præter Sacerdotem, non eſſe nouitias, & nuperas, teſtatur S. Ioannes Chryſòſtomus, qui homil. 3. in epiſt. ad Epheſios queritur de populo ſuo, qui rariſſimè ad communionem accedebat, cum quotidie Miſſa celebraretur: Fruſtra, inquit, habetur quotidiana oblatio, cum nemo ſit, qui ſimul participet. At, inquies, ſi fruſtra fiebat, non debuiſſet fieri. ſed quæſtio noſtra non eſt, an rectè fieret, ſed tantum an fieret. Rex enim dicit rem eſſe nouitiam, & ante annum Domini quin-

Miſſa priuata non eſt res noua, ſed antiquiſſima.

quingenteſimum inauditam, & inuiſam. Et tamen Chryſoſtomus qui vixit ante annum quingenteſimum teſtatur quotidie ſuo tempore celebratam fuiſſe oblationem, & neminem cum Sacerdote ſimul participaſſe.

Nec tamen concedimus non debuiſſe fieri oblationem ſine participantibus; alioqui enim S. Ioannes vir ſapiens, & doctus eam non feciſſet. Quod ergo dicit fruſtra fieri, ſignificat, fruſtra fieri in ordine ad communicantes, non fruſtra in ordine ad Deum. Optabat enim Chryſoſtomus, vt etiam optare ſe dicit Tridentina Synodus ſeſſ. 22. cap. 6. vt ſimul offerretur ſacrificium Deo, & populus communione reficeretur: ſed ſi populus communione refici negligeret; non ideo ſacrificium Domini omittendum erat.

Habemus præterea alia exempla veterum, qui interdum ſacrificium offerebant pro cauſa tam particulari, & in loco tã anguſto; vt non ſit vllo modo credibile adfuiſſe vllos communicantes. Scribit S. Auguſtinus lib. 9. Confeſſ. cap. 12. dum mater eius apud Oſtia Tyberina ſepeliretur, oblatum fuiſſe ſacrificium corporis Domini pro anima eius, cadauere iuxta ſepulchrum conſtituto. Scribit etiam lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. Vnum è ſuis Presbyteris ſacrificium corporis Domini obtuliſſe in domo quadam ruſtica ad eandem domum à malignorum ſpirituum vexatione purgandam. Certè locus, & cauſa ſatis arguunt, non adfuiſſe qui communicarent. Sanctum quoque Gregorium Nazianzenum in exigua cellula extructo Oratorio oblationem celebrare ſolitum teſtatur Sozomenus lib. 7. hiſt. c. 5. quæ loci anguſtiæ populum communicantẽ non admittebant.

Sed ratio præcipua, cur Nouatores mirentur, quod in Eccleſia Catholica celebretur myſterium Euchariſtiæ ſine participantibus, eſt; quia non credunt Euchariſtiam inſtitutam fuiſſe à Domino, vt offerretur Deo in ſacrificium; ſed ſolum, vt ſacramentum communionis eſſet, & populo offerretur in alimoniam ſpiritualem: ſi enim ſacrificium admitterent, facilè intelligerent, poſſe ſacrificium offerri Deo pro populo, etiam ſi populus de ſacrificio non participet manducando, modo participet impetrando.

Et quoniam ſciebat Rex ſacrificium Miſſæ eſſe antiquiſſimũ, & mentionem eius à Patribus omnibus fieri, quippè, qui ſcripſit in ſuo Baſilico Doro lib. 3. antiquitatem ſine veritate, eſſe

vetuſtatem erroris; idq́. etiam de Miſſa dici poſſe affirmat; ideo non fuit auſus inter res nouas ponere ſacrificium, ſiue Miſſam, ſed ſolum Miſſam priuatam, quam non facilè arbitrabatur in libris veterum Patrum inueniri poſſe. Sed cum Miſſam, vetuſtatem erroris eſſe pronunciauit, non potuit diuinare, in hac præfatione ſcripturum ſe fuiſſe, ſe reprehendere non auſurum, quod Patres primorum quingentorum annorum vnanimi ſententia docent. Neque enim vetuſtas erroris, ſed potius teſtimonium veritatis dici debet, quod ſanctiſſimi, doctiſſimi, & antiquiſſimi Patres vnanimi conſenſu prædicant.

Vide ſi placet de ſacrificio Miſſæ, ideſt, de oblatione Euchariſtiæ Deo in ſacrificium, S. Iuſtinum in dialogo cum Triphone, S. Irenæum lib. 4. cap. 32. 33. & 34. Tertullianum lib. de corona militum, & lib. 3. contra Marcionem, S. Cyprianum lib. 1. ep. 9. & lib. 1. contra Iudæos cap. 16. Euſebium Cæſarienſem lib. 1. de demonſt. Euang. cap. vlt. S. Ambroſium lib. 2. epiſt. 8. & in Pſ. 38. S. Gregorium Nyſſenum in orat. de Reſurr. S. Baſilium in Liturgia, S. Ioannem Chryſoſtomum hom. 24. in priorem ad Corinth. & hom. 17. in epiſt. ad Hebræos. S. Cyrillum Hieroſolymitanum Catecheſi 5. myſtagogica, S. Hieronymum in primum cap. Malachiæ. S. Auguſtinum lib. 4. de Trinit. cap. 14. & lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. S. Cyrillum Alexandrinum in lib. de adoratione in ſpiritu, & veritate. S. Leonem ſerm. 8. de Paſſione Domini. S. Fulgentium lib. 2. ad Monimum cap. 2.

Secundo loco inter nouitia, & nupera Rex ponit Sacramenti mutilationem, quod videlicet apud nos populus ſub vna ſpecie communicet. Sed nos nullam ſcimus in Eccleſia fieri Sacramenti mutilationem, neque partem dimidiam laicis eſſe ſubtractam. Siquidem duæ ſpecies Euchariſtiæ neceſſario requiruntur ad ſacrificium, & ſi in ſacrificio altera deeſſet, rectè dici poſſet ſacrificium mutilatum. At ad eſſentiam Sacramēti Euchariſtiæ quælibet ex duabus ſufficit; proinde Sacramentū ſub ſpecie panis, eſt verum, atque integrum Sacramentum; & Sacramentum ſub ſpecie vini verum atque integrum ſacramentum eſt: nec tamen ſunt duo ſacramenta, quando ſimul ſumuntur per modum vnius refectionis; ſecus autem ſi vnus ſumeret Euchariſtiam ſub ſpecie panis, & alius ſub ſpecie vini; vel ſi vnus, & idem ſumeret hodie ſub ſpecie panis, alio die ſub ſpecie vini.

Sumptio Euchariſtiæ ſub vna ſpecie, nō eſt ſacramēti mutilatio, neque res noua.

Simile

Simile eſt in baptiſmo, ſiquis vnica merſione baptizetur, integrum baptiſmum recipit: & ſi baptizetur tribus merſionibus, integrum etiam baptiſmum recipit. Si vero vnus vnica merſione, & alius trina merſione baptizetur; vel vnus, & idem hodie vnica merſione, cras altera, & tertia die tertia merſione baptizetur; multa baptiſmata erunt. Et quemadmodum Eccleſia Catholica ius habuit, aliquando iubere, vt trina merſione baptiſmus daretur; aliquando, vt vnica tantum merſione id fieret; ſic etiam eadem Eccleſia ius habuit aliquando liberum relinquere, vt ſub vna ſpecie, vel ſub duabus Euchariſtia reciperetur; aliquando iubere, vt ſub vna tantum reciperetur. Quòd autem ab initio Eccleſiæ non deeſſent, qui ſub vna tantũ ſpecie communicarent, nec tamen Sacramentum mutilare dicerentur, multis teſtimonijs antiquitatis probare poſſumus.

Primum exẽplum antiquitatis pro communione ſub vna tantum ſpecie.

Primum initio Eccleſiæ adhuc ſeruabantur ceremoniæ legis, vt notum eſt ex cap. 21. Actorum Apoſtolorum, inter quas vna erat votum Nazaræorum non bibendi vinum. Non eſt autem credibile, hos contra votum ſuum bibiſſe de calice Domini: quamuis enim in calice Domini non adſit vini ſubſtantia: adſunt tamen accidentia, ſapor, color, calor, & ſimilia: Nazaræi autem tanta religione abſtinebant à vino, & omni quod inebriare poteſt, vt ne vuas quidem paſſas guſtare poſſent, Numer. 6. Itaq. propter hunc tantum Religionis rigorem omnino credibile eſt, Nazaræos eo tempore non fuiſſe auſos vini ſaporem guſtare: neque tamen credibile eſt, eos omnino à cõmunione abſtinuiſſe. Reſtat igitur, vt ſub ſola ſpecie panis cõmunicauerint. Atque hæc ratio eſt cur ſanctus Lucas Act. 2. ſcripſerit: Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorũ, & communicatione fractionis panis, & oratione. Vbi non addidit quidquam de calice, ſed ſolum meminit fractionis panis, quoniam ab ea ſpecie nulli ſe abſtinebant. Neque negant aduerſarij, in hoc loco per fractionem panis intelligi diſtributionem Euchariſtiæ. Id certè admittit Ioannes Caluinus lib. 4. Inſtit. cap. 17. §. 35. Eadem fortaſſe cauſa eſt, cur Apoſtolus de calice ſcripſerit 1. Corinth. 10. Calix benedictionis, cui benedicimus: de pane autem, Panis quem frangimus. Calix enim ſemper benedicebatur, ſed non ſemper omnibus diſtribuebatur: panis autem ſemper frangebatur, ideſt, diuidendo porrigebatur. Vnde paulo infra: Vnus panis, inquit, & vnum corpus

pus ſumus, qui de vno pane participamus. neque de calice aliquid addidit, quoniam vt vnum corpus ſimus, hoc ſufficit, vt de vno pane participemus.

Alterum exēplum antiquitatis. Deinde Manichæi ſub ſola ſpecie panis Euchariſtiam ſumebant, vt diſertis verbis ſcribit ſanctus Leo ſerm. 4. de Quadrageſima, vbi etiam addit, eos vt Romæ à Catholicis internoſci non poſſent, ſolitos cum Catholicis panem Euchariſtiæ ſumere, à calice autem abſtinere. Quòd ſi neceſſarium fuiſſet eo tēpore Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie ſumere; & omnes fideles eam ſub vtraque ſpecie ſemper accepiſſent: neque Manichæi latere potuiſſent, qui à vino ſemper abſtinebant; Et S. Epiphanius, & S. Auguſtinus inter errores Manichæorum numeraſſent, Euchariſtiam ſumere ſub vna ſpecie, & eo modo Sacramentum mutilare. Cum ergo numquam inter errores Manichæorum id poſitum fuerit, & diu inter Catholicos Manichæi ob communionem latuerint, perſpicuum eſt in veteri Eccleſia non defuiſſe, qui ſub vna tantum ſpecie communicarent.

Tertiū exemplum. Præterea mos erat antiquiſſimis temporibus, vt qui vellent, Euchariſtiam in manibus ſumerent, ac domum deferrent ſumendam, cùm eis opportunum videretur. Id teſtatur Tertullianus lib. 2. ad vxorem. S. Cyprianus in ſerm. 5. qui eſt de lapſis, Clemens Alexandrinus lib. 1. ſtromatum, S. Baſilius in epiſt. ad Cæſariam, S. Hieronymus in Apologia pro libris aduerſus Iouinianum. Certum autem eſt, Euchariſtiam numquam fuiſſe datam in manibus, niſi ſub ſpecie panis. nam ſub ſpecie vini, aut offerebatur ore bibenda, aut omittebatur. Neque vlli erant in domibus laicorum Calices ſacri ad Euchariſtiam ſub vini ſpecie conſeruandam, vt apertè colligitur ex S. Athanaſio Apologia 2. aduerſus Arianos; efficitur igitur, vt ſæpiſſimè Chriſtiani Eccleſiæ primitiuæ ſub vna tantū ſpecie communicarent. Neque audiendus eſt quidam ex aduerſarijs, qui abſurdum eſſe iudicat in Eccleſia communicare ſub vna ſpecie, in domo priuata non eſſe abſurdum. Quaſi vero liceat in domibus priuatis mutilare Sacramenta, in ſola vero Eccleſia id non liceat. vel quaſi mutilatio Sacramenti, non ſit mala, niſi ratione loci.

Quartū exemplum. Denique (vt alia multa præteream) extra controuerſiam eſt, apud veteres conſueuiſſe deferri ad ægrotos Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis, vt notum eſt ex epiſt. Dionyſij Epiſcopi Alexandrini

xandrini apud Euſebium lib.6.hiſt.cap.36. ex vita S. Ambroſij à Paulino ſcripta, ex vita S. Baſilij ſcripta ab Amphilochio. Neque tamen Sacramentum mutilari veteres Patres ea deportatione cenſebant.

Tertio loco inter nouitia, & nupera numerat Rex tranſubſtantiationem. Et ſiquidem de voce quæſtio ſit, nomen tranſubſtantiationis inuenitur in Concilio Lateranenſi omniū frequentiſſimo, ſub Innocentio III. Pontifice ante annos circiter quadringentos celebrato. quod autem ante annos circiter quadringentos in vſu fuit, videat Rex, an rectè nouitium, & nuperum appelletur. ſed ſi de re ipſa agatur, certè tranſubſtātiatio, ideſt, ſubſtantialis tranſmutatio, non ſolum ante annos quadringentos, ſed ante mille & ducentos à Patribus vſurpari cæpit. *Dogma de tranſubſtātiatione antiquiſſimum eſt.*

Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. myſtagogica: Aquam, inquit, aliquando in vinum commutauit; & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in ſanguinem tranſmutauerit? hæc ille. Mutationem aquæ in vinum factam in Cana Galileæ per Chriſti omnipotentiam, veram, realem, ſubſtantialemq́. fuiſſe Rex profectò non negabit. at illi ſimilem eſſe dicit auctor grauiſſimus, qui ante annum Chriſti quadringenteſimum vixit, mutationem vini in ſanguinem Chriſti, per eiuſdem omnipotentiam Chriſti.

Sanctus Ambroſius Cyrilli ferè æqualis lib. De ijs, qui initiantur myſterijs cap.9. Quantis, inquit, vtimur exemplis, vt probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit? maioremq́. vim eſſe benedictionis, quam naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur. hæc ille. quòd ſi panis conſecratus non eſt panis, quem natura formauit, ſed eſt corpus Chriſti, conſecratione naturam panis mutante: ergo tranſmutatio ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Dominici conſecrationis virtute facta eſt. tranſmutatio autem ſubſtantiæ in ſubſtantiam quid aptius, quam tranſubſtātiatio dici poteſt? hoc enim modo figuræ in figuram tranſmutatio in Euangelijs transfiguratio dicta eſt. Matth. 17.

Sanctus Gregorius Nyſſenus eiuſdem temporis auctor in Oratione magna Catechetica cap. 37. Rectè, inquit, verbo ſanctificatum panem in Dei Verbi corpus credimus immutari. & infra. Hæc autem tribuit virtus benedictionis in illud,

rerum

rerum quæ videntur, panis, & vini naturam mutans.

Sanctus Gaudentius eiuſdem ſeculi ſcriptor tract. 2. de Exodo: Ipſe, inquit, naturarum creator, & Dominus, qui producit de terra panem, de pane rurſus, quia & poteſt, & promiſit, efficit proprium corpus; & qui de aqua vinum fecit, de vino ſanguinem ſuum facit.

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus, qui & ipſe ante annum quingenteſimum floruit. hom. 83. in Matthæum: Non ſunt, inquit, humanæ virtutis opera propoſita: nos miniſtrorum locum tenemus, qui vero ſanctificat ea, & immutat ipſe eſt. & hom. de Euchariſtia in Enconijs: Num vides panem? num vinum? num ſicut reliqui cibi in ſeceſſum vadunt? abſit, ne ſic cogites. ſicut enim ſi cera igni adhibita illi aſſimilatur, nihil ſubſtantiæ remanet, nihil ſuperfluit: ſic & hic puta myſteria conſumi corporis ſubſtantia.

Addam, & vnum ſcriptorem, qui nomen ſancti Cypriani gerit, ſed quamquam non eſt ille Cyprianus Martyr notiſſimus, eſt tamen grauis, & valde antiquus, etiam aduerſarijs teſtibus. Cyprianus igitur, ſiue quicunque eſt auctor Sermonum de operibus Cardinalibus Chriſti, in ſerm. de Cœna Domini: Panis, inquit, iſte, quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus omnipotentia verbi factus eſt caro. hæc ille, qui dum naturam, ideſt ſubſtantiam mutari dicit, & effigiem, ideſt accidentia non mutari, eamq. mutationem fieri omnipotentia verbi, non voluntaria ſignificatione, veram ac realem tranſubſtantiationem apertiſſimè docet. Omitto cæteros auctores, quos qui videre cupit, tum in noſtris libris de Controuerſijs, tum in alijs aliorum doctiſſimis ſcriptis inueniet.

Mos adorãdi ſacramentum Euchariſtiæ, Eccleſiæ veteri non fuit incognitus.

Quarto loco Rex ponit inter nouitia, & nupera dogmata, Adorationem Sacramenti Euchariſtiæ, ideſt, adorationem Chriſti Domini noſtri in Sacramento Euchariſtiæ miro, ſed vero modo præſentis. quamquam ſi Rex crederet, quod Catholici credunt, Chriſtum Deum, ac Dominum in Euchariſtia verè eſſe præſentem; non negaret opinor eſſe adorandum. Ac vt breuiter oſtendamus, hanc adorationem non fuiſſe ignotam Eccleſiæ veteri, audi verba S. Ambroſij lib. 3. de Spiritu Sancto cap. 12. tractantis illud Pſal. 98. Adorate ſcabellum pedum eius: Per ſcabellum, inquit, terra intelligitur, per terram autē

caro

caro Chriſti, quam hodie quoque in myſterijs adoramus; & quam Apoſtoli in Domino Ieſu, vt ſupra diximus, adorauerunt.

Audi S. Gregorium Nazianzenum in oratione de obitu ſanctæ Gorgoniæ ſororis ſuæ, vbi laudans pietatem Gorgoniæ ita ſcribit: Ad altare procubuit, eumq́. qui ſupra illud colitur, magno cum clamore obteſtans &c. quid autem ſuper altare colatur, docet ſanctus Optatus Mileuitanus, qui lib. 6. contra Parmenianũ, vocat Altare ſedem corporis, & ſanguinis Chriſti; vbi certo tempore membra Chriſti ſuperponuntur.

Audi S. Ioannem Chryſoſtomum hom. 61. ad populum Antiochenum: Si pura, inquit, ſunt veſtimenta, adora, & communica.

Audi S. Auguſtinum tract. in Pſal 98. Nemo, inquit, illam carnem manducat, niſi prius adorauerit.

Circumgeſtatio Euchariſtiæ ad pietatem excitandam ritè inſtituta eſt.

Quod Rex addit de Sacramenti circumgeſtatione in publicis ſupplicationibus; inſtitutum fuit ab Vrbano IV. Pontifice ante annos plus trecentos, vt non poſſit dici res nouitia, ac nupera. & cum hoc ad ritus, non ad dogmata pertineat; mirum videri non debet, ſi primis quadringentis annis hæc res in vſu non fuerit. Quia tamen hæc inſtitutio in ipſo ſuo exordio viris doctiſſimis, & ſanctiſſimis mirificè probata eſt; & non diu poſtea in Concilio Vienneníi generali confirmata, & per omnem Chriſti Eccleſiam propagata; de ea rectè dici poteſt quod monet S. Auguſtinus in epiſt. 118. ad Ianuarium, Cum aliquid per Orbem tota frequentat Eccleſia, quin hoc ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.

Opera ſupererogationis in ſcripturis ſanctis fundamentum habent.

Quinto loco placuit Regi inter nouitia, & nupera numerare Opera ſupererogationis, quibus dicit theſauri Eccleſiaſtici nomen iure optimo eſſe accommodatum. Sed mirum eſt, vnde Rex opera ſupererogationis nouitia, & nupera eſſe dicat, cum fuerint ſemper in Eccleſia, non ſolum teſtamenti noui, ſed etiã veteris. Illa enim dicuntur à nobis opera ſupererogationis, quæ non ſunt imperata à Deo, & tamen illi gratiſſima ſunt. Vota omnia quæ leguntur in ſcripturis teſtamenti veteris, Leuit. 27. Num 6. & 30. Deuter. 12. & 13. erant de rebus nuſquã præceptis, & tamen gratiſſima erant Deo, vt ex eo colligitur, quòd ſeueriſſimè eorum ſolutio exigebatur. Deuter. 23. Si votum voueris, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus,

nus, & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum: ſi nolueris polliceri abſque peccato eris. En vt perſpicuè ſcriptura dicit, votum liberè fieri, ac per hoc eſſe opus ſupererogationis, & tamen poſtquam factum eſt, ſeuerè à Deo exigi, vt rem ſibi gratam.

Sed adijciamus teſtimonia veterum ſcriptorum, qui primis quingentis annis vixerunt. Origenes in comm. ad cap. 15. ad Rom. Ea quæ ſupra debitum facimus, non facimus ex præcepto. verbi cauſa, Virginitas, non ex debito ſoluitur, non enim per præceptum expetitur, ſed ſupra debitum offertur. S. Ioannes Chryſoſtomus hom. 8. de pœnitentia, Nequaquam Dominum incuſes, haud mandat impoſſibilia, multi & ipſa ſuperant mandata. S. Auguſtinus lib. de ſancta Virginitate cap. 30. loquens de præceptis, & conſilijs: In illis, inquit, Dominus debitum imperat vobis: in his autem ſiquid amplius ſupererogaueritis, in redeundo reddet vobis. idem S. Auguſtinus ſerm. 18. de verbis Apoſtoli: Ambierunt Virgines illam maiorem pulchritudinem cordis ſui, tamquam dicerent, quid iubes? ne adulteræ ſimus? hoc præcipis? amando te plus facimus, quam præcipis. hæc ille, qui ſatis apertè declarauit, quid ſit quod antea dixerat, ſiquid amplius ſupererogaueritis. id enim eſt ſupererogare, plus facere, quam Deus præcipiat. Multa alia teſtimonia poſſem addere, ſed in ore duorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum.

Vetus calũnia de baptiſmo Campanarũ. Sexto loco ponit inter nouitia, & nupera, Baptizationem campanarum, & mille præterea nugas. ſed piget ad iſta reſpõdere, cum nemo neſciat, campanas in Eccleſia Catholica benedici, non baptizari, vt pleraque alia benedicuntur; & vt Apoſtolus de cibis loquitur 1. Timoth. 4. per verbum Dei, & orationem ſanctificantur. Quòd ſi vulgo aliquibus in locis cãpanæ benedictio baptiſmus dicitur; id ex eo fit, quod nomina campanis, dum benedicuntur, alicubi imponantur. Certè nuſquam aduerſarij reperient, in campanarum benedictione dici, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. ſine quibus verbis baptiſmus propriè dictus conſtare non poteſt. Illæ autem mille nugæ, mille Nouatorum calumniæ ſunt; qualis eſt iſta de baptiſmo campanarum, quam ſæpe apud Nouatores, non ſine admiratione impudentiæ ipſorum legi.

Septimo loco Rex numerat inter nouitia & nupera, Reliquiarum,

quiarum, atque Imaginum adorationem; quam intolerabilem Idololatriam eſſe dicit. Et quidem de antiquitate venerationis reliquiarum multa diximus in primo capite huius noſtræ Apologiæ: de antiquitate venerationis Imaginum ſacrarum, nunc pauca dicamus. Iulianus Imperator apoſtata locupletiſſimum teſtimonium nobis præbebit. ſic enim ſcribit, referente S. Cyrillo lib. 6. in eundem Iulianum: O miſeri homines, cum ſeruentur arma, quæ magnus demiſit Iuppiter, hoc eſt, Pater Martis, pignore dato, non verbo, ſed re, quod ciuitatem noſtram perpetuo protecturus ſit, ceſſatis adorare, & colere? & interim Crucis lignum adoratis, imagines illius in fronte, & ante domos pingentes. hæc ille. qui certè non obijceret Chriſtianis, quod lignum Crucis, quod nihil eſt aliud, niſi imago Crucifixi, adorarent, eiusq; figuram ad protectionem in fronte, & ante domos pingerent, niſi hoc ipſe paſſim fieri vidiſſet, quò tempore Chriſtianus erat. Huic teſtimonio conſonat Tertullianus, qui in Apologetico aduerſus gentes cap. 16. Chriſtianos à paganis Religioſos crucis appellatos fuiſſe teſtatur.

Imaginum ſacrarum veneratio antiquiſſima eſt.

Sed ſanctos Patres audiamus. S. Ambroſius in orat. de obitu Theodoſij: Sapienter, inquit, Helena egit, quæ Crucē Chriſti in capite Regum leuauit, & locauit, vt Crux Chriſti in Regibus adoretur. S. Hieronymus in epiſt. ad Euſtochium de obitu Paulæ: Proſtrata, inquit, ante Crucem, quaſi pendentem Dominum cerneret, adorabat. S. Ioannes Chryſoſtomus in Liturgia: Sacerdos, inquit, ad imaginèm Chriſti caput inclinat. S. Baſilius, referente Hadriano Pontifice in epiſt. ad Imperatores, quæ lecta eſt in ſeptima Synodo act. 2. Hiſtorias, inquit, imaginum illorum honoro, & palam adoro. hoc enim nobis à Sanctis Apoſtolis traditum. Extat carmen Lactantij Firmiani de Cruce, vbi inter cætera ait, Flecte genu, lignumq; Crucis venerabile adora. Cui concinit Sedulius lib. 5. carminis Paſchalis dicens, Nève quis ignoret ſpeciem Crucis eſſe colendam. S. Auguſtinus lib. 3. de Trinit. cap. 10. loquens de ſignis ſanctis, qualia ſunt Sacramenta, Imagines, & ſimilia; & in ſpecie nominat ſerpentem æneum, qui imago Chriſti crucifixi erat: Sed, inquit, quia hæc hominibus nota ſunt, quia per homines fiunt, honorem tamquam religioſa poſſunt habere, ſtuporem tamquam mira non poſſunt.

Sed

Sed his omiſſis, quoniam Rex dignatus eſt aliqua obijcere aduerſus Reliquiarum, & Imaginum cultum, quòd aduerſus Miſſas priuatas, tranſubſtantiationem, & cætera non fecit: ad ea quæ obijcit breuiter reſpondeamus.

Prima obiectio aduerſus cultum reliquiarum, & imaginum.

Primum de reliquijs dicit, *Quod ad reliquias Sanctorum, ſi quas eiuſmodi haberem, quas conſtaret Sanctorum corporum partes eſſe, eas ego honorificis tumulis ſolemniter inferrem: nec committerem, vt ſupremis defunctæ funeribus ad eius infamiæ imaginem ſeruarentur, quam perditis hominibus, publicoq. iudicio damnatis conſtituimus in pœnam vltra mortem duraturam.*

Solutio.

Reſpondeo, multum intereſſe inter infamiam membrorum, quæ ſub dio exponuntur iniurijs cœli, & morſibus auium diuexandæ: & honorem Sanctarum reliquiarum, quæ precioſis linteis obuolutæ, & argenteis thecis incluſæ, in ſanctis Baſilicis aſſeruantur.

Altera obiectio.

Pergit Rex, *Sed cùm reliquiarum, tùm imaginum adorationem pro intolerabili idololatria habeo, atque abominor; Iconomachus ſanè non ſum. Non arguo ſiquis, aut fingere ſtatuas, aut imagines pingere, ſiue ad publicum ſplendorem, ſiue ad priuatorum hominum domeſticos vſus volet. Sed quod illas adorari, quod illis ſupplicari, quod aliquam Sanctitatis opinionem affingi illis oporteat, id quidem antiquis inauditum, ſcripturis vero in contrarium apertiſſimè, atque ex diametro pugnantibus ita eſt oppoſitum, vt mirari non deſinam, quod hominum ingenium, quæ Satanæ fraus hoc tam audax commentum Eccleſiæ Chriſtianæ obtrudere attentarit.*

Solutio.

Reſpondeo: Idololatria eſt colere creaturam pro creatore, & imagini falſi, atque fictitij Dei (id enim eſt idolum) eum honorem habere qui ſoli debetur Deo. Reliquias vero, & imagines Sanctorum nemo vnquam ſenſit, aut dixit eſſe imagines fictitiorum Deorum: neque ſenſit, aut dixit habendas eſſe pro creatore, aut eo cultu adorandas, quo adorari debet Deus. Videat ergo Rex qua ratione habeat pro intoleranda idololatria reliquiarum, & imaginum Sanctorum venerationem, cum neque reliquiæ, neque imagines ſint idola, neque earum veneratio ſit latria.

Porrò Iconomachi dicti ſunt, non qui ſtatuas, atque imagines quaſcunque & ex quocunque loco deturbabant; ſed qui ex

templis

templis, imagines, aut ſtatuas Chriſti, & Sanctorum ſuſtulerunt, aut contregerunt; quod à Caluinianis paſſim factum eſſe, notiſſimum eſt: neque Rex patitur, vt opinor, in templis Angliæ Cruces, aut imagines palam extare. Catholici vero, qui Iconomachos pro hæreticis habent; Imagines quidem adorant, ſed ea adoratione, de qua ſcriptum eſt, Adorate ſcabellũ pedum eius. Pſal. 98. vbi per ſcabellum pedum Domini, Arca lignea intelligitur: non ea de qua legimus, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies Matth. 4. Imaginibus non ſupplicant, quippe qui ſciunt eas ſenſum audiendi non habere, ſed ante imagines proſtrati ſupplicant Sanctis in Cœlo cum Chriſto regnantibus, quorum illæ ſunt imagines: ſanctitatem aliquam imaginibus Sanctorum tribuunt, ſed relatiuam, ideſt, quam habent ex eo quod Sanctos ipſos repræſentant; de quali ſanctitate ſcriptum eſt, Exodi 3. Locus, in quo ſtas terra ſancta eſt. & Ioſue 5. Locus in quo ſtas ſanctus eſt. & Pſ. 98. Adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt. Ex quo intelligimus falſum eſſe quod Rex dicit, hæc omnia antiquis eſſe inaudita, & ſcripturis è diametro contraria. quin potius antiquis (vt paulo ante oſtendimus) notiſſima erant, & ſcripturis maximè cohærentia: vt non Satanæ fraus hæc Eccleſiæ obtruſerit, ſed pietas veterum conſeruarit, & impietas Nouatorum euerterit, vt omnia monimenta ſalutis obliuioni apud Chriſtianum populum traderentur.

Caluiniani veriſſimi Iconomachi.

Pergit Rex, *Quæ tamen omnia excuſantur argutis hoc genus effugijs & ſophiſticis diſtinctiunculis. Idolum ſcilicet nihil eſſe: ſe autem rerum, quæ ſunt, & veri Dei imagines venerari. At ſcriptura omnis rei à Deo conditæ ſimilitudinem coli vetat. non igitur nihil fuit, cui Deus cultum deferri interdixit. Sed nec ſerpens æneus, nec corpus Moyſis nihil erant: ille tamen contritus eſt, hoc abſconditum, ne idololatriæ materiam cauſamq. præberet.*

Tertia obiectio.

Reſpondeo Idolum nihil eſſe ſententia Apoſtoli Pauli eſt 1. Corinth. 10. quæ ſententia non ſignificat, Idolum nihil omnino eſſe, cum ſit res corporalis, & ſenſibus expoſita: ſed nihil eſſe ratione repræſentationis, quia Deum fictitium, & vanum, ſiue imaginarium, non realem, ac verum repræſentat. Inde rectè nos colligimus, imagines Chriſti non eſſe Idola, quia verũ Deum humanatum repræſentant; imagines Sanctorum non

Solutio.

Quo ſenſu dicatur ab Apoſtolo Idolum nihil eſſe.

eſſe Idola, quia veros Dei amicos, & ſeruos repræſentant. quomodo etiam imagines Regum, & Imperatorum idola non ſunt, quia veros homines repræſentant. quo ſenſu imago Iouis, ſi ſolum hominem illum repræſentaret, qui ſepulchrum habet in Inſula Creta, idolum non eſſet: ſed cum exiſtimatur repræſentare Iouem in Cœlo ſedentem, & tonantem, idolum eſt, & nihil eſt, quia Iuppiter neque in cœlo eſt, ſed in gehenna, neque fulminat, aut tonat; ſed flagella, & ſupplicia ſuſtinet.

Porrò ſcriptura non vetat coli ſimilitudinē omnis rei creatæ, abſolutè; ſed omnis rei creatæ, quæ pro Deo accipiatur. nam Exodi 20. Vbi prohibentur coli ſimilitudines omnium rerum, quæ ſunt in Cœlo, vel in terra, vel in aquis; prius prohibentur fieri, & poſtea prohibentur coli: Non facies, inquit, tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem &c. & poſtea: Non adorabis ea, neque coles. at fieri abſolutè non eſt prohibitum, niſi fiant, vt habeantur pro Dijs: nam ipſe Dominus iuſſit fieri ad ornatum Propitiatorij ſimilitudines Cherubim. Exodi 25. Et alias iuſſit fieri ſimilitudinem Serpentis. Num. 21. Et rurſum Salomon fecit in templo ſimilitudines boum, leonum, & aliarum multarum rerum. Item declarauit Deus præceptum, non facies tibi ſculptile, & omnem ſimilitudinem, cum ait Exodi 20. Non facietis mecum Deos aureos, & argenteos, ideſt, non facietis ſculptile, vel ſimilitudinem, quæ ſit vobis pro Deo, ita vt non ſim ego vobis ſolus Deus, ſed ſint alij mecum. Et Rex ipſe fatetur licitum eſſe fingere ſtatuas, & pingere imagines. Quemadmodum igitur prohibitio imaginum faciendarum non eſt abſoluta, ſed reſtringitur ad imagines, quæ habentur pro Dijs; ſic etiam prohibitio imaginum colendarũ, non eſt abſoluta, ſed reſtringitur ad imagines, quæ coluntur, vt Dij. Nam alioqui ſolebant Iudæi venerari proſtrati ad terram imagines Cherubim, & alia quæ erant in Propitiatorio. Sic enim loquitur S. Hieronymus in epiſt. ad Marcellam, qua exhortatur, vt commigret Bethlehem: Venerabantur, inquit, quondam Iudæi Sancta Sanctorum, quia ibi erant Cherubim, & arca, &c.

Quod autem dixi venerationem iſtam fuiſſe cum proſtratione ad terram, colligitur ex voce hebraica in illis locis Pſal. 5. Adorabo ad templum ſanctum tuum. & Pſal. 98. Adorate ſcabellum pedum eius. vox enim hebraica יִשְׁתַּחֲוּ ſonat, incur-

uate

uate vos, ſiue proſternite vos ad templum,& ad ſcabellum pedum eius.

Iam vero ſerpens æneus, & corpus Moſis, quamdiu non habebantur pro Dijs, idola non erant, ac per hoc non nihil, ſed aliquid erant. Sed cum cæpiſſent filij Iſrael ſacrificare ſerpenti æneo; cæperunt illum habere pro Deo, & tunc Idolum euaſit, & nihil; quia Deum fictitium repræſentabat; & ideo zelus ſancti Regis Ezechiæ illum confregit 4. Reg. 18. Corpus Moſis abſconditum fuit, ne in Idolum verteretur apud eos, qui ad idololatriam propenſiſſimi erant. proinde non fuit vnquam idolum, ideo ſemper aliquid fuit.

Quarta obiectio. *Solutio.*

Pergit Rex, & multum laborat, vt probet, prohibitum eſſe imaginem Dei non ſolum coli, ſed etiam fingi. Sed labore opus non eſt. Si enim agatur de imagine, quæ Deum ipſum, vt eſt in ſe, repræſentet: eiuſmodi imago nulla ratione fieri poteſt. & hoc probant argumenta Regis, cui nemo in hac parte contradicit. at ſi agatur de imagine, quæ repræſentet Deum Incarnatum, non ratione Deitatis, ſed ratione carnis: vel repræſentet Deum, non vt eſt in ſua natura, & eſſentia, ſed vt apparuit in ſpecie hominis ſenis apud Danielem cap. 7. vel in ſpecie ſedentis in ſolio ſublimi, & eleuato apud Iſaiam cap. 6. vel in ſpecie columbæ Marci 1. & Ioann. 1. vel quomodo pinguntur virtutes ad ſignificandas earum proprietates, quæ dici poſſunt imagines metaphoricæ, non propriæ: his modis imaginem Dei nihil prohibet pingi, neque Regis argumenta aduerſus eiuſmodi imagines vllas vires habent.

Tranſit poſtea ad Crucem Domini veram, ac negat ratione contactus ſacratiſſimi corporis vllam ei venerationem deberi; & adfert argumenta quædam Ioannis Vuiclefi, quòd ſi Crux ob contactum veneranda eſt, veneranda etiam fuiſſe labia Iudæ quæ Chriſtum oſculata ſunt; & manus illius miniſtri, qui Chriſtum alapis cæcidit; & alterius, qui eum Cruci affixit. quæ argumenta hæretici Angli iam olim refutauit Thomas Vvaldenſis, inſignis Catholicus Anglus.

Pietas veterũ Catholicorum in colēdis particulis Crucis dominicæ.

Sed vt Rex videat, quantum abſit à pietate Sanctorum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt: legat S. Cyrillũ Hieroſolymæ Epiſcopum Catecheſi 10. & 13. & videbit, ex ligno ſanctiſſimæ Crucis à ſancta Helena inuento, Mundum pene totum continuo fuiſſe repletum, certatim ambientibus om-

nibus eius particulas. legat S. Paulinum epiſt. 12. ad Seuerum vbi dicit, ſe ad illum mittere particulam veræ Crucis auro incluſam, vt ſummum, & precioſiſſimum donum. legat eundē Natali 10. ſancti Felicis, & videbit incendium maximum particula ſanctæ Crucis oſtenſa ſubito fuiſſe reſtinctum. Legat S. Ioannem Chryſoſtomum in hom. Quod Chriſtus ſit Deus: & cognoſcet ardorem fidelium in perquirendis particulis ſanctæ Crucis, atque auro includendis. Legat S. Auguſtinum lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. vbi ſcribit, ad terram Sanctam ex monte Caluariæ allatam in Africam, miracula fieri ſolita, & ſe cum alio Epiſcopo eam infodiſſe, & orationis locum ſuper eā conſtituiſſe. Quo quæſo honore S. Auguſtinus proſequebatur Crucem Domini, qui ſic honorauit terram, quæ Crucem ipſam attigerat?

Quinta obiectio. Et quoniam Rex adiungit, etiam per vmbram ſancti Petri facta eſſe miracula, & tamen ſanctum Petrum non fuiſſe paſſurum, vt ſua vmbra, imo nec ſua perſona adoraretur; audiat quid idem S. Auguſtinus dicat de vmbra, & de vinculis ſancti Petri. *Solutio.* Sic enim loquitur in ſerm. 5. de SS. Apoſtolis Petro & Paulo: Meritò per omnes Chriſti Eccleſias auro precioſius habetur ferrum illud pœnalium vinculorum. ſi enim tam medicabilis fuit obumbratio viſitantis, quanto magis catena vincientis? Si inanis quædam ſpecies vacuæ imaginis habere potuit in ſe vim ſalutis, quantò plus de corpore meruerunt attrahere ſalubritatis ferreo pondere ſacris impreſſa membris vincula paſſionis? Quamuis autem ſanctus Petrus ex virtute humilitatis non fuiſſet paſſurus, dum in terris viueret, vt ſua perſona, ne dum vmbra ſua adoraretur; tamen ob hanc ipſam humilitatem digniſſimus eſt, qui non ſolum adoretur adoratione illa, quæ Sanctis conuenit, non ea quæ ſoli Deo propria eſt; ſed vt eius vincula, auro precioſiora æſtimentur, religioſeq. in Eccleſia vniuerſa colantur.

Poſt Crucem Domini ſpretam, tranſit Rex ad Purgatorium irridendum. *Iam*, inquit, *Purgatorium, iam illa friuola, quæ id commentum conſequuntur indigna exiſtimo, in quibus opera ac tempus impendatur. Sanè Bellarminus, nullum ei ex ſcripturis fundamentum aſtruere potuit. Hoc eum tantummodo percontari velim, an viridis ille amenusq. campus, qui in Purgatorio florentibus ſpatijs extenditur, interfluente riuo diſtin-*

ctus

ctus ſit, vt ſi fortè in eam regionem peruenero aucupio tempus, ac ocium fallam.

Ego vero niſi iſta contemnere decreuiſſem: reſponderem quod reſpondendum eſſe exiſtimarem. Sed iam hoc ſolum nõ tacebo, quod præterire veritas ipſa prohibet. Falſum eſt in primis à Bellarmino nullum fundamentum Purgatorio ex ſcripturis aſtrui potuiſſe. Siquidem lib. 1. de Purgatorio Bellarminus viginti ſcripturæ ſacræ teſtimonijs Purgatorium aſtruxit. Addidit etiam teſtimonia Patrum antiquiſſimorum, tum Latinorum, tum Græcorum. Et eodem lib. 1. cap. 15. aduerſus Petrum Martyrem, qui ſcripſerat Purgatorium non pertinere ad dogmata fidei, demonſtrauit Bellarminus, Purgatorium ad fidei dogmata ita perſpicuè pertinere, vt quodlibet aliud certiſſimum dogma fidei, vt nullo colore à manifeſta hæreſi excuſari poſſit, qui Purgatorium negat. *Purgatoriũ in diuinis literis fundamẽtum habet.*

Deinde quia Rex friuola vocat quæ Purgatorium conſequũtur, & in eis numerat Satisfactiones pro defunctis; legat apud eundem Bellarminum lib. 1. de Purgatorio cap. 10. perſpicua teſtimonia omnium Patrum Græcorum, & Latinorum, & cogitet, an friuola dici debeant, quæ vnanimi conſenſu Patres antiquiſſimi docent, ab eo, qui in hac ipſa præfatione teſtatus eſt, ſe non auſurum reprehendere quæ Patres vnanimi conſenſu docent. Deinde quod attinet ad viridem amenumq. campum Purgatorij, ſciat hæc à Bellarmino lib. 2. cap. 7. quem locum Rex citat ad marginem, relata eſſe ex Venerabili Beda, nobiliſſimo Anglico Doctore, atque ab illo petendum eſſe, an interfluente riuo diſtinctus ſit. Quamquam ſuperuacanea cogitatio eſt, quemadmodum ſe habeat Purgatorium, apud eos, qui Purgatorium negant, cum ſatis conſtet, eos non Purgatorium, ſed gehennam manere.

Vltimo loco Rex ponit Primatum ſancti Petri inter ea, quæ ſibi admittenda non eſſe iudicat; atque hunc præcipuum articulum eſſe dicit, in quo à nobis diſſentiat. Sic enim loquitur pag. 48. *Sed in hac omni ratione nondum Romanæ Religionis arcem attigimus, ideſt, caput Eccleſiæ, Petriq. primatum. nam qui hunc articulum negant, ex Bellarmini ſententia Catholicã fidem negant. Epiſcopos eſſe in Eccleſia debere, tamquam inſtitutionem Apoſtolicam, ac ordinationem proinde diuinam contra Puritanos, contraq. Bellarminum ſemper ſenſi, qui negat Epi-*

ſcopos à Deo immediatè ſuam iuriſdictionem accepiſſe; ſed nihil mirum à Puritanis eum ſtare, cum Ieſuitæ nihil aliud, quam Puritanopapiſtæ ſint. Et quo ſtudio in Epiſcoporum, & Eccleſiaſticæ Hierarchiæ (politici duntaxat ordinis cauſa) defenſionem ſemper incubui, eodem inconfuſam illam anarchiam, & parilitatem Puritanorum inuectus ſum, vt vel ex Baſilico meo Doro ſatis conſtat.

Primatus S. Petri, eiuſq; ſucceſſoris Ro. Pontificis, ad fidem Catholicam pertinet.

Ita eſt omnino; qui negant caput Eccleſiæ ſanctum Petrum fuiſſe, eundemq. Primatum in Apoſtolos habuiſſe, atque in eodem Primatu Romanos Pontifices ſancto Petro ſuccedere, ij fidem Catholicam negant. Id multis libris non Bellarminus ſolus probatum reliquit, ſed plurimi alij Doctores Catholici, atque inter alios Nicolaus Sanderus Anglus, in libris de viſibili Monarchia Eccleſiæ, quos hactenus à nullo ſcriptore refutatos vidimus.

Epiſcopos eſſe in Eccleſia debere, idq. diuina ordinatione; nos etiam ſcimus & docemus. Sed alia quæſtio eſt, Vtrum Epiſcopi neceſſario eſſe debeant in Eccleſia, alia vero, Vtrum immediatè iuriſdictionem à Deo accipiant, an à Petri ſucceſſore. Nam Presbyteri quoque & Diaconi neceſſario, & diuina ordinatione debent eſſe in Eccleſia: & tamen iuriſdictionem non à Deo immediatè, ſed ab Epiſcopis accipiunt. Itaque duo iſta non pugnant inter ſe, Epiſcopi diuina ordinatione ſunt in Eccleſia, & iuriſdictionem immediatè à Pontifice Summo accipiunt. neque iſta quæſtio apud nos ad fidem pertinet, ſed inter Doctores liberè diſputatur.

Inepta comparatio Ieſuitarum cum Puritanis ſecum ipſa pugnat.

Quod vero Rex Puritanos cum Ieſuitis comparet, omnino mirabile eſt, cum Puritani Anarchiam, Ieſuitæ Monarchiam Eccleſiaſticam pro viribus defendant. Neque minus admirabile eſt, quod Rex hoc loco fateatur à Puritanis Anarchiam, & paritatem quandam introduci: & tamen in hoc ipſo volumine, vbi quartum mendacium Torti refellit dicat, Puritanos non abhorrere à iuramento primatus, ſed quotidie ſuſcipere, nec vnquam recuſaſſe. At ſi Puritani non abhorrent à iuramẽto Primatus, quam Anarchiam, & paritatem introducunt? Denique mirum quoque eſt, quod Rex tam iniquo animo ferat, quod Bellarminus ſcripſerit, Regem Iacobum in Scotia fuiſſe Puritanum, vt etiam hoc mendacium Cardinalitium vocet pag. 49. cum tamen extet confeſſio Scotia à Puritanis miniſtris

con-

Digitized by Google

conſcripta, & à Rege ſubſcripta Edemburgi die 28. Ianuarij anno Domini 1581. & Regni eius 14. quam confeſſionem ſcripto libro refutauit Epiſcopus Vaſionenſis, natione Scotus, & librum ſuum edidit Auenioni anno 1601. vt nunc omittam cōiecturas alias; quas ſupra retuli. Nam de iſta re ſollicitus non ſum, neque ad me pertinet. ſcripſi tamen bona fide, quod à teſtibus fide dignis audiui, & quod in libris aliorum legi.

Pergit Rex pag. 50. atque admittere ſe dicit ordinem inter ipſos Epiſcopos, & Romanum Epiſcopum primum eſſe omnium Epiſcoporum. addit pag. 51. non eſſe vllum terreſtrem hominem Eccleſiæ vniuerſæ Monarcham; cum ſit Chriſtus Eccleſiæ ſuæ Monarcha, Chriſtiq́. vices expleat, quem venturum promiſerat, Spiritus Sanctus.

Proteſtantes Angli Spiritū Sanctū Chriſti Vicarium, ac per hoc inferiorē Chriſto faciunt.

Hic vero Rex eadem luce veritatis negauit, Pontificem Romanum Eccleſiæ vniuerſæ eſſe Monarcham, qua Spiritum Sanctum affirmauit, Chriſti vices gerere, ideſt, Chriſti Vicarium eſſe. Nam cum ordinariè inferior ſit, qui alterius vices gerit, eo cuius vices gerit (nam & Proreges Regibus, & Vicarij Epiſcoporum Epiſcopis ſunt inferiores) certè ſi Spiritus Sanctus Chriſti vices gerit in Eccleſia regenda, Chriſto inferior erit, atque ad nutum Chriſti officium vel ſumet, vel deponet. Et quid hoc eſt aliud, niſi vt Pontificem priuet Vicariatu Chriſti, Spiritum Sanctum vera diuinitate priuare? atque vt Summus Pontifex ad celſitudinem ſibi debitam non aſſurgat, Spiritum quoque Sanctum à celſitudine ſua deijcere?

At, inquit, Rex Spiritum Sanctum Chriſtus promiſit Ioann. 14. non Petrum, qui Apoſtolos dirigeret, ac doceret. Imo vero promiſit Spiritum Sanctum, vt inuiſibilem, ac internum doctorem, & conſolatorem; Sanctum Petrum, vt viſibilē Rectorem, atque Paſtorem, in terris loco ſuo reliquit. Quod enim Spiritum Sanctum non promiſerit vice ſua Doctorem, aut Rectorem futurum, ex eodem loco apertè monſtratur. nam cum dixiſſet Dominus Ioann. 14. Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis; paulo poſt ſubiungit. Non vos relinquam orphanos, veniam ad vos. & paulo poſt. Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Sed audiamus ſanctum Auguſtinum hæc verba explicantem, & Regis ſententiam refellentem tract. 75. in Ioannem, ſic loquitur

ſanctus Auguſtinus: Poſt promiſſionem Spiritus Sancti, ne quiſquam putaret, quod ita eum Dominus daturus fuerit velut pro ſe ipſo, vt non & ipſe cum eis eſſet futurus, adiecit atque ait, Non relinquam vos orphanos veniam ad vos. Itaque Spiritus Sanctus promiſſus à filio docet omnem veritatem, ſed non ſine Patre, & Filio, quorum indiuiſa ſunt opera, quemadmodũ eſt eorum vna ſubſtantia. ſed vt Eccleſiæ corpus viſibile, caput Vicarium haberet viſibile, dixit Dominus coram omnibus Petro: Simon Ioannis diligis me plus his? ac poſtea, Paſce agnos meos. Quod ipſum tertio repetiuit, primo commendans illi Agnos, deinde ouiculas, tertio oues, ſic enim legit, & exponit S. Ambroſius in caput vltimum Lucæ, vt nullus omnino exciperetur, ſiue incipiens, ſiue proficiens, ſiue perfectus: vel ſiue laicus, ſiue Presbyter, ſiue Epiſcopus, qui Petro Paſtori non ſubijceretur.

Obiectio prima contra primatum S. Petri.

At, inquit Rex, verba iſta Chriſti, Tibi dabo claues, Matth. 16. & Paſce oues meas Ioann. 21. ad omnes Apoſtolos pertinent. alioqui quomodo potuiſſet Paulus Corinthiorum Eccleſiæ auctor eſſe inceſtum illum excommunicandi cum ſpiritu ſuo? dicendum ſanè fuerat cum ſpiritu Petri.

Solutio.

Nego verba illa ad omnes Apoſtolos pertinere; cum propriè dicta ſint vni Petro, qui per ea conſtitutus eſt verus, atque ordinarius Rector & Paſtor Apoſtolorum, atque Eccleſiæ totius. atque hoc aduerſarij admittere deberent, qui in omnibus controuerſijs expreſſum verbum requirunt. quid enim potuit expreſſius dici, quam illud, Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed Pater meus qui in Cœlis eſt: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ Inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues &c. & illud, Simon Ioannis diligis me plus his? paſce oues meas. Hæc enim dicuntur vni Petro filio Iona, vt diſtinguitur ab alijs Apoſtolis, qui præſentes erant. ſed hæretici non hoc loco ſolum, ſed vbicunque expreſſum verbum eorum errori non fauet; ad figuras, troposq. confugiunt.

Hæretici verbum expreſſũ quærunt, inuentum reijciunt.

Non tamen negamus quin Apoſtoli cæteri plenam habuerint poteſtatem in Eccleſias, ſed longè aliter, quam habuerit ſanctus Petrus. hic enim habuit ordinariam, quam tranſmitteret ad ſucceſſores; illi extraordinariam, quæ cum ipſis finiretur; hic & ſuper Apoſtolos poteſtatem habuit, illi ſuper Apo-

ſtolos

Digitized by Google

ſtolos nullam habuerunt. Sed de his multa diximus in Controuerſijs, quæ repetenda non ſunt. Apoſtolus vero Paulus etiamſi Apoſtolus non fuiſſet, ſed ſimplex Epiſcopus, facilè poterat inceſtum Corinthum per Eccleſiam Corinthiorum, ſpiritu ſuo præſente excommunicare.

Obiectio ſecunda. At inquit Rex, *in Concilio quod Hieroſolymis actum eſt, diſertè ſcribitur, Viſum eſt Apoſtolis, & Presbyteris, totiq. Eccleſiæ mittere lectos viros. ſed mirum de Eccleſia capite ſilentium. Sic & in eorum litteris, Apoſtolorum, Seniorum, & fratrum fit mentio: de Petro nec verbum.*

Solutio. Reſpondeo in eo Concilio primum omnium loqui cæpiſſe Petrum, atque in eius ſententiam iuiſſe Iacobum, & alios, quod ſatis eſt, vt Petrus Præſes Concilij agnoſceretur. vide ſanctũ Hieronymum in epiſt. ad Auguſtinum, quæ eſt 11. inter epiſt. Auguſtini, & Theodoretum in epiſt. ad Leonem Papam.

Obiectio tertia. At obijcit iterum Rex locum Apoſtoli. 1. Cor. 1. Alios dixiſſe, ego ſum Pauli, ego Apollo, ego Cœphæ. nam ſi Cœphas, ideſt, Petrus viſibile caput Eccleſiæ fuiſſet, qui non ab eo ſtabant, à fide Catholica receſſiſſent.

Solutio. Reſpondeo, ſi ex hoc loco colligi poſſet, Petrum non fuiſſe caput Eccleſiæ; poſſe etiam colligi, Chriſtum quoque non eſſe caput Eccleſiæ. hæc enim eſt integra ſententia eius loci. Ego quidem ſum Pauli, ego vero Apollo, ego vero Cœphæ, ego autem Chriſti. non igitur qui dicebant, ſe eſſe Pauli, aut Apollo, recedebant à Chriſto, vel à Petro; ſed gloriabantur alij ſe baptizatos à Paulo, alij ab Apollo, alij à Petro; alij prudentiores, baptiſmum ſuum ad principalem auctorem referebant, ideſt, Chriſtum. hic eſt enim qui omnes baptizat per miniſterium famulorum ſuorum, quicunque illi ſint. proinde vnum eſt baptiſma, ſiue Petrus, ſiue Paulus, ſiue alius inferioris gradus, aut ſanctitatis, aut dignitatis baptizet.

Obiectio quarta. Addit Rex, *ſed apertiſſimè conſtat, Paulum non ſatis in hac nupera, ac nouitia doctrina fuiſſe inſtitutum, qui cum Petro tã parum comiter egit, vt illi ſe non æquaret modo, ſed etiam anteferret.*

Solutio. Reſpondeo legiſſe me caput ſecundum Epiſtolæ ad Galatas, hunc enim ſolum locum Rex citat: ſed neque in eo capite, neque vſquam alibi me legiſſe, Paulum ſe antetuliſſe Petro; niſi fortè prælationem iſtam colligat Rex ex eo, quòd Paulus Pe-

trum

trum reprehendit. quaſi non ſoleant aliquando ſuperiores ab inferioribus reprehendi. Ipſe certè Petrus Chriſtum increpare cœpit dicens, Abſit Domine, non erit tibi hoc. Matth. 16. Nec tamen ideo ſuſpicari poſſumus, Petrum Domino ſuo antetuliſſe ſe. Sed quoniam Rex, nuperam, & nouitiam doctrinam appellat de Primatu ſancti Petri, cogor adſcribere pauca teſtimonia Patrum antiquiſſimorum.

Teſtimonia Patrũ de primatu S. Petri. Origenes in cap. 6. ad Romanos, ſic ait: Petro cum ſumma rerum de paſcendis ouibus traderetur, & ſuper ipſum veluti ſuper terram fundaretur Eccleſia, nullius confeſſio virtutis ab eo niſi charitatis exigitur. Sanctus Cyprianus in lib. de vnitate Eccleſiæ facit Petrum caput, fontem, & radicem totius Eccleſiæ. Et in epiſt. ad Quintum: Petrus, inquit, quem primum Dominus elegit, & ſuper quem ædificauit Eccleſiam, &c. Vbi non ſolum dicit Cyprianus, Petrum primum electum, quod Rex hoc loco admittit, ſed addit, ſuper eum ædificatam eſſe Eccleſiam, ac per hoc eſſe fundamentum Eccleſiæ: quod autem eſt fundamentum in ædificio, idem eſt caput in corpore. Sanctus Baſilius in ſerm. de Iudicio Dei: Ille, inquit, Beatus, qui cæteris prælatus diſcipulis fuit, cui claues Regni cœleſtis commiſſæ. Sanctus Hilarius in cap. 16. Matth. O in nuncupatione noui nominis felix Eccleſiæ fundamentum, dignaq́. ædificatione illius Petra, quæ Inferorum leges diſſolueret. Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. de moderatione in diſputationibus ſeruanda: Vides, inquit, quemadmodum ex Chriſti diſcipulis, magnis vtique omnibus & excelſis, atque electione dignis, hic Petra vocetur, atque Eccleſiæ fundamenta fidei ſuæ credita habeat, ac reliqui diſcipuli poſthaberi ſe tranquillo animo ferãt. Sanctus Maximus ſerm. 3. de Apoſtolis: Quanti, inquit, meriti apud Dominum ſuum Petrus erat, vt ei poſt nauiculæ paruæ remigium, totius Eccleſiæ gubernacula traderentur? Sanctus Ioannes Chryſoſtomus hom. 55. in Matth. Petrum, inquit, Eccleſiæ futuræ Paſtorem conſtituit. & paulo poſt. Deus concedere ſolus poteſt, vt futura Eccleſia tot, tantiſq́. fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cuius Paſtor, & caput homo piſcator, atque ignobilis &c. Hic apertè legimus, caput Eccleſiæ Sanctum Petrum fuiſſe, vt etiam in ſequenti teſtimonio. Sanctus Hieronymus lib. 1. in Iouinianum: Inter duodecim, inquit, vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis

occaſio

occaſio tolleretur. Vbi ſi nomine capitis intelligeretur primus ordine, non poteſtate, non fuiſſet ſublata ſchiſmatis occaſio. S. Auguſtinus ſerm. 142. de tempore qui eſt primus feriæ 4. poſt Dominicam Palmarum: Totius corporis, inquit, morbum in ipſo capite curat Eccleſiæ, & in ipſo vertice componit membrorum omnium ſanitatem. Vbi ſanctus Auguſtinus apertè vocat ſanctum Petrum, caput corporis Eccleſiæ. Atque hæc ſatis ſint de Primatu ſancti Petri. Cætera quæ Rex addit, ad conuicia pertinere, vel repetitiones eſſe eorum, quæ antea non ſemel dicta fuerant, facilè ex ſe Lector intelliget.

Nulla probabilitate ex cap. 2. Epiſt. ſecundæ ad Theſſal. colligi poſſe Romanum Pontificem eſſe Antichriſtum. Cap. IX.

AGGREDITVR poſtea Rex diſputationem de Antichriſto, quam fuſiſſimè tractat à pag. 53. ad 114. quam diſputationem Bellarminus ſine vlla Regis iniuria, intactam relinquere potuiſſet. nihil ferè in hac diſputatione Rex attingit, quod ipſe in lib. 3. de Pontifice, qui totus eſt de Antichriſto, non refutauerit.

Cur diſputatio de Antichriſto noua reſponſione nõ egeat.

Deinde multa Rex ex Roberto Abbato, qui nuper de Antichriſto ſcripſit, mutuatus eſt: ad quæ anno ſuperiore reſpondit Andreas Eudemon Ioannes Cydonius Ieſuita, quam reſponſionem doctis viris, præſertim in Germania, vbi edita eſt, valde probari accepimus.

Præterea non pauca eorum, quæ Rex adducit, inuenimus apud Thomam Brigmannum in explicatione Apocalypſis; quã explicationem idem Andreas Eudemon Ioannes ſibi refellendam deſumpſit.

Denique in hac diſputatione Rex non certas demonſtrationes, ſed coniecturas ſuas, vel ſenſum ſuum lectoribus proponit. ſic enim initio diſputationis præfatur pag. 56. *Sanè*, inquit, *quod ad definitionem Antichriſti nolo rem tam obſcuram, & in-*

Digitized by Google

& inuolutam tamquam omnibus Chriſtianis ad credendum neceſſariam vrgere, ſed quid de toto hoc negocio ſentiam, nudè, & ſimpliciter explicabo. & rurſum in extrema diſputatione pag. 113. *Id*, inquit, *mihi maximè in votis eſt, vt ſi cui hanc meam de Antichriſto coniecturam libebit refellere, ſingulis diſputationis meæ partibus ordinè reſpondeat*.

Poterat igitur diſputationem ab alijs, atque à ſe antea refutatam, & in qua de coniecturis & opinionibus, non de certis fidei dogmatibus agitur, facilè præterire: ſed voluit tamen breuiter ſingula perſequi, & ſententijs Regis ſententias veterum Patrum opponere, ſperans non eum moleſtè laturum, ſi Patrum veterum expoſitiones ipſius expoſitionibus anteferantur.

Igitur pag. 56. tractans verba illa Apoſtoli Pauli 2. Theſſal. 2. Niſi venerit diſceſſio primum: accipit vt exploratum, ea verba intelligenda eſſe de vniuerſali diſceſſione à fide. *Diſceſſionem*, inquit, *illam generalem tantum Antichriſti temporibus fore in Eccleſia omnes Pontificij conſtanter affirmant*. & pag. 58. *Ne ſeducerentur*, inquit, *veritus, diem Domini appropinquare exiſtimantes, ait Paulus, viſum eſſe ſibi præmonere eos, vniuerſalem à fide diſceſſionem ante venturam*.

Non loquitur Paulus de diſceſſione à fide 2. Theſſ. 2.

Atqui falſum eſt omnes Pontificios ita ſentire: quin potius Pontificij ſentiunt cum Patribus, diſceſſionem illam fore à Romano Imperio. Sic ſanctus Cyrillus Catecheſi 15. hunc locum exponens ait: Veniet prædictus Antichriſtus, cum impleta fuerint tempora Romani Imperij. Sanctus Ioannes Chryſoſtomus in commentario huius loci: Quando, inquit, de medio ſublatum fuerit Romanum Imperium, tunc veniet Antichriſtus. Sic Tertullianus in Apologetico cap. 32. ſic Lactantius lib. 7. cap. 15. Sic S. Ambroſius in hunc locum. ſic S. Hieronymus in epiſt. ad Algaſiam q. 11. ſic S. Auguſtinus lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 19.

Neque poteſt fieri, vt vniuerſalis diſceſſio à fide ſit futura ante aduentum Antichriſti, quia tunc Antichriſtus adueniens, non inueniret quos ſeduceret: & Chriſti Eccleſia omnino perijſſet, quæ ſunt contra manifeſta Euangelij teſtimonia dicente Domino Matth. 24. Dabunt prodigia, & ſigna magna, ita vt in errorem inducantur, ſi fieri poteſt etiam electi. & Matth. 16. Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. & Matt. 28.

Ego

Ego vobiſcum ſum vſque ad Mundi conſummationem. Tantum autem abeſt, vt verum ſit, diſceſſionem à fide generalem futuram eſſe ante aduentum Antichriſti, vel Antichriſto regnante; vt ſanctus Auguſt. dicat lib. 20. de Ciuit. cap. 11. tempore Antichriſti, Eccleſiam Chriſti toto Orbe paſſuram perſecutionem maximam à ciuitate Diaboli; & tamen perſeueraturam in fide, nec deſerturam militiam ſuam.

Ex quo intelligere poteſt Rex, Antichriſtum nondum veniſſe, cum ante eius aduentum diſceſſio generalis fieri debeat à Romano Imperio: quæ diſceſſio nondum facta eſt, cum adhuc maneat Romanus Imperator, ad quem Rex ipſe miſit monitoriam præfationem ſuam dicens: Sacratiſſimo & Inuictiſſimo Principi ac Domino Rudolpho II. Rom. Imp. ſemper Auguſto.

Deinde pag. 57. tractat Rex illa verba eiuſdem loci: Homo peccati, filius perditionis, extollet ſe ſuper omne quod dicitur Deus. Et probare nititur hunc eſſe Romanum Pontificem, quia extollitur ſuper Principes, & Prælatos, qui dicuntur Dij iuxta illud, Ego dixi Dij eſtis Pſ. 81.

Quo ſenſu Antichriſtus, extollet ſe ſuper omnem Deũ.

Sed facilis eſt reſponſio. Antichriſtus enim non extollet ſe tantum ſuper eos, qui dicuntur Dij per quandam ſimilitudinem, vel participationem; quales ſunt Principes Eccleſiaſtici, vel temporales; ſed ſuper omne quod dicitur Deus, ideſt, ſuper omnẽ Deum, ſiue per eſſentiam, ſiue per participationem; ſiue falſum, ſiue verum. quod clarius ſcripſit Daniel cap. 11. Deum Patrum ſuorum non reputabit, nec quemquam Deorum curabit, quia aduerſum vniuerſa conſurget.

Romanus autem Pontifex ex doctrina Catholicorum Vicarius Dei eſt, ac per hoc non extollitur ſuper Deum: ex doctrina Proteſtantium, tot Deos colit, quot ſunt Sancti in Cœlo, quot ſunt imagines in templis, quot ſunt reliquiæ in ſepulchris: ergo neque ex ſententia Catholicorum, neque hæreticorum extollit ſe ſuper omne quod dicitur Deus: ac per hoc non eſt homo peccati, non eſt filius perditionis, non eſt Antichriſtus.

Tertio eadem pag. tractat verba illa eiuſdem capitis: Ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tamquam ſit Deus. Ac pro templo dicit eſſe intelligendum ſinum, & penetralia Eccleſiæ. Sedere autem Pontificem in Eccleſia tamquam Deum,

proba-

probare nititur, quia, vt ipſe dicit, Papa peccata condonat, animas redimit, fidei articulos definit, omnium hominum cenſor, & Iudex eſt, ipſe à nemine iudicandus.

Quæ ſit futura ſedes Antichriſti.

At ſedem Antichriſti non fore Eccleſiam Catholicam, ſed templum Salomonis, quod inſtaurare conabitur; aut certè aliud templum in ciuitate Hieruſalem, notum eſt in Apoc. 11. Vbi Antichriſtus regnaturus dicitur in ea Vrbe, in qua Dominus crucifixus eſt. quæ omnium conſenſu Hieroſolyma eſt.

Secundo ex Patribus antiquiſſimis. nam ſanctus Irenæus lib. 5. ſic ait: Cum Antichriſtus ſederit in templo Hieroſolymis, tunc veniet Dominus. Idem habet ſanctus Hippolytus martyr in oratione de Mundi conſummatione. Sanctus Cyrillus Catecheſi 15. Sanctus Hilarius can. 25. Matthæi. Sanctus Martinus apud Sulpitium lib. 2. dialogorum. Sanctus Ambroſius in cap. 21. Lucæ. Porrò ſanctus Ioannes Chryſoſtomus, & qui eum ſequuntur, Theodoretus, & Theophylactus, dicunt quidem Antichriſtum ſeſſurum in Eccleſijs Chriſtianorum, quas occupabit, & prophanabit; ſed addunt etiam eum ſeſſurum in templo Hieroſolymitano. Sic enim Chryſoſtomus loquitur in comm. ad 2. Theſſal. 2. Iubebit ſeipſum pro Deo coli, & in templo collocari, non Hieroſolymitano ſolum, ſed etiam in Eccleſijs. Sanctus Hieronymus in epiſt. ad Algaſiam q. 11. Et ſanctus Auguſtinus lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 19. paulo aliter exponunt, ſed non negant, Antichriſtum ſeſſurum in templo Hieroſolymorum. Vnus eſt Oecumenius, qui hunc locum exponens negat, Antichriſtum ſeſſurum in Hieruſalem. ſed videtur locus deprauatus, omiſſione particulæ, tantum. Hic enim auctor perpetuo ſequi ſolet Chryſoſtomum; ſed neque tanti faciendus eſt, cum ſit auctor recens, vt ſancto Ioanni Chryſoſtomo, & alijs citatis anteponendus ſit.

Adde poſtremo, quod cum Antichriſtus ſit à Iudæis pro Meſſia recipiendus, vt Patres communiter docent, ſine dubio Regiam ſuam in Hieroſolymis conſtituet. Ex quo ſequitur, Romanum Pontificem nullo colore Antichriſtum poſſe dici, qui numquam in Hieroſolymis ſedit, neque à Iudeis pro Meſſia habitus eſt.

Soluitur obiectiuncula hæreticorum.

Neque vero Deum ſe eſſe Papa demonſtrat, quia peccata condonat, animas redimit, articulos fidei definit, iudicat omnes ipſe à nemine iudicandus. nam peccata condonat, non aucto-

auctoritate propria, ſed miniſterio Sacramentorum. Animas non propriè redimit, ſed peccata eleemoſynis redimere docet, iuxta illud Danielis 4. Peccata tua eleemoſynis redime. Articulos fidei non propriè condit, ſed qui ſint articuli fidei, iuxta ſcripturas, Apoſtolicasq́. traditiones declarat. Iudicat omnes homines, ipſe à nullo homine iudicandus, ſed iudicandus tamen à Deo, & ante tribunal Chriſti rationem de factis proprijs cum cæteris hominibus redditurus; proinde neque Deus eſt, neque Deum ſe facit, qui ſeruum ſeruorum Dei ſe nominat. Omitto quod pag. 58. Rex multum laborat, vt probet, quod nos non negamus, Apoſtolum loqui de Antichriſto venturo poſt multa tempora.

Quo ſenſu Dominus Ieſus interficiet, Antichriſtum ſpiritu oris ſui

Quarto pag. 59. tractans illa verba eiuſdem capitis: Quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui. Scribit Rex, per hæc verba ſignificari, Verbi Dei prædicatione potentiã Antichriſti paulatim minui. quæ eſt antiqua Lutheri interpretatio à Catholicis millies refutata. Sed mirum eſt, quam variè ludant Aduerſarij in Verbo Domini. nunc enim dicunt Verbo Domini Antichriſtum interficiendum. nunc vero contra, Verbum Domini ab Antichriſto interficiendum dicunt. nam Robertus Abbatus, & Rex ipſe pag. 81. aperte ſcribit, duos Prophetas ab Antichriſto interficiendos, vt ſcribitur Apocal. 11. eſſe duo teſtamenta, ideſt, verbum Dei ſcriptum in libris teſtamenti veteris, & teſtamenti noui. Deinde valde hebetem gladiũ Verbi Dei eſſe oportet, vel certè valde debilem ſpiritum oris Chriſti, ſi Antichriſtum ſupra mille annos regnantem, ex opinione Aduerſariorum, adhuc Dominus Ieſus iſto ſuo gladio, vel Spiritu conficere non potuit.

At, inquiunt, Dominus Ieſus per prædicantes ſuos, potentiã Antichriſti debilitauit. ſed ſcriptura non dicit, debilitabit, ſed interficiet. Satius igitur eſt audire Sanctos, ac veteres Patres, qui per Spiritum oris Chriſti, non intelligunt prædicationem Verbi Dei, quæ ad ſalutem, non ad perditionem adhiberi ſolet; ſed poteſtatem atque imperium Chriſti, qui vel ſolo nutu Antichriſtum interficiet. Sanctus Hieronymus in epiſt. ad Algaſiam q. 11. Quem Dominus Ieſus, inquit, interficiet Spiritu oris ſui, diuina videlicet poteſtate, & ſuæ Maieſtatis imperio, cuius iuſſiſſe feciſſe eſt. Sanctus Ioannes Chryſoſtomus hom. 4. in 2. ad Theſſal. Quemadmodum ignis irruens paſſim minuta animalcula

malcula

malcula etiam antequam planè adueniat, procul adhuc ſitus terrefacit, & conſumit: ita & Chriſtus. ſufficiet ſolum iubere, atque adeſſe illum, atque iſta omnia peribunt. hæc ille.

De ſignis & prodigijs Antichriſti. Quinto eadem pag. tractans illa verba eiuſdem capitis: Cuius eſt aduentus ſecundum operationem Satanæ in omni virtute, & ſignis, & prodigijs mendacibus; conatur oſtendere, Eccleſiam noſtram eſſe Antichriſtianam, quia iactet innumerabilia miracula, quæ tamen ſint contraria ſuæ ipſius doctrinæ. & ponit exemplum miraculi, cuius meminit Bellarminus lib. 3. de Euchariſtia cap. 8. quod oblitum iumentum pabuli Sacramentum curuatis genibus adorauit. *Et tamen* inquit Rex, *certè erubeſcet dicere Bellarminus, inſtitutum eſſe ſanctiſſimum Sacramentum, quod adorent oues, & boues, & pecora campi.*

At miracula, quæ fiunt in Eccleſia Catholica, non eſſe prodigia mendacia, pro comperto habemus, ex eo quod eiuſdem ſunt generis cum ijs, quæ faciebant Prophetæ, & Apoſtoli, & ipſe Chriſtus Dominus. Neque miracula Eccleſiæ aduerſantur vllo modo noſtræ doctrinæ, ſed eam mirificè confirmant. quamuis enim non ſit inſtitutum ſanctiſſimum Sacramentum, vt ab animantibus rationis expertibus adoretur: tamen cum id fit, Deo cui nihil impoſſibile eſt, præter naturæ ordinem, membra animantium illorum mouente, vt Sacramentum adorare videantur, ſine dubio præſentiam Domini in Sacramento adeſſe, adoratio illa demonſtrat.

Eiuſmodi miraculum factum precibus ſancti Antonij, etiam ſi à Rege nunc rideatur, effecit tamen coram ingenti multitudine, vt fides Catholica de Sacramentaria hæreſi triumpharet. *Miraculum quod ridetur à Rege, habet exēpla plurima in ſacris litteris.* Idem enim Deus fecit, vt iumentum famelicum, pabulo ſibi oſtenſo neglecto ad reuerentiam ſanctiſſimo Sacramento exhibendam accurreret; qui fecit, vt Vaccæ fœtæ, & indomitæ, dimiſſis vitulis, ſine vllo Rectore Arcam Domini ferrent, nec declinarent ad dexteram, neque ad ſiniſtram 1. Reg. 6. Et qui fecit, vt iumentum rationis expers aliquando loqueretur, & Prophetæ inſipientiam redargueret Num. 22. Et qui Ceto mādauit, vt Ionam tribus diebus in ventre ſuo gereret, ac paulo poſt incolumem ad littus euomeret. Ion. 2. Et qui Coruis præcepit, vt ad Eliam panes, & carnes bis in die deferrent. 3 Reg. 17. Et qui Leonibus famelicis iuſſit, vt Danielem inter ipſos cubantem, non attingerent. Dan. 6. Nec tamen Arca

Domini

Digitized by Google

Domini ad hoc inſtituta erat, vt à Vaccis indomitis deferretur; nec Prophetæ inſtituti, vt à iumento admonerentur; vel à Coruis paſcerentur; vel in ventre Ceti, tamquam in carcere detinerentur; vel à famelicis Leonibus intacti cuſtodirentur.

De Sede, & duratione Antichriſti. Cap. X.

SExto pag. 60. tranſit ad Apocalypſim, ac dicit ex cap. 13. & 17. Apocal. manifeſtè colligi, ſedē Antichriſti fore Romam. nam cap. 13. deſcribitur Antichriſtus ſub figura prodigioſæ Beſtiæ, quæ habebat capita ſeptem, & cornua decem. deinde cap. 17. explicatur, vbi Meretrix magna appellatur, quæ ſedet ſuper aquas multas, & prodigioſæ Beſtiæ inſidet: quæq. ciuitas magna, & Babylon nominatur. per Babylonem autem Romam intelligi, ipſi, inquit, Pontificij paſſim admittunt.

Sedes Antichriſti nō erit Roma, ſed Hieruſalem.

Sed quamuis Rex hic multum laboret, tamen res facillima eſt. Nam non eſt idem Beſtia, quæ deſcribitur cap. 11. Apoc. & Meretrix magna, quæ deſcribitur cap. 17. neque vſquam ſcriptura Beſtiam cum Meretrice confundit. Igitur Beſtia, Antichriſtus eſt, eiusq. ſedes Hieruſalem erit non Roma. Diſertis enim verbis cap. 11. Ioannes dicit, Vrbem illam eſſe, in qua Dominus eorum crucifixus eſt, quæ Vrbs ſpiritualiter dicitur Ægyptus, & Sodoma, propriè autem Hieroſolyma eſt; & in hoc conueniunt omnes Patres, vt ſupra notaui: & præter illos adeſt Lactantius lib. 7. cap. 15. & 17. vbi dicit, Regnum Antichriſti præcipuum futurum eſſe in Syria, vbi Iudæa eſt. Item S. Hieronymus, & Theodoretus in comment. ad cap. 11. Danielis, dicunt Antichriſtum in regione Hieroſolymorum tentoria fixurum, & tandem in monte Olíueti occidendum. Denique S. Irenæus lib. 5. perſpicuè docet, Antichriſtum Hieroſolymæ regnaturum.

Meretrix autem, quæ deſcribitur in cap. 17. & dicitur ciuitas magna, quæ habet imperium ſuper Reges terræ, & vocatur etiam Babylon tùm in eo capite, tùm initio capitis 18. ipſa eſt

 Roma,

Roma, ſed Roma Ethnica, non Roma Chriſtiana, vt diſertis verbis ſcribit ſanctus Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum: *Ad te, inquit, loquor, quæ ſcriptam in fronte blaſphemiam Chriſti confeſſione deleſti*. Atque in eo capite deſcribit ſanctus Ioannes excidium Romani Imperij, propter perſecutiones in Chriſtianos. ſic enim incipit viſio cap. 17. *Veni oſtendam tibi damnationem Meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas, cum qua fornicati ſunt Reges terræ*. & infra, vocat ciuitatem ebriam de ſanguine Sanctorum, & de ſanguine Martyrum Ieſu. Itaque niſi Rex oſtendat, Beſtiam cap. 11. & Mulierem cap. 17. eandem rem ſignificare, numquam euincet, ſedem Antichriſti fore Romam, aut qui Romæ ſedet eſſe Antichriſtum.

Quod autem Rex adducit de tempore quadraginta duorum menſium, quod ex ſententia noſtra eſt ſpatium trium annorum cum dimidio, quo regnaturus Antichriſtus eſt, ad rem non facit. nam hoc tempus habetur cap. 11. & 13. vbi tempus Beſtiæ, quæ Antichriſtus eſt, deſcribitur: non autem habetur cap. 17. vel 18. vbi de Muliere, & Babylone agitur, per quam Roma, ſiue Romanum Imperium ſignificatur.

Antichriſtus tribus annis cum dimidio regnaturus eſt.

Septimo pag. 63. 64. 65. & 66. diſputat Rex de ſpatio, quo regnabit Antichriſtus. Et quoniam nos ex Daniele cap. 7. & 12. & ex Apocalypſi cap. 11. 12. & 13. & ex communi Patrum ſententia docuimus, Antichriſtum regnaturum tribus annis cum dimidio. ex quo manifeſtè ſequitur, Romanum Pontificem ſine vlla veriſimilitudine à Nouatoribus Antichriſtum vocari, cum regnauerit ex eorum ſententia multis ſeculis: Rex conatur eludere Scripturæ ſacræ ſententias, quòd in eis numerus certus pro incerto accipiendus ſit. Sed id ſolet habere locum, cum vnus aliquis numerus, iſq; perfectus adſcribitur, vt cum Apocalyp. 7. deſcribuntur ex omni tribu filiorum Iſrael duodecim millia ſignati. Et cum Apocalyp. 20. dicitur, Draco ligatus per annos mille.

At hoc loco cum tempus Antichriſti accuratiſſimè deſcribatur per annos, per menſes, & per dies; mirum eſt ſi cui certus numerus, pro incerto poni videatur. Dicitur enim regnaturus per tempus, & per tempora, & dimidium temporis, ideſt, annum, biennium, & dimidium anni, quæ faciunt tres annos cũ dimidio. Item per menſes quadraginta duos; qui eundem numerum

merum reddunt. Denique per dies mille ducentos ſexaginta, qui ſunt menſes quadraginta duo, ſiue anni lunares tres cum dimidio.

Sed quod nos maximè mouet, vt ſcripturas ita intelligamus, eſt vnanimis conſenſus Patrum, qui ante ſcripſerunt, quã Nouatores de hac re nobis litem mouerent. Sanctus Irenæus lib. 5. Regnabit, inquit, Antichriſtus annis tribus, & menſibus ſex, & tunc veniet Dominus de cœlis. Sanctus Hippolytus Martyr oratione de conſummatione Mundi: Tres, inquit, annos cum dimidio regnabit Antichriſtus ſuper terram. Sanctus Cyrillus Catecheſi 15. Regnabit, inquit, tribus annis, & dimidio tantum, quod non ex libris apocryphis dicimus, ſed ex Daniele Propheta. Sanctus Hieronymus in comm. ad caput 7. Danielis: Tempus, inquit, annum ſignificat; tempora, iuxta hebraici ſermonis proprietatem, qui & ipſi dualem numerum habent, duos annos præfigurant; dimidium autem temporis, ſex menſes, quibus Sancti poteſtati Antichriſti permittendi ſunt. Sanctus Auguſtinus lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 23. Antichriſti, inquit, aduerſus Eccleſiam ſæuiſſimum Regnum, licet exiguo ſpatio temporis ſuſtinendum, donec Dei vltimo iudicio Regnum Sancti accipiant ſempiternum, qui vel dormitans hæc legit, dubitare non ſinitur. tempus quippè, & tempora, & dimidium temporis, annum vnum eſſe, & duos, & dimidium: ac per hoc tres annos, & ſemiſſem, etiam numero dierum poſterius poſito diluceſcit. aliquando in ſcripturis, & menſium numero declaratur. Denique idem docent Theodoretus in cap. 7. Dan. & omnes ferè Expoſitores Apocalypſis, Primaſius, Beda, Anſelmus, Haymo, Arethas, Richardus, & Rupertus.

At, inquit Rex, *Nam quod ad literalem illam interpretationem, quam omnes Pontificÿ ſequuntur, trium annorum & ſex menſium, qua volunt illud, tempus adamuſſim incidere in dies omnium nouiſſimos, exceptis quadraginta quinque ante ſecundum Domini aduentum, planè toti nouo teſtamento repugnat.* repugnare autem probat ex cap. 24. Matth. vbi legimus: De die illa, & hora nemo ſcit, neque Angeli niſi ſolus Pater: & ibidem, & alibi ſæpe Dominus hortatur ad vigilandum, quia dies illa inopinatos, & ſecuros homines opprimet. Et in hac ipſa Apocalypſi bis repetitur, diem illam, vt furem in nocte venturam. quæ omnia falſa eſſent, ſi certò ſcirent homines,

Obiectio cõtra durationẽ triũ annorum cum dimidio.

quadraginta quinque diebus poſt mortem Antichriſti, Iudicem eſſe venturum.

Solutio. Reſpondeo, ſi quid hæc argumentatio valet, aduerſus ſanctũ Hieronymum potiſſimum valere. ille enim explicans illa verba Danielis cap. 12. Beatus, qui expectat, & peruenit vſque ad dies mille trecentos trigintaquinque: Beatus, inquit ſanctus Hieronymus, qui interfecto Antichriſto, dies ſupra numerum præfinitum quadraginta quinque præſtolatur; quibus eſt Dominus, atque Saluator in ſua Maieſtate venturus. quare autem poſt interfectionem Antichriſti, quadraginta quinque dierum ſilentium ſit, diuinæ ſcientiæ eſt: niſi fortè dicamus: dilatio Regni Sanctorum, patientiæ comprobatio eſt. hæc ſanctus Hieronymus, magnus Pontificius, à quo nos minores Pontificij hanc expoſitionem didicimus.

Neque ex ea ſequitur aliquid contra Euangelium. Nos enim verè neſcimus diem, atque horam Iudicij, vt etiam neſciunt Angeli de cœlo; quoniam cum ignoremus, quando Antichriſtus venturus ſit, neceſſe etiam eſt, vt ignoremus Iudicij diem, qui Antichriſti interitum conſequetur. Illi autem, qui Antichriſti temporibus in viuis inuenientur; facilè ſcire poterunt, non longe abeſſe diem iudicij, & mundi conſummationem, cum Dominus dixerit Matth. 24. Statim autem poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur &c. & mox, Et videbunt filium hominis venientem in nubibus. & paulo poſt, Cum videritis hæc omnia, ſcitote quia prope eſt in ianuis. Et concordat Apoſtolus cum Euangelio 2. Theſſ. 2. cum ait de Antichriſto; quem interficiet Dominus Ieſus ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduentus ſui. Sed neque illi certo ſcient diem, neque horam; quoniam etiam ſi dies quadraginta quinque, Daniele teſte, expectandi erunt poſt mortem Antichriſti; tamẽ ſcriptura non dicit, diem Iudicij non eſſe longius prorogandum. Itaq́. ſcient homines illi diem Iudicij, non eſſe expectandum ante diem quadrageſimum quintum ab Antichriſti cæde; ſed an diutius differendus ſit ignorabunt.

Quemadmodum autem in diebus Noe plurimi fuerunt increduli, quamuis Noe, & verbo, & exemplo, ideſt, fabricatione arcæ prædicaret diluuium futurum; & imparati, & oſcitantes à diluuio oppreſſi ſunt: ſic erit in nouiſſimis diebus, prædicabunt ſerui Dei, Iudicij diem non longe abeſſe, imo etiam

inſtare,

inſtare, & imminere: tamen filij huius ſeculi, more ſolito de iijs, quæ mundi ſunt cogitabunt, & quando ipſi minus putabunt, filius Dei Iudex adueniet.

De Henoch, & Helia. Cap. XI.

OCTAVO, pag. 67. & ſequentibus ad 87. diſputat Rex de duobus Prophetis, qui cap. 11. Apocalypſis dicuntur pugnaturi cum Antichriſto, atque ab eodem tandem occidendi, & poſt tres dies reſurrecturi, & in cœlum aſſumendi. Hos duos Prophetas nos cum Sanctis Patribus dicimus eſſe Henoch, & Eliam, qui ad hunc ipſum finem tranſlati ſunt, & adhuc viuunt in carne mortali; vt in nouiſſimis diebus, cum maxima Dei gloria, & Eccleſiæ vtilitate, mortis debitum ſoluant.

Henoch, & Elias ſunt duo Propheta, qui pugnabũt cũ Antichriſto.

Patres qui ex diuinis litteris hoc docent, hi ſunt. Hilarius, Hieronymus, Chryſoſtomus, Origenes, & alij omnes interpretes ſancti Matthæi ad cap. 17. affirmant Eliam venturum tempore Antichriſti. idem de eodem Elia docent Lactantius lib. 7. cap. 17. Auguſtinus tract. 4. in Ioann. Theodoretus in cap. vlt. Malachiæ, & Primaſius in cap. 11. Apocalypſis. De Henoch, & Elia ſimul idem teſtantur Hippolytus Martyr in oratione de conſummatione Mundi, Auguſtinus lib. 9. de Geneſi ad litteram cap. 6. & Interpretes Apocalypſis ad cap. 11. Beda, Anſelmus, Richardus, & Arethas, qui addit inuariabiliter à tota Eccleſia credi, Henoch, & Eliam venturos, vt Antichriſto ſe opponant.

Rex tamen cum fateatur hanc eſſe Patrum ſententiam, tamen iudaicam fabulam non ſemel appellat; & huic tantæ teſtium nubi coniecturas ſuas, vel potius ſuorum Doctorum anteponit. Quam enim coniecturam ſuam vocat, nos in Abbato antea legimus, qui Abbatus non eam primus excogitauit, ſed à venerabili Beda deſumpſit. Beda vero, etiam ſi ſpiritualiter ita exponit: tamen adiungit communem aliorum ſententiam, quod duo illi Prophetæ ſint Henoch, & Elias; neque illam refellit, & non refellendo approbare videtur.

Sententiã veterum Patrũ, Rex Angliæ iudaicam fabulam appellat.

Omitto quæ Rex multis verbis diſputat de cap. 11. & 17.

 Matth.

Calumnia manifeſta. Matth. de aduentu Eliæ, vbi etiam dicit, me mala fide agere cum Chriſto, impudenter exponere verba Chriſti, improbiſſimè cauillari ſuper verbis Chriſti, & ſimilia: quæ ideo dicit, quia malui verba Euangelij exponere cum Patribus Origene, Hilario, Hieronymo, Chryſoſtomo, & alijs veteribus; quam cum Nouatoribus Bibliandro, & Chitræo. Quantumuis enim Rex iraſcatur, & conuicijs me oneret, malo cum illis deſipere, quam cum iſtis ſapere. Sed lectorum erit iudicium, vtri rectius expoſuerint loca Euangelij, Rex cum Chitræo, & Bibliandro, an ego cum Patribus. libri extant ſæpius recuſi: non eſt cur tempus conſumam in rebus iiſdem ſæpius repetendis.

Illud præterire non debeo, Regem, qui initio dixerat, ſe Patres primorum quingentorum annorum venerari; neque ſe auſurum eos reprehendere, hoc loco, ideſt, pag. 73. palam eos erraſſe dicere. *Sed quoniam*, inquit, *in hunc de Patribus antiquis fortè ſermonem incidimus, ſinite, quæſo, hac occaſione obiter vos moneam, mirum non eſſe, ſi ſæpius Patres hic errent, & minus rectè multa Apocalypſis myſteria intelligant, propterea quod liber ille eorum temporibus adhuc obſignatus fuit. & licet myſterium iniquitatis iam tum ageretur, ille tamen homo peccati nondum erat reuelatus. in omnibus enim obſcuris prophetijs certiſſima eſt regula, numquam eas ſatis intelligi poſſe, vſque dum compleantur.*

Hæc eſt reuerentia erga ſanctos, ac veteres Patres.

Hæc ille, qui veteres Patres non tantum erroneos facit, ſed etiam ſtultos, quòd librum obſignatum reſignare tentauerint. Deinde, ſi iam hoc tempore prophetia impleta eſt, ac per hoc manifeſta, & dilucida eius interpretatio; vnde tot adhuc de his rebus contentiones, & opiniones? cur ipſe Rex pag. 56. ingreſſurus diſputationem de Antichriſto ſcripſit, in re tam obſcura, & inuoluta, velle ſimpliciter ſententiam ſuam dicere? & cur in extrema diſputatione pag. 113. coniecturam vocat explicationem ſuam de Antichriſto? ſi prophetia iam impleta eſt, & liber reſignatus; quid opus eſt coniecturis? cur dicitur obſcura, & inuoluta de Antichriſto diſputatio?

Verum, quod iam ſit reuelatus homo peccati, ac per hoc prophetia ſancti Ioannis adimpleta; Nouatores dicunt, ſed nō probant, nec probare poſſunt, cum contra demonſtrationes euidentiſſimæ à Catholicis adferantur. Itaq́. ex eo quod in quæſtione eſt, quaſi certum, & exploratum eſſet, argumenta

petunt

petunt ad Patres veteres arguendos erroris. Sed Regi ignoſcendum eſt, qui ea quæ de reprehenſione Patrum ſcripſit, non ex ſe protulit in medium, ſed ex lib. 1. Roberti Abbati, ſubditi ſui, mutuatus eſt.

Aliud quoque eſt in diſputatione Regis de Henoch, & Elia, valdè admirandum. Scribit enim pag. 74. corpora Henoch, & Eliæ, nunc eſſe in cœlo glorificata, & per multa annorum millia exempta fuiſſe à maledictione mortis. Et pag. 76. diſertis verbis ſcribit, Henoch, & Eliam per multa annorum millia cœli fuiſſe incolas, mortalitatis legibus ſolutos, incorruptibilia, & glorificata corpora habere: atque inde efficit, non poſſe fieri, vt ab Antichriſto interficiantur.

Atqui, hoc dogma, etiam ſi auctorem habeat Theodorum quemdam Eracleotem, & Apollinarium, teſte ſancto Hieronymo in epiſt. ad Minerium, & Alexandrum: tamen exploratus error eſt, & contrarius omnibus Patribus, qui Henoch, & Eliam ſcribunt nondum eſſe mortuos, ſed eſſe mortales, & morituros in perſecutione nouiſſima. Ne tamen nihil omnino aduerſus hanc hæreſim dicamus, pauca de multis adducemus. *Henoch, & Elias nõ ſunt mortui, ſed morituri tempore ſuo.*

Ioann. 14. Dominus ait, Vado parare vobis locum, & ſi abiero, & parauero vobis locum, iterum veniam, & aſſumam vos ad me ipſum, vt vbi ego ſum, & vos ſitis. quod explicatur ab Apoſtolo ad Heb. 6. cum ait: Præcurſor pro nobis introiuit Ieſus. Si non poterant Apoſtoli in cœlum intrare, niſi præcurſor intraret Ieſus, & pararet illis locum: quomodo Henoch, & Elias tot millibus annorum ante Chriſti aſcenſionem, introierunt? *Ante Chriſti aſcenſionem nullus homo in cœlũ aſcendit.*

Idem Apoſtolus ad Heb. 9. Hoc, inquit, ſignificante Spiritu Sancto, nondum propalatam eſſe Sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum. Itaq. dum ſtatus teſtamenti veteris durauit; nondum propalata erat Sanctis via ad cæleſtẽ patriam. quare concludit idem Apoſtolus ad Heb. 11. Et hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt promiſſionem: Deo pro nobis aliquid melius prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur. Poterat ne apertius dici, Patres veteris teſtamenti, quamuis fide probatiſſimi eſſent, inter quos Henoch ab Apoſtolo numeratus eſt, non accepiſſe promiſſiones, vt non ſine nobis conſummarentur, ideſt, vt non ſine nobis conſummatam corporis, & animæ gloriam acciperent?

Et quid eſt quod Propheta Dauid tamquam ſingulare dicit in perſona Chriſti in Pſal. 15. Notas mihi feciſti vias vitæ; ſi ante tot annorum millia Henoch, & Eliæ notæ factæ ſunt viæ vitæ? quid eſt quod ipſe Chriſtus dicit Ioann. 3. Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo filius hominis, qui eſt in cœlo: ſi ante ipſum Chriſtum, qui caput eſt electorum, aſcẽderunt in cœlum cum corpore glorificato Henoch, & Elias, qui vtique membra Chriſti ſunt? nam illud, nemo aſcendit in cœlum, non eſt præſentis temporis, ſed præteriti, vt ex græco textu manifeſtum eſt οὐδεὶς ἀναβέβηκεν, eſt enim ſenſus, nullus homo hactenus aſcendit in cælum, ac per hoc nemo ſcit cœleſtia, niſi filius hominis Chriſtus, qui vt Deus deſcendit de cœlo per incarnationem, & vt homo aſcendit in cœlum per vnionem hypoſtaticam, & idiomatum communicationem: vnde etiam ſubiecit, Filius hominis, qui eſt in cœlo. Erat enim tunc filius hominis in cœlo, quia eadem perſona erat Deus, & homo. Itaq. non ait, nemo aſcendet poſtea, ſed nemo aſcendit hucuſque; proinde Henoch, & Elias non aſcenderunt cum corpore glorificato in cœlum verum, atque æthereum, ſed in cœlum tantum aërium, vt ſubleuati à terra ducerentur in locum remotum ab hominum habitatione.

Verè igitur canit Eccleſia toto Orbe diffuſa, in hymno illo notiſſimo, quem nec Lutherus deſpiciendum putauit: Tu deuicto mortis aculeo, aperuiſti credentibus Regna cœlorum. quod certè Eccleſia orthodoxa non caneret, ſi crederet Henoch, & Eliam, tot annorum millibus ante Chriſti Aſcenſionem introire potuiſſe in Regna cœlorum.

Generali decreto omnes homines morti addicti ſũt.

Addo etiam generale decretum, vt omnes homines moriantur, à quo ne ipſe quidem filius Dei immunis eſſe voluit; neque Sanctiſſimam Matrem ſuam immunem fecit. Statutum eſt, inquit Apoſtolus ad Heb. 9. hominibus ſemel mori, & poſt hoc iudicium, ideſt, cum omnes omnino mortis debitum ſoluerint, tunc aderit iudicium. Ergo ante iudicium neceſſe eſt, vt Henoch, & Elias, qui hactenus in viuis manent, ipſi etiam moriantur. Cui ſententiæ ſimilis eſt illa 1. Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. & Rom. 5. In omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. & Pſal. 88. Quis eſt homo, qui viuet, & non videbit mortem?

Ex

Ex quibus apertiſſimis ſententijs declaranda eſt ſententia illa alioqui ambigua 1. Theſſal. 4. Deinde nos qui viuimus, qui reſidui ſumus, ſimul rapiemur cum illis obuiam Chriſto in aëra. Non enim ſignificat hæc ſententia, non morituros, qui viui reperientur in nouiſſimo die; ſed in ipſo raptu morituros, & mox reſurrecturos ad vitam immortalem, vt ſanctus Auguſtinus docet lib. 20. de Ciu. Dei cap. 20. Ex ijſdem ſcripturis iudicandum eſt, vtra ſit verior lectio 1. Cor. 15. Omnes quidem reſurgemus, ſiue, vt eſt in græco, omnes quidem dormiemus, ſed non omnes immutabimur: an illa, non omnes dormiemus, ſed omnes immutabimur: illa enim prior eſt verior, quia concordat cum apertis ſcripturis: & veriorem, & communiorem eſſe affirmat S. Hieronymus in epiſt. ad Minerium, & Alexandrum.

De varia lectione loci Paulini 1. Cor. 15. & quæ ſit lectio verior.

At obijcit Rex teſtimonia Irenæi, & Tertulliani. Irenæus enim lib. 5. ſcribit Henoch, & Eliam manere in loco, ad quem tranſlati ſunt, vſque ad conſummationem conſpicantes incorruptionem. Tertullianus autem lib. contra Iudæos cap. 2. ſcribit, Henoch necdum mortem guſtaſſe, vt æternitatis candidatum.

Sed hæc non ſignificant illos numquam morituros eſſe, vt Rex exiſtimat: manent enim, non in cœlo, vt Rex dicit; ſed in Paradiſo terreſtri, vt Irenæus dicit, vſque ad conſummationem conſpicantes incorruptionem, ideſt, non videntes corruptionem, ſed viui, atque integri permanentes tot millibus annorum. Sed hæc incorruptio non eſt ea, quam habent in cœlo Beati, qui mori non poſſunt; ſed ea quam habebat Adam in Paradiſo, qui poterat non mori donec peccaret, vt auctor eſt S. Auguſtinus lib. 9. de Geneſi ad litteram cap. 6. & lib. 1. de peccatorem meritis, & remiſſione cap. 3. Itaque Henoch, & Elias conſpicantur incorruptionem, non abſolutè, ſed vſque ad Mundi conſummationem, in qua debitum mortis ſoluentes tranſituri ſunt ad veram & perfectam incorruptionem. Rectè vero dicitur Henoch non guſtaſſe mortem, vt candidatus æternitatis. Candidati enim nondum Conſules erant, ſed Conſulatum expectabant, & petebant. Sic igitur Henoch non habet veram immortalitatem, ſed eam expectat, & deſiderat, & ex vita tam diuturna multorum millium annorum, quam egit in terreſtri Paradiſo, certã ſpem concipit vitæ ſempiternæ futuræ in Paradiſo cœleſti.

Explicantur teſtimonia Irenæi, & Tertulliani de qualitate vitæ Henoch, & Eliæ.

Ad id

Digitized by Google

Calumnia de ſitu Paradiſi terreſtris. Ad id autem quod Rex dicit, Bellarminum in Controuerſijs multum ſudare, vt ſtatuat, Paradiſus ne in terra ſit, an in aëre; & concludit, Paradiſum terreſtrem diluuio eſſe deſtructum: facilis eſt reſponſio. Bellarminus enim nuſquam dixit, neque ex ſententia ſua, neque ex aliena, Paradiſum in aëre pendere: quod operoſe confutare fruſtra Rex conatur. Retulit ſolum in lib. de gratia primi hominis cap. 12. ſententiam quorundam, qui affirmant Paradiſum in terra quidem ſitum, ſed in montibus altiſſimis, qui ad globum vſque Lunæ pertingant. quam ſententiam idem Bellarminus refellit, niſi per hyperbolem excuſetur. Paradiſum autem terreſtrem omnino eſſe deſtructum, quòd Rex affirmát; contrarium eſt communi ſententiæ Patrũ veterum, & recentiorum Doctorum. Certè S. Auguſtinus lib. de peccato orig. cap. 23. diſertè ſic pronunciat: Eſſe Paradiſum, vnde eiectus eſt Adam, fides Chriſtiana non dubitat. Multum autem ſibi Rex placet in ea coniectura, quam à Roberto Abbato deſumpſit, quod nomine duorum Prophetarum ab Antichriſto occiſorum intelligi debeant, aut poſſint duo teſtamenta, ideſt, libri ſacri teſtamenti veteris, & noui. In qua diſputatione multa dicit, quæ probare non poterit.

Calumnia hæreticorum. Primo ſcribit, aduerſus Scripturam ſacram dicteria quædam à Pontificijs iactari, quod ſit naſus cereus, mortua littera, leſbia regula, ſexcenta alia probri, & ignominiæ plena. Ego vero cum pleroſque Scriptores Catholicos euoluerim; apud nullũ eiuſmodi dicteria reperire potui, niſi in hoc ſenſu, quod apud Aduerſarios, Scriptura ſacra ita torquetur in varios intellectus, vt naſus cereus, aut leſbia regula eſſe videatur. quod etiam in hac diſputatione de duobus Prophetis apertiſſimè locum habet. Nos enim Catholici, qui Scripturas ſacras ſequimur, non eas ad noſtras opiniones accommodamus, vbi legimus, duos Prophetas ſaccis indutos, aduerſus Antichriſti doctrinam prædicaturos, atque ab illo interficiendos, & à Deo poſt triduum reſuſcitandos: per Prophetas, veros Prophetas; per ſaccos, veros ſaccos; per prædicationem, veram prædicationem; per Antichriſtum, verum Antichriſtum; per occiſionem, veram occiſionem; per triduum, verum triduum; per reſurrectionem, veram reſurrectionem intelligimus. Nouatores, qui opinionibus ſuis ſcripturas deſeruire volunt: per Prophetas duos, intelligi volunt, aut miniſtros noui Euangelij, *Hæretici ſcripturas ſacras ad opiniones ſuas accommodare ſatagũt.*

quam-

quamquam pluſquam ſexcenti ſint; aut libros teſtamenti veteris, & noui, qui plurimi ſunt; per Antichriſtum, qui vnus erit, ſeriem hominum bene longam; per triduum, mille circiter annos intelligunt; & cætera per tropos, & metaphoras ita planè detorquent ad errores ſuos, vt de regula Lesbia, & de naſo cereo facerent.

Secundo dicit, Pontificios nolle corrigi locos etiam corruptiſſimos veteris editionis: & ponit exempla, vbi nos legimus euertere domũ, pro, euerrere Luc. 15. Et ſic eum volo manere, pro, ſi eum volo manere Ioann. 21. At prior locus correctus eſt in Biblijs Summi Pontificis auctoritate recognitis: poſterior non eſt mutatus, quoniam habetur in omnibus latinis codicibus, etiam antiquiſſimis. Sic enim legunt S. Ambroſius in Pſal. 45. & ſerm. 20. in Pſ. 118. Sanctus Auguſtinus, Beda, & Rupertus in explanatione eius loci, Euſebius Emiſſenus, ſiue quiſquis eſt auctor in homil. de Sancto Ioanne Euangeliſta, & alij. Neque verum eſt, verba illa, ſic eum volo manere, mendacium continere, vt Rex nimis audacter affirmat. non enim, ſic eum volo manere, ſignificat, non volo eum mori, ſed non volo eum morte violenta ante tempus naturalis periodi, de hac vita migrare. *Alia calũnia.*

Tertio dicit, deprauatam eſſe à nobis ſcripturam, quoniam libros apocryphos Canonicis exæquauimus, contra quàm Patres ſentiunt, & vetera Concilia decernunt. At nos contra verè dicere poſſumus, à Sectarijs, tamquam Antichriſti præcurſoribus, vtrumq́. teſtamentum aliquot membris detruncatis, miſerè eſſe fœdatum. Quos enim libros, vt apocryphos reiecerunt, nos inuenimus in Concilio III. Carthaginenſi, ante mille ducentos annos celebrato, & apud veteres Patres omnes, vno, vel altero excepto, inter Canonicos eſſe habitos. *Alia calũnia.*

Quarto dicit à S. Bonauentura ſacrilegè corruptum eſſe Pſalterium, cum Dominam, pro, Domino in toto Pſalterio poſuerit. At S. Bonauentura Pſalterium Dauidis, quod ad ſcripturam canonicam pertinet, omnino non tetigit; ſed ad ſimilitudinem Pſalterij Dauidis, aliud Pſalerium ipſe compoſuit, ex pio ad B. Virginem affectu. *Alia calũnia.*

Quinto dicit, ſcripturã à Pontificijs fuiſſe ſuppreſſam, quoniam multis ſeculis in magna cæcitate, & ignoratione ſalutaris doctrinæ populus Chriſtianus verſatus eſt; cum laici ſcripturam *Alia calũnia, eaq́ grauiſſima.*

pturam

pturam attingere prohibiti eſſent: maxima pars Clericorum eam legere, aut nollent, aut non poſſent. At nuſquam inueniet Rex Scripturæ diuinæ lectionem laicis, aut Clericis fuiſſe prohibitam. Et valde mirandum eſt quod Rex addit, ad ſilentium damnatos eſſe libros ſacros, vt pro hæretico combureretur qui eos in manus ſumere auderet, aut inſpicere. quæ vnquam hiſtoria hoc prodidit? quis auctor tradidit? ne dicam quis vidit, aut audiuit, pro hæretico comburi qui ſcripturas attingeret, aut cerneret?

At, inquit, in ignota lingua libri ſacri abſconditi iacuerunt. Neque hoc eſt verum. non enim latina lingua ignota eſt Eccleſiæ Latinæ. Sed etiam Biblia vulgaribus linguis edita non deſunt, quamuis non paſſim concedantur ijs, qui rudes, & imperiti cum ſint, eas niſi perperam intelligere non queunt; atque ad hoc ipſum inſtituti ſunt côcionatores, qui populari lingua explanent, quæ latinè in Eccleſijs leguntur.

Calumnia intolerabilis. Sexto dicit, ſcripturam hanc fuiſſe ab Antichriſto interfectam, cum anno 1562. prodijt cenſura generalis, quæ omnes alias tranſlationes, præter ſuam comburi iuſſit. quod etiam nunc fieri ſolet. At ſi anno 1562. ſcriptura interfecta eſt; ergo à Luthero ante à mortuis reuocata eſt, quàm ab Antichriſto interficeretur. Lutherum enim, à quo aduerſarij iactant Scripturam ſacram in lucem eſſe reuocatam, ad annum 1562. non perueniſſe nemo neſcit. Atqui hoc verè inauditum miraculum eſt, excitare à mortuis hominem antequam moriatur. Sed omiſſis iocis, Eccleſiaſtica cenſura non iuſſit comburi tranſlationes omnes, excepta ſua, cum recipiat tranſlationem 70. Interpretum, & permittat tranſlationes Syriacas, Chaldaicas, Latinas etiam recentiorum non paucas; ſed comburi iuſsit tranſlationes hæreticorum, Martini Lutheri, & ſimilium, quas conſtat plurimis in locis eſſe corruptas.

His breuiter calumnijs refutatis, dicam quid mihi videatur de ſententia illa, quæ per duos Prophetas duo teſtamenta ſignificari docet. Si ea ſententia vera ſit, tria ſequentur, quæ aduerſarij nullo modo concedent, cum omnium confeſſione, & ipſorum, & noſtra falſiſſima ſint.

Prima abſurditas ſententiæ de duobus Prophetis duo teſtamenta ſignificantibus. Primum eſt, in Eccleſia veteri primis quingentis, vel ſexcẽtis annis nullos fuiſſe Scripturæ Sanctæ libros. ſiquidem duo illi Prophetæ, per quos libri vtriuſque teſtamenti ſignificantur,

tur,non apparuerunt niſi poſt exortum Antichriſtum, Apoc. 11. Antichriſtus exortus non eſt, niſi poſt annum Chriſti ſexcentemum ex ſententia aduerſariorum; ex noſtra vero, neque poſt annum milleſimum ſexcenteſimum: igitur primis ſexcentis annis duo illi Prophetæ, ideſt, duorum teſtamentorum libri non apparuerunt. An hoc ſit verum Regi iudicandum relinquo, qui tot veterum Patrum Commentaria in ſacros libros legit.

Alterum eſt, regnante Antichriſto, toto tempore Regni eius Scripturas diuinas, atque earum prædicationem, publicam, & notiſſimam fuiſſe. nam duo Prophetæ, mille ducentis ſexaginta diebus prædicauerunt, ideſt, menſibus quadraginta duobus, ſiue tribus annis cum dimidio: quanto tempore Antichriſtus regnabit; vt in libro Apocalypſis cap. 11. diſertè ſcribitur. quomodocunque enim illa tempora intelligantur, negari non poteſt, idem temporis ſpatium tribui in Scriptura duobus Prophetis, & Antichriſto, excepto breuiſſimo interuallo, quo Antichriſtus ſuperuiuet poſt Prophetarum illorum interitum. Ergo ſi duo Prophetæ duo teſtamenta ſignificant, toto tempore Regni Antichriſti, prædicatio Scripturarum vigeat, & valeat, omnino neceſſe eſt. Cur ergo paulo ante deplorauit Rex cæcitatem, & ignorantiam doctrinæ ſalutaris tot ſeculis inualuiſſe apud Chriſtianos? Itaq. niſi fingant aduerſarij contra Scripturam, duos Prophetas primis Antichriſti diebus extinctos fuiſſe, numquam efficient, per multa ſecula Antichriſto regnante Scripturas ſacras, vel ſublatas, vel abſconditas, vel ignoratas fuiſſe. *Secunda abſurditas.*

Tertium eſt, Scripturas ſanctas, poſteaquam reſtitutæ fuerunt in lucem per diuinam potentiam, aſſumptas eſſe in cœlũ, neque apud homines in terris vmquam amplius viſas. Sic enim ſcribitur in Apoc.cap.11. Duos Prophetas poſt triduum excitatos, continuo in cœlum aſſumptos fuiſſe. Quare ſi Lutherus, aut Caluinus, Scripturas vtriuſque teſtamenti ab Antichriſto ſepultas, iterum quaſi à mortuis reuocarunt: neceſſe eſt, vt Scripturæ in cœlum iam ſint receptæ, atque ab oculis hominum abſconditæ, ſiquid ſimilitudo duorum Prophetarum, & duorum teſtamentorum valet. Atqui videmus duo teſtamẽta in manibus hominum adhuc eſſe, & Bibliothecas publicas, & priuatas occupaſſe. Nutat igitur vndique coniectura Regis; neque vtile nobis eſt ob eam coniecturam à communi ſententia *Tertia abſurditas.*

tia Patrum noſtrorum, Eccleſiæq. recedere. Omitto quæ dicuntur de alia ſignificatione duorum Prophetarum, quoniam eam in libris Controuerſiarum lib. 3. de Pontifice cap. 6. refutatam reliquimus.

De quatuor viſionibus ſancti Ioannis in Apocalypſi, quibus Antichriſtus deſignatur ex ſententia Regis. Cap. XII.

IN extrema diſputatione Rex quatuor viſiones ſancti Ioannis explanare aggreditur, in quibus Antichriſti deſcriptionem contineri exiſtimat. Eas viſiones nos quoque breuiter excutiemus. Prima igitur viſio habetur in Apocal. cap. 6. Vbi ſanctus Ioannes cum vidiſſet equum vnum albũ, alterum rufum, tertium nigrum, vidit quartum pallidum. hunc pallidum equum, Antichriſtum eſſe Rex docet. quo auctore, nõ indicat. Ego interpretes huius loci cum conſulere inſtituiſſem, inueni tot ſententias, quot ferè ſunt auctores. Sanctus Auguſtinus ſcribit, per equum rufum, nigrum, & pallidum ſignificari tria flagella, famem, bellum, & peſtem. Sanctus Anſelmus, & Richardus per eoſdem tres equos intelligi volunt, perſecutiones paganorum, hæreticorum, & falſorum fratrum. Alij malunt ſignificari Imperia trium Cæſarum, Neronis, Titi, & Domitiani. Itaq. ſine vlla Regis iniuria dicere poſſumus, hanc viſionem ad Antichriſtum non pertinere; præſertim cum ex communi ſententia omnium Expoſitorum de Antichriſto agatur paulo poſt in eodem capite, in apertione ſigilli ſexti, vbi reuelatur vltima, & grauiſſima perſecutio futura prope Mundi finem. Ex quo intelligimus, falſum eſſe quod aduerſarij dicunt, Antichriſtum iam regnaſſe annis mille, & amplius. niſi fortè vltima perſecutio vltra mille annos duratura eſſet.

Antichriſti perſecutio prope Mundi finẽ erit.

Altera viſio habetur in cap. 9. Vbi ad clangorem quintæ tubæ, cadit ſtella de cœlo, & aperit puteum abyſſi, vnde progreditur exercitus locuſtarum. ac deinde ad clangorem ſextæ tubæ pro-

bæ procedit exercitus equitum horribilis, & innumerabilis, omnia conculcans, & deuaſtans. Et in hac quidem viſione ſatis conuenimus, per ſtellam cadentem, & locuſtas, intelligi præcurſores Antichriſti; per exercitum equitum, ſignificari exercitum Antichriſti. Sed nos per ſtellam cadentem Lutherũ ſignificari credimus, per locuſtas, hæreticos Lutheranos, & Proteſtantes, ac cæteros huius temporis Sectarios: Rex autẽ per ſtellam cadentem, intelligi vult aliquem eximiæ dignitatis in Eccleſia, qui cum lux Mundi eſſe deberet, munus ſuum deſerens, Regnum ſibi erexerit, & eo modo ſedes Antichriſti erigi cœpta ſit.

Quid per ſtellam de cœlo cadentem ſignificetur.

Et nos quidem facilè demonſtrare poſſumus quo modo Lutherus ceciderit, quo anno, qua occaſione, quanto ſtrepitu, & quem exercitum locuſtarum de abyſſi puteo eduxerit. Rex autem non facilè docebit, quæ fuerit illa perſona Eccleſiaſtica eximiæ dignitatis, quæ deſerto munere ſuo Regnum ſibi erexerit, & ſedem Antichriſto parauerit. Affirmat quidem pag. 99. Bonifacium III. fuiſſe hominem illum, qui primus ſe nuncupauit vniuerſalem Epiſcopum, qui titulus Antichriſti eſt.

Bonifacius tertius, Papa optimus, ſumma iniuria Antichriſti nomine infamatur.

At, cum bona Regis venia, Bonifacius non ſe vniuerſalem Epiſcopum nominauit, ſed à Phoca Imperatore ſic appellatus eſt, quo modo S. Gregorius à Patriarcha Alexandrino vniuerſalis Epiſcopus dictus eſt, ipſo ſancto Gregorio teſte in epiſt. ad Eulogium, quæ eſt 30. lib. 7. Indictionis primæ. Quo modo etiam ſancto Leoni plus centum annis Gregorio antiquiori, Vniuerſalis Patriarchæ titulum Synodus Chalcedonenſis obtulit, vt idem ſanctus Gregorius in epiſtola paulo ante citatą teſtatur. Quare ſi titulus iſte ab alijs oblatus Antichriſtum facit, non Bonifacius III. ſed ſanctus Leo primus, Antichriſtus dicendus erit, vt iam etiam in primis quingentis annis Antichriſtum regnaſſe dicendum ſit.

At, Bonifacius à Phoca petijt, & obtinuit, Anaſtaſio teſte, vt ſolus Romanus Pontifex vniuerſalis diceretur. Reſpondeo, Bonifacium à Phoca petijſſe, & impetraſſe, vt Cyriacum Epiſcopum Conſtantinopolitanum coërceret, qui titulum vniuerſalis Epiſcopi, qui ſoli Romano Pontifici iure debetur, ſibi indebitè vſurpabat. Sed neque Bonifacius, neque ſucceſſores hoc titulo vſi ſunt, ſeruos ſe potius ſeruorum Dei in epiſtolis nominantes. Adde quod Bonifacius III. nullum ſibi Regnum erexit,

erexit, cum nulla in re à maiorum ſuorum humilitate receſſerit, neque munus ſuum Eccleſiaſticum deſeruit, cum in breuiſſimo illo ſpatio octo menſium, quo ſedit in Apoſtolico throno, Concilium Epiſcoporum Romæ coëgerit, & multa inſtituerit, quæ ad Cleri reformationem pertinere viſa ſunt. Itaq́ gratis omnino Rex Bonifacium III. potius, quam quemuis alium ex anteceſſoribus, Antichriſtum, vel Antichriſti præcurſorem fecit.

Addit Rex in eodem loco, doctrinam Antichriſti declarari in eodem cap. 9. Apocal. vbi dicitur, reſiduos homines, qui non ſunt occiſi in his plagis, non egiſſe pœnitentiam ab operibus manuum ſuarum, vt non adorarent Dæmonia, & ſimulacra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre poſſunt, neque audire, neque incedere: nec egiſſe pœnitentiam ab homicidijs ſuis, neque à veneficijs, neque à fornicationibus, neque à furtis.

Calumnia varia, longe petita.

Ex his autem colligit Rex Pontificios ſequi doctrinam Antichriſti, quoniam Vaſques Ieſuita docet Dæmonia eſſe colenda; & reliqui Pontificij paſſim imagines aureas, argenteas, æreas, lapideas, & ligneas colunt: homicidia præterea faciũt, veneficijs vtuntur, cum per Agnos Dei cereos ignem reſtinguunt; & per induſia benedicta, & diuerſorum generum reliquias, & orationes conſeruant homines à tormentorum bellicorum impetu, vi flammæ, violentia ferri, ictu fulminum, cæteriſq́. id genus periculis: fornicantur, tum ſpiritualiter idololatrando, tum carnaliter propter prohibitum Clericis, Monachis, & ſanctimonialibus coniugium: furti denique rei ſunt, tùm quòd Deo ſubripiunt titulos honorum, vt eos in Antichriſtum ſuum conferant, tùm per Iubilæa, Indulgentias, reliquias, & ſimiles nundinationes pecunias cumulant.

Refutantur calumnia generatim.

Ad hæc omnia facillima, & expeditiſſima reſponſio eſt, Regem vehementer falli, cum verba illa Apocalypſis ad doctrinam Antichriſti refert, & cum eam doctrinam Catholicis tamquam propriam accommodare nititur. Primum enim conueniunt interpretes huius loci Anſelmus, Richardus, & alij, verba ſupra citata, nihil aliud ſignificare, niſi cum Antichriſto perituros in æternum, non tantum Chriſtianos, quos ille artibus ſuis deceperit; ſed etiam paganos, qui non egerint pœnitentiã ab idololatria, & cultu Dæmoniorum. *Dij* enim gentium Dæmonia

monia ſunt. Pſal.95. Et quæ immolant gentes, Dæmonijs immolant, & non Deo. 1.Cor.10. Et prætereа Iudæos, qui non egerint pœnitentiam ab homicidijs, veneficijs, fornicationibus, & furtis. Iudæi enim præter cæteros homines ſtudent homicidijs, & veneficijs, & fornicationibus, & maximè furtis publicè per vſuras augendo copias ſuas.

Deinde quomodo poteſt fieri, vt doctrina Antichriſti ſit colere Dæmones, & Idola omnium generum, cum de illo ſcribat Daniel cap. 11. Antichriſtum aduerſus omnes Deos pugnaturum, vt ipſe ſolus habeatur Deus? Mirum autem eſt, tantum Regem ea ſcribere non dubitaſſe de Ieſuita Vaſque, quæ ſola libri ab ipſo citati inſpectione falſa eſſe intelliguntur. citat enim Rex librum tertiũ Vaſques De cultu adorationis diſp.1. cap.5. At eo loco Vaſques quæſtionem illam tractat, An cenſendus ſit Idololatra qui Dæmonem ſibi apparentem ſub imagine Crucifixi, adorauerit. Reſpondet vero, non eſſe habendũ Idololatram; ſed illuſum, ſi exiſtimauerit eum qui ſibi apparuit verè eſſe Chriſtum, & ſolum Chriſtum adorare intenderit, & inuincibiliter ignorauerit ſub illa imagine Dæmonem latere. Hoccine eſt docere Dæmonis cultum? quid ſi Regius ſeruus indutus Regias veſtes prodeat, & vt Rex ab ignorantibus adoretur; num imperiti adoratores Maieſtatis rei habebuntur, an potius, vt illuſi ridebuntur? Atque hoc eſt argumentum quo Rex probare voluit, Pontificios Dæmonum eſſe cultores. De cultu imaginum nihil addendum eſt ad ea, quæ ſupra diſſeruimus. ſatis enim conſtat, Imagines Sanctorum, neque eſſe Idola, neque adorari vt Deos. *Refutatur calumnia de cultu dæmonum.*

Homicidia, veneficia, fornicationes, & furta, non negamus apud Catholicos inueniri, ſed neque Rex negabit in ſuo Regno apud Proteſtantes ſuos frequentia eſſe. Quòd ſi probari poſſet, in Eccleſia Catholica doceri hæc eſſe licita, & iuſta; & non potius, vt iniuſta, & illicita prohiberi, & puniri: tùm aliquid aduerſarij dicerent: ſed ex flagitijs, & ſceleribus toti humano generi communibus, colligere doctrinam Antichriſti apud ſolos Pontificios eſſe, ineptum, & ridiculum eſt. *Refutantur calumnia de homicidijs, alijsq; ſceleribus.*

At ſoli Pontificij per Agnos Dei cereos, ignem reſtringuũt: id autem veneficio ſimile eſt. Reſpondeo, Miracula diuina apud ſolos Pontificios conſpiciuntur: ſed inuocatio diuini nominis, & benedictio ſacerdotalis, qua cerei Agni conſecran- *Refutatur calumnia de Agnis Dei cereis.*

tur, veneficijs tribui non poſſunt, niſi Deus habeatur pro Diabolo. Illa enim veneficia ſunt, quæ ex inuocatione Diaboli, & pacto quodam cum ipſo Diabolo inito vim ſuam habent. Qui autem miracula, quæ per induſia, cæteraſq. reliquias fiunt, damnat, damnare etiam debet miracula, quæ teſte Luca in Act. Apoſt. cap. 19. fiebant per ſudaria, & ſemincinctia ſancti Pauli; & quæ teſte S. Auguſtino lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. fiebãt per reliquias ſancti Stephani; & alia id genus plurima, quibus pleni ſunt libri Sanctorum Patrum. Nec tamen probamus, ſed damnamus, & reijcimus ſuperſtitioſas orationes, quas interdum nonnulli adhibent aduerſus arma, vel fulmina, cum characteribus incognitis, & inuocatione Dæmonum.

Refutatur calũnia d. multitudine Monachorum, & Sanctimonialium.

De multitudine Monachorum, & Sanctimonialium, id ſolum dicam, non poſſe reprehendi eiuſmodi inſtituta, niſi reprehendantur Patres omnes primorum quingentorum annorum. Certe ſi quis legat vel epiſtolas ſancti Hieronymi de cuſtodia Virginitatis, & de obitu Paulæ ad Euſtochium; vel librum ſancti Auguſtini de moribus Eccleſiæ, vel ſancti Ioannis Chryſoſtomi libros Aduerſus vituperatores vitæ monaſticæ; videbit tot millia Monachorum, & Sanctimonialium fuiſſe in illa prima Eccleſia, vt merito dicere poſſit, ſectas Lutheranorum, & Caluiniſtarum, vnde hæc inſtituta penitus exulant, nihil habere commune cum Eccleſia primitiua.

Refutatur calumnia de nũdinationibus Indulgentiarum.

Denique quæ Rex dicit de cumulandis opibus per artificiũ Iubilæorum, & Indulgentiarum, ſatis oſtendunt, eum plus fidei habuiſſe calumnijs Lutheri, & ſimilium Nouatorum, quàm ſimplici veritati. Hoc certè tempore ſi eleemoſynæ faciendæ præſcribantur ijs quibus Indulgentiæ conceduntur; in arbitrio ſingulorum relinquitur, vt quibus egenis libeat eleemoſynas faciant.

Sequitur viſio tertia quæ habetur in Apocal. cap. 13. Vbi deſcribitur Beſtia quædam horribilis, quæ de mari aſcendet, habens capita ſeptem, & cornua decem. Ex quibus capitibus vnum plaga lethali ferietur, ſed paulo poſt reſurget cum admiratione vniuerſæ terræ. huic Beſtiæ dedit Draco virtutem ſuã. Ibidem deſcribitur alia Beſtia, quæ ex terra aſcendet, habens cornua duo ſimilia Agni, & hæc poſterior Beſtia miracula faciet, vt ignem de cœlo deſcendere, ad hunc finem, vt omnes priorem Beſtiam adorent. Addit Ioannes, neminem illis temporibus

poribus habiturum poteſtatem vendendi, aut emendi, niſi in manu, aut in fronte characterem beſtiæ gerat: denique numerum beſtiæ dicit Ioannes futurum numerum DCLXVI.

De hac viſione Rex multa dicit, atque omnia detorquere conatur ad nos Catholicos, vt Antichriſti adoratores, & ſectatores. Sed ex hoc ipſo cap. 13. Apocalypſis, nos multo facilius, & clarius demonſtramus, Antichriſtum nondum veniſſe. Quando enim Antichriſtus venerit, notiſſima erunt omnia, quæ ſit prior Beſtia, quæ poſterior, quod caput occiſum, & reſurgens, quis character eius, quod nomen eius; & cætera quæ nunc ita ſunt obſcura, vt coniecturis, & diuinatione ſit opus. *Obſcuritas huius prophetiæ, Antichriſtum nondũ veniſſe conuincit.*

Communis expoſitio Catholicorum veterum eſt, per Draconem intelligi Diabolum; per priorem Beſtiam, vniuerſitatẽ impiorum; per caput huius Beſtiæ occiſum, & reuiuiſcens, Antichriſtum, qui erit poſtremum, & maximum caput impiorum, quique finget ſe occiſum, vt fingat reſurrectionem ad imitationem Chriſti; per poſteriorem Beſtiam, prædicatores, & apoſtolos Antichriſti, qui miracula facient, vt ad Antichriſtũ homines alliciant: de charactere, & numero nominis, rem fore abditam, & incognitam, donec Antichriſtus appareat.

Videamus nunc, quid Rex ex hac viſione colligat aduerſus Catholicos. Primum igitur, per caput Beſtiæ occiſum, & reuiuiſcens, intelligendum eſſe dicit Antichriſtum, qui vna imperandi rationum à Gothis, & Vandalis plagam lethalem acceperat; ſed mox curata plaga aperuit os ſuum ad blaſphemias, & ab vniuerſa terra adorari debuit. Et addit Rex, *Cultus autem, atque adoratio hoc eodem nomine, ac titulo, ſoleat ne adhiberi ſingulis Pontificibus, cùm inaugurantur, nemo Cardinali noſtro melius nouit*. hæc ille.

At Gothi, & Vandali, nullam plagam Romano Pontifici inflixerunt, ſed Imperatori Romano, cui Gothi Italiam, & Hiſpaniam, Vandali Africam abſtulerunt. plaga autem curata dici poterit, cùm Iuſtinianus Italiam, & Africam recuperauit. Itaque ſi is, cui plaga inflicta eſt, & paulo poſt curata, Antichriſtus eſt; non Romanus Pontifex, ſed Romanus Imperator Antichriſtus erit. Quòd ſi non placet Imperatorem Antichriſtum vocari, quemadmodum reuera Antichriſtus non eſt, acquieſcat Rex expoſitioni ſancti Gregorij lib. 11. epiſt. 3. Primaſij, Bedæ, Aymonis, Anſelmi, Richardi, & Ruperti in cap. 13. *Refutatur expoſitio aduerſariorum.*

Apoc. qui omnes vnanimi conſenſu docent, Antichriſtum ſimulaturum plagam incurabilem ſe accepiſſe, atque occiſum eſſe, ac paulo poſt à mortuis propria virtute ſurrexiſſe, vt tanto facilius pro Deo haberi, & adorari poſſit. Cum autem nullus vnquam Pontificum Romanorum mortem, & reſurrectionem ſimulauerit, neque pro Deo haberi, & adorari voluerit; vel ex hoc intelligi poteſt, quantum abſint à veritate, qui Pontificem Antichriſtum eſſe iactant.

Refutatur calũnia de adoratione Pontificis.

At, inquit Rex, adorari Pontifices cum inaugurantur, Cardinalis non negabit. Verum eſt Pontifices Maximos adorari, ſed vt Vicarios Dei, non vt Deos. Et ſcriptura diuina paſſim vtitur voce adorationis pro veneratione, quæ adhibetur hominibus. Vix enim vlla eſt adoratio externa, quæ ſoli vero Deo exhibeatur, præter honorem ſacrificij, & quæ ad ſacrificiũ pertinent, templa, aræ, ſacerdotes. Hinc enim ſanctus Auguſtinus lib. 20. contra Fauſtum cap. 21. reſpondens Fauſto, qui ſcripſerat nos Martyres in Idola vertiſſe; probat in Eccleſia Chriſti nõ adorari ſanctos Martyres, vt Deos, quia Sacerdos ad Altare conſtitutus numquam dicit, offero tibi Petre, vel Paule, vel Cypriane. Quare ſi Rex oſtendet ſacrificium Pontifici Romano fuiſſe aliquando oblatum, aut aras erectas, aut templa dedicata, aut Sacerdotes inſtitutos, quemadmodum factum eſſe ſcimus Imperatoribus quibuſdam, qui Dij haberi volebant; & quemadmodum Antichriſtus ſibi fieri iubebit; tũ demum concedemus Pontificem haberi, & adorari, vt Deum. at dum eo cultu adorationis honoratur, qui non conuenit ſoli Deo, ſed etiam creaturis, fruſtra de nomine adorationis calumnia ſtruitur.

Refutatur calumnia de fulmine excommunicationis.

Deinde addit Rex miraculum Beſtiæ minoris, quæ faciet ignem de cœlo deſcendere; ipſum eſſe fulmen excommunicationis, quo Pontifex Romanus homines terret: Et ipſos etiam Reges percellit. At hoc miraculum non tribuitur in Apocalypſi Beſtiæ maiori, quæ Antichriſtum ſignificat; ſed minori, quæ Antichriſto deſeruit. non igitur Pontifex, qui fulmine homines terret Antichriſtus erit: & Rex quærere iam̃ debebit quis ſit Antichriſtus, in cuius gratiam Papa fulmen de cœlo deſcendere facit. Deinde ſanctus Ioannes meminit huius miraculi, vt rei nouæ, & inſolitæ: at excommunicatio res eſt cõmunis, & nota, qua etiam Proteſtantes vtuntur; & quam Ec-

clesia

cleſiâ familiarem habuit multo ante, quam Antichriſtus, etiam iſte fictitius, & à Nouatoribus excogitatus, exortus diceretur. Ergo cum communi expoſitione ſcriptorum veterum ſupra citatorum credendum eſt, verum ignem de cælo deſcenſurum ad imperium Miniſtrorum Antichriſti, & non per tropos verba Scripturæ detorquenda ſunt ad excommunicationes. Ex quo intelligimus merum eſſe figmentum, quod Papa ſit Antichriſtus, cùm nullus Pontificum Romanorum, neque per ſe, neque per ſuos ignem de cœlo deſcendere fecerit.

Character Antichriſti non poteſt eſſe profeſſio obedientia debita Pontifici.

Porrò characterem Antichriſti eſſe dicit Rex profeſſionem obedientiæ Romano Pontifici. Sed hoc multis modis repugnat ſcripturæ verbis. Scriptura enim Apocal. 13. ſignificat, characterem Beſtiæ accipiendum in dextera manu, aut in fronte: profeſſio obedientiæ neque in dextera, neque in fronte accipitur. Deinde character Beſtiæ neceſſarius erit in toto Antichriſti regno omnibus hominibus, puſillis, & magnis, pauperibus, & diuitibus, ſeruis, & liberis. At quot millia ſunt in ditione Romani Pontificis, qui profeſſionem obedientiæ non poſſunt oſtendere? profeſſio enim fieri ſolet ab ijs, qui promouentur ad gradus dignitatum, aut Doctoratum, aut certa officia: ab alijs plurimis, atque adeo à maxima parte hominum non exigitur. quamuis enim teneantur omnes Romano Pontifici obedire: tamen non tenentur omnes conceptis verbis, & certo ritu profeſſionem iſtam facere, multo minus in fronte, vel in manu geſtare. Præterea eadem ſcriptura dicit, in toto Regno Antichriſti, neminem permittendum emere, aut vendere, niſi characterem habeat, aut nomen Beſtiæ, aut numerum nominis eius. At quot ſunt in ipſa Vrbe Roma Iudæi, qui publicè vendunt, & emunt, nec habent eiuſmodi characterem, neque Summo Pontifici adhærent?

Character Chriſti ſignũ Crucis: character Antichriſti, abolitio crucis.

Itaque licet multi multa de iſto charactere diuinare conentur, non tamen certo ſcietur quid ſit, niſi cum Antichriſtus venerit; niſi fortè placeat cum antiquiſſimo ſcriptore Hippolyto Martyre dicere, Chriſti characterem eſſe ſignum Crucis, Antichriſti characterem fore ſigni Crucis abolitionem; quali charactere dignoſcuntur hoc tempore Caluiniani, vt præcurſores Antichriſti.

Denique de numero DCLXVI. dicit Rex, eo numero deſignari nomen græcum Λατεῖνος. nam litteræ huius nominis fa-

Refelluntur coniecturæ de numero nominis Antichriſti.

ciunt hunc numerum. Papam autem eſſe latinum, & apud latinos potiſſimum dominari notiſſimum eſt. Sed nomen, latinum, non ſcribitur per ω, & ſine ω, non reddit numerum 666. Præterea nomen Antichriſti proprium deſignatur ab Euangeliſta, non nomen commune plurimis, vt eſt, latinus. proprio autem nomine nullus Pontificum dictus eſt latinus. Denique inueniuntur nomina plurima, quæ numerum illum 666. efficiunt. notauit Arethas in commentario huius loci ſeptem nomina, quæ hunc numerum reddunt. alij alia plurima, de quare multa ſcripſimus in lib. 3. de Pontif. cap. 10.

Numerus 666. non eſt numerus temporis, ſed nominis Antichriſti.

Addit Rex per numerum 666. poſſe intelligi tempus, quo Antichriſtus apparere debuit. Siquidem Bonifacius III. Papa, qui primus Antichriſti titulum vſurpauit. Sedit anno Domini DCVI. At numerus ille numerus nominis eſt, vt ſanctus Ioannes expreſſe dixit; non igitur detorqueri debet ad numerum temporis. deinde numerus annorum à Chriſto ad Bonifacium non continet DCLXVI. ſed DCVI.

At inquit Rex, poteſt inchoari tempus huius numeri ab anno quo Pompeius Magnus templum Hieroſolymitanum diripuit. Omitto id gratis dici: illud ad refutandam hanc ſupputationem ſufficit, quod ab illa direptione templi, vſque ad annum Domini DCVI. quo Bonifacius ſedit, ſunt anni DCLXX.

Fruſtra aduerſarij ſupputãdo ſe torquẽt.

Itaque neceſſe eſt, vel ſanctum Ioannem fuiſſe deceptum, quod fieri non poteſt, vel errare eos, qui volunt numero 666. deſignari tempus aduentus Antichriſti. Quod autem Rex dicit, ſexaginta annis poſt obitum Bonifacij III. fuiſſe confirmatum Regnum Antichriſti, atque hoc indicari per numerũ DCLXVI. aliquid eſſet, ſi poſſet oſtendi aliquid peculiare accidiſſe anno DCLXVI. vt aliquam mutationem regiminis, vel creationem noui Pontificis, vel acquiſitionem noui tituli, aut aliquid eiuſmodi. Sed cum annus Domini DCLXVI. inciderit in Pontificatum Vitaliani, qui iam aliquot annis ſederat, & pacificè, ac ſine vlla innouatione ſederat: nulla ratio reddi poteſt, cur tempus illud tam inſolita reuelatione notari debuerit. vt omittã, quod ſupra dixi, hunc numerum nominis Beſtiæ, non temporis ab ipſo ſancto Ioanne nominari.

Reſtat viſio quarta ex cap. 17. Apoc. quæ quanto prolixius tractatur à Rege, tanto breuius expedietur à nobis. Deſcribitur enim in eo capite, magna quædam Meretrix inſidens Be-

ſtiæ, quam Rex Antichriſtum eſſe vult; & eo poſito fundamento multa diſputat de Antichriſto, addens etiam de infelici huius Meretricis exitu ex cap. 18.19. & 20. quæ omnia prætereunda exiſtimo; quoniam per eam Meretricem Antichriſtus intelligi non poteſt: & fundamento euerſo totum ædificium corruat neceſſe eſt.

Non poſſe autem per eam Meretricem intelligi Antichriſtũ, probamus primo ex ſententia veterum Patrum. Patres enim permulti per eam Meretricem, intelligunt vniuerſitatem impiorum. Ita ſanctus Auguſtinus in Pſ. 26. Arethas, Aymo, Richardus, Anſelmus, Beda, & Rupertus in cap. 17. Apocalypſis: Alij intelligunt Romam imperantem, ſiue Romanum Imperiũ, quale erat tempore Apoſtolorum, cum dominaretur omnibus gentibus, & omnium gentium ſeruiret erroribus. Sic exponũt Tertullianus in libro contra Iudæos, & lib. 3. contra Marcionem, & ſanctus Hieronymus in epiſt. ad Marcellam, & in altera ad Algaſiam q. 11. Et confirmari poteſt horum auctorum ſententia ex eo quod ſanctus Petrus in epiſt. priore cap. vltimo Romam, qualis tunc erat, ſub nomine Babylonis ſignificat. Et ſanctus Ioannes hanc ipſam Meretricem magnam, Babylonem appellat; ac vt explicet de qua Babylone loquatur, dicit eſſe ciuitatem, quæ habet Imperium ſuper Reges terræ, & ſedet ſuper montes ſeptem. *Mulier, quæ inſidet Beſtiæ, non eſt Antichriſtus.*

Adde quod ex ſententia Regis pag. 88. & alibi, per Beſtiam, cui mulier inſidet, Antichriſtus intelligitur. Sic enim loquitur S. Ioannes cap. 17. Et dixit mihi Angelus, quare miraris? ego dicam tibi ſacramentum Mulieris & Beſtiæ, quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem, & cornua decem. Beſtia, quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit. Sic autem Rex loquitur. *Octaua, quæ eſt Beſtia, quæ erat, & non eſt, & itura eſt in perditionem, ipſe eſt Antichriſtus.* Iam ſi Beſtia, quæ mulierem portat, Antichriſtus eſt, quo modo ipſa mulier eſt Antichriſtus? quis ferat equitem cũ equo confundi, vt eques ſupra ſe ipſe ſedere dicatur? Ignoſcat igitur Rex nobis tardioribus, ſi malumus cum antiquis expoſitoribus, aliud per Beſtiam, aliud per mulierem inſidentem Beſtiæ intelligere, quàm cum Nouatoribus Beſtiam cum Meretrice confundere. Atque hæc de Antichriſto hoc loco ſufficiant. *Ineptè aduerſary equitem cum equo confundunt.*

Digitized by Google

Diluuntur variæ Calumniæ. Cap. XIII.

EXPEDITA diſputatione de Antichriſto, Rex multa addit aduerſus Catholicos, quæ breuiter refellenda ſunt pag. 109. *Et certè*, inquit Rex, *credo, non eſt illa mediocris animarum negociatio, cum homines, vſque eò ſpe & promiſſione æternæ ſalutis faſcinantur, vt facilè perſuadeatur fraterculo, Regem Dominum ſuum confodere; imberbi adoleſcentulo in vitam proximi ſucceſſoris perditè inuadere; multis in Sereniſſimæ Reginæ nuper defunctæ necem ſæpius coniurare; denique me Imperium obtinente nitrati pulueris impetu Regnum, Regniq. ordines funditus euertere, atque ita tam animi, quam animæ iacturam facere.*

Atrociſſima calũnia aperτiſſimè refutatur.

Hæc grauis omnino reprehenſio eſt, & quanto eſt grauior, tanto grauioribus teſtimonijs confirmari debuiſſet. nam ſi ex particularibus hominum factis de doctrina iudicandum eſſet, non ſolum doctrina recentiorum Catholicorum, ſed etiam veterum omnium Doctorum, ſiue in Republica antiqua Iudæorum, ſiue in Eccleſia Chriſtianorum hanc calumniam pati poſſet. Illud vnum in libris Eccleſiaſticis inuenio; indulgentiam peccatorum à Summis Pontificibus in generalibus Concilijs conceſſam fuiſſe ijs, qui Cruce ſuſcepta in bellis Chriſtianorũ Principum aduerſus infideles arma ſumpſiſſent. Atque hanc Indulgentiam prædicatam lego, tùm ab alijs viris doctis, & ſanctis, tùm præcipuè à ſancto Bernardo, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis; vt ipſe breuiter modeſteq. teſtatur in præfatione libri ſecundi de Conſideratione: & fuſius hoc ipſum ſcribitur in 3. lib. de vita eiuſdem S. Bernardi cap. 4.

At quod Sicarijs promiſſa ſit ſpes æternæ vitæ, ſi Regum vitæ inſidientur, nuſquam legi, numquam audiui. Sed contra potius legi in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. publicè damnatũ articulum illum, Quilibet Tyrannus poteſt, & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcumque vaſſallum ſuum, & ſubditũ,

etiam

etiam per clamculares inſidias, & ſubtiles blanditias, vel adulationes, non obſtante quocunque præſtito iuramento, ſeu cōfœderatione factis cum eo, non expectata ſententia, vel mandato Iudicis cuiuſcunque. Hunc articulum ita damnauit Cōcilium, vt hæreticos cenſendos, & vt hæreticos puniendos eſſe decreuerit, qui eiuſmodi articulum pertinaciter defendere voluerit.

Illos autem, quos in exemplum Rex adducit, fuiſſe perſuaſos ab aliquo Eccleſiaſtico Antiſtite ſub promiſſione, & ſpe vitæ æternæ, vt facerent quod fecerunt, Rex non probat, neque ex confeſſione ipſorum, aut alijs indicijs conſtare poteſt. Sed ſi Regi placeat vera audire, vel legere, facilè inueniet doctrinam, quam obijcit Catholicis, propriam eſſe Nouatorum.

Hæreticorum propriū eſt in proprios Dominos arma ſumere.

Certè Ioannis Vuicleffi Angli, quem Proteſtantes in pretio habent, & eius laudes in capite libri poſuerunt Foxius,& Criſpinus hiſtoriæ noui Euangelij in Anglia ſcriptores; illi articuli ſunt in Concilio Conſtantienſi damnati ſeſſ.8. Nullus eſt Dominus ciuilis, nullus eſt Prælatus, dum eſt in peccato mortali. Item populares poſſunt ad ſuum arbitrium Dominos peccantes corrigere.

Hi ſunt articuli Patriarchæ, vel Prophetæ veſtri Vuicleffi, qui non ob tyrannidem ſolum, ſed ob quodlibet adulterium, vel ſacrilegium, vel iniuſtam cædem, vel ob quodcunque aliud lethale crimen Dominos priuat dominijs ſuis: & quaſi iniuſtos poſſeſſores tradit popularibus pro arbitrio corrigendos. Atque ex hac doctrina natus eſſe videtur error, de quo paulo ante diximus.

Quis autem Lutheri temporibus auctor fuit tot millibus ruſticorum, vt aduerſus Principes arma ſumerent? nonne Miniſtri reformatæ vel deformatæ potius a Luthero religionis? Catholicos certè fuiſſe ſeditionis illius auctores, ne aduerſarij quidem ſcribere auſi ſunt. Qui verò Franciſcum Regem Francorum ſecundum, fratres, matrem,& coniugem ſumptis armis interficere moliti ſunt; nonne Fratres euangelici fuerunt, auctore Beza, ſuaſore Caluino? Id Surius narrat in hiſtoria anni ſalutis MDLX. Qui denique ſunt, qui tot turbas in Scotia aduerſus hunc ipſum Regem excitarunt, quique eum in ordinem redigere, & Anarchiam introducere voluerunt, nonne illi ipſi, qui reformatam Caluini religionem,vt ipſi eam vocant,in Scotiam

tiam

tiam introduxerunt? hoc Rex ipſe in ſuo Baſilico Doro apertè teſtatur. Deſinat igitur notam illam Catholicis inurere, quam in Doctoribus ſuis inhærere negare non poteſt. Subiungit poſtea Rex pag. 116. nonnulla de excellentia Regiæ dignitatis ſupra Cardinalitiam. quæ omnia ſunt à nobis excuſſa in capite de comparatione Regis, & Cardinalis.

Pag. 120. Iterum reuertitur ad inuidiam conflandam Catholicis apud Reges ob exemptionem Clericorum: ſed illud præcipuè reprehendit, quod ſcripſerim ſanctum Gregorium Mauritio Imperatori coactum paruiſſe. *Non pudet*, inquit Rex, *hominem, Chriſtianam Sancti illius viri, Gregorij, humilitatem traducere, quaſi id fuiſſet violentum, coactumq. obſequium, Gregorio, vel non ſatis valente, vel non auſo repugnare. qua in re non iniuriam Gregorio tantum facit, ſed omnino humilitatis, ac patientiæ ſplendorem illum, qui in prima illa, & adhuc oriente Eccleſia, ac præſertim ſub perſecutionum ſæuitia nituit, fœda, turpiq. labe maculat; ſi hæc ingens martyrij, & Chriſtianæ patientiæ gloria non dimiſſioni animi ſpontaneæ, ſed neceſſitati adſcribatur; quod aut viribus, aut animis defecti (inſtar Iudæorum, aut Turcicorum mancipiorum) fortioribus aduerſarijs cederent: contra SS. Pauli Petriq. præcepta, qui propter conſcientiam ſubditos eſſe iubent; contra illam etiam Tertulliani pro Chriſtianis Apologiam, & antiquorum Patrum apertam profeſſionem, & vbiq. repetitam.*

Refellitur noua calumnia, circa ſancti Gregorij, & Beatorũ Martyrum patientiam.

Hæc ille, qui primũ meminiſſe deberet, me quicquid ſcripſi, ex verbis ſancti Gregorij ſcripſiſſe. citaui Epiſtolas, citaui Commentaria in Pſalmos pœnitentiales, vbi Mauritium Imperatorem Gregorius Papa cum Nerone, & Diocletiano comparat: eumq. grauiſſimè reprehendit, quod Eccleſiam Romanam ſibi ſubiugare, quodq́. iugum importabile toti Reipublicæ imponere voluiſſet. Oportuiſſet ſanè Regem ad loca citata ex ſancti Gregorij libris aliquid reſpondere, & ſi me falſo aliquid citaſſe conuincere potuiſſet, tum demum iure me impudentiæ notaſſet.

Miratus autem valde ſum, quorſum exempla Martyrum, & teſtimonia SS. Petri, & Pauli allata pertineant. quaſi non poſſit humilitas, & patientia ſeruari, & ſimul violentia, & crudelitas perſecutorum reprehendi. In 2. lib. Machab. cap. 7. Martyres ſanctiſſimi, & patientiſſimi, quorum patientiam, prædi-

cat

eat ſanctus Cyprianus lib.4.epiſt.6. & S. Gregorius Nazianzenus integra oratione, ſanctus Auguſtinus, & alij paſſim, Antiocho Regi dicunt, Tu quidem ſceleſtiſſime in præſenti vita nos perdis, ſed Rex Mundi nos pro ſuis legibus defunctos, in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit. Chriſtus ipſe humilitatis, & patientiæ verum exemplar, non timuit patientiã amittere, ſi ſeruo cædenti ſe diceret, Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſin autem bene, cur me cædis? Ioann. 18. Sanctus Stephanus primus Martyr à veſtigijs Domini non receſſit, cum perſecutoribus ſuis dixit, Dura ceruice, & incircunciſi cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui Sancto reſtitiſtis. Act. 7. Neque Apoſtolus Paulus oblitus eſt patientiæ, & humilitatis, cum Pontifici iubenti percuti os eius, dixit, percutiet te Deus paries dealbate Act. 23. Similia legimus in hiſtoris Sanctorum Martyrum, & ipſarum etiam Sanctarum Virginum Agathæ, Agnetis, & aliarum.

Deinde, cur quæſo maculatur humilitas, & patientia Martyrum, ſi dicamus, eos coactos ſubijſſe flagella, vulnera, ignes, rotas? Satis enim humilis, & patiens eſt, qui coactus fidem negare, aut crudelem mortem ſubire, mauult ſubire mortem, quantumuis crudelem, & naturæ repugnantem, quam negare fidem: quamuis magis vellet, neminem eſſe, qui tam duram ei neceſſitatem imponeret. nam (vt loquitur S. Paulus 2.Cor.5.) Nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur quod mortale eſt à vita. Et ſancto Petro prædicitur à Chriſto Martyrium, per ea verba Ioann. 21. Cum ſenueris extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet quo tu non vis. Et S. Auguſtinus lib. 10. confeſſ. cap. 28. Quis, inquit, velit moleſtias, & difficultates pati? tolerare iubes eas, non amare. Nemo quod tolerat, amat, etſi tolerare amat. quamuis enim gaudeat ſe tolerare, mauult tamen non eſſe quod toleret.

Sed maximè admirandum eſt, quod Rex cum loquitur de patientia Martyrum, adducat præcepta SS. Apoſtolorum Petri & Pauli iubentium propter conſcientiã ſubditos eſſe Principibus. Quaſi Martyres Sancti contra præcepta Apoſtolorum facerent, quando contemnentes iuſſa Principum malebant mori, quam eorum legibus, edictiſq. parere, quibus Chriſtum abnegare, & dæmonibus immolare iubebantur. Legibus enim Principum, quæ contra legem Dei non pugnant, nemo noſtrum dicit,

dicit, parendum non eſſe à ſubditis. Sed de eiuſmodi legibus non agitur, cum de Martyrio agitur.

Pag. 121. exagitat Rex locum quemdam ex Recognitione librorum meorum, quam nuper edidi. Et quamuis ſciam Regẽ, non tam eſſe curioſum in alienis rebus, vt libellos vix dum editos ad ſe deferri curet: & ſatis intelligam, quis in eiuſmodi rebus Regi laboret: reſpondebo tamen, & obiecta crimina breui reſponſione purgabo. *Nupero*, inquit, *tractatu, cui titulum fecit, Recognitio librorum de controuerſiis: vniuſcuiuſque noſtrum populos, ac ſubditos noſtris faſcibus ſuperiores eſſe voluit*. Et paulo infra. *Inter cætera, eximere Clericos ab omni temporalium Principum poteſtate: & non modo Pontificis, ſed & ipſius populi ſupra nos imperium ſtabilire penè præcipua ſunt egregiæ illius recognitionis argumenta*.

Ad hæc ego reſpondeo, exemptionem Clericorum à temporalium Principum poteſtate, docuiſſe me cum omnibus omnino ſcriptoribus Catholicis, tam Theologis, quam Iureconſultis. quæſtio enim aliqua eſt de iure, quo Clerici ſunt exempti, ſed aliquo iure exemptos eſſe omnes docent. Cur ergo mihi vni tribuitur, quod eſt mihi cum omnibus commune? quod autem ſubditos Regum ipſis Regibus ſuperiores fecerim, non poterit Rex ex libris meis probare, cum contra potius in lib. De laicis, debere populos legibus Regum temporalium, non ſolum ex neceſſitate, ſed etiam in conſcientia obedire, eiſq. ſubeſſe, & ſubiacere longa diſputatione docuerim.

Sed audiamus egregium argumentum Regis aduerſus Clericorum exemptionem. *Et quidem*, inquit, *in illa eximendorum Clericorũ quæſtione, eo ſtudio, eaq. contentione depugnat, vt & Cæſarem neget legitimum Iudicem Pauli fuiſſe contra ipſa contextus verba, & prouocationem Pauli, qua Cæſarem ſuum eſſe Iudicem fatebatur*. Omnino nego Cæſarem legitimum Iudicem Pauli fuiſſe. nam cum ea quæſtio quæ tunc agebatur inter Apoſtolum, & Iudæos, qui eum tradiderant in manus Romanorum, eſſet quæſtio de Religione; certè non poterat Iudex legitimus eſſe Princeps infidelis, & laicus. Cauſam autem illam fuiſſe Religionis perſpicuum eſt ex cap. 22. Act. vbi Paulo dicente, ſe miſſum eſſe à Chriſto, vt gentes doceret: Clamor populi ortus eſt, tolle de terra huiuſmodi. non enim fas eſt eum viuere. & ex cap. 23. vbi Paulus ipſe dicit, quoniam de ſpe,

Etiã in controuerſia de Religione Paganum Imperatorẽ aduerſarij Iudicem faciunt.

Digitized by Google

ſpe, & reſurrectione mortuorum ego iudicor. & ex cap. 24. Vbi accuſant eum Iudæi, tamquam auctorem Sectæ Nazarenorum. & ex cap. 25. vbi Præſes ipſe Romanus dicit: Cum ſtetiſſent accuſatores, nullam cauſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malum. quæſtiones vero quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant aduerſus eum, & de quodam Ieſu defuncto, quē affirmabat Paulus viuere. Itaq. præcipua quæſtio erat de reſurrectione Chriſti. cuius quæſtionis eſſet ne Cæſar iudex legitimus, an non, Rex ipſe iudicet.

Deinde ipſa verba contextus nuſquam dicunt Cæſarem fuiſſe legitimum Iudicem Pauli. quod tamen Rex affirmat, & inde me reprehendit, quaſi negauerim aliquid contra ipſa contextus verba, niſi fortè codices Anglicani à Latinis, Græciſq. diſſentiant. Id ſolum nos legimus, Ad tribunal Cæſaris ſto, vbi me oportet iudicari. & paulo poſt, Cæſarem appello. Act. 25. Et rurſum, Coactus ſum appellare Cæſarem. Act. 28. Hic nuſquam lego, Cæſarem fuiſſe Iudicem legitimum Pauli, ſed ſolum ob importunitatem Iudæorum, coactum fuiſſe Paulum appellare Cæſarem, non vt iudicaret cauſam religionis, ſed vt eriperet eum de manibus Iudæorum, à quibus non facilè eripi poterat per Præſidem Iudææ. Iam enim expertus fuerat Paulus debilitatem, ne dicam improbitatem Felicis Præſidis, qui planè agnouerat innocentiam ipſius, & tamen in gratiam Iudæorum reliquit eum vinctum cùm magiſtratu abiret, vt legimus Act. 24.

Pergit Rex pag. 123. *Vbi vero*, inquit, *faſces Regios populo ſubmitti debere diſputat, hoc ſeditionum fundamento vtitur, vt probet non Regibus auctoritatem à Deo immediatè, perinde ac Pontificibus, eſſe conceſſam. Nam Rex quilibet, inquit, à populo ſuo eligitur; imo & populus numquam ita ſuam poteſtatē in Regem transfert, quin illam ſibi in habitu retineat, vt in certis caſibus etiam actu recipere poſſit.*

Hæc ille, qui ſi dignatus fuiſſet verba mea, vt in libro meo poſita ſunt recitare; reſpondendi labore opus non eſſet. Aio igitur me nuſquam diſputaſſe, faſces Regios populo ſubmitti debere. Libellus quem Rex ad marginem notat exiguus eſt, & locus quem ex eo libro citat breuiſſimus, Recognitio videlicet in librum tertium, qui eſt de laicis. conſulat lector locum notatum, nihil eiuſmodi reperiet.

Non bona fide referūtur verba Bellarmini.

Aio

Aio præterea, non eſſe in meo libro illa verba, quæ Rex citat vt mea; Rex quilibet à populo ſuo eligitur. Hæc enim propoſitio nec mea eſt, neque vllius alterius, quod ſciam, & apertiſſimè falſa eſt; cum tam multa ſint in Orbe terrarum Regna ſucceſſiua, in quibus ſucceſſio non electio locum habet: nonnulla etiam electiua, ſed per electores deſignatos, non per populum.

Denique neque illa ſententia eſt propriè mea, Quòd populus numquam ita transferat poteſtatem ſuam in Regem, quin illam ſibi in habitu retineat. Ego enim ſic dixi: Itaque Nauarrus loco notato in cap. Nouit. de Iudic. notab. 3. non dubitat affirmare, numquam populum ita poteſtatem ſuam in Regem transferre, quin illam ſibi in habitu retineat, vt in certis caſibus etiam actu recipere poſſit. Hæc verba auctoris notiſſimi ſunt, & per omnes Chriſtianas prouincias, à plurimis lecta, & conſiderata longo tempore: & tamen nemo vnquam ſcripſit, Nauarrum ieciſſe fundamenta ſeditionis. Cur igitur nunc tandem mihi ſoli verba Nauarri referenti calumnia ſtruitur?

Quod autem & Nauarrus, & nos dicimus; populi poteſtatem in Regem eſſe tranſlatam, habetur apud Iuſtinianum Imperatorem Inſtit. de iure natur. gent. & ciuili, §. ſed & quod Principi placuit. Sed intelligitur de primordijs Regnorum, nō de quacunque Regni adeptione. Initio enim liberum fuit populis, vel Magiſtratum cum determinata poteſtate, & ad certum tempus ſibi creare, vt Reſpublicæ liberæ faciunt; vel Regem cum abſoluta poteſtate, & perpetuum eligere, atque in eo totam ſuam poteſtatem transferre; vt in Regnis ſucceſſiuis factum eſſe videmus: ſed poſteaquam Magiſtratus ſiue temporalis, ſiue perpetuus creatus eſt: non habet Imperium populus in Magiſtratum, ſed Magiſtratus, ac Regius potiſſimum in populum: neque licet ſine grauiſſimo crimine à legitimo Principe ſuo deficere, aut ſeditionem, rebellionemvè agitare.

Pergit deinde pag. 124. & quod in eadem Recognitione dixi, Saulem, Dauidem, & Hieroboam, quamuis à Propheta inunctos in Reges, tamen non ſine populi aſſenſu regnare cœpiſſe; conatur refellere ex eo quòd Saul ſorte electus fuit in Regem, vt ſanctus Matthias ſorte electus eſt in Apoſtolum. quemadmodum enim ſanctus Matthias immediatè à Deo, ſine Apoſtolorum

lorum conſenſu, electus creditur, quia cecidit ſors ſuper Matthiam; ſic etiam Saul immediatè à Deo, ſine populi aſſenſu, fuiſſe credendus eſt electus in Regem.

Reſpondeo & ſanctum Matthiam, & Saulem, quamuis ſorte electi ſint, non tamen immediatè à Deo, ſed per conſenſum hominum electos eſſe. Quod enim attinet ad ſanctum Matthiam, hiſtoria perſpicua eſt Act. 1. Sanctus enim Petrus conuocato cœtu fratrum, qui erant ad centum viginti, docuit ex prophetia neceſſe eſſe eligi vnum in locum Iudæ. tum communi conſenſu electi ſunt duo, qui videbantur omnium optimi: ſed quoniam non conſtabat ex duobus vter eſſet præferendus, confugerunt ad orationem, & ad conſilium ſortium, quo in rebus dubijs vti ſolebant Iudæi, vt intelligerent voluntatem Dei. Illa enim optima eſt electio, qua homines eligunt eum, quem à Deo prælectum ſibi perſuadent. Itaque dederunt ſortes eis, orantes Deum, vt ſortes dirigeret, & oſtenderet eo ſigno, quem ipſe prælegiſſet. vbi autem cecidit ſors ſuper Matthiam, ipſi quoque eum elegerunt. quod enim nos legimus annumeratus eſt cum vndecim Apoſtolis, in græco textu eſt συγκατεψηφίσθη, ideſt, ſuffragijs electus eſt, vt etiam interpres Chryſoſtomi vertit. Itaque Deus elegit ſanctum Matthiam, & Apoſtoli eundem elegerunt. Elegerunt autem Apoſtoli partim iudicio, & conſilio proprio, partim ſortium auxilio.

Sanctus Matthias non ſola ſorte, ſed etiã ſuffragio Apoſtolorum electus fuit.

Quod autem ad Saulem attinet, res eſt adhuc clarior. ſorte enim electus eſt Saul, vt haberet populus ſignum diuinæ voluntatis, & ſciret quem tuto eligere, & in quem poteſtatem ſuam transferre ſecurè poſſet. Et quidem cadente ſorte ſuper Saulem, multi de populo clamauerunt, viuat Rex; multi etiam recuſarunt conſentire in eam electionem: ſed paulo poſt cum Saul facto quodam egregio virtutem ſuam probaſſet, vnanimi conſenſu electus fuit, vt habetur 1. Reg. 11. Perrexit, inquit ſcriptura, omnis populus, & fecerunt ibi Regem Saul coram Domino in Galgala. Vt autem intelligatur, iudicium ſortium fuiſſe apud Hebræos indicium potius, ſiue præiudicium, quam abſolutũ iudicium: conſulendæ ſunt Scripturæ diuinæ Ioſue. 7. 1. Reg. 14. & Ionæ 1. In his enim tribus locis inueſtigatur per ſortes, quis ex multis reus eſſet commiſſi delicti. Sed ille in quem ſors cecidit, non prius punitur, quam ipſe delictum ore proprio confiteatur. Quod poſtea Rex addit de electione Summi

Saul Rex & ſorte, & ſuffragio electus fuit.

Apud Hebræos indicio ſortiũ inueſtigabantur occulta crimina.

mi Pontificis, non coniectu ſortium in vrnam, ſed prægrandi pecunia in Cardinalium fauces, ad calumnias pertinet. Nos certe electioni Pontificum bis interfuimus, nec tamen de prægrandi iſta pecunia quidquam audiuimus. ſed ſolemne eſt aduerſarijs id, in quo vnus aliquando fortè peccauit, ad omnes Catholicos transferre. ſic enim feliciter ipſorum Euangelium propagatur.

Quod vero pag. 125. & 126. dicit, mirari ſe quod lapſus memoria, in eodem paruo opuſculo mecum ipſe pugnem, quòd Saulem, & Dauidem à Propheta inunctos dixerim eguiſſe populi conſenſu, vt Regnum adipiſcerentur: & tamen in eodem opuſculo ſcripſerim, Cypriani ætate poteſtatem eligendi Epiſcopos non fuiſſe apud populum: Ego admirationem eius miror; hæc enim inter ſe contraria non ſunt, Rex eligebatur à populo tempore Samuelis, &, Epiſcopus non eligebatur à populo tempore Cypriani. quæ enim, rogo, hic contrarietas, quæ repugnantia eſt, vbi perſonæ, & tempora diuerſiſſima ſunt? quod ſi illa contraria ſunt, etiam iſta erunt contraria, & ſecum ipſe pugnabit, qui dixerit, Rex Poloniæ eligitur à Populo, Imperator non eligitur à populo, ſed à Principibus; Rex Francorum neque à populo, neque à Principibus eligitur, ſed hæreditaria ſucceſſione Regnum acquirit.

Quæ fuerit electionis forma, tempore S. Cypriani.

Quæ fuerit Cypriani tempore ratio electionis Epiſcoporũ, ipſe his verbis teſtatur lib. 1. epiſt. 4. Apud nos, & ferè per prouincias vniuerſas tenetur, vt ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem cui Præpoſitus ordinatur, Epiſcopi eiuſdẽ prouinciæ proximi quique conueuiant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſimè nouit, & vniuſcuiuſque actum de eius cõuerſatione perſpexit. & paulo ante: Vt plebe præſente, inquit, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur. Hæc ille, ex quo intelligimus ad plebem pertinuiſſe Epiſcoporum electionem per teſtimonium vitæ, & morum; ad Epiſcopos autem prouinciæ eiuſdem per iudicium, & auctoritatem.

At, inquit Rex, cum agitur de Rege, Bellarminus vult per conſenſum populi eligendi poteſtatem deſignari: cum agitur de Epiſcopo, eodem illo conſenſu non ius eligendi, ſed electionem ab alijs factam confirmandi intelligit. Reſpondeo, nullam hic quoque eſſe repugnantiam. nam conſenſum populi

fuiſſe

fuiſſe neceſſarium ad Regis electionem demonſtrant verba Scripturæ, quæ dicunt, Fecerunt ibi Regem Saul coram Domino: conſenſum populi adhibitum fuiſſe ad teſtimonium ferendum de vita, & moribus eligendorum, vel electorum ab Epiſcopis, demonſtrant verba ſancti Cypriani paulo ante citata.

Pergit Rex, & à pag. 127. ad 133. multa dicit de coniuratione pulueraria aduerſus Garnettum, & Ouldcornium Ieſuitas. de qua re, quoniam maxima ex parte in facto conſiſtit, & extat publicè edita actio in Garnettum, plena mendacijs; & breui extabit reſponſio, quæ iam tota conſcripta eſt, atque à me quoque diligenter perlecta; ad illam lectorem remitto. Id ſolum paucis refellam, quod in hiſtoria iſta percenſenda, aduerſus Bellarminum propriè dicitur.

Henricus Garnettus in ſacramentali tantum cōfeſſione proditionē pulueraria nouit.

Scripſerat Bellarminus, Henricum Garnettum Ieſuitam, proditionem illam pulueraria nouiſſe quidem, ſed in confeſſione ſacramentali, quam detegere nulla ratione poterat. Rex contra demonſtrare nititur, & Garnettum eius proditionis extra confeſſionem ſacramentalem conſcium fuiſſe: & proditiones eiuſmodi in ſacramentali confeſſione auditas, poſſe ac debere detegi, modo perſona confitentis non detegatur. Ad hæc duo ita reſpondeo. Quod Garnettus, non ſolum in iudicio, ſed etiam in ipſo Theatro iam iam moriturus apertè pronunciauerit, ſe proditionis illius conſcium non fuiſſe, niſi in confeſſione ſacramentali; teſtes multi ſunt, ſed vnus præcipuè vir grauis, non Sacerdos, non Ieſuita, non ſeminarij Alumnus, qui in ipſo Theatro propè ipſum Garnettum cum eſſet, ex ore eiuſdem Garnetti id ſe accepiſſe mihi ſanctè affirmauit. quod ego facilè credidi, qui multorum annorum Garnetti conſuetudine vſus, optimè noui ſummam illius viri probitatem, & innocentiam, cum ſumma ingenij, & omnis generis eruditione coniunctam.

An liceat ſigillum confeſſionis ſacramentalis detegere in aliquo caſu.

Sigillum vero confeſſionis ſacramentalis poſſe detegi ad ingens detrimentum auertendum, modo perſona confitentis reticeatur; non ignoro. Sed quæro à Rege, ſi Garnettus retuliſſet, ſcire ſe Regi à proditoribus mortem imminere: an paſſus fuiſſet ob religionem ſacramenti confeſſionis, perſonam proditoris ſilentio præteriri? certè qui confeſſionis ſacramentum nullum eſſe credit, quique eiuſmodi ſigillum, vt Reipublicæ maximè pernicioſum auerſatur, mox Garnettum rapi in vin-

cula, & exquiſitiſſimis tormentis examinari iuſſiſſet, neque deſtitiſſet donec in cognitionem Proditoris, & omnium eius conſciorum deueniſſet: licet igitur proditionem in ſacramentali confeſſione cognitam verbis generalibus Chriſtiano,& pio Principi aperire, vt remedium imminenti malo paret,quia pro comperto habetur, eum Principem nihil vltra fas interrogaturum: ſed Principi à vera Religione alieno, qui ſigillum confeſſionis diuinitus imperatum irridet, & quem ſatis conſtat non paſſurum, vt perſona confitentis lateat, nullo modo licet.

Denique Rex pag. 134. 135. & 136. opinionem crudelis ſæuitiæ in Catholicos à ſe remouere conatur. *Ac primum*, inquit, *id conſtanter aſſeuero, hic neminem ſiue meis, ſiue defunctæ Reginæ temporibus; conſcientiæ, ac Religionis cauſa vltimo ſupplicio affectum. Nam quantumuis Religioni ſuæ deditus ſit, quantumuis eam apertè, & conſtanter profiteatur, nullum ei à legibus impendet capitis periculum, niſi comperto contra leges, externo aliquo actu deliquiſſe: aut coniurationem, conſiliumve ſummæ rei pernicioſum iniiſſe: exceptis tantummodo ſacrificulis, cæteriſq. Pontificiarum partium, qui in tranſmarinis regionibus initiantur.*

An verum ſit neminẽ in Anglia extremo ſupplicio affectum eſſe propter Religionẽ.

Ad hæc facilis eſt reſponſio: nam tametſi verum eſſet, neminem in Anglia religionis cauſa extremo ſupplicio affici, niſi contra leges externo aliquo actu deliquerit: tamen quia leges prohibent recipere Sacerdotes Catholicos in domum, prohibent reconciliari cum Eccleſia Catholica, prohibent intereſſe ſacrificio Miſſæ, iubent præſtari iuramentum de Primatu Regis in ſpiritualibus, vel certè iubent ſuſcipi iuramentum de non curanda excommunicatione Summi Pontificis, & alia id genus multa, quæ ad Religionem pertinent: idcirco qui vltimo ſupplicio afficiuntur, propter tranſgreſſionem eiuſmodi legum, meritò dici poſſunt vltimo ſupplicio affici propter religionem.

Deinde qui plectuntur, quia ſacris ordinibus in tranſmarinis regionibus initiati ſunt, cùm in patria eiuſmodi ſacri ordines non conferantur; nonne propter religionem plectuntur? nonne ſacri ordines ad Religionem pertinent? Hinc videlicet tam multi numerantur Martyres in libro de perſecutione Anglicana, & in altero de ſchiſmate Anglicano Nicolai Sanderi,&

in

in alijs Catholicorum libris. Parum enim refert ad Martyriū vtrum quis occidatur, quia Chriſtianus Catholicus eſt, an quia legem tranſgreſſus eſt, quæ iubet fidem Catholicam abiurare. Nam Imperatores Pagani edicta proponebant, ne cui liceret Chriſtum Deum confiteri, vel vt ſuſpecti de Chriſtianiſmo iuberentur Dijs publicè ſacrificare. deinde tamquam inobedientes legibus Imperatorum ſupplicio afficiebant. Et quemadmodum Rex in hoc eodem loco dicit, ſacrificulos ſub pœna perduellionis à finibus Angliæ arceri, quia coniurationibus, & proditionibus vel conceptis, vel laudatis infames ſunt: Sic etiam Pagani Principes quicquid ſceleris publicè agebatur, Chriſtianis imputabant; vt etiam ob incendium, cuius auctor Nero ipſe fuerat, teſte Suetonio, & quo magna pars Vrbis cōflagrauit, Nero Imperator Chriſtianos plurimos, tamquam auctores exquiſitiſſimis ſupplicijs interemit, vt libro annaliū 15. Tacitus prodidit. Certè puluerariæ coniurationis odium in Ieſuitas conuerſum eſt, cum neque Ieſuitæ, neque vllus ex numero Sacerdotum particeps eius coniurationis fuerit.

Sic imputātur hodie proditiones in Anglia ſacerdotibus: vt imputabātur olim publica ſcelera Chriſtianis in terris Paganorum.

Atque hæc dicta ſint, ſi verum eſſet, quod Rex hoc loco tam conſtanter affirmat. Sed id manifeſtè falſum eſſe, conſtat tum ex lib. 3. de ſchiſmate Anglicano: tum ex libro Andreæ Philopatri ſect. 4. pag. 266. & ſequentibus, vbi ex ipſis hiſtorijs hæreticorum Anglicanorum, apertè demonſtratur, plurimos tum clericos, tum laicos, ſolius Religionis Catholicæ cauſa necatos fuiſſe, vt mirum ſit Regem ea ſcribere voluiſſe, quæ ex ipſis ſubditorum ſuorum aut verbis, aut ſcriptis refutantur.

Quia vero Rex pag. 136. Reginæ Mariæ, Catholicæ ac piæ Principis tempora ſæuitiæ nota infamat dicens, *Tunc nulla ſuppliciorum atrocitas in viros, in fœminas, in infantes noſtram Religionem profitentes, eſt omiſſa: imo contra Dei, naturæq. leges, grauidis mulieribus mors immaniſſimè illata, infansq. è materna aluo exiliens in eaſdem cum matre flammas iniectus*. Sciendum eſt hanc omnem tragœdiam excitari propter vnius meretriculæ obſtinationem, quæ grauida cum eſſet, grauidam eſſe ſe numquam fateri voluit. Igitur igni tradita, more pertinacium hæreticorum, eſt: ac vt non ſolum hæreſis, ſed & mendacium etiam pateſieret, ex eius aluo prodijt non infans, ſed informis, ac ſine anima caro. quam in ignem fuiſſe coniectum mirandum non eſt. quemadmodum verè mirandum,

Defenditur Regina Maria, à nota barbara crudelitatis.

 & exe-

& execrandum eſſet, ſi viuus infans prodijſſet.

Sed hæc immanitas tantum aberat à moribus illorum, qui regnante Maria iudicijs præerant, quantum abſunt, qui iſta confingunt, à ſtudio veritatis. Hanc hiſtoriam, ſi tamen hiſtoria eſt, fama accepi, non in libro aliquo legi. Sed ſcio etiã à viris grauibus pro fabula haberi, conficta videlicet à Foxio eiuſmodi rerum artifice peritiſſimo. Conſulat lector Hardimgum aduerſus Iuellum, vel auctorem Triplicis conuerſionis Angliæ aduerſus Foxium.

Excutitur peroratio Regis. Cap. XIV.

Summa totius perorationis tribus capitibus comprehenſa.

IN extrema peroratione ſua Rex, primum admonet in communi Principes omnes, tamquam Vicarios Dei, vt ſerio cogitent de Euangelij plantatione, & propagatione; & ſceptrorum ſuorum ſecuritati maturè prouideant, cùm Dei benignitas ſpiritualem libertatem cum temporali voluerit eſſe coniunctam. Deinde hortatur Principes alienos ab Eccleſia Romana, vt veræ fidei vnitatem conſeruent, & communionem ſpiritus in vinculo pacis; ne factis inter ipſos ſchiſmatibus, ſcandalum fidei oriatur, & fiant parabola opprobrij aduerſarijs, quibus vnitas vna è præcipuis eſt veræ Eccleſiæ nota. Addit autem, mediam propè partem Orbis Chriſtiani in ſuam religionem conſentire. Denique Principes Catholicos, quorum mentes dicit, nondum veritatis fulgore eſſe illuſtratas, excitat vt oculos aperiant, atque in primis vt Scripturas perlegere velint, atque ex illis credendi normam petere, neque ſuper aliorum incertis opinionibus; ſed ſuper propria, & certa ſcientia, fidei fundamenta collocare.

Euangelij plãtatio & Eccleſia gubernatio Apoſtolis, non Regibus à Chriſto commiſſa.

Et quidem quod attinet ad primam partem admonitionis, videtur ea mihi ſacris Euangelijs prorſus eſſe contraria. Chriſtus enim in Euangelio, nuſquam Principes ſeculi Vicarios ſuos facit; nuſquam illis mandat Euangelij plantationem, vel propagationem, nuſquam libertatem ſpiritualem cum temporali coniungit, vt videlicet Principes liberi in temporalibus, liberi ſint

ſint etiam in ſpiritualibus. Sed Apoſtolis, qui Reges, & Principes temporales non erant, dixit: Euntes prædicate dicentes, quia appropinquauit Regnum Cœlorum Matth. 10. ijſdem dixit: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Matth. vlt. ijſdem dixit: Prædicate Euangelium omni creaturæ. Marci vlt. ijſdem dixit: Sicut miſit me Pater & ego mitto vos: Et quorum remiſeritis peccata remittentur eis. Io. 20. Petro vero Apoſtolorum primo, non Tiberio Principum temporalium primo, ouile ſuum commiſit dicens: Paſce oues meas. Ioann. 21. Qui ſint autem Apoſtolorum ſucceſſores Apoſtolus Paulus docet Act. 20. vbi dicit, Epiſcopos poſitos eſſe à Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo: Apoſtoli vero Petri ſucceſſores, Romanos eſſe Pontifices docent antiquiſſimi Patres, qui eos enumerant, Irenæus lib. 3. cap. 3. Euſebius in hiſtoria, & in Chronico, Epiphanius hæreſi 27. Optatus lib. 2. contra Parmenianum, ſanctus Auguſtinus in epiſt. ad Generoſum, quæ eſt 165. Denique Hieronymus, & Proſper in continuatione Chronici Euſebij.

Reges in Eccleſia eſſe debent, non ſuper Eccleſiam; quippe oues, nō Paſtores.

Videat ergo Rex, dum Principes temporales liberos facere nititur ab obedientia Paſtorum Eccleſiæ, & ſuper ipſam Eccleſiam conſtituere; ne captiuos Diaboli faciat, & ab Eccleſia excludat. Quicunque enim in Eccleſia Chriſti ſunt, aut Paſtores, aut oues ſunt: oues autem paſtoribus ſubditas eſſe debere, non Scriptura ſolum, ſed & ratio ipſa demonſtrat. Principes temporales, non eſſe in Eccleſia Paſtores à Chriſto inſtitutos, paulo ante monſtrauimus, neque ipſi negare poſſunt, niſi non contenti ſolio, & ſceptro, & corona; cathedras quoque Epiſcoporum, & baculos paſtorales, & mitras Pontificum velint inuadere. Reſtat igitur vt oues ſint, ac per hoc obedientes Præpoſitis eſſe debeant, & ſubiacere eis, qui peruigilant, tamquam rationem pro animabus illorum reddituri, vt Apoſtolus monet ad Heb. 13.

Iam vero in altera parte admonitionis gloriatur Rex, mediam propè partem Orbis Chriſtiani in ſuam religionem conſentire. quod quidem verum eſt, ſi per religionem ſuam intelligat omnes ſectas quotquot ſunt à Catholica fide diſcordes. Plurimi enim ſunt ad Orientem, & Meridiem Neſtoriani, Dioſcoriani, Iacobitæ, & ſimiles, cum quibus magna ex parte Abyſ-

ſini conueniunt: plurimi quoque ſunt ad Occidentem, & Septentrionem Huſſitæ, Lutherani, Zuingliani, Anabatiſtæ, Confeſſioniſtæ, Caluiniani, Ariani quoque & Samoſateni. Si hos omnes pro ſuis Rex agnoſcit, rectè gloriatur, ſectam ſuam ita propagatam, vt mediam prope partem Chriſtiani Orbis obtineat. Si vero pro ſuis non agnoſcit, niſi Caluinianos miſtos, Puritanis videlicet excluſis, neſcio an mediam partem Regni ſui numerare poterit in ijs, qui religioni ſuæ conſentiunt.

Non media pars orbis Chriſtiani, ſed vix media pars Angliæ in Religionē Regis conſentit.

Quòd autem Rex cupit, omnes qui à Luthero deſcendunt, in vnitatem fidei conuenire; cum principalis veræ Eccleſiæ nota ſit vnitas; inani deſiderio tenetur, fruſtra laborat, impoſſibilia concupiſcit. Quomodo enim fieri poteſt, vt lites finiant, qui Iudicem nullum admittunt, niſi Scripturas, quas vnuſquiſque pro arbitrio ſuo ad opiniones ſuas detorquet? certè ſi in litibus ciuilibus dirimendis nihil haberemus præter leges, Iudicibus, atque Arbitris omnino excluſis, quem finem litium ſperare poſſemus? Et nonne iam per nonaginta circiter annos Lutherani experti ſunt, in diſcordijs grauiſſimis de ſumma fidei ſe concordiam fruſtra tentaſſe? deſinat ergo Rex vnitatem Spiritus apud eos quærere, qui ſpiritu contradictionis pleni ſunt: neque ſperet concordiam in fide apud eos vnquam futuram, qui circa fidem naufragauerunt, qui fidem diuinam in opiniones humanas commutauerunt, & qui denique (quod potiſſimum eſt) ab vnitate Eccleſiæ Catholicæ, atque Apoſtolicæ, in petra firmiſſima ſtabilitæ, atque fundatæ ſemel receſſerunt.

Vnitas fidei inter hæreticos optari poteſt, obtineri non poteſt.

Venio ad tertiam partem admonitionis, in qua Rex Principes noſtros Catholicos, nondum luce veritatis illuſtratos eſſe dicit, atque ideo monet, vt lumen aſpiciant. Vbi primum quæro, vnde nouum iſtud lumen Anglis affulſerit? ab Aquilone reſpondebit. inde enim primus eorum Propheta Lutherus emerſit. At nos Prophetam audimus dicentem: Ab Aquilone pandetur omne malum. Hierem. 1. Et ſi omne malum, certè etiam tenebræ errorum, non lux veritatis.

Proprium eſt hæreticorum, cū in tenebris errorum degant, lucē veritatis polliceri.

Deinde Chriſtus in nouiſſimis temporibus pſeudoprophetas ſurrecturos prædixit. Matth. 24. non Prophetas nouos. Apoſtoli Petrus, & Iudas illuſores venturos in vltimis diebus admonuerunt, non reformatores. 2. Petri 3. Iudæ. v. 18. Idem Iudas Apoſtolus, ſydera errantia prædixit exoritura ijs, qui ve-

ram lucem amiſerunt. Denique S. Paulus 2. ad Timoth. 3. In nouiſſimis, inquit, diebus inſtabunt tempora periculoſa: erũt enim homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi. & 1. Timoth. 4. dicit, futuros in ijſdem nouiſſimis temporibus, qui diſcedentes à fide intendant ſpiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum. Ergo ſi ſcripturas ſcrutari Rex voluerit, intelliget omnino, nouos iſtos fidei Architectos, non reformatores, ſed illuſores; non Prophetas, ſed pſeudoprophetas; non ſtellas lucidas, & matutinas, ſed errantia ſydera eſſe, quibus procella tenebrarum ſeruatur in æternum,

Atque vt Principes Orthodoxi planè perſpiciant, qualc lumẽ aſpiciendum Anglorum Rex ipſis oſtendat, verba illa perpendant, quæ Rex in extrema ſua adhortatione poſuit, cum ait, *Cum Paulo opto vos omnes fieri tales, hac vna in re, qualis ego ſum: in primis vt velitis ſcripturas peruoluere, ex his credendi normam petere, neque ſuper aliorum incertis opinionibus, ſed veſtra ipſorum certa ſcientia, fidei fundamenta collocare, quando iuſtus ex fide viuet, & vnuſquiſque ſit fide propria ſaluus.* Vbi ſatis apertè docet, vnumquemque debere eſſe iudicem in rebus fidei, ſuoq. iudicio potius quam Eccleſiæ, vel Conciliorum, aut Summi Pontificis acquieſcere.

Hic omnibus hæreſibus ianua aperitur.

Quæ doctrina non eſt ipſius Regis propria, ſed illis communis, qui nunc in Anglia rem theologicam tractant. Sic enim clarioribus verbis hoc idem tradit Vvitacherus, vnus ex primarijs Anglorum ſcriptoribus, in libro, quem propriè contra me ſcripſit, controuerſiæ primæ quæſtione quinta. Vnuſquiſque ſibi Iudex eſſe debet, & ſuo iudicio, non planè priuato quidem, ſed diuinitus inſpirato ſtare. & paulo infra rationem reddens ait, Concilia, Patres, Papæ homines ſunt, & Scriptura teſtatur, omnem hominem mendacem eſſe. quomodo ergo illorum ſententiæ acquieſcam? hæc ille. Quod ſanè dogma omnibus hæreſibus aditum aperit, neque tam eſt hæreſis, quam hæreſum omnium ianua. Veriſſimè enim ſanctus Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. ſcripſit; hinc hæreſes ortas eſſe, quòd vnus in Eccleſia Dei ad tempus ſacerdos, & ad tempus Iudex vice Chriſti non cogitatur. quomodo enim hæreſes impediri poſſunt, ne naſcantur; vel iam natæ reſecari, ne propagentur; vbi tot ſunt Magiſtri, quot diſcipuli; tot Iudices, quot litigatores?

Neque ſolum ex hoc vno dogmate naſcuntur hæreſes multę,

Qui proprium ſpiritũ Iudicẽ controuerſiarũ fidei facit, amittit fidei certitudinem.

ſed perit omnino ipſa fidei certitudo: cùm nemo ſibi polliceri poſſit, ſe verum ſpiritum Dei habere, aut veram ſcientiam adeptum eſſe, quam ad fidem ſtabiliendam Rex requirit. Scriptura ſiquidem de Eccleſia ipſa teſtatur, quòd ſit columna, & firmamentum veritatis. 1. Timoth. 3. de ſpiritu, vel ſcientia propria nuſquam teſtatur. Patres in Concilio legitimo congregati, verè, & tuto dicunt, Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis. Act. 15. Priuati homines niſi temerè hoc dicere non audebunt, quantumuis docti, & ſpirituales ſibi eſſe videantur. Apoſtolorum Principi dictum eſt à Domino, Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus cõfirma fratres tuos Luc. 22. Et quoniam priuilegium hoc Petro primo Summo Paſtori propter Eccleſiam datum eſt, non temerè à fidelibus creditur ad ſucceſſores quoque Petri pertinere: de priuatis hominibus nihil tale legitur.

Denique vtriuſque teſtamenti tabulæ in rebus dubijs ad Sacerdotis ſummi iudicium nos remittunt: ad iudicium propriũ neminem remittunt. Si difficile, atque ambiguum iudicium apud te eſſe perſpexeris, ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesq́. ad Sacerdotem Leuitici generis, & ad Iudicem qui fuerit illo tempore: quæresq́. ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem Deut. 17. & Malach. 2. Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ab ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt. Et Dominus in Euangelio Matth. 23. Super cathedram Moſis ſederũt Scribæ, & Phariſæi: quæcumque dixerint vobis ſeruate, & facite. Et Matth. 18. Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus. Et cur Dominus Petro paſcendas oues commiſit, niſi vt oues rationales paſcua doctrinæ non à ſe ipſæ, ſed ab illo acciperent? Et cur poſuit Deus in Eccleſia ſua Paſtores, & Doctores, iuxta Apoſtolum ad Epheſ. 4. ſi vnuſquiſque ſibi Paſtor, & Doctor eſſe debebat?

Soluitur obiectio aduerſariorum.

At Concilia, Patres, Papæ, homines ſunt, & ſecundum Scripturæ teſtimonium mendaces. Reſpondeo Apoſtolos quoque & Prophetas homines fuiſſe, & tamen eis tuto credi potuiſſe, quoniam non erat mendax ſpiritus, qui loquebatur in eis. Sic igitur Concilia legitimè congregata, Patres vnanimi conſenſu prædicantes, Papa in Cathedra Petri ſedens, & docens, homines ſunt, & ex naturæ humanæ fragilitate mendaces; ſed non

eſt

eſt mendax Spiritus Sanctus, qui per eiuſmodi homines Eccleſiam docet.

Particulares vero homines,non tantum homines ſunt,& per ſe, atque ex ſe mendaces; ſed neque promiſſionem vllam habent, quòd eis ſpiritus veritatis aſſiſtat: Et experimento didicimus hæreticos huius temporis, qui contraria, atque inter ſe pugnantia dogmata profitentur, omnes omnino Spiritus Sancti illuſtrationem, & ſcientiam Scripturarum iactare: & illos ipſos magis de Spiritu, & ſcientia gloriari, qui longius à veritate abſunt,quales ſunt omnium ferè iudicio Anabatiſtæ, Quare ſi ſuper ſcientia propria, vel priuata ſpiritus illuſtratione fundamenta fidei collocanda ſunt; non ſuper petram, ſed ſuper arenam domus fidei noſtræ fundata, non poterit effugere, quin flante vento tentationis, fiat ruina illius magna.

Sed ſi Regi Iacobo licuit, optare cum Paulo, vt omnes Catholici Reges, & Principes fierent,qualis ipſe eſt; cur non maiore ratione licebit tot magnis Regibus, aliJsq. Principibus Orthodoxis optare,vt Rex Iacobus fiat quales ipſi ſunt,& quales fuerunt omnes maiores eius, Aui, Proauiq. Scotiæ Reges à Donaldo primo, qui à Sancto Victore Papa, & Martyre Chriſtiana ſacra ſuſcepit, vſque ad Mariam parentem eius,fœminã optimam, atque ſanctiſſimam? Satis enim conſtat, Scotiæ Reges, ſingulari Dei benedictione per annos mille trecentos ſibi inuicem ſuccedentes, Catholicos fuiſſe,vno Iacobo ſexto excepto, qui temporum iniuria, piorum parentum cura deſtitutus in educatores hæreticos incidit, atque ab illis inſtitutus à via maiorum deflexit.

Optant igitur, quod de illorum ſumma pietate, & charitate fidenter præſumo, omnes Catholici Reges,& Principes cæteri, in primis Cæſar ipſe Rudolphus, atque à Deo precantur, vt Iacobus Rex aliquando maiorum ſuorum veſtigia requirat, atque ad ea rediens, iJsq. inſiſtens ita viuat,& regnet in præſenti ſeculo, vt etiam in futuro vna cum ipſis in æternum viuere, ac regnare mereatur.

Reſpon-

Reſponſio ad ea quæ ſub nomine Mendaciorum, ementitarum hiſtoriarum, & nouorum dogmatum, Rex ſcripſit aduerſus librum Matthæi Torti, qui verè Cadinalis Bellarmini liber eſt, ſed iuſtis de cauſis alieno nomine editus, Cap. XV.

POST præfationem monitoriam Iacobus Rex exponit tabulam, in qua notat mendacia viginti, ementitas hiſtorias quinque, & noua dogmata item quinque, in libro Matthæi Torti à ſe reperta: vt inde de toto libro iudicium fiat. Eandem ipſam tabulam ego quoque hic adſcribam, adiuncta breui reſponſione, ex qua manifeſtè appareat, nullum in eo libro eſſe mendacium, nullam hiſtoriam ementitam, nullum dogma nouum.

Primum Mendacium pag. 9. edit. Politanæ.

Hic, in iuramento fidelitatis, apertè negatur Summo Pontifici poteſtas excommunicandi Reges hæreticos.

Confutatio.

Quæſtio de Pontificis poteſtate in Regibus excommunicandis nec tractatur, nec vllo modo definitur in iuramento fidelitatis; ſed ex propoſito declinatur. Inſpiciantur verba iuramenti, & monitoria præfatio pag. 10. & 11.

Reſponſio.

Auctor libri non ſcripſit, in iuramento fidelitatis tractari, aut propriè definiri quæſtionem de poteſtate Pontificis in Regibus excommunicandis. ſatis enim intelligebat, in formula iuramenti non eſſe locum quæſtionum Theologiæ diſputandarum. Sed affirmauit in ea formula negari Pontifici Maximo poteſtatem excommunicandi Reges etiam hæreticos: quod verum eſſe, perſpicuum eſt ex illis verbis iuramenti: Item iuro ex corde, non obſtante aliqua declaratione, vel ſententia ex-

Digitized by Google

communicationis, aut depriuationis facta, vel conceſſa, aut fienda, vel concedenda per Papam, vel ſucceſſores eius &c. fidelitatem, & veram obedientiam ſuæ Maieſtati, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis præſtabo. hæc ibi. qui vero iurat ſe obediturum Regi hæretico, non obſtante excommunicatione Papæ: non iurat ſimul, ſe non agnoſcere in Papa poteſtatem excommunicandi Reges hæreticos? alioqui enim non iuramentum, ſed ſacrilegium eſſet, iurare ſe non obediturum ſententiæ excommunicationis à Papa latæ in Regem hæreticum, ſi crederet eſſe in Papa veram poteſtatem excommunicandi Reges hæreticos.

II. Mendacium pag. 10.

Nam ex verbis illis Dominicis, Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum, & in cœlis: Catholici omnes colligunt ad Pontificis Maximi auctoritatem pertinere, non ſolum poteſtatem abſoluendi à peccatis, ſed etiam à pœnis, cenſuris, legibus, votis, atque à iuramentis.

Confutatio.

Quod non omnes Romani Catholici ita colligant ex hiſce Chriſti verbis Matth. 16. vt alia argumenta tacitus prætercam, vel inde apparet, quod ex plurimorum ſententia quicquid Chriſtus promiſit Matth. 16. id actu præſtitit Ioann. 20. cum dixiſſet, Quorum remiſeritis &c. vnde conſtat, Chriſtum poteſtatem illam ſoluendi promiſſam ſenſiſſe de abſolutione à peccatis, nulla hic mentione facta de abſolutione aliqua à legibus, votis, iuramentis. Atque ita ſentiunt Theophylactus, Anſelmus, Hugo Cardinalis, & Ferus in Matth. 16. Sic etiam Scholaſticorum primarij, Alexander Hales in ſumma p. 4. q. 79. memb. 5. & 6. art. 3. Thomas in 4. d. 24. q. 3. art. 2. Sotus in 4. d. 19. ar. 1. Hadrianus ſextus Papa in 4. d. q. 2. de clauibus p. 302. edit. Pariſ. ann. 1530. qui etiam pro hac interpretatione citat Auguſtinum, & gloſſam interlinearem.

Reſponſio.

Ea de cauſa ſcripſi, ab omnibus Catholicis colligi ex illis verbis Dominicis, Quodcunque ſolueris &c. ad Pontificem Petri ſucceſſorem pertinere poteſtatem, non ſolum remittendi peccata, ſed etiam ſoluendi à pœnis, cenſuris, legibus, votis, iuramentis: quoniam nullus Catholicorum negat hæc omnia ad Summum Pontificem pertinere; neque rationem efficacio-

rem

Digitized by Google

rem reddere poſſunt, quam ampliſſimum, & vniuerſale priuilegium illud, Quodcunque ſolueris &c. & quamuis verum ſit, quod Theophylactus & alij dicunt, quod vni Petro promiſſum fuit Matth. 16. datum eſſe omnibus Ioann. 20. tamen non eſt verum quo ad omnia. Siquidem Petro Matth. 16. promiſſa fuit poteſtas, non ſolum remittendi peccata, ſed etiam ſoluendi omnia vincula, quæ impedire poſſunt adeptionem Regni cœlorum: Apoſtolis autem Ioann. 20. data poteſtas eſt remittendi peccata, non quomodocunque, ſed per ſacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ, vt docent Sancti Chryſoſtomus, & Cyrillus in cap. 20. Ioann. & S. Hieronymus in epiſt. ad Ædibiam q. 9. quibus accedit S. Anſelmus, qui in cap. 16. Matth ſcribit, per illa verba Ioann. 20. Quorum remiſeritis &c. dari poteſtatem remittendi peccata, non ſolum Apoſtolis, ſed etiam omnibus Epiſcopis, & Presbyteris. Conſtat autem Presbyteros non habere poteſtatem remittendi peccata, niſi per ſacramenta, quæ vocatur poteſtas ordinis. Nec minus conſtat, habere Epiſcopos, & multò magis Summum Pontificem, poteſtatem iuriſdictionis, dandi Indulgentias, diſpenſandi in legibus, votis, iuramentis, & ſimilibus; ſed Pontificem illam habere abſque limitatione, vt Principem, & caput Eccleſiæ vniuerſæ, Epiſcopos autem cum limitatione, vt vocatos in partem ſollicitudinis. Si quis autem quærat, vbi datum ſit Petro, quod ei promiſſum fuerat Matth. 16. Reſpondeo datum fuiſſe Ioann. vlt. quemadmodum enim Dominus Matth. 16. nominatim expreſſit Simonem, & patrem eius, vt eum diſtingueret ab alijs, & promiſit claues Regni cœlorum, & ſuper eum Eccleſiam ædificaturum ſe dixit: ita poſtea Ioann. vlt. nominatim expreſſit Simonem, & patrem eius, & diſtinxit ab alijs, atque ei dixit, Paſce oues meas. Idem enim eſt eſſe fundamentum ædificij, & Paſtorem ouilis, & caput corporis, & Principem Ciuitatis, cui in ſignum poteſtatis dantur claues eiuſdem ciuitatis, vt poſſit admittere, vel excludere. Sed ad ſingulos auctores reſpondeamus. Theophylactus in cap. 16. Matth. Solum dicit, quod promiſſum fuit Petro Matth. 16. datum fuiſſe omnibus Apoſtolis Ioan. 20. quod eſt verum de poteſtate remittendi peccata per ſacramenta: non autem verum eſt, de omni poteſtate ſoluendi, atque ligandi. neque Theophylactus hoc negare poteſt, cum Sanctus Ioannes Chryſoſtomus (cuius Commentaria

Digitized by Google

Theophylactus in compendium redegit) ſcribat in caput 16. Matthæi, Petrum factum eſſe à Chriſto caput totius Eccleſiæ, & totum orbem terrarum illi eſſe commiſſum, ad quod officiū certè non ſufficit poteſtas remittendi peccata per ſacramenta. Anſelmus in cap. 16. Matth. dicit quidem eandem poteſtatem remittendi peccata, datam eſſe Apoſtolis, imo etiam omnibus Epiſcopis, & Presbyteris Ioan. 20. quæ promiſſa fuit Petro Matth. 16. Sed addit, vnum Petrum factum eſſe Principem Apoſtolorum, vt intelligeremus in Eccleſia eſſe debere vnum principalem Chriſti Vicarium, ad quem diuerſa Eccleſiæ membra recurrant. Hugo Cardinalis in caput 16. Matth. ſecutus Anſelmum loquitur de poteſtate remittendi peccata, & rectè dicit, eam promiſſam fuiſſe Matth. 16. & datam Ioan. 20. ſed non negat, aliam quoque poteſtatem promiſſam, & datam Petro, quæ non eſt expreſſa Io. 20. Ioannes Ferus in cap. 16. Matth. non confert hunc locum cum cap. 20. Ioannis. Itaque fruſtra citatur, neque tantus eſt auctor, vt eius teſtimonium mouere nos debeat. Alexander Halenſis non dicit, quod fuit promiſſum Matth. 16. fuiſſe datum Io. 20. ſed contra, dicit, claues datas fuiſſe Petro Matth. 16. etiam ſi videantur verba eſſe de futuro: Reſpondeo, inquit, quod claues fuerunt datæ ibi, Tibi dabo claues. & licet, tibi dabo claues, exprimatur per modū promiſſionis euentus futuri: nihilominus ibi cum verbis ſequentibus, quæ ſunt, Quodcunque ligaueris. datæ fuerunt Petro præcipuè. & infra, alijs fuerunt datæ Io. 20. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata &c. Idem Alex. in eodem art. 3. paulo ante, ſic loquitur: Voluit Deus quoſdam in alios plures habere poteſtatem, & deinde in illos, alios pauciores; & ſic ſemper quouſque perueniretur ad vnum, ſcilicet Papam, qui ſub Deo immediatè eſt. Sanctus Thomas in loco citato à Rege, ponit in argumento contrario, quæ Rex pro ſe citat, & poſtea ſoluit illud argumentum dicens, datam eſſe primo ſoli Petro poteſtatem ligandi, & ſoluendi: deinde datam eſſe alijs, vt oſtenderetur, ab illo tamquam à capite deſcendere debere poteſtatem in alios. Idem quoque ſanctus Thomas in 4. diſt. 19. q 1. art. 3. ad primū, diſtinguit de poteſtate ordinis, & iuriſdictionis, & priorē dicit eſſe datam omnibus æqualiter Io. 20. non ſolum Apoſtolis, ſed etiam omnibus Sacerdotibus, quod probat ex ritu Eccleſiæ, vbi in ordinatione Presbyterorum

rum

rum dicuntur hæc verba, Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata &c. poſteriorem poteſtatem dicit non eſſe æqualiter in omnibus, ſed principaliter in Petro, vt habetur Matth. 16. Et per illam in alios deſcendere. Dignetur autem Rex conſulere eundem Sanctum Doctorē in cap. 16. Matthæi, & inueniet quod ego ſupra dixi, quod promiſſum fuit Petro Matth. 16. per illud, Tibi dabo claues; datum eſſe reipſa eidem Petro Io. 21. per illud, Paſce oues meas. Inueniet quoque hæc verba, Papa qui eſt loco ſancti Petri, habet plenariam poteſtatem, alij vero ab ipſo. Sotus in loco à Rege citato, ideſt, diſt. 19. art. 1. nihil de hac re dicit. Sed vitio ſcriptoris fortaſſe poſita eſt diſtinctio 19. art. 1. pro diſt. 20. q. 1. art. 2. in hoc enim loco tractat Sotus de clauibus, & allegat duo teſtimonia Scripturæ Matth. 16. & Io. 20. & 21. ſed non dicit, quod Rex vellet, quod promiſſum fuit Matth. 16. id totum datum fuiſſe Io. 20. ſed dicit cum Cardinali de Turrecremata, poteſtatem Ordinis collatam Apoſtolis Io. 20. promiſſam autem Petro pleniſſimam poteſtatem ordinis, & iuriſdictionis Matth. 16. & re ipſa collatam eidem Petro Io. 21. Reſtat Hadrianus VI. in 4. ſentent. q. 2. de clauibus Eccleſiæ, vbi dicit, duas eſſe claues, alteram ſcientiæ, alteram poteſtatis, & hoc probat ex Auguſtino, & gloſſa interlineari. Sed an ex hoc dicto Hadriani, vel ex alijs citatis auctoribus conuincatur Tortus mendacij, lectorum erit iudicium.

III. Mendacium pag. 18.

Odi parricidia, execror conſpirationes: ſed occaſiones deſperandi datas nemo inficiari poteſt.

Confutatio.

Quod occaſio deſperandi puluerarijs proditoribus non erat data, vt iſte mentitur; ſed quòd à Ieſuitis edocti irruebant in hoc ſanguinarium facinus, Vide Monitor. Præf. pag. 132. 133. & Actionem in proditores.

Reſponſio.

Veriſſimè datam fuiſſe occaſionem deſperandi Proditoribus, teſtantur grauiſſima edicta in recuſantes adire Eccleſias hæreticorum. quæ tanto grauiora ſunt, quanto magis ſperauerant Catholici ſub nouo Principe mitigandam fore acerbitatē perſecutionis Eliſabethæ Reginæ. Quòd autem à Ieſuitis edocti non fuerint Proditores, ſolis luce clarius eſt. Ipſi enim Proditores

tores ſub ipſum mortis articulum publicè profeſſi ſunt, nullum ſe habuiſſe, vel auctorem, vel ſocium in eo facinore ex Ieſuitis, vel alijs Catholicis Sacerdotibus. Id mihi retulit vir nobilis, & fide digniſſimus, qui ſupplicio Proditorum interfuit, & auribus ipſe ſuis audiuit proteſtationem vnius ex præcipuis Proditoribus. Ipſe quoque Garnettus publicè, & in iudicio coram multis nobilibus, & ad patibulum coram populo proteſtatus eſt, eam proditionem ſibi non fuiſſe notam, niſi in confeſſione ſacramentali; notam à ſe damnatam, & totis viribus impeditam. Actionem in Proditores, quam Rex citat, plenam eſſe mendacijs maximis, & clariſſimis perſpicuum eſt ex reſponſione iam edita, vel breui proditura, quam ego antequam ederetur, vidi, & miratus fuiſſem inueniri homines, qui mentiri auderent de rebus notiſſimis: niſi legiſſem apud Euſebium lib. 9. hiſt. Eccleſ. cap. 5. ex verſione Ruffini, à perſecutoribus Chriſtianorum conficta fuiſſe acta apud Pilatum de paſſione Chriſti, & per omnes prouincias diſſeminata plena blaſphemijs, & mendacijs. Quid enim mirum eſt, ſi de ſeruulis Chriſti acta ſcribantur eiuſmodi, ſi de ipſo Domino ſcripta fuiſſe dubitari non poteſt?

IV. Mendacium pag. 26.

Nam ab eo iuramento non ſolum Catholici, ſed etiam Caluiniſtæ Puritani abhorrent.

Confutatio.

Puritani non abhorrent à iuramento Primatus, ſed quotidie ſuſcipiunt, nec vnquam recuſarunt. Eundem etiam primatum tuetur Caluinus Inſtit. lib. 4. cap. 20.

Reſponſio.

Puritanos Caluiniſtas abhorrere à iuramento Primatus, ex Præfatione monitoria, & ex Baſilico Doro eiuſdem Regis didicimus. nam in vtroque libro Rex Puritanis tribuit Anarchiã. Anarchia enim, & Monarchia, ſiue Primatus contraria ſunt. Non tamen negauerim, à Puritanis admitti iuramentum Primatus, ſed temporalis, qui ad Eccleſiam protegendam, non ad ſpiritualia eius negocia adminiſtranda pertineat. Sic enim explicatur Primatus Regis in Confeſſione Scotica edita anno 1581. Et quoniam, inquiunt, percipimus Eccleſiæ, & religionis noſtræ tranquillitatem, & ſtabilitatem, ex ſalute, & bono regimine Regiæ Maieſtatis, tamquam inſtrumento conſolatorio

diuinæ

diuinæ miſericordiæ, huic Regno pro Eccleſiæ conſeruatione, & iuſtitiæ adminiſtratione inter nos, conceſſo pendere: ſpondemus, & promittimus corde, ſub eiſdem iuramento, ſubſcriptione, & pœnis, defenſuros eius perſonam, auctoritatem, & dignitatem bonis, corporibus, & vitis, in tutelam Euangelij Chriſti, libertatis Patriæ &c. Atque hic eſt Primatus, quem Caluinus agnoſcit lib. 4. Inſtit. cap. 20. qui Primatum in ſpiritualibus verum, & proprium, neque Regi, neque Pontifici vnquam permiſit. Ac vt Regi domeſticum teſtem adducam, extat liber Richardi Brancolti, qui ſe Cantuarienſem Archiepiſcopum vocat, cui titulus eſt, Prætenſa Puritanorum diſciplina, in quo libro cap. 22. hæc leguntur: Hinc eſt (vt veritatem apertè fateamur) quod Caluinus nullo modo ferre poterat, Regem Henricum octauum caput Eccleſiæ vocari, aut ſupremum gubernatorem in terris Eccleſiarum Dei, quæ in ſuis ditionibus erant. hæc ille, qui eodem capite, & ſequentibus duobus id in primis demonſtrare conatur, negationem Primatus Eccleſiaſtici in Regibus, communem eſſe Puritanis cum Papiſtis, & eo maximè differre à Proteſtantibus Puritanos.

V. Mendacium pag. 28.

Principio non ſcribit Pontifex, ſe mœrore affici ob calamitates, quas tempore Reginæ, aut initio Regni Iacobi Regis, in Anglia pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebantur, ſed ob calamitates, quas hoc tempore patiuntur.

Confutatio.

Verba ipſius Breuis recitaſſe, eſt hoc mendacium confutaſſe: ſic enim ſcribit Papa. Magno mœrore nos ſemper affecerunt, tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda Catholica *fide iugiter ſuſtinuiſtis. ſed cum intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio noſtra mirum in modum aucta eſt.*

Reſponſio.

Omnino verba ipſius Breuis recitaſſe, eſt confictum fuiſſe mendacium demonſtraſſe. nulla enim fit in verbis Breuis mentio temporis Reginæ Eliſabethæ, aut initij Regni Iacobi. perperam ergo verba Breuis ad illa tempora referuntur, præſertim cùm neque tempore Reginæ, neque initio Regni Iacobi, Paulus V. Pontifex fuerit. Scribit igitur de calamitatibus Anglorum Catholicorum, quas initio Pontificatus ſui grauiſſimas

fuiſſe,

Digitized by Google

fuiſſe, & anno ſequente, quo primum Breue ſcriptum eſt, non parum creuiſſe acceperat.

VI. Mendacium pag. 28.

In primo articulo [Statuti] confirmantur leges Elizabethæ.

Confutatio.

In primo articulo iſtius ſtatuti nulla ſit mentio de confirmandis legibus Reginæ Eliſabethæ.

VII. Mendacium pag. 29.

In 10. articulo (eiuſdem ſtatuti) additur, vt ſi tertia vice (Catholici) propoſitum iuramentum recuſauerint, capitis, vitæq. diſpendium patiantur.

Confutatio.

Nullus eſt eiuſmodi articulus in toto illo ſtatuto, vbi, vel de proponendo hoc iuramento tertia vice, vel de capitis, vitæq. diſpendio vlla mentio habeatur.

VIII. Mendacium pag. 30.

In 12. habetur, vt qui Principibus externis militare voluerit, is prius iuramentum præfatum præſtet, alioqui perduellis habeatur.

Confutatio.

Non dicitur in ſtatuto, quod perduellis habebitur, ſed quod felonia reus habebitur, qui Principi extraneo militare voluerit, priuſquam iuramentum ſuſceperit.

Reſponſio ad tria prædicta.

Statutum, cuius articulos in libro meo deſcripſi, habetur in libello latino edito Rhotomagi anno 1606. cuius hic eſt titulus. Breuiculus duorum nuper in publicis Comitijs Anglicanis actorum, anno Chriſti 1606. Iacobi Angliæ Regis tertio. in eo libello habentur omnia illa, quæ Rex negat. hæc enim ſunt verba ipſa articuli primi, *Viſum eſt Regiæ Maieſtati, Regniq. Proceribus, & ſtatibus, qui ad hoc Parlamentum conuenerunt, omnes in primis leges tempore Elezabethæ, & aliorum Regum contra Papiſtas ſtabilitas confirmare, & ratas habere.* Articuli vero decimi hæc ſunt verba, *Qui vero tertia vice iuramentum de Primatu Regis in ſpiritualibus recuſauerit, ſi modo Regi, vt illi proponatur, placuerit, capitis, vitæq. diſpendio puniatur.* Articuli duodecimi hæc ſunt verba vltima, *Statuitur auctoritate prædicta, vt quicunque huius Regni ſubditus, poſt*

K deci-

decimum diem Iunij inſequentem, Principibus externis militare voluerit, is prius iuramentum præſtabit: alioquin perduellis habeatur. Hæc ad verbum in eo libello habentur. Ac vt fidem meam certius liberem, & quia libellus elegantiſſimus eſt, dabo operam vt primo quoque tempore recudatur.

IX. Mendacium pag. 35.

Oſtendimus eo iuramento, negari poteſtatem Apoſtolicam tum ligandi, tum ſoluendi.

Confutatio.

Nulla eſt ſententia aſſertoria in iſto iuramento, nec vllum verbum, niſi conditionale de Pontificis poteſtate ligandi, vel ſoluendi.

Reſponſio.

Neque Auctor dixit per aſſertoriam propoſitionem negatã eſſe Pontifici poteſtatem ligandi, & ſoluendi: ſed per iurationis formulam affirmauit eſſe negatam. qui enim iurat, vt hæc formula præſcribit, pariturum ſe Regi, non obſtante ſententia excommunicationis à Pontifice lata, is negare cenſetur poteſtatem Pontificiam ligandi per ſententiam excommunicationis: & qui iurat (vt eadem hæc formula iubet) & credit à nullo ſe poſſe abſolui, ac ne ab ipſo quidem Pontifice, ab obligatione huius iuramenti, is negat in Summo Pontifice poteſtatem ſoluendi. Quod autem Rex dixit, nullum eſſe verbum niſi conditionale in hoc iuramento de Pontificis poteſtate ligandi, vel ſoluendi: non apparet in quo ſenſu veritate nitatur. Iſta ſiquidem verba, *Verè credo, & certa conſcientia teneo, quòd neque Papa, neque quiuis alius me ab hoc iuramento, vel illius vlla particula abſoluere poſſit*. non ſunt conditionalia, ſed abſoluta; & in hac iuramenti formula expreſsè continentur; & ad poteſtatem Pontificiam negandam circa abſolutionem, apertiſſimè pertinent.

X. Mendacium pag. 37.

Diocletiano, & Neroni vellent nollent, ipſi etiam Summi Pontifices ſubiecti eſſe cogebantur.

Confutatio.

Quòd Chriſtiani ſine exceptione, non coactè ſed liberè, & propter conſcientiam, Ethnicis Imperatoribus ſubijciebantur: vide Apolog. noſtram pag. 23. 24. & veterum Apologetica.

Reſpon-

Reſponſio.

Quod Chriſtiani ſubditi Regibus, vel Imperatoribus, etiam Ethnicis propter conſcientiam ſubijci debeant, & obedire in ijs rebus, quæ contra Deum non ſunt, nos quoque docemus; ſed ſi qui ſint eorum Imperio non ſubditi, etiam ſi Chriſtiani ſint, certè ſubijci, & obedire non tenentur, niſi fortè vi, & potentia adacti. Exempla habemus in prædeceſſoribus Regis Anglorum, & Scotorum. Romanis enim Ethnicis Imperatoribus, regnabat in Anglia Lucius Rex Chriſtianus; & in Scotia Donaldus Rex item Chriſtianus. quæro igitur à Iacobo Rege, vtrum exiſtimet Reges illos Chriſtianos Lucium, & Donaldum debuiſſe obedientiam, & ſubiectionem propter conſcientiam Imperatoribus Ethnicis? negabit opinor, neque alia de cauſa, niſi quia Summi Principes erant in ſuis Regnis, & ideo non ſubditi Imperatoribus Romanis. Eodem igitur modo Chriſtiani ſubditi Imperatoribus Ethnicis, obedientiam illis debebant ſecundum conſcientiã: Summus autem Pontifex Chriſti Regis Regũ Vicarius Imperatoribus terrenis iure ſubditus non erat, ac per hoc obedientiam illis non debebat: ſed tamẽ, tùm quia poteſtas eius nota non erat Imperatoribus paganis, tùm quia viribus temporalibus deſtitutus erat, vellet nollet, vt dixi, ſubiectus eſſe cogebatur.

XI. Mendacium pag. 47.

Quibus verbis [Breuium Clementis VIII.] Iacobus Scotiæ Rex non excludebatur, ſed includebatur potius.

Confutatio.

Si Breuia, Clementis, non excludebant me à Regno, ſed includebant potius; cur ea flammis tradidit Garnettus? quare non mihi videnda aſſeruauit, vt ſibi, & ſuis Catholicis apud me maiorem inde gratiam conciliaret?

Reſponſio.

Breuia illa Pontificia, neque nominatim Iacobum Regem excludebant, neque nominatim includebant: ſed hortabantur Clerum, & populum Anglicanum Catholicum, vt curarent quantum in ſe eſſet, vt Rex eligeretur à fide Catholica non abhorrens: & quoniam talis exiſtimabatur Rex Scotiæ, ideo per ea Breuia includebatur potius, quam excludebatur, noſtro ſaltem iudicio. An autem, & cur ea Breuia Garnettus cremauerit, ignorare me fateor. Vidit fortaſſe, poſſe verba Breuium

in malam partem accipi; vel audiuit Iacobum Regem verè à Catholica fide alieniſſimum eſſe. Ideo Breuia quæ tunc prodeſſe non poterant, ignibus tradidit, vt non obeſſent.

XII. Mendacium pag. 60.

Ex quatuordecim articulis in iuramento fidelitatis comprehenſis, vndecim ſunt, qui Primatum Pontificis in ſpiritualibus attingunt.

Confutatio.

Ex hiſce articulis ne vnus quidem Pontificis Primatum in ſpiritualibus attingit. Quorſum enim attingeret, cum contra Primatum Pontificis in ſpiritualibus expreſſum alibi iuramentum extet?

Reſponſio.

Ex quatuordecim articulis in iuramento comprehenſis, vt Rex ipſe diuiſit, & numerauit per quatuordecim oppoſitas propoſitiones in Apologia ſua pag. 51. & 52. ſoli ſunt tres primus, tertiuſdecimus, & quartuſdecimus, qui de poteſtate Papæ nihil dicunt. reliqui omnes de poteſtate Papæ in excommunicandis, vel deponendis Principibus loquuntur. eam vero poteſtatem ad Primatum in ſpiritualibus pertinere dubium nō eſt, cum Papa non excommunicet, neque deponat Principes, niſi Apoſtolica poteſtate: Apoſtolicam autem poteſtatem ſpiritualem eſſe omnes fateantur.

XIII. Mendacium pag. 64.

Inter alias calumnias, illam profert in medium, quod Bellarminus vel conſcius, vel auctor fuit proditionum aduerſus Reginam Eliſabetham.

Confutatio.

Numquam dixi (in Apologia) Bellarminum vel auctorem, vel conſcium fuiſſe proditionum aduerſus Reginam Eliſabetham; ſed proditorum Præceptorem, eumq. tam prauis, & pernicioſis dogmatibus eorum mentes imbuiſſe, vt ijs facillimum eſſet theſim transferre ad hypotheſim: & quæ ille è Cathedra dictaret, ad ſuas machinationes pro re nata accommodare.

Reſponſio.

Apologiæ verba pag. 58. hæc ſunt, *Quidam ex eo numero Sacerdotum, & Ieſuitarum, qui & ipſi præcipui Proditores erant, & proditionum grauiſſimarum fautores in nuperam Reginam initarum, Patrem Robertum Bellarminum pro vno ex præci-*

puis

puis ſuis vel auctoribus, vel oraculis celebrare non dubitauerũt. & ad marginem notat, qui ſint illi proditores dicens. *Campianus, & Hartus. vide colloquium in turri Londinenſi habitum.* Ex his verbis quis non iudicet, Campianum, & Hartum vocari Proditores, & eorum auctorem fieri Bellarminum? Sed quoniam Campianus, & Hartus nullius proditionis conuicti fuerunt, & in turri Londinenſi, vbi Bellarmini ſcripta allegata ſunt, non de proditionibus, ſed de Controuerſijs fidei diſputabatur: & Bellarminus Hartum numquam vidit, Campianum ſemel duntaxat Romæ in tranſitu ſalutauit; ac per hoc neutrũ diſcipulum habuit: denique quia neque in cathedrã Bellarminus aliquid vnquam dixit, neque in libris aliquid ſcripſit, quod ad proditiones pertineat: videat Rex qua conſcientia dicat ea, quæ probare numquam poterit.

XIV. Mendacium pag. 64.

Scit Bellarminus, Campianum contra hæreticam prauitatem ſolum conſpiraſſe.

Confutatio.

Quòd Campianus vltimo ſupplicio affectus eſt, non in cauſa fuit, quòd contra hæreticam prauitatem, vt hic libellator videri vult, ſed quod contra Reginam Eliſabetham, & huius Regni ſtatum conſpirauerit. id quòd ex actibus iudicialibus euidentiſſimè conſtabat.

Diſputationes tertio habitæ Miniſtrorum cum Campiano de fide Catholica in turri Londinenſi, ſatis oſtendunt cauſam veram ſupplicij: præſertim cùm poſt diſputationem tertiam acerrimè tortus Campianus fuerit. Non tamen ignoro, neque nego conficta fuiſſe crimina conſpirationum, quæ neque ipſe faſſus eſt, neque de ijs ab alijs conuictus fuit. Actis iudicialibus in Campianum quæ fides haberi debeat, docent acta ſimilia in Garnettum.

XV. Mendacium pag. 65.

Cur Henricus Garnettus, vir doctrina omnis generis, & vitæ ſanctitate incomparabilis, vltimo ſupplicio affectus eſt, niſi quia reuelare noluit, quod ſalua conſcientia reuelare non poterat?

Confutatio.

Quod huius nefandi facinoris notitia, non ex ſola confeſſione, ad Henricum Garnettum peruenerit, vt iſte mentitur, ſed alijs

etiam modis: nec ex vnius, ſed plurium relatione, ita vt ſalua conſcientia illud reuelaſſe potuiſſet, vide Monit. Præf. pag. 131. & Comitis Northamptonij librum.

Reſponſio.

Vidi Monitoriam Præfationem, vidi etiam Actionem in Garnettum: ſed vidi quoque reſponſionem, qua actionis illius mendacia deteguntur, & inde in ſententia confirmatus ſum, quam ab oculatis, & auritis teſtibus acceperam, non fuiſſe vllo legitimo indicio probatum, proditionem pulueraríam alia via quàm ſacramentalis confeſſionis, ad Garnettum perueniſſe, quòd ipſe & in iudicio, & ad patibulum confeſſus eſt.

XVI. Mendacium pag. 71.

Itaque Syxtus Pontifex neque Regem cædi imperauit, neque cædem à priuato illo homine factam approbauit.

Confutatio.

Quam ſplendidum ſit hoc mendacium, patet ex oratione ipſa Syxti Quinti.

Reſponſio.

Nulla apud nos Syxti V. extat oratio: & quæ ab aduerſarijs edita eſt, quamuis fidem non mereatur, tamen in eam ſententiam commodè poteſt exponi, quæ in reſponſione noſtra legitur pag. 70. 71. 72.

XVII. Mendacium pag. 91.

Quod autem additur de Stanleiana proditione, non fideliter, neque verè narratur, ſiquidem more ſuo Auctor Apologiæ multis additis mendacijs hiſtoriam fœdè corrupit.

Confutatio.

Quæ dicta ſunt de proditione Stanleiana, recitata erant ad verbum ex apologia Alani, pro cauſa Stanleiana, vt ibi videre eſt.

Reſponſio.

Apologiam illam totam nullo verbo omiſſo, denuo legi, nec inueni verba illa quæ Rex citauit. dicit quidem Alanus bellũ Reginæ, quo in Hollandia oppida Regi Catholico eripuerat, fuiſſe iniuſtum, & ideo oppida illa Regi debuiſſe reſtitui: ſed non dicit, *Quod quandoquidem excommunicata eſſet Regina, & hæretica, non ſolum liceret iam eius ſubditis, verum etiam neceſſe eſſet ab obligatione conſcientiæ, nudare eam omni, quo poſſent præſidio, & ſiue exercitus, ſiue oppida, ſiue arces, & pro-* pugna-

pugnacula eius obtinerent, Regi Hiſpano hoſti tradere, Regina deinceps nihil habente proprium, vel ſuum. hæc inquam, non dicit Cardinalis Alanus, & tamen Rex affirmat hæc ipſa ad verbum recitata eſſe ex Apologia Alani, pro cauſa Stanleiana. Apologia illa extat Anglicè, Gallicè, & Italicè. conſulat lector Apologiam, & iudicet.

XVIII. Mendacium pag. 93.

Conſtat Henricum Garnettum in publico iudicio conſtanter ſemper dixiſſe, neque ſe, neque vllum Ieſuitam huius conſpirationis auctorem, vel complicem, vel conſultorem, vel cōſentientem vllo modo fuiſſe. & paulo poſt idipſum inſtante morte coram innumerabili populo longa oratione proteſtatus eſt.

Confutatio.

Liber qui inſcribitur, Actio in proditores, & noſtra Monitoria Præfatio pag. 131.132. *clarè euincunt contrarium.*

Reſponſio.

Monitoria Præfatio narrat, non probat. Actio in Proditores ſine pudore mentitur de ijs rebus, quæ notiſſimæ ſunt Angliæ vniuerſæ: ſed ideo edita eſt, vt apud exteros fidem inueniat, & fallat incautos.

XIX. Mendacium pag. 97.

Iacobus autem cùm Catholicus non ſit, neque Chriſtianus eſt.

Confutatio.

Contra. Ego vero Catholicus ſum, vt qui fidem profitear verè antiquam Catholicam, & Apoſtolicam: ac proinde verè Chriſtianus ſum. Vide confeſſionem fidei meæ in Monit. Præf. pag. 37.38. *& deinceps.*

Reſponſio.

Vidi confeſſionem Regis in monitoria Præfatione, & ex ea planè, manifeſteq. didici Regem non eſſe Catholicum. plurima enim Rex damnat, & negat, quæ fides Catholica etiam antiquiſſima ſemper docuit. Non poteſt autem dici Catholicus, qui aliquam partem Catholicæ fidei tenet, ſed qui totam tenet. alioqui omnes hæretici Catholici eſſent. Et ſi Rex Catholicus eſt, cur in tota Apologia pro iuramento fidelitatis, eos Catholicos vocat, quorum fidem, & Religionem deteſtatur?

Digitized by Google

XX. Mendacium pag. 98.

Et ſi vera ſunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt, cùm in Scotia Puritanus, & Proteſtantium inimicus eſſet, nunc in Anglia Proteſtans eſt, & Puritanorum aduerſarium ſe gerit.

Confutatio.

Contra. Qualis Puritanus eram in Scotia, vide Præfationem in Baſilicon Doron, & Monit. Præfat. pag. 48. 49.

Reſponſio.

Vidi iſta duo, ſed vidi etiam confeſſionem Scoticam Puritanorum, cui Rex ſubſcripſit. ſic enim incipit confeſſio. Breuis, & generalis confeſſio Chriſtianæ Religionis, ſecundum Dei Verbum, & Acta parlamentorum: ſubſcripta à Regia Maieſtate, eiusq. familia, & diuerſis alijs: ad Dei gloriam, & bonum exemplum omnium. Edernburgi 28. Ianuarij, anno Domini 1580. & Regni eius 14. Legi quoque in ipſo Baſilico Doro Regem dicentem, ſe certo cognouiſſe Religionem, quæ viget in Scotia, eſſe veriſſimam: Religionem autem, quæ viget in Scotia, fatetur ibidem Rex diuino miraculo à Puritanis ſeditioſis introductam &c.

Sequuntur Hiſtoriæ, quas Rex ementitas dicit. cum reſponſione.
Cap. XVI.

Prima Hiſtoria ementita pag. 70.

CONSTABAT eum (Henricum IV.) naturali morbo extinctum fuiſſe.

Confutatio.

Non conſtabat quandoquidem hiſtorici nonnulli aliter ſcribunt, cum in vinculis mortuum fuiſſe, vel fame, vel pœdore, ſituq. carceris. lege Faſciculum temporum ad annum 1094. *Laziardum Epitome vniuerſ. hiſt. c.* 198. *Paulum Langium in Chronico Citizenſi ad annum* 1105. *Iacobum Vuimphelingium in Epitome rerum Germanicarum cap.* 28.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſponſio.

Dixi in loco notato, conſtare Henricum IV. non fuiſſe occiſum gladio, aut veneno, ſed naturali morbo extinctum. vbi opponitur naturalis morbus, gladio, & veneno, ſiue is morbus naturalis contractus ſit ex crapula, ſiue ex inedia, ſiue ex nimia deambulatione, ſiue ex nimia detentione in carcere, ſiue ex luxu, & delicijs, ſiue ex pœdore ſituq. carceris. Quare cum nullus hiſtoricus referat, Henricum IV. fuiſſe occiſum gladio, aut veneno: conſtat veritas hiſtoriæ, quam adduxi. Sed præterea conſtat etiam Henricum IV. non in vinculis, nec pœdore carceris, aut fame, ſed naturali morbo defunctum Leodij anno 1106. cùm adhuc milites haberet, & bellum filio occultè mouere vellet. vide hiſtoricos ad annum 1106. Godefridum Viterbienſem, Additionem ad Lambertum Schaphnaburgenſem, Dodechinum in additione ad Marianum Scotum, Sigebertum in Chronico, Syffridum Presbyterum in Epitome, Abbatem Vrſpergenſem, Othonem Friſingenſem, & alios. Porrò Faſciculus temporum, Paulus Langius, & pauci, qui dicunt illum obijſſe in carcere: vel decepti ſunt ex eo quod Henricum in carcere fuiſſe nouerant, elapſum autem ignorabant, aut non recordabantur: vel certè dicunt obijſſe in carcere; quia ciuitas Leodienſis, quæ ferè ſola illi relicta erat ex toto Imperio, pro carcere computabatur.

II. Hiſtoria ementita pag. 83.

A quo (vinculo excommunicationis) vt abſolui mereretur, ad iſtam humilitatem ſe ipſe (Henricus IV.) ſponte deiecit.

Confutatio.

Henricus IV. non ſponte, nec metu excommunicationis Papæ, quam inualidam cenſuit, ſed metu amiſſionis Regni, & vitæ, ſe ſe in tantum humiliaſſe teſtantur hiſtorici. Lamb. Schaphnab. ad annum 1077. Abbas Vrſperg. ad annum 1075. Platina in Gregorio VII. Auctor vitæ Henrici IV. Bruno in hiſtoria Belli Saxonici, Cuſpinianus in Henrico IV. Sigonius de Regibus Italiæ lib. 9. Laizardus in Epitome hiſt. vniuerſ. cap. 193.

Reſponſio.

Henricum IV. ſponte ſe ad illam humilitatem deieciſſe dixi, quoniam non vi adductus, ſed propria voluntate acceſſit; vt omnes citati hiſtorici, & alij permulti teſtantur. Acceſſiſſe autem ad Papam, vt à vinculo excommunicationis ſolueretur,

vt

vt etiam abſolutus fuit; ijdem hiſtorici teſtes ſunt. Quod autem ab excommunicatione abſolui deſiderauit, ne Regnum amitteret, veriſſimum eſt. iam enim Principes Germaniæ decreuerant, eum Regno priuare, ſi annum integrum in excommunicatione perſeueraret. Sed iſta non pugnant inter ſe, neque efficiunt, vt conficta ſit hiſtoria, quam retuli. ijdem enim hiſtorici vtrunque dicunt, & Henricum ſponte ex Germania in Italiam ad Papam veniſſe, & ſumma humilitate abſolutionē ab excommunicatione petiuiſſe, & accepiſſe: & eam fuiſſe potiſſimam cauſam, cur abſolutionem tanto labore, & humilitate quæſierit, ne Regno ſpoliaretur.

III. Hiſtoria ementita pag. 83.

Hæc hiſtoria (Alexandri III. Friderici Barbaroſſæ ceruicem pede conculcantis) eſt dubiæ fidei.

Confutatio.

At non eſt dubia fidei apud hiſtoricos; cùm nullus neget, multi affirment, vt Nauclerus, Iacobus Bergomenſis, Petrus Iuſtinianus, Papirius Maſſonus, Alphonſus Ciacconus, Hieronymus Bardus.

Reſponſio.

Confictæ hiſtoriæ reus non eſt, qui hiſtoriam aliquam dubiæ fidei eſſe dicit: ſed qui falſam hiſtoriam narrat; niſi vocabulis abuti velimus. Sed præterea hiſtorici quos Rex citat, recentiores ſunt: antiqui enim nihil tale ſcripſerunt. Porrò Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus, qui interfuit, & omnia accuratiſſimè deſcripſit, Fridericum narrat toto corpore procubuiſſe ad pedes Alexandri Pontificis, mox autem à Pontifice cum lachrymis benigniſſimè ſubleuatum. quod idem narrat Rogerius eiuſdem ætatis auctor in annalibus Anglicis. At, inquit Rex, multi rem illam ſcribunt, nemo negat. Reſpondeo, argumentum hoc concludere, quando veteres affirmant, & nullus eius temporis, aut poſterioris negat: ſed quando ſoli recentiores affirmant, non eſt mirum, ſi veteres non negent quod diuinare non potuerunt à recentioribus confingendum fuiſſe.

IV. Hiſtoria ementita pag. 83.

Quid aliud Fridericus timuit, niſi excommunicationem?

Confutatio.

At Fridericum timuiſſe ſolam excommunicationem nullus antiquus

Digitized by Google

tiquus hiſtoricus ſcribit: ſed Imperij, & dominij amiſſionem potiſſimum timuiſſe teſtantur plurimi, Martinus Polonus ad annum 1166. Platina in Alexandro III. Laziardus in Epitome hiſt. vniuerſalis cap. 212. Nauclerus generatione 40. Iacobus Vuimphelingius in Epitome rerum Germaniæ cap. 32.

Reſponſio.

Quid Fridericus timuerit, docet ipſe in oratione, quam habuit Venetijs coram Pontifice, & maxima Procerum multitudine, quam ex Romualdo Salernitano Archiepiſcopo refert Cardinalis Baronius tomo 12. annalium pag. 714. vbi apertè profeſſus eſt, agnoſcere ſe errorem ſuum, & ſchiſma cuius auctor fuerat, & nihil magis timere, & odiſſe, quàm ab Eccleſia ſeparationem. Idem etiam conſtat ex facto. nam permiſſus non eſt Venetias ingredi, niſi antea ab excommunicatione abſolutus eſſet. Sed cùm eum Pontifex per Epiſcopos Hoſtienſem, Portuenſem, & Præneſtinum abſolui iuſſiſſet; tum demum Dux Venetorum illi obuiam profectus eſt; eumq. in Vrbem Venetiarum magno cum honore, & publica lætitia introduxit. Neque vero hiſtorici allegati contrarium teſtantur. cùm enim dicant, eum timuiſſe, ne ab Imperio caderet, hoc ipſo cenſentur dicere, timuiſſe excommunicationem, per quam, niſi maturè abſolueretur, Imperium amittere potuiſſet.

V. Hiſtoria ementita pag. 88.

Adde Cuſpinianum (in hac re de Turcæ fratre veneno ſublato) aliorum hiſtoricorum teſtimonijs deſtitui.

Confutatio.

Eadem hiſtoria à pleriſque alijs celeberrimis hiſtoricis memoriæ prodita eſt. Vide Franciſcum Guicciardinum lib. 2. hiſt. Ital. Paulum Iouium lib. 2. hiſt. ſui temporis, Sabellicum Ennead. 10. lib. 9. Continuatorem Palmerij ad annum 1494.

Reſponſio.

Hiſtorici citati narrant quidem fratrem Turcæ perijſſe Neapoli, vel Caietæ, nam & de loco variant, ſed perijſſe veneno Sabellicus in dubium reuocat. Venenum autem datum auctore, vel non ignorante Pontifice, vt aliqui loquuntur, nullus affirmat. Suſpicionem fuiſſe dicit Palmerij continuator; Guicciardinus, creditum fuiſſe; Iouius famam fuiſſe; Sabellicus, fuiſſe, qui crederent: litteris mandarunt. Iſta vero non ſunt hiſtoricorum teſtimonia, quorum eſt res geſtas verè narrare,

ſed

ſed opiniones, vel ſuſpiciones hominum, qui non raro ſuſpicãdo, vel opinando falluntur. Certè Onuphrius Panuinius in annotationibus ad Platinam, Turcæ fratrem naturali morbo perijſſe ſcribit.

Sequuntur noua dogmata, quæ Rex notauit in meo libello. Cap. XVII.

Primum Dogma nouum pag. 9.

INTER omnes conuenit, poſſe Pontificem Maximum Hæreticos Principes iure deponere, & ſubditos ab eorum obedientia liberare.

Confutatio.

Imo vero tantum abeſt, vt inter omnes de hoc conueniat, verius vt dicas, ante Hildebrandi Põtificatum, id nemini vnquam veniſſe in mentem, qui primus omnium hanc nouam doctrinam, planeq. ante inauditam prodidit, vt multi viri docti, cùm illius, tùm ſubſequentis ſeculi teſtantur (vt alios inferiorum ætatum teſtes omittam) qua de re vide epiſtolam Cleri Leodienſis ad Paſchalem II. ſententiam Epiſcoporum horum temporum apud Auentinum lib. 5. fol. 579. &c.

Reſponſio.

Cùm dixi, inter omnes conuenire, de Theologis, & Iureconſultis Catholicis loquebar; non de ſchiſmaticis, quales ſunt quos Rex allegat. Satis enim ſciebam durante ſchiſmate Hẽrici Quarti, multos fuiſſe, qui pro, vel contra ſcriberent. Sed ſi hoc dogma à tempore Gregorij VII. (quem Rex Hildebrandũ vocat) initium habuit: cur poſt annos circiter quingentos, ego quaſi noui dogmatis inuentor aut ſectator accuſor? Certè non poteſt dici nouũm, quod ante tot ſecula viguit. Sed neque verùm eſt, ante tempora Gregorij VII. hanc doctrinam fuiſſe inauditam; cùm conſtet, à Gregorio iuniore, qui trecentis circiter annis Gregorium VII. anteceſſit, excommunicatum fuiſſe, & vectigabilus Italiæ priuatum Leonem Iſauricum Imperatorem, teſtibus Zonara, & Cedreno. Ex auctoribus, quos Rex citat, duo ſoli ſunt non contemnendi, Otho Friſingenſis

lib. 6.

lib. 6. cap. 35. & Godefridus Viterbienſis parte 17. Sed hi ſcribunt ſolum ſe non legiſſe ante tempora Gregorij VII. Imperatorem à Papa excommunicatum, & ab Imperio depoſitũ fuiſſe: non tamen dicunt id fieri non poſſe, aut non licere, vt ſchiſmatici dicunt. Vt autem Rex videat, verè à me dictum eſſe conuenire inter omnes Catholicos Theologos, & Iureconſultos, poſſe à Pontifice Maximo Principes hæreticos iure deponi, & ſubditos ab eorum obedientia liberari: legat Concilium generale Lateranenſe ſub Innocentio III. cap. 3. vnde extat cap. Excommunicamus, de hæret. & Lugdunenſe ſub Innocentio IV. vnde extat cap. Ad Apoſtolicæ, de ſent. & re iudic. in 6. His enim Concilijs nemo verè Catholicus contradicere poteſt: ac per hoc inter omnes Catholicos conuenit, Hæreticum Principem iure poſſe deponi. Neque his repugnat, quod in Concilio Lugdunenſi citato Fridericus varijs de cauſis depoſitus fuerit: nam vna ex præcipuis fuit, quia ſuſpectus de hæreſi argumentis euidentibus habebatur. & ſi ſuſpectus euidẽter de hæreſi depoſitione dignus à Papa in Generali Cõcilio iudicatus eſt, quanto magis hæreticus manifeſtus iure deponi poterit? Porrò ex auctoribus particularibus multos inueni, qui expreſsè id fateantur; qui expreſsè neget, nullum inueni: ideo non ſine ratione affirmaui, inter omnes conuenire. Conſulat Rex S. Thomam 22. q. 10. art. 10. & ne fortè ſuſpicetur, S. Thomam loqui ſolum de Paganis, aut Iudæis, cum dicit, poſſe infidelem Principem auctoritate Eccleſiæ priuari dominio, quod habet ſuper fideles; legat articulum ſextum eiuſdem quæſtionis, & inueniet ſanctum Doctorem loqui de Paganis, Iudæis, & Hæreticis, ac potiſſimum de Hæreticis, quos affirmat eſſe infideles, Paganis, & Iudæis abſolutè, & ſimpliciter deteriores. Eandem ſententiam de iure quod habet Summus Pontifex excommunicandi, & deponendi Principes hæreticos inueniet apud S. Raymundũ in Summa tit. de Hæreticis §. 7. S. Bonauenturam de Hierarchia Eccleſiaſtica, parte 2. cap. 1. S. Antoninum in Summa parte 3. tit. 22. cap. 3. §. 7. & cap. 5. §. 7. Ioannem Andream in cap. Ad Apoſtolicæ de ſent. & re iudic. in 6. Hoſtienſem in Summa tit. de Hæreticis, §. qua pœna puniatur, num. 11. Abbatem in cap. Excommunicamus num. 2. tit. de Hæreticis. Ioannem de Turrecremata lib. 2. Summa de Eccleſia ca. 114. concl. 4. in fine. Ioannem Driedonis lib. 1. De libertate Chriſtiana cap. 14. Dominicum

minicum

minicum à Soto in 4.Sent.diſt.25.q.2.art.1.concluſ.5. Alphonſum de Caſtro De iuſta hæreticorum punitione lib.2.cap.7. Iacobum Simancam in tract. De Catholicis inſtitutionibus tit.de Papa, num.25. & alios, quos longum eſſet, & non neceſſarium huc adferre.

II. Nouum dogma pag. 51.

In ortu ſupernaturali, quem habemus in baptiſmo, intelligi debet iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi ſpirituali, qui eſt Chriſti Vicarius.

Confutatio.

Mirum eſt vnde iſte hauſerit hanc nouam, & prorſus incognitam Theologiam, quæ non aliunde quàm ex ipſius putido cerebro naſci potuit: ſin minus ſuos nobis auctores enumeret, qui doceant, & affirment Chriſtianos omnes ſiue paruulos, ſiue adultos, virtute iuramenti cuiuſdam taciti in baptiſmo ſuſcepti, teneri ad obedientiam abſolutam Chriſti Vicario praſtandam, aut in aliud quàm in Chriſti nomen baptizari.

Reſponſio.

Nuſquam dixit Bellarminus, eos, qui per baptiſmum renaſcuntur in Chriſto, in aliud quàm in Chriſti nomen baptizari. Obligari autem eos, qui baptiſmum Chriſti ſuſcipiunt, ad obedientiam Vicario Chriſti præſtandam, docent omnes, qui fatentur, per baptiſmum admitti homines ad familiam Chriſti: & Chriſti Vicarium eſſe illum, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, Matth.24. & Luc.12. Sed mirum eſt, cur Rex miretur, vnde hæc Theologia nata ſit, cùm ſatis facilè colligi potuerit ex verbis ipſius in Apologia pro iuramento fidelitatis pag.76. Ibi enim Rex docuit, duo eſſe iuramenta ſubditorum, vnum tacitum, & congenitum, cùm primum nati ſumus, alterũ declaratorium in confirmationem prioris adhibitum, quod nihil aliud eſt, quam prioris ingeniti expreſſio, & publica quædam prædicatio. Ex hac admiranda Regis doctrina ſequitur, Si in ortu naturali debeat intelligi iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi Politico; in ortu quoque ſupernaturali, quem habemus ex baptiſmo, intelligi debere iuramẽtum tacitum, & congenitũ ad obediendum Principi ſpirituali, qui eſt Chriſti Vicarius. Itaq. vel damnet Rex doctrinam ſuã de iuramento tacito, & congenito in ortu naturali, vel probet etiam noſtram de ſimili iuramento tacito, & congenito in ortu ſu-

tu ſupernaturali. & vel numeret ipſe auctores doctrinæ ſuæ, vel deſinat quærere auctores doctrinæ noſtræ.

III. Nouum dogma pag. 94.

Sed cùm Catholica doctrina non permittat ad vllum malum vitandũ ſecretum ſacramentalis confeſſionis detegi, maluit ille mortẽ acerbiſſimã pati, quàm tanti ſacramenti ſigillũ violare.

Confutatio.

Quod ſecretum ſacramentalis confeſſionis ad nullum malum quantumcunque vitandum, vel præueniendum poſſit detegi, vel indirectè ſaltem, aut in genere, modò perſona, quæ confeſſionem edit, celetur, præterquam quod theſis eſt cunctis Principibus, & Rebuſpublicis pernicioſiſſima, nouum eſt dogma &c. Conſule Alex. Halenſem, Thomam, Scotum, &c.

Reſponſio.

Non eſt cur Rex fatigetur in auctoribus citãdis, aut hac doctrina impugnanda. nunquam enim venit Bellarmino in mentẽ docere, quod Rex exiſtimat eum docuiſſe. quod igitur dixit ſecundum Catholicam doctrinam, non poſſe ſolui ſigillum confeſſionis, ad quodcunque malum euitandum, intelligendum eſt, nõ eſſe licitum vllo modo prodere perſonam confitentis. hoc enim propriè cadit ſub ſigillum: alioqui nemini dubium eſt, poſſe detegi peccata ipſa vel ad capiendũ conſilium, vel ad præcauenda mala, vel alijs de cauſis, dummodo ex manifeſtatione peccati non ſit periculum, ne manifeſtetur perſona, quæ peccatum confeſſa eſt. Iam autem ſupra demonſtratum eſt, non potuiſſe Garnettum detegere proditionem in confeſſione ſacramentali cognitam, niſi etiam detegeret Proditores: Ideo maluiſſe crudeli ſupplicio vitã amittere, quàm ſacroſanctum ſecretum violare.

IV. Nouum dogma pag. 102.

Ego vero audeo dicere, meliorem cauſam habere Catholicos iuramenti recuſandi, quam Eleazarus habuerit carnis Porcinæ non guſtandæ.

Confutatio.

Hæc aſſertio reuera nouũ dogma continet, Breue ſcilicet Pontificium legi Moſaicæ præferendũ eſſe: & Catholicos magis teneri Põtificis decreto, quã Iudæi olim lege per Moſẽ tradita tenebãtur.

Reſponſio.

At Bellarminus in illa pag. 102. diſertis verbis comparauit præceptum non comedendæ carnis Porcinæ cum præcepto recuſandi

cuſandi iuramenti Regij quo ad materiam, non quo ad legiſlatores. Itaq. hoc ſolum dixit, meliorem cauſam habere Catholicos iuramenti recuſandi, quo Summi Pontificis auctoritas violatur, quam Eleazarus habuerit non guſtandæ carnis Porcinæ; quoniam longè maior res eſt, violatio auctoritatis Summi Pontificis, quam eſus carnis Porcinæ. fruſtra igitur Rex cōparat Breue Pontificium cum lege Moſis. Sed neque verum eſt, præceptum non admittendi iuramentum, de quo agimus, niti ſolum auctoritate Breuis Pontificij: nititur enim auctoritate diuina per Breue Pontificis declarata. Ideo in eodem loco dixit Bellarminus auctoritatem Imperantis in vtroque loco eādem eſſe, videlicet Dei, qui per Moſem iuſſit in Leuitico, vt Iudæi à carne ſuilla ſe abſtinerent; & per eundem Moſem in Deuteronomio iuſſit, vt omnes ſummo Sacerdoti obtemperarent.

V. Nouum dogma pag. 135.

Clericos exemptos eſſe à iuriſdictione Principum ſecularium, ac per hoc, non eſſe ſubiectos Regibus: ſed debere tamen leges eorum de temporalibus rebus obſeruare non vi legis, ſed vi rationis, ideſt, non quia ſubditi ſunt, ſed quia ratio dictat ob commune bonum, & pacem Reipub. eas leges ab omnibus eſſe ſeruandas.

Confutatio.

Quam ſit amicus Regibus Cardinalis, & qui Cardinali à ſatellis eſt, qui tot ſubditos ab eorum poteſtate exemptos velint docet monit. Præf. pag. 23. 24.

Reſponſio.

Expectabam, vt Rex nouitatem huius dogmatis demonſtraret, iuxta titulum illum, Noua dogmata, vna cum nouitatis ipſorum declaratione. Sed quia vidit, dogma iſtud inueniri apud omnes Theologos, & Iureconſultos; imo in ipſis ſacris Pontificum Canonibus, & Conciliorum decretis: prudenter diuertit ad inuidiam Cardinali apud Reges conflandam, quaſi ipſe primus ſit auctor exemptionis Clericorum. Sed ſicut ipſe nihil noui docuit, ita ſperat, manifeſtam iſtam calumniam, nihil ei apud Catholicos Reges, & Principes nocituram.

FINIS.

ROBERTI
S. R. E. CARD.
BELLARMINI
RESPONSIO
AD LIBRVM
INSCRIPTVM,

Triplici nodo, triplex cuneus,

SIVE

Apologia pro Iuramento fidelitatis:

Aduerſus duo Breuia Papæ PAVLI V. & recentes literas Cardinalis BELLARMINI

AD

GEORGIVM BLAKVELLVM
Angliæ Archipresbyterum.

EDITIO TERTIA.

L

Digitized by Google

Admonitio ad Lectorem.

QVoniam Rex Magnæ Britanniæ Iacobus Præfationi ſuæ monitoriæ adiunxit Apologiam ſuam pro iuramento fidelitatis, quam ante duos annos tacito nomine ſuo ediderat: neceſſarium eſſe duxit Cardinalis Bellarminus Apologiæ ſuæ aduerſus monitoriam Regis Præfationem, adiungere reſponſionem ſuam ad Apologiam Regis, quam anno ſuperiore, ſub nomine Matthæi Torti, ſui familiaris emiſerat. ſic enim fiet, vt ad neutram partem libri Regij Reſponſio deſideretur: & æquus lector ſcriptis contrarijs diligenter expenſis, certius de re tota iudicium ferat.

RESPON-

Digitized by Google

RESPONSIO AD LIBRVM INSCRIPTVM,

TRIPLICI NODO, triplex cuneus, ſiue Apologia &c.

PRodiit anno ſuperiori, ex Vrbe Londino, liber Anglicano idiomate ſcriptus, aduerſus duo Breuia ſummi Pontificis, & Epiſtolam quãdam Cardinalis Bellarmini, ſine nomine quidem auctoris, ſed Regia tamen auctoritate impreſſus, & in ipſo frontiſpicio, triumphum canens ante victoriam ſcriptum gerebat, *Tunc omnes populi clamauerunt, & dixerunt, magna eſt veritas, & præualet*. Hic liber, in latinam linguam conuerſus, ad nos quoque ante paucos dies peruenit. Sed qui cuneos ad ſcindendos nodos tres adhibere curauit, hoc vno maximè peccaſſe videtur, quòd non rectè cuneos ad nodos applicuit. Itaq. magno, ſed inani conatu aërẽ verberauit, & Tunc omnes populi clamauerunt, & dixerunt, magna eſt veritas, & præualet, quæ funiculo triplici colligata, diſſolui non potuit. Ac, vt ſine ambagibus loquamur, qui Apologiam ſcripſit pro Iuramento fidelitatis, aduerſus duo Breuiã PAVLI V. Summi Pontificis, & Epiſtolam Cardinalis Bellarmini; neque Iuramentum, neque Breuia, neque Epiſtolam intellexiſſe videtur. Affirmat enim Iuramento fidelitatis, quod Rex Anglorum ſubditis ſuis Catholicis præſtandum propoſuit, ſolam ciuilem obedientiam contineri. Addit, Breuibus Pontificijs, & Cardinalis Epiſtola ciuilem obedientiam prohiberi. Neutrum eſt verum, vt paulo poſt apertiſſimè demonſtrabitur. Format deinde varia argumenta ex Scripturis, Concilijs, & Patribus, quibus probet deberi Regibus obedientiam ciuilem à ſubditis: quod quia in Breuibus & Epiſtola non negatur, ar-

gumenta non magis cōcludunt, quàm ea, quæ in Dialectica dici dicuntur à diſparatis. quamuis autem hoc generatim admonuiſſe ſufficeret, tamen, vt etiam tardioribus fiat ſatis.

Summa totius operis duobus capitibus comprehenſa. Primùm oſtendemus, Iuramentum Catholicis propoſitum, non ſolùm ciuilem obedientiam, ſed etiam Catholicæ fidei abnegationem requirere. hæc enim eſt principalis Quæſtio quæ inter nos hoc tempore diſputatur. Deinde ſingulas partes Apologiæ diſcutiemus.

Igitur Iuramento fidelitatis, quod habetur in Edicto Regio anni 1606. poſt articulum decimum, & in hac ipſa Apologia ex Breui Apoſtolico recitatur, auctor Apologiæ contineri affirmat ſolam ciuilis obedientiæ profeſſionem. hæc enim ſunt verba eius pagina quarta: *Rex ſpecimen quoddam, atque exemplar ſui præbuit, ſe nihil in Pontificios moliri, nec meditari conſcientiæ cauſa, nec vltra quid deſiderare, quàm vt de eorum fide, & conſtantia ſecurus fieret, quam propter conſcientiam ſuæ Maieſtati præſtare tenebantur.* Hæc ſunt eius verba in latina editione; ſed in Anglicana, quæ antea prodierat, clariùs dicebatur, Regem nihil deſiderare, niſi vt ſecurus de ciuili etiam obedientia redderetur. Item pag. 6. & 7. idem auctor ſic loquitur: *Quare Pontifex ſe immiſcet operi non ſuo, & falcem ſic mittit ſuam in meſſem alienam, in re præſertim ciuili, & quæ cum nullatenus ſpectat?* In Anglicana editione legitur apertius, in rebus merè, & ſolùm ad ciuilem obedientiam ſpectantibus. Item pag. 26. dicit, Pontificem prohibuiſſe per ſuum Breue, rē licitam, mereq. ciuilem. Item pag. 29. cùm teſtimonijs Patrum, Scripturarum, & Conciliorum probaſſet ciuilem obedientiam deberi Regibus à ſubditis, ſubiungit, cōhortationem Pontificis ad Catholicos Anglos, vt pro Iuramenti recuſatione Martyrium conſtanter ſubeant, ad rem non facere, cùm in hoc Iuramento non agatur niſi de ciuili obedientia, quæ cum fide Catholica non pugnat. *Quaſi*, inquit, *Romanam Religionem profiteri, & ciuilem obedientiam Principi præſtare, duæ quædam res eſſent, nullo pacto conſociabiles, ſed inuicem compugnantes, atque contrariæ.* hæc ille. Et pag. 49. *Hoc*, inquit, *Iuramentum tantummodo ciuilem obedientiam attingit ſubditorum erga Principem, in cauſis merè temporalibus.*

At nos facilè contra probabimus in hoc eodem Iuramento non agi de ſola ciuili obedientia, ſed agi de Fide Catholica,

Ideſt, de Primatu Sedis Apoſtolicæ, quem in Scripturis ſanctis apertiſſimè fundatum, Catholici omnes vt fidei orthodoxæ dogma certiſſimum habent.

In iuramento Anglicano Primatus Apoſtolici abnegationem quæri probatur.

Id probamus primùm ex Edicto Regio, in quo huius Iuramenti formula continetur atque præſcribitur. Nam titulus Edicti hic eſt, *Ad detegendos, & reprimendos Papiſtas*. Cur nō dicitur, ad detegendos, & reprimendos rebelles? niſi quia finis, cuius gratia excogitatum eſt Iuramentum, non eſt detectio negantium ciuilem obedientiam, quod rebellibus conuenit, ſed detectio negantium Primatum ſpiritualem Regis, & confitentium Primatum ſpiritualem ſummi Pontificis, quod Catholicorum, quos vos Papiſtas appellatis, proprium eſſe dignoſcitur.

Ex titulo Edicti.

Secundò probamus ex ipſis Iuramenti verbis, ac primùm ex illis: *Et quòd Papa nec per ſeipſum, nec per vllam aliam auctoritatem Eccleſiæ, vel Sedis Romanæ vllam poteſtatem, vel auctoritatem habeat Regem deponendi, &c. vel vllos ſubditorum ſuorum, ab eorum ſuæ Maieſtatis obedientia, & ſubiectione exonerandi, &c.* Hic iam manifeſtè perſpicitur, hoc Iuramentum non continere ſolam ciuilem obedientiam in rebus merè temporalibus, vt auctor Apologiæ tam ſæpe repetiuit, ſed continere etiam abnegationem Pontificiæ poteſtatis, quæ non eſt res merè temporalis, ſed res ſacra, & cælitus data, quam nullus mortalium tollere, vel minuere poteſt. Sed neque hoc loco neceſſarium eſt diſputare, quo modo ſit accipienda hæc poteſtas, aut quibus de cauſis exerceri poſſit, de qua re Theologi, & Iureconſulti diſputant. ſiquidem inter omnes conuenit, poſſe Pontificem Maximum hæreticos Principes iure deponere, & ſubditos eorum ab obedientia liberare. cum hac enim conditione Reges terræ ad Eccleſiam admittuntur, vt ſceptra ſua Chriſto ſubijciant, & fidem ac religionem non euertere, ſed protegere; defendere, non oppugnare debeant. Quod ſi nolint, ius eſt illi, qui toti Eccleſiæ vice Chriſti præeſt, eos à communione fidelium ſegregare, ſubditisq. interdicere, ne illis pareant.

Ex ipſis iuramenti verbis.

Idem probatur ex verbis ſequentibus: *Iuro ex corde, quòd non obſtante aliqua declaratione, vel ſententia excommunicationis, aut depriuationis facta, vel conceſſa, aut facienda, vel concedenda per Papam, vel ſucceſſores ſuos, vel per quamcumque*

Item ex alijs formulæ verbis.

auctoritatem deriuatam, vel deriuari prætenſam ab illo, ſeu à ſua Sede contradictum Regem, hæredes, aut ſucceſſores ſuos, vel quacunque abſolutione dictorum ſubditorum ab obedientia; fidelitatem tamen, & veram obedientiam ſuæ Maieſtati, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis præſtabo &c. Hic apertè negatur ſummo Pontifici poteſtas excommunicandi Reges etiam hæreticos. Quo modo enim licitè & iuſtè Catholicus iurabit, ſe non pariturum Summo Pontifici Regem hæreticum excommunicanti, niſi credat non poſſe à Pontifice Regem hæreticum excommunicari? Atqui poteſtas excommunicandi intrinſeca eſt Primatui Apoſtolico, atque ab eo inſeparabilis, cùm B. Petro, vt primo ſpirituali Primati dictum ſit à Domino, Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlo, Matth. 16. Et cùm eidem Petro, atque in eo ſucceſſoribus omnibus auctoritas data ſit totum gregem Dominicum paſcendi, & regendi, Ioann. vlt. certè vel Rex Anglorum ad gregem Dominicum nullo modo pertinet, vel B. Petro eiusq. ſucceſſoribus ſubditus eſt, atque ab eo ligari, & ſolui poteſt. Neque vlla iuſtior cauſa excommunicandi fingi poteſt, quàm hæreſis, quæ fidei Catholicæ, & omnis iuſtitiæ fundamentum tollit. Quare is, qui affirmat, non eſſe in ſummo Pontifice poteſtatem excommunicandi Reges hæreticos, neque illi eſſe parendum, ſi id faciat; is omnino affirmat, non eſſe ſummum Pontificem Caput Eccleſiæ vniuerſæ, ac per hoc Primatum Apoſtolicum negare cõuincitur. Non igitur hoc Iuramento ſola ciuilis obedientia quæritur, ſed quæritur abnegatio fidei Catholicæ, & vt obediatur homini contra obedientiam Dei.

Omnes Chriſtiani etiam Reges ſubditi ſunt B. Petri ſucceſſoribus.

Sed alia verba eiuſdem Iuramenti conſideremus, *Et vlteriùs,* inquit, *credo, & in conſcientia mea reſoluor, quòd nec Papa, nec alius quicunque poteſtatem habet me ab hoc Iuramento, aut aliqua eius parte abſoluendi: quod Iuramentum agnoſco rectà, ac plena auctoritate, eſſe mihi legitimè miniſtratum.* Hoc autem loco qui paulò ante iurando negauerat poteſtatem ligandi in ſummo Pontifice, idem nunc poteſtatem ſoluendi negat. Nam ex verbis illis Dominicis, Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, Catholici omnes colligunt, ad Pontificis Maximi auctoritatem pertinere, non ſolùm poteſtatem abſoluendi à peccatis, ſed etiam à pœnis, cenſuris, legibus, votis, atque iuramentis, quando id expediat ad gloriam Dei,

Iuram. Angliæ negat poteſtatẽ ſoluẽdi in ſummo Põtifice.

atque

atque animarum ſalutem. Sed prӕterea dum affirmat hoc Iuramentum ſibi rectâ, ac plena auctoritate legitimè miniſtratū, ſimul affirmat Regem ſuum, à quo Iuramentum propoſitum eſt, poteſtatem ſupremam habere in ſpiritualibus; cùm agnoſcat in illo plenam auctoritatem iubendi, vt Pontificia excommunicatio, ſiue declaratio contemnatur.

Tertiò probamus hoc idem, ex alio ſimili Iuramento apertiore, quod hic idem auctor Apologiӕ ad verbum recitat pag. 49. Huius Iuramenti hӕc ſunt verba. *Ego A. B. palàm teſtor, & ex conſcientia mea declaro, quòd Maieſtas Regia vnicus eſt ſupremus gubernator huius Regni, omniumq. aliorum ſuӕ Maieſtatis Dominiorum, ac Territoriorum, tam in omnibus ſpiritualibus, ſiue Eccleſiaſticis rebus, aut cauſis, quàm in temporalibus: & quòd nullus extraneus Princeps, Perſona, Prӕlatus, Status, aut Potentatus habet, aut habere debet vllam iuriſdictionem, poteſtatem, ſuperioritatem, praeminentiam vel auctoritatē Eccleſiaſticam, ſiue ſpiritualem infra hoc Regnum &c.* Hӕc Iuramenti formula hoc ſolùm diſtat ab illa, quӕ incluſa eſt in Breui Pontificio, quòd iſta verbis expreſſis, & proprijs continet abnegationem Primatus Apoſtolici, & ideo non facilè proponitur ijs, qui apertè ſe profitentur Catholicos; illa verò formata eſt verbis obſcurioribus, & per ambages circumloquutionum, ad decipiendos incautos, vt verè multos, atque adeo Archipresbyterum ipſum decepit. Sed ex hac formula clariore facilè poſſunt viri prudentes intelligere, quò tendat illa formula, quӕ dum iubet abnegari poteſtatem excommunicandi Regem, ſimul iubet abnegari Primatum Apoſtolicum in Eccleſiam vniuerſam, & aperit aditum ad conſtituendum Primatum Regis in ſpiritualibus. Addo poſtremò confirmationem ex verbis huius auctoris. quamuis enim millies repetierit, in hoc Iuramento non contineri, niſi ciuilem obedientiam; tamen pag. 88. excidit illi, *hoc Iuramentum inſtitutum eſſe; quò populus arceretur ne ita altè amarum illud poculum ebiberet antichriſtianarum ſcortationum.* Quid enim vocare ſolent Aduerſarij antichriſtianas fornicationes, niſi venerationem Pontificiӕ poteſtatis? Non ergo ſola ciuilis obedientia, ſed etiam deteſtatio ſpiritualis obedientiӕ hoc Iuramento continetur. Inſpiciamus nunc Breuia Pontificia ad Catholicos Anglos perſcripta.

Ex formula Iuram. de Primatu Regis Eccleſiaſtico, negari Pontificis Primatū conuincitur.

Idē probatur ex ipſis verbis auctoris Apologia.

Primum Breue Pontificium.

DIlecti filij, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Magno animi mœrore nos ſemper affecerunt tribulationes & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter ſuſtinuiſtis. ſed cùm intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio noſtra mirum in modum aucta eſt. Accepimus namq; compelli vos, grauiſſimis pœnis propoſitis, templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum intereſſe. profectò credimus proculdubio eos, qui tanta conſtantia atque fortitudine atrociſsimas perſequutiones, infinitas propemodum miſerias hactenus perpeſsi ſunt, vt immaculatè ambularent in lege Domini; numquam commiſſuros eſſe, vt coinquinentur communione deſertorum diuinæ legis. Nihilominus zelo Paſtoralis officij noſtri impulſi, & pro paterna ſolicitudine, qua de ſalute animarum veſtrarum aſsiduè laboramus: cogimur monere vos, atque obteſtari, vt nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipſis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere, ſine detrimento diuini cultus, ac veſtræ ſalutis. Quemadmodum etiam non poteſtis, abſque euidentiſſima grauiſsimaq; diuini honoris iniuria, obligare vos Iuramento, quod ſimiliter maxi-

mo cum cordis noſtri dolore audiuimus propoſitum vobis fuiſſe præſtandū, infraſcripti tenoris, videlicet:

Ego A. B. verè, & ſyncerè agnoſco, profiteor, teſtificor, & declaro in conſcientia mea, coram Deo & mundo, quòd ſupremus Dominus noſter Rex Iacobus eſt legitimus & verus Rex huius Regni, & omnium aliorum Maieſtatis ſuæ Dominiorum, & terrarum; & quòd Papa, nec per ſe ipſum, nec per vllam aliam auctoritatem Eccleſiæ, vel Sedis Romanæ, vel per vlla media cum quibuſcunque alijs, aliquam poteſtatem, nec auctoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum Maieſtatis ſuæ dominiorum, vel regnorum diſponendi, vel alicui Principi extraneo ipſum damnificare, aut terras ſuas inuadere auctoritatem concedendi, vel vllos ſubditorum ſuorum ab eorum ſuæ Maieſtatis Obedientia, & ſubiectione exonerandi, aut vllis eorum licentiam dare, arma contra ipſum gerendi, tumultus ſeminandi, aut aliquam violentiam, aut damnum Maieſtatis ſuæ Perſonæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus ſuis ſubditis, infra ſua dominia offerendi. Item iuro ex corde, quòd non obſtante aliqua declaratione, vel ſententia excommunicationis, aut depriuationis facta, vel conceſſa, aut facienda, vel concedenda per Papam, vel ſucceſſores ſuos, vel per quamcunque auctoritatem deriuatam, aut deriuari pretenſam ab illo, ſeu à ſua Sede contra dictum Regem, hæredes aut ſucceſſores ſuos, vel quacunque abſolutione dictorum ſubditorum ab eorum obedientia; fidelitatem tamen, & veram obedientiam ſuæ Maieſtati, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis præſtabo, ipſumq. & ipſos totis meis viribus, contra omnes conſpirationes, & attentata quæcunque, quæ contra perſonam illius vel illorum, eorumq. coronam, & dignitatem, ratione vel colore alicuius ſententiæ, vel declarationis, aut aliàs facta fuerit, defendā: omnemq. operam impendam reuelare, & Maieſtati ſuæ, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis, manifeſtum facere omnes proditiones, & proditorias conſpirationes, quæ contra illum, aut aliquos illorum, ad notitiam, vel auditum meum peruenerint.

Formula Iuramenti fidelitatis.

Præterea iuro, quòd ex corde abhorreo, deteſtor, & abiuro, tanquam impiam & hæreticam hanc doctrinam & propoſitionē, Quòd Principes per Papam excommunicati vel depriuati, poſſint per ſuos ſubditos, vel alios quoſcunque deponi & occidi.

Et vlteriùs, credo, & in conſcientia mea reſoluor, quòd nec

Papa, nec alius quicunque, poteſtatem habet me ab hoc Iuramẽto, aut aliqua eius parte abſoluendi. Quod Iuramentum agnoſco rectè, ac plena auctoritate, eſſe mihi legitimè miniſtratum, omnibusq́; indulgentijs, ac diſpenſationibus in contrarium renuncio. Hacq́; omnia planè, ac ſyncerè agnoſco, & iuro iuxta expreſſa verba per me hic prolata, & iuxta planum, ac communem ſenſum, & intellectum eorundem verborum, abſque vlla æquiuocatione aut mentali euaſione, vel ſecreta reſeruatione quacunque. Hancq́; recognitionem, & agnitionem, facio cordialiter, voluntariè & verè, in vera fide Chriſtiani viri. ſic me Deus adiuuet.

Iuramenti damnatio. Quæ cum ita ſint, vobis, ex verbis ipſis perſpicuũ eſſe debet, quòd huiuſmodi Iuramentum, ſalua fide Catholica, & ſalute animarum veſtrarum præſtari non poteſt, cùm multa contineat, quæ fidei, & ſaluti apertè aduerſantur. Propterea admonemus vos, vt ab hoc, atque ſimilibus Iuramentis præſtandis omnino caueatis, quod quidem eò acriùs exigimus à vobis, quia experti veſtræ fidei conſtantiam, quæ tanquam aurum in fornace, perpetuæ tribulationis igne probata eſt, pro comperto habemus, vos alacri animo ſubituros eſſe quæcunque atrociora tormenta, ac mortem denique ipſam conſtanter oppetituros, potiùs quàm Dei Maieſtatem vlla in re lædatis. Et fiducia noſtra confirmatur ex his, quæ quotidie nobis afferuntur de egregia virtute atque fortitudine, quæ non ſecus ac in Eccleſiæ primordijs reſplendet nouiſſimis hiſce temporibus in Martyribus veſtris.

State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, ſumentes ſcutum fidei: confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius, nec

quic-

quicquam vos detineat. Ipſe autem, qui coronaturus vos, certamina veſtra in cœlo intuetur; bonum opus, quod in vobis cœpit, perficiet. Noſtis quia diſcipulis ſuis pollicitus eſt, ſe numquam relicturum eſſe eos orphanos. fidelis enim eſt qui repromiſit. Retinete igitur diſciplinam eius, hoc eſt, radicati & fundati in charitate; quicquid agitis, quicquid conamini, in ſimplicitate cordis & vnitate ſpiritus, ſine murmuratione, aut hæſitatione vnanimes facite. ſiquidem in hoc cognoſcunt omnes, quia diſcipuli Chriſti ſumus, ſi dilectionē ad inuicem habuerimus. Quæ quidem charitas, cùm ſit omnibus Chriſti fidelibus maximè appetenda; vobis certè, dilectiſſimi filij, prorſus neceſſaria eſt. Hac enim veſtra charitate diaboli potentia infringitur, qui nunc aduerſus vos tantopere inſurgit, cùm ipſa contentionibus, atque diſſidijs noſtrorum filiorum præcipuè nitatur.

Hortamur itaq; vos per viſcera Domini IESV CHRISTI, cuius charitate è faucibus æternæ mortis erepti ſumus, vt ante omnia, mutuam inter vos charitatem habeatis. Præſcripſit ſanè vobis præcepta maximè vtilia, de fraterna charitate viciſſim exercenda, fœlicis recordationis Clemens Papa VIII. ſuis litteris in forma Breuis ad dilectum filium Magiſtrum Georgium, Archipresbyterum Regni Angliæ, datis die quinta menſis Octobris 1603. ea igitur diligenter exequimini, & ne vlla difficultate, aut ambiguitate remoremini, præcipimus vobis, vt illarum

rum litterarum verba ad amuſſim ſeruetis, & ſimpliciter prout ſonant & iacent, accipiatis,& intelligatis, ſublata omni facultate aliter illa interpretandi. Interim nos numquam ceſſabimus Deum Patrem miſericordiarum precari, vt afflictiones,& labores veſtros clemẽter reſpiciat,ac vos continua protectione cuſtodiat atque defendat, quos Apoſtolica benedictione noſtra clementer impertimur. Datum Romæ apud ſanctum Marcum,ſub annulo piſcatoris decimo Calend.Octob. M.DCVI. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Beneuolentia populorũ magna eſt ſecuritas Principum.

VEnio nunc ad ſingulas Apologiæ partes ſumma breuitate diſcutiendas. Orditur Auctor à deploratione horrendæ conſpirationis in Regem: ad quales conſpirationes deinceps auertendas, Iuramentum propoſitum eſſe dicit. Hoc loco monendus eſt Auctor, vel potius ipſe Rex ſereniſſimus, ad conſpirationes eiuſmodi precauendas, parum præſidij in Iuramentis, multum autem in beneuolentiâ populorum poſitum aſſe. qui enim non timent tam atrox parricidium perpetrare; neque timebunt iuſiurandi Religionem contemnere. Exemplo nobis ſunt plurimi Reges, nec pauciores Cæſares, ab ijs militibus cæſi,qui eis fidelitatem ſanctiſſimè iurauerant. Contrà autem ſcimus, Auguſtum, Veſpaſianum, Traianum, Antoninum, Conſtantium, & filium Conſtantinum, & alios permultos, beneuolentia ſubditorum tutiſſimos ſemper fuiſſe. Refert Tacitus lib. 15. Annalium, cùm Subrius Flauius, vnus ex coniuratis, à Nerone interrogaretur, quibus ex cauſis ad obliuionem Iuramenti proceſſiſſet; reſpondiſſe eum: Oderam te,nec quiſquam tibi fidelior fuit,dum amari meruiſti. vbi ſatis declarauit, eum, qui amari dignus eſt, etiam ſine Iuramento ſecurum eſſe de fide ſubditorum; qui verò odio habetur, nullo Iuramento ſatis tegi poſſe.

Quare ſi Rex ſecurè regnare, & vitæ ſuæ, ac ſuorum conſulere cupit,ſinat Catholicos frui antiqua poſſeſſione Religionis

Digitized by Google

ſuæ; quam religionem à parentibus, auis, & proauis, per multa ſæcula in Angliam cultã negare non poteſt. Non cogat profeſſores veteris fidei, quam à Magno Gregorio ſe accepiſſe meritò gloriantur, ad nouas ſuſcipiendas Sectariorum opiniones: & continuò pericula omnia, timoresq́. ceſſabunt. Non excuſo factum, odi parricidia, execror conſpirationes; ſed occaſionem deſperandi datam nemo inficiari poteſt. Sperauerant enim Catholici, vt hic ipſe Auctor Apologiæ fatetur, ſub nouo Principe, qui clementiæ laude ſemper floruerat, & quem ipſi quoque Catholici magna alacritate ſuſceperant, ſe aliquãtulum à perſequutione tam diuturna reſpiraturos, & eam fidem, & Religionem liberè retenturos, quam Mater ipſa Regis, & omnes eius maiores piè coluerant. ſed vbi viderunt confirmari crudelia Edicta Elizabethæ Reginæ, & recuſantibus adire templa hæreticorum grauiſſimas pecuniarias mulctas imponi, ſeq́. paulatim accuſationis prætextu opibus omnibus ſpoliari: nonnulli eorum minùs patientes iniuriarum, in deſperationem acti, moliti ſunt, quod nos vobiſcum pariter deploramus.

Occaſio coniurationis in Anglia quibuſdam quomodo data.

Deinde pag. 3. 4. & 5. iterum atque iterum repetit, atque inculcat, Iuramentum propoſitum à Rege fuiſſe, vt internoſceret inter fideles ſubditos, & perfidos proditores. & ideo Iuramentum fidelitatis meritò appellandum eſſe, quo nihil aliud quæratur, niſi, vt debita obedientia Regi præſtetur; ſed per ſiniſtram interpretationem ſummi Pontificis, qua per Breue ſuum prohibuit Iuramentum ſuſcipi, quaſi fidei Catholicæ contrarium, factum eſſe, vt miſeri Catholici, aut cum diſcrimine vitæ, & iactura fortunarum fidelitati erga Principem renuncient, aut cum Catholicæ fidei detrimento, animarum ſuarum ſalutem in periculum adducant. At nos paulò antè docuimus, Iuramentum propoſitum ſub colore fidelitatis ad Regem, abnegationem Primatus Apoſtolici continere; neque ad hoc demonſtrandum multis argumentis egemus, cùm ipſum Regis Edictum, in quo Iuramenti huius forma præſcribitur, fraudes omnes apertiſſimè detegat. Nam, vt ſupra notauimus, titulus Edicti eſt, *Ad detegendos, & reprimendos Papiſtas*. Et in eodem Edicto propè finem, niſi fortè nos translatio fallat, duorum Iuramentorum fit mentio. quorum alterum eſt de Primatu Regis in ſpiritualibus: alterum contra poteſtatem Pontifi-

Iuram. Anglicanum non petit merã ciuilem obedientiam.

cis in

Digitized by Google

ciſ in Principes Chriſtianos, Iuramentum ſolius fidelitatis ne nominatur quidem. Parum autem intereſt, vtrùm auctor Apologiæ velit, Iuramentum, de quo nunc agimus, eſſe Iuramentum de Primatu Regis in ſpiritualibus, an Iuramentum contra poteſtatem Pontificis in Principes Chriſtianos: vtrumque enim apud veros Catholicos fidei Chriſtianæ repugnat. prius enim Iuramentum tribuit ſpiritualem Primatum ei, cui ſecundum Scripturas ſanctas minimè debetur, poſterius verò detrahit eundem Primatum ab eo, cui ſecundum eaſdem Scripturas omni iure debetur. Chriſtus enim, vt ſuprà diximus, Paſtorem vniuerſi gregis ſui, non Regem aliquem, ſed Apoſtolum Petrũ eſſe iuſſit. proinde, qui B. Petro ſuccedunt; non qui Regibus ſuccedunt, Primatum ſuper Chriſtianos obtinent. & ſi Reges Chriſtiani ſunt, dubium eſſe non poteſt, quin Apoſtoli Petri ſucceſſores ſuper illos etiam paſtoralem habeant poteſtatem. Non ergo Breue Apoſtolicum ſiniſtrè interpretando Iuramentum, cauſa eſt mortis temporalis fidelibus Anglis; ſed Iuramẽtum aptè ad decipiendum compoſitum, cauſa eſt iiſdem Anglis mortis ſempiternæ.

Pag. 6. pergit auctor Apologiæ, ac dicit, Summum Pontificẽ contra bonos mores, & conſuetudinem Principum Chriſtianorum vehementer peccaſſe, quòd Regem indicta cauſa condemnauerit, partim annumerando eum perſequutoribus, partim ſeuerè imperando, vt Catholici ab hoc Sacramento abſtineant, quod dum detrectant, fidelitatem ſuam profiteri recuſant. Quod autem Pontifex in his duabus rebus peccauerit, probare ſe exiſtimauit auctor inſolubili argumento, dum ait, *Si Pontifex exiſtimauit ſe Regis eſſe Iudicem competentem, cur non auditum damnauit? ſin autem Pontifici nihil cum Rege negotij eſt, cur falcem ſuam immiſit in meſſem alienam?* Sed quamquam Chriſti Vicarius, ſi Pater, & Rector eſt, vt veriſſimè eſt Eccleſiæ vniuerſæ; Iudex etiam competens eſt omnium Chriſtianorum, ac per hoc etiam Regum, vt Chriſtiani ſunt: tamen ſi propriè loqui velimus, ſummus Pontifex PAVLVS V. non de perſona Regis, ſed de Iuramento iudicauit. quando autem quæſtio eſt, vtrum aliquod Iuramentum licitum ſit, an illicitũ; nemo Iudex magis competens fingi poteſt ipſo ſummo Pontifice: quoniam agitur de re ſacra, de re ſpirituali, de re, quæ ad ſalutem vel perniciem animæ pertinet. Itaq. ſummus Pon-

Paulus V. propriè non de perſona Regis Angliæ iudicauit; ſed de iuramento, vtrum liceat.

tifex, cùm à Iuramento, quod noxium animis fidelium iudicauit, ſubditos ſuos abſterruit; id fecit quod paſtor facit, cùm ouiculas ſuas arcet à pabulo venenato. Et quemadmodum paſtor non iudicat neque punit terram, quæ pabulum mortiferũ protulit; ſed ouibus ſuis conſulit, dum eas ab eiuſmodi pabulo remouet: ſic ſummus Pontifex non Regem propriè iudicauit, vel damnauit, ſed Catholicos ſuos admonuit, Iuramentũ propoſitum non poſſe tuta conſcientia ſuſcipi. Fruſtra igitur auctor Apologiæ clamat Regem indicta cauſa condemnatum. ineptum quoque dilemma ſibi fingit, cùm non de damnatione Regis, ſed de Iuramenti reprehenſione agatur.

At, inquiet, ſi Iuramentum reprehenditur, conſequenter reprehenditur is, qui Iuramentum ſuſcipi iuſſit. Reſpondeo, negari non poteſt, quin reprehenſio Iuramenti aliquo modo ad eum pertineat, qui Iuramentum præſcripſit: ſed aliud eſt reprehendere opus alicuius hominis, aliud hominem ipſum in iudicium propter opus illud vocare. nam fieri poteſt, vt opus non placeat, & tamen ab auctore iuridicè diſcutiendo, & damnando abſtineatur. Sic igitur ſummus Pontifex Iuramentum reprehendit, ſed Regis perſonam non attigit. neque opus fuit vt cauſam diceret, qui in ius vocatus non fuerat.

Opus reprehẽdere non eſt hominẽ propter opus in iudicium vocare.

At, inquit, in eo peccauit Pontifex, quòd Regem perſequutoribus annumerauit, dum ad Martyrium pro recuſatione Iuramenti ſuſcipiendum, Catholicos ſuos hortatus eſt. Reſpondeo, non annumerauit Pontifex Regem inter perſequutores abſolutè, ſed in eius arbitrio reliquit, velletne acquieſcere veritati, & à Iuramento illicito obtrudendo ceſſare, & Rex pacificus haberi; an potiùs vellet contra innocentes ſæuire, & perſequutor ſanctorum Martyrum nominari.

Regis in arbitrio fuit à iuram. ceſſare, vel illud vrgendo Martyrum perſecutor nominari.

At ſaltem in eo Pontifex peccauit, quòd Iuramentum fidelitatis prohibendo, effecit, vt ſubditi debitam obedientiam Regi ſuo non exhiberent. Reſpondeo, ſi Iuramentum ſolius fidelitatis eſſet, neque aliud requireret, niſi vt ſubditi omnes, etiam Catholici, Regi ſubiecti eſſent, in ijs rebus omnibus, quæ contra fidem Catholicam, & obedientiam Deo, & ſummo Pontifici debitam non eſſent; nemo Iuramentum reprehenderet; neque opus fuiſſet Breuibus Apoſtolicis populum Catholicum admoneri. Nam & Clemens VIII. ſanctæ memoriæ Pontifex, & hic ipſe Paulus V. eius in Apoſtolica Sede ſucceſſor, non

Papa ciuilem obedientiam nuſquam prohibuit.

ſemel per literas Catholicos Anglos admonuerunt, vt Regi obedientiam, quæ Regibus ſecundum Scripturas ſanctas debetur, diligentiſſimè exhiberent, & à tumultibus, & ſeditionibus omnino cauerent. Sed vbi vidit Iuramentum à Catholicis peti, in quo per ſpeciem ciuilis obedientiæ, fidei Catholicæ abnegatio petebatur, admonuit ſuos, vt cauerent inſidias, & memores eſſent Apoſtolici dicti: Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus, Act. 5.

Pag. 7. confert auctor Apologiæ Bullam Pij V. aduerſus Elizabetham, cum Breui Pauli V. ac dicit, nihil ferè intereſſe inter Bullam Pij V. qui Elizabetham nominatim excommunicauit, & Breue Pauli V. qui Iuramentum fidelitatis à Catholicis ſuſcipi prohibuit. ille enim populos ab obedientia Reginæ abſoluit; iſte obedientiam Regi præſtari vetuit.

Omitto conuicia, vel blaſphemias potius in Pium V. Pontificem ſanctum, ac de Dei Eccleſia optimè meritū. neque enim ad conuicia, quæ ſolis conuiciantibus nocent, ſed ad rationes, & argumenta, quæ minus peritis, aut parum attentis nocere poſſunt, reſpondendum eſſe putauimus. Hoc igitur intereſt inter ſeueritatem, qua vtendum eſſe Pius non ſine iuſta cauſa cenſuit, & lenitatem, quam iuſta etiam de cauſa adhibere placuit Paulo: quòd ille Reginam iamdudum propter hæreſim excommunicatam à iure, & generatim, iterum nominatim excōmunicauit, & excommunicatam declarauit. & quoniam cum excommunicatis nominatim & publicè declaratis non licet conuerſari, ac ſecundum Eccleſiæ Catholicæ leges, eiuſmodi vitandi ſunt, ideo Pius V. populum Catholicum ab obedientia Reginæ ad eum modum excommunicatæ, & declaratæ, iuſtiſſimè abſoluit, & liberauit. tali enim ſeueritate vtendum eſſe tempora illa ſuaſerunt. Paulus verò V. experiri volens, an medicamenta mitiora fortaſſe magis prodeſſent, præſertim cùm agendum eſſet cum Rege maioris prudentiæ, atque doctrinæ, & cuius parentes Catholici ſemper fuerunt: non iudicauit hoc tempore expedire, vt Rex nominatim excommunicaretur, vel excommunicatus publicè declararetur. ac per hoc non ſolùm non abſoluit populos ab obedientia, quod fecerat Pius, ſed neque vetuit, vt Regi obedientia in rebus temporalibus præſtaretur, vt falsò auctor Apologiæ affirmat. At prohibuit ſuſcipi Iuramentum fidelitatis. Nego prohibuiſſe ſuſcipi Iuramentum

Diſcrimē inter Bullā Pij V. & Breue Pauli V.

Paulus V. prohibuit ſuſcipi iuram. infidel.

mentum cuiuſcunque fidelitatis, ſed eius ſolius, quæ cum infidelitate coniuncta eſſet. Cùm enim Chriſtiani fidelitatem debeant non ſolùm Regi terreno, ſed etiam Principi ſpirituali, qualis eſt Chriſti in terris Vicarius: nullo modo licet Chriſtiano viro, ita iurare Principi terreno fidelitatem, vt ſimul iuret ſe Principi ſpirituali minimè pariturum, etiam in ijs rebus, quæ propriè ad ipſius pertinent poteſtatem. Quoniam igitur Iuramentum Catholicis propoſitum ſuſcipi non poterat, ſine abiuratione Pontificiæ poteſtatis, idcirco rectè ſummus Pontifex Iuramentum illud ſuſcipiendum non eſſe cenſuit; tantumq́. intereſt inter Bullam Pij V. & Breue Pauli V. quantũ inter cauterium ignis, aut venæ inciſionem, & vnctionem olei, aut dulcis pharmaci potionem.

Pag. 8. rurſum auctor Apologiæ Pontificem carpit, Quòd ſi Regẽ reſpicias imprudenter, ſi Catholicos iniurioſè ſe geſſerit. *Imprudentia*, inquit, *eſt, reſpectu Regis, quòd partitim & minutatim Iuramentum non refutauerit; vel quod verbulum, quæ ſententiola, vel quidquid id eſt criminis, cuius Iuramentum inſimulat, nullo detexit indicio*. Nolo in nugis tempus conſumere, ea de cauſa non diſcutio improprietates vocabulorum, & lutulentam orationem huius interpretis. Illud vnum reſpõdeo, Pontificis Maximi propoſitum non fuiſſe librum refutationis conſcribere, ideo neceſſe non fuiſſe, vt Iuramentum vniuerſum, vel partes eius, argumentis, varijs ex locis petitis confutaret. Epiſtolam ſcripſit, quæ vicem Edicti repreſentaret. tunc autem verè imprudens Princeps haberi deberet, ſi iniquam actionem prohibere ſe non poſſe crederet, niſi librum integrum Philoſophorum more conſcriberet. *At*, inquit, *ſi Pontifex notaſſet quid in Iuramento diſpliceret, fortaſſe Rex partem illam Iuramenti vel deleri paſſus fuiſſet, vel eam benigna interpretatione molliuiſſet*. Reſpondeo, non particulam aliquam Iuramenti ſummo Pontifici diſplicuiſſe, ſed ipſam Iuramenti ſubſtantiam, vt ſic loquar, finem ipſum, & quaſi ſcopum, quò verba omnia diriguntur. quando autem ſperandum erat, vt partem aliquam principalem huius Iuramenti deleri Rex ille pateretur, qui Iuramentum alterum ſub pœna capitis ſuſcipi iuſſit de Primatu ſuo in ſpiritualibus? Nam ab eo Iuramento non ſoli Catholici, ſed etiam Caluiniſtæ Puritani abhorrent, & tamen Rex partem vllam eius Iuramenti deleri vel

Edicta non ſolent rationib. comprobari.

Etiã Caluiniſtæ Puritani reſpuunt iuram. de Primatu Regis in ſpiritualibus.

vel mitigari nunquam pati voluit. Quod autem auctor Apologiæ adiungit de iniuſtitia Pontificis in Catholicos, facilè refutari poteſt. *Iniuſtitia*, inquit, *eſt, Catholicorum reſpectu. nam ſi ita viſum fuiſſet Maieſtati ſuæ, in Iuramento quippiam vel mutari, vel interpretari, eo labore penitus ſubleuati fuiſſent Catholici, & exonerati illico: ſi secùs, omnia Rex, vt erant, tenere velle, & nihil immutare, firmiter ſecum ſtatuiſſet. tamen hoc inde lucri percipere potuiſſent Catholici, vt eorum renitentia, hac vmbra, hoc veluti inuolucro poſſet obtegi. quod non tãquam claudicantes in fide ſua erga Principem à Iuramento abſtinerent, ſed tantùm ab anxietate, & ſcrupulis quibuſdam perplexi, quibus tenera ipſorum conſcientia torqueretur: quam anxietatem, ac teneritudinem Pontificia damnatio verborum quorundam in formula Iuramenti, peperiſſet.* hæc ille. Sed iam diximus nullam omnino ſpem haberi potuiſſe, vt partes illæ Iuramenti tollerentur, quæ continent abnegationem fidei Catholicæ, de Primatu Eccleſiaſtico Romani Pontificis. quod ſi anxietas conſcientiæ iuuare poſſet Catholicos apud Regem, omnis iamdudum perſecutio ceſſaſſet. Scit enim Rex Catholicos Anglos, ciuilem obedientiam in ipſa eius coronatione exhibuiſſe; neque Iuramentum fidelitatis abhorrere, niſi vbi fides Catholica periclitatur.

Catholici Angli ciuilē obedientiam profeſſi ſunt in coronatione Regis.

Pag. 16. poſtea quàm Breue Pontificium cum Iuramenti formula, à pag. 9. vſque ad 15. integrè deſcripſerat, aggreditur auctor Apologiæ refutationē Breuis. ac primo adſcribit ſummo Pontifici crimen falſi, quia initio Breuis dicit, magno ſe mærore affici, ob tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda fide Catholica, Catholici in Anglia patiuntur. Vt autē falſitatis Pontificem omnino conuincat, orditur ab ingenti clementia Elizabethæ Reginæ, quam à clementia Regis Iacobi longè ſuperatam affirmat. *Hic*, inquit, *Pontifex dolorem, & magnum animi ſui mærorem exprimit, propter tribulationes & calamitates, quas pro retinenda fide Catholica iugiter ſuſtinent filij ſui. Vbi præter crimen falſi, quod in sereniſſimi Domini noſtri Regis contumeliam tantopere redundat; diſſimulare non poſſum, ſed vt res poſtulat, palam profiteor, & quod certò ſcio præ me fero, Reginam Elizabetham neminem ex Pontificijs, religionis cauſa, in iudicium vocaſſe, neminem ad ſupplicium condemnaſſe, antequam eorum ſcelera & flagitia, veluti inuita Regina,*

Nū falſum ſit Catholicos in Anglia religionis cauſa perſecutionem non ſuſtinere.

pœnas

pœnas quas pertulerant, ei extorquerent: quod cuiuis æquo rerum aſtimatori, & actiones ipſas cum eorũ circumſtantÿs prudenter penſiculanti manifeſtum fiet. hæc ille. Qui poſteaquam eadem felicitate ſcribendi, multa ſimilia repetens, & inculcãs, defunctæ Reginæ Manibus, vt ipſe loquitur, parentaſſet; vel, vt Anglicana editio ſignificare videtur, ſacrificium obtuliſſet: tranſit ad Regem, atque ait, *Non poſſum ſanè non confiteri, pro amore, quo in veritatem feror, quod qualiſcumque fuerit Reginæ laus, à clementia in Pontificios, quæ fuit ampliſſima; tamen ea manſuetudinis, ac pietatis in eoſdem exempla, quæ conſpeximus in sereniſſimo Rege, longo præteritam Reginæ manſuetudinem ſuperarint interuallo, &c.* Dabit hoc loco nobis veniam auctor Apologiæ, vt ſicut ipſe ſibi licere exiſtimauit, criminis falſi Chriſtum Domini, id eſt Pontificem Maximum, ſine vllo veritatis colore accuſare; ita nobis viciſſim liceat, mendacia ſua in ipſum verè regerere. Principio, non ſcripſit Pontifex, ſe mærore affici ob calamitates, quas tempore Reginæ Elizabethæ, aut initio Regni Iacobi Regis in Anglia, pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebantur: ſed ob calamitates, quas hoc tempore patiuntur. Ergo, vt criminis falſi ne leue quidem veſtigium in ipſo Pontificio Breui adhæreat; ſatis eſt ſi probemus, ingentes ærumnas propter Religionem ferre coactos eſſe Catholicos anno Domini 1606. quo tempore Breue Apoſtolicum ſcribebatur. Hoc autem ipſo anno ſcimus duo Edicta in Anglia promulgata eiuſmodi, vt vel ſola ſufficiant, ad omnia huius Apologiæ coarguenda mendacia. Edicti prioris ſumma hæc eſt. titulus vt ſupra admonui eſt. *Leges à Rege Iacobo in Catholicos latæ.*

Ad detegendos, & reprimendos recuſantes Papiſtas. In primo articulo confirmantur leges Elizabethæ, aduerſus Catholicos iam olim ſtabilitæ. In 2. iubetur, vt Præfecti locorum inquirant in Catholicos omnis ordinis & ætatis, qui templa hæreticorum adire recuſant: impoſita mulcta viginti florenorum, ſi negligentes in Catholicis perquirendis extiterint. In 3. ſtatuitur, vt acriter puniantur Catholici, qui communionem, ſeu cœnam hæreticorum more, ſumere recuſauerint. In 4. ſancitur, vt qui recuſauerit ſacris hæreticorum intereſſe, ſi cõuictus in iudicio fuerit, ſoluat in menſes ſingulos florenos ducentos. In 5. ſtatuitur, mulcta ducentorum florenorum in ſingulos menſes (quæ ab Elizabetha conſtituta fuerat, in recu-

ſantes adire templa hæreticorum) leue onus eſſe copioſis hominibus; ideo additur, vt Rex inuadat duas tertias partes bonorum omnium, tertia parte ſola relicta eiuſmodi recuſantibus. In 6. ſtatuitur, vt qui recuſauerit cœnam Caluiniſticam ſumere, ſoluat primo anno florenos ducentos, ſecundo quadringentos, tertio ſexcentos. In 7. additur, vt qui templa hæreticorum frequentare cœperat, & poſtea relabitur in crimen non frequentandi, ſoluat ſtatim florenos ſexcentos. In 8. decernitur, vt qui recuſant Iuramentum illud ſuſcipere, de quo nunc agimus, conijciantur in carcerem ſicariorum atque latronum. In 9. additur, vt eidem in carceribus detento, proponatur iterum Iuramentum: quod ſi recuſauerit, amittat omnia bona, & carceri perpetuo mancipetur. In 10. additur, vt ſi tertia vice propoſitum ſibi Iuramentum recuſauerit, capitis vitæq́ diſpendium patiatur. In 11. declaratur, tabulas illas in quibus aliquis accuſatus reperitur; quòd à templis hæreticorum abſuerit, vim ſuam obtineant, non obſtante quocunque errore, qui in accuſatione formanda, aliterve contigerit. In 12. ſtatuitur, vt qui Principibus externis militare voluerit, is prius Iuramentum præfatum præſtet, alioqui perduellis habetur. In 13. ſtatuitur, vt nobilis qui in externis regionibus ſeruire voluerit, cum duobus fideiuſſoribus Regi ſe obliget ſub pœna ducentorum florenorum, quòd nullo vnquam tempore Romano Pontifici reconciliabitur: quam cautionem niſi proficiſcens dederit, reus mortis erit. In 14. ſtatuitur, vt qui poſt decimum diem Iunij huius anni 1606. ſubditum aliquem Regis Anglorum ad fidem Romanæ Eccleſiæ pertrahet, aut pertrahere conabitur; is perduellionis, & læſæ Maieſtatis reus habeatur, & re ipſa pœnam illam ſubeat, niſi in Angliam reuertatur, & intra ſex dies à reditu crimen confeſſus, duo Iuramenta ſuſcipiat; vnum de Primatu Regis in ſpiritualibus, alterum contra poteſtatem Papæ in Principes Chriſtianos.

Hæc videlicet eſt incredibilis illa clementia Regis in Catholicos, ob quam ſummus Pontifex crimen falſi incurrit, quòd ſcripſerit, ſe non leui dolore affici, ob calamitates, quas Catholici pro fide orthodoxa retinenda tolerare coguntur. Quæ maior calamitas excogitari poteſt, quàm propter vitanda ſacra ſacrilega, opibus ſpoliari; pro recuſando Iuramento perfidiæ, carceri perpetuo mancipari; pro exhortatione ad Catholicam

tholicam fidem, quaſi Maieſtatis reum morte mulctari? & ſi nihil, niſi ciuilem obedientiam Rex requirit, neque aliquid molitur conſcientiæ cauſa; cur Archipresbyter, & alij qui ciuilem obedientiam, ſuſcepto Iuramento profeſſi ſunt, adhuc carceribus detinentur?

Sed volo ipſum etiam Apologiæ auctorem, velit nolit adigere, vt pro hac veritate teſtimonium dicat. Ipſe igitur in hoc libro ſuo pag. 20. extollens Principis manſuetudinem, ſic ait. *Gratioſo Edicto permiſſum eſt ſacerdotibus omnibus, non comprehenſis, & tum extra cuſtodiam degentibus, intra certum, & conſtitutum diem è Regno migrare.* Admiranda profectò gratia, exilium permittere ſacerdotibus, qui comprehendi, quamuis diu quæſiti, nequiuerant. Si tibi exilium gratia videtur; quo nomine vera ſupplicia appellabis? An non eſt magna calamitas, ſi cogaris pœnas grauiores exilio præuenire?

Sacerdotibus in Anglia dies ad carceres, & mortem quæſitis, nec inuentis; gratioſè, vt exulent.

At, inquies, Edicta iſta edita ſunt poſt coniurationem detectã. Verum eſt, ſed non pertinent ad puniendos Proditores, ſed ad Catholicos omnes, religionis cauſa, diuexandos. Sed præterea ante coniurationem illam conceptam in ipſo primo anno Regni, & primo Parlamento confirmauit omnia Edicta Reginæ, eaq. non parùm auxit. At ipſa etiam Regina Edicta illa edidit exacerbata ob excommunicationis ſententiam in ſe à Pio V. latam. Imo etiam antea. nam anno Domini 1558. in primo regni ſui anno, diu ante Pij V. Pontificatum, Iuramentum ſubditis ſuis ſuſcipiendum propoſuit de Primatu ſuo Eccleſiaſtico, ideſt, de noua hæreſi ab Henrico parente ſuo excogitata. pœna autem recuſantis Iuramentum, prima vice fuit amiſſio bonorum, carcerq. perpetuus. altera vice, pœna capitis, quam perduelles ſuſtinere coguntur. Refert Nicolaus Sanderus lib. 3. de ſchiſmate Anglicano hoc totum: & quæ vidit, & quibus interfuit ſcripſit. Anno ſequenti, ideſt 1559. Miſſam facientibus, vel audientibus, aliudve quodcunque officium Eccleſiaſticum, ritu veteri procurantibus, ſacramentũq. aliquod Romano more adminiſtrantibus, grauis indicitur mulcta; nimirum prima vice ducentorum aureorum, aut carceris ad ſex menſes: ſecunda vice quadringentorum aureorum, aut carceris ad annum. tertia vice omnium bonorum & perpetuorum carcerum. ſecundum quam legem mox in carceres coniecti ſunt Epiſcopi plurimi, quorum nomina idem Sanderus deſcri-

Ante coniurationẽ conceptã primo anno ſui Regni Iacobus vexauit Catholicos.

Quid ſub Elizabetha ſunt paſſi Catholici, & quæ ſub Iacobo.

deſcribit in eodem lib. 3. de Schiſmate Anglicano. quibus addit lib. 7. De viſibili Monarchia ad annum Domini 1560. permultos etiam nobiles laicos eadem de cauſa carceribus mancipatos, qui omnes vel in carcere, vel in exilio extincti ſunt. Et tamen Auctor Apologiæ dicere audet, ſe certò ſcire, Elizabetham Reginam neminem religionis cauſa in iudicium vocaſſe, neminemq́. damnaſſe. Item ante ſententiam Pij V. palàm eſſe, nullam à Regina Elizabetha grauiorem mulctam Catholicis impoſitam, neque ſeueriores leges, aut vllam capitalem pœnam in Catholicos conſtitutam. Quomodo enim nullum Catholicum Regina, religionis cauſa vocauit in iudicium, nullumq́. damnauit; ſi tot Epiſcopos, totq́. laicos illuſtres, ea ſolùm de cauſa carceribus incluſit, quòd ipſam caput Eccleſiæ agnoſcere recuſarent? Non eſt fortaſſe cauſa Religionis, vtrum regimen Eccleſiaſticum, idq́. ſupremum, à ſummo Pontifice ad Regem terrenum, imo etiam ad fœminam transferri poſſit? aut non eſt grauis mulcta iudicari & damnari exilio, aut carceri perpetuo mancipari? Quomodo etiam ante ſententiam Pij V. nullam grauiorem mulctam Catholicis Regina impoſuit, neque vllas ſeueriores leges tulit, neque vllam capitis pœnam conſtituit; ſi anno 1558. ideſt annis nouem ante Pij V. Pontificatum, legem tulit de Iuramento Primatus ſui in ſpiritualibus, ab Epiſcopis imprimis ſuſcipiendo, & prima vice recuſantibus amiſſionis bonorum, & carceris perpetui: ſecunda autem perduellium pœnam conſtituit. & anno ſequenti leges illas & mulctas inſtituit in Catholicos, Religionis Catholicæ exercitia vſurpantes, quas ſupra deſcripſimus? ſed nimirum Auctor Apologiæ, vel nihil omnino legiſſe nos de rebus Anglicis, vel oblitos eſſe credit eorum, quæ de perſequutione Anglicana multi illuſtres Scriptores literis mandauerunt ad memoriam poſteritatis ſempiternam. Omitto de induſtria plurima Edicta, quæ varijs temporibus Elizabetha aduerſus Catholicos, ſolius Religionis cauſa, promulgauit. quæ omnia Iacobus Rex confirmauit: & quibus non pauca addidit, quæ typis mandata palàm cerni poſſunt.

Pergit deinde Auctor Apologiæ pag. 22. ac dicit: Pontificem iniuſtè in ſuo Breui prohibuiſſe ſubditis Regiæ Maieſtatis, quò minus de obedientia ſua erga ipſum profiteantur. ſed vbi hæc prohibitio in Breui Pontificio habeatur, non dicit, neque di-

cere

Digitized by Google

cere poteſt: cùm nulla talis prohibitio vſquam in ipſo Breui legatur. proinde hoc inter falſa, quibus Apologia pleniſſima eſt, referatur. ſubijcit continuo,& ad verbum refert verba illa Breuis: Perſpicuum eſſe debet omnibus Catholicis, quòd huiuſmodi Iuramentum, ſalua fide Catholica,& ſalute animarum ſuarum præſtari non poſſit, cùm multa contineat, quæ ſaluti & fidei apertè aduerſantur. His paucis recitatis,ait, *Hic vetus dictum quadrat, quod de Philoſopho circumfertur, Multa dicit, ſed pauca probat; imo verò nihil omnino probat*. At iã ſupra reſpondi,in Breui Pontificio, non theologicam diſputationem, ſed paternam ac breuem admonitionem contineri,vbi nihil neceſſe ſit probationes adiungi. ſed bene habet quod hæreticus de Vicario Chriſti dicit, quod de ipſo Chriſto paganum dixiſſe conſtat. Certè Galenus in lib. 3. de differentijs pulſuum cap.4. ſcripſit, Chriſtum multa dixiſſe, ſed nihil demonſtraſſe. quod idem de eodem Domino & Saluatore noſtro Auerroem dicere ſolitum ferunt. ac ne ipſe eodem vitio laborare videatur, vt multa dicat,& nihil probet,ſupra ſcripta verba Breuis Apoſtolici, hac inſolubili argumentatione confutat. *Nam*, inquit, *quomodo profeſſio fidelitatis erga Principem in ſubditis poſſit è regione religioni, & ſaluti animarum aduerſari, tam longè excedit meam Theologiam,quantulacumque illa ſit, vt prorſus nouam, & exoticam planè aſſertionem eſſe, non poſſim quin exiſtimem: nec ex eius ore proferendam,qui ſe vniuerſalem Epiſcopum, & Chriſtianarum animarum œcumenicum Paſtorem ſatis inſulsè venditat*. hæc ille. Cuius conuicia, & ſermonis barbariem ſciens prætereo. Illud affirmo,Auctorem Apologiæ ſibi fingere propoſitiones, quas oppugnet; & ex ijs, quaſi in ipſo Breui apertè continerentur,argumenta conficere. proinde argumentationem eius, non Theologiæ, ſed Dialecticæ terminos omnes ac leges excedere. Aſſumit enim Breui Pontificio prohiberi profeſſionem fidelitatis erga Principes, quaſi ea cum Religione & animarum ſalute pugnaret, at nihil eiuſmodi habetur in Apoſtolico Breui. quid autem ſit in Regio Iuramento, quod cum Religione, & ſalute animarum pugnet, & proper quod ab eiuſmodi Iuramento abſtinendum eſſe ſummus Pontifex cenſeat, & moneat; à nobis eſt paulo ante demonſtratum. Oſtendimus enim, eo Iuramento negari poteſtatem Apoſtolicam, tum alligandi, tum abſoluendi; ac per

Dictũ impiũ Galeni,& Auerrois de Chriſto.

Apologiæ auctor loquitur de Pont.Max. ſicut olim Ethnici de Chriſto.

Aduerſarius fingit quod oppugnet.

M 4 hoc,

Digitized by Google

hoc, negari fidem Catholicam, ſine qua ſalus æterna obtineri non poteſt; & per huiuſmodi Iuramentum, non tam iurari fidelitatem ad Regem, quàm abiurari fidelitatem ad Chriſti Vicarium.

Quocirca teſtimonia Scripturæ diuinæ quæ Apologiæ Auctor ſtatim adiungit, non probant falſum eſſe quod Pontifex ſcripſit, ſed quod ipſe ſibi Apologiæ auctor finxit. Scriptum, inquit, eſt Ioſuæ 1. quemadmodum Moyſi obediuimus in omnibus, ita & tibi obediemus. Sic Propheta Hieremias cap. 27. Hortatus eſt populum, vt auſcultarent Regi Babel, dicens: Submittite colla veſtra ſubter iugum Regis Babylonis, eiq. & populo eius ſeruite. Similiter Iſraelitæ ſe geſſerunt apud Pharaonem, cui etiam ſupplicarunt Exod. 5. Vt veniam daret liberè diſcedendi. Similiter apud Cyrum Eſdr. 1. à quo impetrarunt veniam reditus, ædificandi templi gratia. Denique Apoſtolus ad Rom. 13. Omnes mortales hortatus eſt, vt ſubiecti eſſent propter conſcientiam.

Scripturæ teſtimonia non ſpiritualē ſed ciuilem obediētiam erga Reges docent.

Ad hæc omnia teſtimonia breuiſſimè reſpondemus. His teſtimonijs probari obedientiam ad Principes etiam paganos, quando ea non eſt contraria obedientiæ ad Deum; quod nos libentiſſimè confitemur. ſed non probari obediendum eſſe Regibus etiã Chriſtianis, quando iubent fieri quod non licet Chriſtianis: quam reſponſionem reijcere non poteſt Auctor Apologiæ qui pag. 24. allegat ſanctum Auguſtinum tract. in Pſ. 125. ita dicentem: Milites Chriſtiani ſeruierunt Imperatori infideli; vbi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum, qui in cœlis erat: quando volebat vt Idola colerent, vt thurificarent: præponebant illi Deum. Sic igitur & nos Catholicos Anglos admonemus, vt Regi terreno ſeruiant, atque obediant, dum non iubet quæ diſpliceant Regi cœleſti. Diſplicet autem Regi cœleſti, vt poteſtas Vicarij ſui, quem reliquit in terris, & quem conſtituit ſuper familiam ſuam, vel penitus abnegetur, vel in alium transferatur.

Idem Sancti Patres affirmant.

Pergit deinde pag. 24. & 25. & profert teſtimonium Auguſtini, Tertulliani, Iuſtini, Ambroſij, Optati, & Gregorij, quibus probatur, quod nos minimè negamus deberi Principibus etiam infidelibus obedienciam à ſubditis fidelibus. ſed verba S. Gregorij ex libro Epiſtolarum, epiſt. 61. præcipuè notanda & obſeruanda, & cum Breui Pauli V. Pontificis comparanda

cenſuit;

cenſuit; quòd videlicet Gregorius Mauritio Imperatori ſubiectum ſe fatebatur, eiq; obediebat: Paulus autem ſubditos Regis, ne ciuilem quidem, & licitam obedientiam, Principi ſuo exhibere permittit. Sed quòd attinet ad ſanctum Gregorium, ipſe idem in Commentario Pſal. 101. teſtatur Mauritium Tyrannum potius, quàm Imperatorem fuiſſe, quales antea fuerant Diocletianus, & Nero, quibus vellent nollent, ipſi etiam ſummi Pontifices ſubiecti eſſe cogebantur. Quòd autem Paulus V. à ciuili obedientia ſubditos Regis auerterit, in Breui eius ad verbum, in hoc ipſo libro expoſito, nuſquam legitur: ſumma enim totius Breuis eſt, vt Chriſtiani Catholici poteſtatem Chriſti Vicarij, fidemq. Catholicam non abiurent: quæ certè abiuratio, neque ciuilis, neque licita eſt.

Quomodo Pontifices paruerint quibuſdã Tyrannis.

Tranſit Auctor Apologiæ pag. 26. & 27. à Patribus ad Concilia. neque contentus eſt demonſtrare ciuilem obedientiam Regibus à ſubditis deberi: ſed addit, tota etiam Epiſcoporum Concilia Regibus fuiſſe ſubiecta. Ac primo loco adducit Concilium Arelatenſe, Caroli Magni temporibus celebratum, cuius hæc ſunt verba in vltimo canone: Hæc igitur Domino Imperatori præſentanda decreuimus, poſcentes eius clementiam, vt ſi quid hic minus eſt, eius prudentia ſuppleatur, ſi quid ſecus quàm ratio habeat, eius iudicio emendetur, ſi quid rationabiliter taxatum eſt, eius adiutorio, diuina opitulante clementia, perficiatur. Reſpondeo Epiſcopos, Concilij Arelatenſis, Carolo ipſo petente, non ſolùm de negotijs Eccleſiaſticis, ſed etiã de politicis in eo conuentu egiſſe: permulta in communi quoque de clericis, & laicis ſtatuiſſe, quæ ſine Imperatoris prouidentia executioni mandari non poterant. Extant in eo Concilio Canones, quartus & quintus, quibus abuſus laicorum reformantur, qui acceptis muneribus, Presbyteros in Parochijs conſtitutos amouere, & eorum loco alios introducere tentabant. Extant Canones, duodecimus, & decimus tertius, de pace inter Epiſcopos, & Comites, & vt Comites & Iudices obedientes ſint Epiſcopo, & inuicem conſentiant ad iuſtitias faciendas, & munera pro iudicio non accipiant. Extat canon quintus decimus, vt pondera, & menſuræ vbique æqualia ſint. Item Canon viceſimus tertius, ne Comites, vel Vicarij, ſeu Iudices, vel Centenarij, ſub mala occaſione, vel ingenio, res pauperum emant, vel per vim tollant, aut quolibet argumento ſurri-

An Concilia ſubſint Imperatoribus, & Regibus.

Quæ in re Patres Concilij Arelat. Imperatoris auctoritate indiguerint.

Digitized by Google

ſurripiant: ſed ſi cui aliquid poſſeſſionum emendum, aut vendendum ſit, id in publico coram Comite, & Iudicibus, & nobilibus ciuitatibus facere debebit. De his igitur & ſimilibus Patres loquuntur, cùm Imperatorem rogant, vt ſi quid minus eſt in his Decretis, eius prudentia ſuppleatur; ſi quid ſecus quàm ratio habeat, eius indicio emendetur; ſi quid rationabiliter taxatum eſt, eius adiutorio perficiatur.

Addit deinde Auctor Apologiæ, Concilia quoque Francofordienſe, Arelatenſe, Turonenſe, Cabilonenſe, Moguntinum, ac Rhemenſe, penitus ſeſe Carolo tradidiſſe: Generalia verò Cõcilia, Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe Imperatoris pietati & prouidentiæ ſeſe in omnibus ſubmiſiſſe. Piguit verò illũ non ſolùm Conciliorum verba referre, ſed etiam loca notare. Neque ex tot Concilijs aliud in ſpecie allegauit, niſi ex Epiſtola Concilij Epheſini ad Auguſtos pauca quædam verba, quibus Epiſcopi ſe ab Imperatore conuocatos teſtantur, & ab eo petunt, vt quæ geſta ſunt contra Neſtorium, robur ſuum habeant.

Concilia generalia iuſſu Impp. aliquãdo coacta sũt: id mandante ſummo Pontifice.

Ad quæ nos breuiſſimè reſpondemus. Concilia Epiſcoporum, iuſſu quidem interdum Imperatorum congregata fuiſſe, ſed in executionem mandati ſummi Pontificis, ad quem propriè generalium Conciliorum conuocatio pertinet, vt perſpicuum eſt in epiſtola Concilij Conſtantinop. ad Pontificem Damaſum, in qua dicunt ſe Conſtantinopoli conueniſſe, ex mandato literarum ipſius, anno ſuperiore ad Imperatorem Theodoſium datarum. ſed de hac re inferius dicemus. Illud etiam fatemur, Concilia ſæpe ab Imperatoribus petijſſe, vt Decreta ſua protegerent, & executioni mandari auctoritate ſua curarent. Falſum autem eſſe, quod Auctor Apologiæ hoc loco ſcribit, Concilia ſe penitus, & in omnibus ſubmiſiſſe Imperatorum pietati, atque prudentiæ; quaſi præcipuæ partes & ſumma poteſtas in rebus Eccleſiaſticis penes Principem terrenum eſſet: euidenter oſtendemus ex apertiſſimis teſtimonijs Epiſcoporum ſanctorum, & Regum, ſiue Principum ſæculi.

Concilia aliquando protectionẽ & executionẽ decretorũ petierunt ab Impp.

Iudicium de rebus Religionis ad ſæculares Principes non pertinere oſtenditur ex SS. Epiſcopis.

Sanctus Athanaſius Patriarcha Alexandrinus, in Epiſtola ad ſolitariam vitam agentes: Quando, ait, à condito æuo auditum eſt, quòd iudicium Eccleſiæ ſuam auctoritatem ab Imperatore accepit? aut quando hoc pro iudicio agnitum eſt? Hoſius Cordubæ Epiſcopus, referente Athanaſio in eadem Epi-

ſtola,

ſtola: Ne præcipe, inquit, nobis Imperator in hoc genere, ſed ea potius à nobis diſce. tibi enim Deus Imperium commiſit, nobis autem ea, quæ ſunt Eccleſiæ concredidit. Sanctus Ambroſius Mediolan. Epiſcopus in epiſt. 33. ad ſororem, ſcribit ſe Valentiniano Imperatori dixiſſe: Noli te grauare Imperator, vt putes te in ijs quæ Domini ſunt, aliquod Imperiale ius habere: publicorum tibi mænium ius commiſſum eſt, non ſacrorum. Idem etiam in oratione de tradendis Baſilicis, multis docet, Imperatorem in Eccleſia eſſe, & non ſuper Eccleſiam: & iudicia Eccleſiaſtica non ad Imperatores, ſed ad Epiſcopos pertinere. Sanctus Martinus Turonenſis Epiſcopus Maximo Imperatori in faciem dixit: Nouum eſſe, & inauditum nefas, vt cauſam Eccleſiæ Iudex ſæculi iudicaret, teſtis eſt Sulpitius lib. 2. ſacræ hiſtoriæ. Sanctus Auguſtinus Epiſcopus Hipponenſis, in epiſtola 46. 50. & 165. docet quidem piorum Regum eſſe Eccleſiam defendere, ſeuerisq. legibus, ac pœnis hæreticos ab Eccleſia damnatos coërcere. Sed ibidem Donatiſtas grauiter reprehendit, quòd cauſam Eccleſiaſticam ad Regem terrenum iudicandam, non ad Epiſcopos detuliſſent. Sanctus Gelaſius Romanus Pontifex, in epiſtola ad Anaſtaſium Imperatorẽ: Noſti, inquit, fili clementiſſime, quòd licet præſideas humano generi dignitate rerum terrenarum; tamen Præſulibus diuinarum deuotus colla ſubmittis: & paulo poſt: Noſti itaque ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi poſſe voluntatem. Sanctus Gregorius Papa lib. 5. epiſt. 21. Scimus, inquit, pijſſimos Dominos diſciplinam diligere, ordinem ſeruare, Canones venerari, & ſe ſacerdotalibus negotijs non miſcere.

Venio nunc ad Principes ſæculi. Conſtantinus Magnus, cùm Donatiſtæ non contenti Epiſcopali iudicio, ad ipſum cauſam Eccleſiæ detuliſſent, ita exclamaſſe fertur: O rabida furoris audacia, ſicut in cauſis gentilium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt. Refert hæc verba Conſtantini Optatus Mileuitanus lib. 1. contra Parmenianum. De eodem ita ſcribit ſanctus Auguſtinus in epiſt. 165. Conſtantinus non eſt auſus de cauſa Epiſcopi iudicare. Valentinianus ſenior Imperator, referente Sozomeno lib. 6. hiſt. c. 7. Mihi, inquit, qui ſum in ſorte plebis, fas non eſt talia negotia (videlicet Eccleſiaſtica) perſcrutari. Sacerdotes, quorum iſta curæ ſunt, inter ſe ipſos, quo-

Idẽ oſtenditur teſtimonio Pricipum ſæcularium.

quocunque voluerint loco conueniant. Theodoſius Iunior Imperator in epiſt. ad Synodum Epheſinam: Illicitum, inquit, eſt, illum, qui non ſit ex ordine ſanctiſſimorum Epiſcoporum, Eccleſiaſticis immiſceri tractatibus. Baſilius Imperator oratione habita in octaua Synodo: Hæc, inquit, inueſtigare, & quærere, Patriarcharum, Epiſcoporum & Sacerdotum eſt, qui regiminis officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ſoluendi, qui ligandi poteſtatem habent, qui Eccleſiaſticas adepti ſunt claues; non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel à ligamento ſolui egemus. Carolus Magnus leges quidem aliquas iuri communi addidit; ſed in eis reuerentiam, & ſubiectionem ad Sedem Apoſtolicam Romanam planè admirabilem, his verbis teſtatus eſt: Licet vix ferendum ab illa ſancta Sede imponatur iugum, tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Refert hanc ſententiam, ex Concilio Caroli Magni, Gratianus diſt. 19. can. 3. & eandem ſententiam à Carolo acceptam, ſuam quoque fecerunt Epiſcopi Concilij Tiburienſis cap. 30. Addimus vltimò teſtimonium Regis Theodorici, qui, quamuis hæreticus Arianus eſſet, non tamen ſibi Primatum in Concilijs aſſumebat. ſic enim legimus in Synodo quarta, ſub Symmacho Pontifice Romano: Ad hæc ſereniſſimus Rex taliter, Deo aſpirante, reſpondit, in Synodi eſſe arbitrio, in tanto negotio ſequenda præſcribere; neque aliquid ad ſe, præter reuerentiam de Eccleſiaſticis negotijs pertinere. Habemus igitur ex teſtimonio Principum, tum Eccleſiæ tum ſæculi, longiſſimè à vero aberrare, qui Regi terreno Primatum in rebus ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis tribuunt.

Pergit deinde Auctor Apologiæ pag. 27. atque ait, *Quin etiã Chriſtum dixiſſe lego, Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo, iuſſiſſeq. vt quæ ſunt Cæſaris Cæſari tribuamus, & quæ Dei, Deo.* Quæ verba vt vera, & diuina ſunt, ita applicationẽ ineptam, & ad rem nihil facientem, quiuis facile iudicare poterit.

Regnũ Chriſti nõ ſuit ex hoc mundo, tamen in hoc mundo fuit, & eſt.

Regnum quidem Chriſti non fuit ex hoc mundo; ſed tamen in hoc mundo fuit, & eſt: ac per hoc Vicario Chriſti Regis intetris obedientia debetur ab omnibus, qui partem in Regno Chriſti habere volunt. & quemadmodum nos reddenda Cæſari, quæ Cæſaris ſunt, non negamus, ideſt, tributa; honorem, & obedientiam in rebus, & negotijs ſæculi: ſic etiam optamus, vt quæ Dei ſunt, Deo reddantur. inter quæ primo loco po-

nenda

nenda eſt fidei Catholicæ integra inuiolataq. profeſſio, & ad Chriſti Vicarium fidelis, & pura obedientia. Quòd autem Auctor Apologiæ ſubiungit, ſecundum Theologiam non repugnare fidei, & animarum ſaluti, ſi ciuilis obedientia, ciuili Magiſtratui deferatur, verum eſt: ſed falſum omnino eſt quod ſequitur, in Breui Apoſtolico contrarium contineri. Debuiſſet omnino iſte Auctor, qui toties hoc repetit, vel vno in loco annotare verba illa Breuis, vbi dicatur, ciuilem obedientiam ciuili Magiſtratui exhibere, rem eſſe fidei Catholicæ, ſalutiq. contrariam. ſed neque annotauit, neque annotare potuit, niſi verba Breuis corrumpere, & ſua verba pro verbis Breuis ſubſtituere voluiſſet.

Denique pag. 28. poſt nugas, & conuicia, quæ libenter omittimus, vt quæ graui Theologo, qualem ſe Auctor Apologiæ iactat, indigniſſima ſunt, concludit hoc dilemmate: *Aut licet Principi obtemperare in temporalibus, aut non. ſi licet, quod nemini dubium eſſe poteſt, cur tam iniquus eſt, & crudelis in Catholicos ſuos, vt imperet ijs, ne legitimo Regis ſui mandato obtemperent? ſi non licet, cur rationem non reddit, cauſam non exprimit, vnde id prohibet?* ſed facilis eſt reſponſio. Admitto enim licere ſubditis Principi ſuo obtemperare in temporalibus, modò quæ Princeps iubet, non ſint contraria Deo, qui eſt Rex magnus ſuper omnes Principes: ſed nego Pôtificem ſummum, tam fuiſſe iniquum, & crudelem in Catholicos, vt eis imperaret, ne legitimo Regis ſui mandato obtemperarent. neque enim Iuramentum propoſitum ſuſcipere, legitimum mandatum, dici vllo colore poteſt, cùm eo Iuramento cogantur Catholici fidem Catholicam abnegare, vt ſupra demonſtratum eſt. Ex quo etiam manifeſtè refellitur, quod Auctor ſubiungit de exhortatione ad Martyrium ſubeundum. Contendit enim Auctor pag. 29. exhortationem illam ſolido fundamento carere, cùm poſſit Catholicus, & Religionem Romanam ardenter profiteri, quod Papa iubet, & ſimul ciuilem obedientiam Principi ſuo præſtare, quod Rex iubet. Iam enim non ſemel demonſtrauimus Regem ciuili obedientia non eſſe contentum; ſed id præcipuè in votis habere, vt à Catholica fide Catholicos auertat, & ex Catholicis hæreticos faciat. nam Iuramentum, quod Fidelitatis appellat, præparatio & diſpoſitio eſt ad Iuramentum de Primatu Regis in ſpiritualibus. Et ea

Inſulſum dilemma Apologia.

Iuram. Anglia abnegationem continet fidei Catholica.

forte

forte cauſa eſt, cur Archipresbyterum è carcere non dimittat, quamuis primum Iuramentum præſtiterit, quia ſperat eundem ad alterum Iuramentum tædio carceris, & ærumnarum, ſe poſſe perducere: quod Iuramentum non tectè & obſcurè, ſed apertè & manifeſtè nouam hæreſim de Primatu Regio, in rebus etiam ſacris, & ſpiritualibus continet.

Poſtremò, Apologiæ Auctor pag. 30. & 31. fingit Pontificem Maximum ex falſis rumoribus de nimia Regis ſeueritate in Catholicos, permotum fuiſſe ad hoc Breue tam temerè conſcribendum. quod idem dicit accidiſſe Pio V. quando ſententiã excommunicationis in Reginam Elizabetham tulit: & Clementi VIII. quando paulò ante obitum Elizabethæ duo Breuia in Angliam miſit, quibus tum Regem præſentem, tum aliũ quemcumque à Regno excluſit, qui Religionem Catholicam non profiteretur. quæ duo Breuia contraria eſſe dicit fidei ſæpius datæ, & varijs proteſtationibus, quibus operam ſuam obtulit, omniaq. officia pollicitus eſt, quæ conducere poſſent ad hunc ipſum Regem in ſolio collocandum. Itaq. Auctor huius Apologiæ paucis verbis tres ſummos Pontifices, Paulum V. & Pium V. leuitatis & temeritatis, Clementem VIII. non ſolùm temeritatis, ſed etiam perfidiæ reprehendit. At ipſa rei veritas ſimpliciter expoſita, nullo noſtro labore addito, & ſine vlla arte Rhetorica, Auctorem Apologiæ falſitatis, vanitatiſq. conuincet. Paulus enim V. non ex incertis rumoribus adductus eſt ad Breue ſcribendum, ſed ex notiſſima, & grauiſſima perſequutione, quam Edicta publicata teſtantur, & ex ipſa Iuramenti formula ad nos tranſmiſſa. Itaq. non erat opus, vt Auctor luderet in nomine Babylonis, & ſepticollis Vrbis, ad quam vndique rumores, & nuncij deferuntur; neque, vt probaret ex Patrum teſtimonijs, de Roma intelligi, quæ ſanctus Petrus de Babylone ſcripſit in priore epiſt. cap. 5. Fatemur enim Romam non ſolùm in epiſtola S. Petri, ſed etiam in Apocalypſi ſancti Ioannis per Babylonem ſignificari; ſed Romam Ethnicam, non Romam Chriſtianam, & illam, quæ ebria erat de ſanguine Martyrum Ieſu: non illam, quæ Ieſum Filium Dei, & Martyres eius honorat. denique illam, quæ habebat in fronte inſcriptam blaſphemiam; non illam, quæ, vt ſcribit S. Hieronymus lib. 2. in Iouinianum, ſcriptam in fronte blaſphemiam, Chriſti confeſſione deleuit. Pius etiam V. non vanis quorundam

Refelluntur varia calũnia

Roma Ethnica, non Chriſtiana dicta eſt Babylon in ſacris literis.

dam delationibus temerè abreptus eſt ad excommunicandam Reginam, ſed ex notis & publicis eius criminibus; ac præſertim quòd inſtar Apoſtatæ Iuliani, ex ficta Catholica, manifeſta hæretica, & iurata Catholicorum hoſtis euaſerit. Denique Clemens VIII. duo Breuia anno 1600 tribus annis ante obitũ Reginæ ad Catholicos miſit. vnum ad Clerum, alterum ad populum: quibus Breuibus non, vt iſte mentitur, Iacobum tunc Scotiæ Regem à ſolio excluſit, ſed conſilium dedit quale dare decebat ſummum Pontificem, videlicet, vt Catholici operam darent, quantum in ipſis eſt, vt Rex ad Religionem Catholicã bene affectus eligeretur. Habemus enim exemplaria Breuium illorum in manibus, & ijs diligenter inſpectis, nuſquam inuenimus nomen Iacobi Regis, aut alterius particularis perſonæ; ſed ſolùm generatim, vt diximus, cohortationem ad Regem orthodoxum, & pium conſtituendum. Quibus verbis non ſolùm Iacobus Scotiæ Rex non excludebatur, ſed includebatur potiùs; quoniam Miniſtri eius maximam ſpem fecerant, eum non abhorrere à fide Catholica ſuſcipienda; præſertim cùm Rex ipſe ad Pontificem ipſum, nec non ad Cardinales Aldobrandinum, & Bellarminum literas ſcripſiſſet plenas humanitatis, quibus præter cætera petebat, vt aliquis è gente Scotorum Cardinalis S.R.E. crearetur, vt haberet Romæ, per quem facilius & tutius cum Pontifice negotia ſua tractaret. Quare Pontifex non perfidię accuſari, ſed ſpe ſua fruſtratus dici meritò potuit. Ad extremum addit auctor Apologiæ, non defuiſſe in Anglia, qui Breue hoc, fictitium & in odium Papæ compoſitum, & diſſeminatum fuiſſe ſuſpicarentur; *Quòd viderent illud tam longè ab omni Theologiæ ratione, prudentia, politica, ſenſu denique communi abhorrere perſpicerent. ſed Pontificem maluiſſe altero Breui fidem prioris confirmare, vt culpam ſuam ſciens, prudensq. geminaret.* Nos verò non ignoramus fuiſſe in Anglia, qui primum illud Breue confictum exiſtimauerint. Sed id non accidit ex eo, quòd à Theologia, vel prudentia abhorrere videretur; ſed ex eo, quòd nonnulli cuperent hac fraude Catholicis imponere, atque efficere, vt Iuramentum propoſitum ſuſcipere non dubitarent. Qua fraude comperta, ſummus Pontifex alio Breui, fidem priori facere voluit, ne pharmacũ ſpirituale per hanc Dæmonis artem, inutile redderetur. quo facto, non culpam geminauit, ſed fraudem detexit, tene-

Quorsũ Clem. VIII. duo Breuia miſerit in Angliam.

Iacobus Rex ſignificauit ſe non abhorrere à fide Catholica.

Cur Paul. V. ſecundũ Breue ad Anglos ſcripſerit.

bras

bras diſſipauit, & veritati, ac ſinceritati aditum patefecit.

Secundum Breue.

Dilecti filij Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Renuntiatum eſt nobis, reperiri nonnullos apud vos, qui, cùm ſatis declarauerimus per literas noſtras anno ſuperiore x. Kalen. Octob. in forma Breuis datas, vos tuta conſcientia præſtare nō poſſe Iuramentum, quod à vobis tunc exigebatur; & præterea ſtrictè præceperimus, ne vllo modo illud præſtaretis: nunc dicere audent huiuſmòdi literas de prohibitione Iuramenti, non ex animi noſtri ſententia, noſtraq́. propria voluntate ſcriptas fuiſſe; ſed potius aliorum intuitu, atque induſtria. eaq́. de cauſa ijdem perſuadere nituntur, mandata noſtra dictis literis non eſſe attendenda. Perturbauit ſanè nos hic nuncius, eoq́. magis, quia experti obedientiam veſtrã (filij noſtri vnicè dilecti) qui, vt huic ſanctæ Sedi obediretis, opes, facultates, dignitatem, libertatem, vitam denique ipſam, piè ac generoſè nihili feciſtis; numquam ſuſpicati eſſemus, potuiſſe vocari apud vos in dubium, fidem literarum noſtrarum Apoſtolicarum, vt hoc prætextu vos ex mandatis noſtris eximeretis. Verùm agnoſcimus verſutiem atque fraudem aduerſarij humanæ ſalutis, eiq́. potius, quàm veſtræ voluntati tribuimus hanc renitentiam. Ea

propter

propter iterum ad vos ſcribere decreuimus, ac denuo vobis ſignificare, literas noſtras Apoſtolicas, anno præterito x. Kal. Octob. datas de prohibitione Iuramenti, non ſolum motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia; verùm etiam poſt longam, & grauem deliberationem de omnibus, quæ in illis continentur adhibitam, fuiſſe ſcriptas, & ob id teneri vos, illas omnino obſeruare, omni interpretatione ſecus ſuadente reiecta. Hæc autem eſt mera, pura, integraq́. voluntas noſtra, qui de veſtra ſalute ſolliciti, ſemper cogitamus ea, quæ magis vobis expediunt. & vt cogitationes, & conſilia noſtra illuminet is, à quo Chriſtiano gregi cuſtodiendo noſtra fuit præpoſita humilitas, indeſinenter oramus. quem etiam iugiter precamur, vt in vobis filijs noſtris ſummopere dilectis, fidem, conſtantiam, mutuamq́. inter vos charitatem, & pacem augeat. Quibus omnibus cum omni charitatis affectu, peramanter benedicimus. Datum Romæ apud ſanctum Marcum, ſub annulo piſcatoris decimo Kalend. Octob. M.DCVII. Pontificatus noſtri anno tertio.

HActenus reſpondimus ad ea, quæ aduerſus primum Breue Auctor Apologiæ ſcribenda eſſe putauit. Nunc, vt ipſe à ſecundo Breui vna ferè pagella ſe expediuit; ſic & nos eius cauillationes pari breuitate reijciemus. Quoniam igitur ſummus Pontifex verſutiæ Diaboli tribuit falſos illos rumores de confictо Breui: ſic ipſe Auctor Apologiæ verſutiæ eiuſdem Diaboli tribuit hoc ſecundum Breue. Scribit enim, Diabolum non potuiſſe tantùm nocere Catholicis, aliqua alia fraude,

etiam ſi mille annos in hoc opus incubuiſſet; quàm fecit hoc vno Breui. & rationem reddit, quoniam oportebit eos qui Iuramentum ſuſceperunt, nunc illud abiurare; quod maius eſt malum, quàm ſi antea non iuraſſent. antea ſiquidem ſi iurare noluiſſent, excuſari poterant ob ſcrupulos aliquos mentis, ex particulis Iuramenti obortos: at nunc nullam habent excuſationem, ſi abiurent fidelitatem, quam Regi ſuo bis iurarunt: ſemel, cùm primùm nati ſunt, tacito quodam, & congenito Iuramento; deinde cùm verbis conceptis primùm illud Iuramentum confirmarunt.

Iniqua Iuramẽta non obligare.

Ad hæc reſpondemus, non eſſe malum abiurare, quod malè iuratum eſt. Sic enim habet regula ab omnibus approbata: In malè promiſſis reſcinde fidem. ſed dicet Aduerſarius, non poteſt eſſe malum Iuramentum, quod eſt naturale, & congenitum ab ipſo ortu, vel huius naturalis, & congeniti confirmatio & expreſſio. Reſpondeo, Iuramentum quod dicitur congenitum, ſi quod eſt, non eſſe aliud, niſi ſimplicem obligationem ad obediendum ſuperiori, ſub quo quis naſcitur, in rebus licitis atque honeſtis. Neque intelligi vel etiam fingi poteſt, quomodò in ipſo ortu homo naturaliter obligetur ad negandam ſummi Pontificis poteſtatem: proinde Iuramentum ſecundũ, quod hanc abnegationem continet, non poteſt rectè dici confirmatio, vel expreſſio Iuramenti prioris. Præterea, quemadmodũ in ortu naturali videtur poſſe intelligi Iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi politico: ſic etiam in ortu ſupernaturali, quem habemus ex baptiſmo, intelligi debet Iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi ſpirituali, qui eſt Chriſti Vicarius: ac per hoc non licet vllo modo poſtea Iuramentum ſuſcipere, quo abiurari videatur Iuramentum præſtitum in baptiſmo. Ac de his hactenus.

Epi-

Epiſtola Cardinalis Bellarmini ad Archipresbyterum Angliæ.

Cōtinet exhortationē vt Archipresbyter q Iuramentum acceperat reſipiſcat.

VEnerabilis in Chriſto domine Frater. Anni ſunt ferè quadraginta, quòd inuicem non viderimus. Sed ego tamen veteris noſtræ conſuetudinis numquam oblitus ſum; teq́. in vinea Domini ſtrenuè laborantem, quando aliter non potui, orationibus Deo commendare non deſtiti. me quoque in tua memoria toto hoc tempore vixiſſe, & in tuis orationibus ad altare Domini locum aliquem habuiſſe non dubito. Ita igitur ad hoc vſque tempus, non verbis aut literis, ſed opere & veritate, vt ſanctus Ioannes loquitur, alter in alterius dilectione permanſimus. ſed hoc ſilentium rumpere coëgit nuncius, qui diebus iſtis de tuis vinculis & carcere ad nos venit. qui quidem nuncius, etſi triſtis videri poterat, ob iacturam paſtoralis tuæ ſollicitudinis, quam Eccleſia iſta fecit: tamen lætus quoque videbatur, quoniam ad Martyrij gloriam, quo dono Dei nullum eſt felicius, propinquabas. vt qui tot annis gregem tuum verbis & doctrina pauiſſes, nunc exēplo patientiæ glorioſius paſceres. Verum hanc lætitiam non mediocriter interturbauit, ac ferè corrupit triſtis

alius nuncius, qui de conſtantia tua in recuſando illicito Iuramento, ab aduerſarijs tentata, fortè etiam labefactata,& proſtrata ſucceſſit. Neque enim (frater chariſſime) Iuramentum illud ideo licitum eſſe potuit, quod aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur. Scis enim huiuſmodi modificationes nihil eſſe aliud, quàm Satanæ dolos atque verſutias, vt fides Catholica de Primatu Sedis Apoſtolicæ, vel apertè vel obſcurè petatur. pro qua fide tot inclyti Martyres in iſta ipſa Anglia ad ſanguinem vſque pugnarunt. Certè enim quibuſcumque verbis Iuramentum ab aduerſarijs fidei concipiatur in Regno iſto, eò tendit, vt auctoritas capitis Eccleſiæ à ſucceſſore Sancti Petri, ad ſucceſſorem Henrici octaui in Anglia transferatur. Quod enim obtenditur de periculo vitæ Regis, ſi ſummus Pontifex eam in Anglia poteſtatem habeat, quàm in omnibus alijs Chriſtianis Regnis habet, inane prorſus eſſe, omnes qui ſunt aliqua prudentia præditi, facilè vident. Neque enim auditum eſt vmquam ab initio naſcentis Eccleſiæ, vſque ad hæc noſtra tempora, quod vllus Pontifex Maximus Principem vllum, quamuis hæreticum, quamuis ethnicum, quamuis perſequutorem, cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit. Et cur quæſo vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Chriſtianis Principibus nullus timet, nullus timuit? ſed vt dixi, vani iſti prætextus decipulæ ſunt, & ſtratagemata Satanæ, qualia non pau-

ca in hiſtorijs veterum temporum inueniuntur; quæ facilè referre poſſem, ſi, non epiſtolam, ſed librum integrum ſcribendum ſuſcepiſſem. Vnum tantùm, exempli gratia, ad memoriam tibi reuocabo. Scribit ſanctus Gregorius Nazianzenus in prima oratione in Iulianum Imperatorem, illum, vt ſimplicibus Chriſtianis imponeret, in imaginibus Imperatorijs, quas Romani ciuili quodam genere honoris, pro more adorabant, imagines Deorum falſorum admiſcuiſſe, vt nemo poſſet Imperatoris imaginem adorare, quin ſimul Deorum ſimulachris cultum adhiberet. hinc nimirum fiebat, vt plurimi deciperentur: & ſi qui fortè fraudem ſubodorati Imperatoris imaginem venerari recuſarent, ij grauiſſimè punirentur, vt qui Cæſarem in ſua imagine contempſiſſent. tale aliquid in Iuramento vobis oblato, mihi videre videor, quod ea fraude compoſitum eſt, vt nemo poſſit proditionem in Regem deteſtari, ciuilemq. ſubiectionem profiteri, quin Primatum Sedis Apoſtolicæ perfidè abnegare cogatur. ſed Chriſti ſerui, ac præſertim primarij Domini Sacerdotes, vbi periculum fidei ſubeſſe poſſit, tantùm abeſſe debent à ſuſceptione illiciti Iuramenti, vt ab omni etiam ſuſpicione ſimulationis præſtiti Iuramenti cauere debeant, ne fidelibus populis vllum præuaricationis exemplum reliquiſſe videantur. Quod egregiè præſtitit inſignis ille Eleazarus, qui neque porcinas carnes comedere, neque ſimulare comediſſe voluit, quamuis grauiſſi-

ma tormenta ſibi cerneret imminere; ne, vt ipſe ait in 2. lib. Machabæorum, multi iuuenum per eam ſimulationem, ad legis præuaricationem animarentur. Neque minùs fortiter Magnus Baſilius, & exẽplo ad res noſtras magis accommodato, cum Valente Imperatore ſe geſſit. nam vt in hiſtoria ſcribit Theodoretus, cùm Præfectus Imperatoris hæretici hortaretur Sanctum Baſilium, vt non vellet propter paruam dogmatum ſubtilitatem Imperatori reſiſtere: reſpondit vir ille ſanctiſſimus, & prudentiſſimus, Non eſſe ferendum, vt de diuinis dogmatibus, vel vna ſyllaba corrumpatur, ſed potiùs pro eorum defenſione, omne genus ſupplicij amplectendum. Equidem arbitror non deeſſe apud vos, qui dogmatum ſubtilitatem eſſe dicant, quæ in Iuramento Catholicis hominibus propoſito continentur, & non eſſe propter rem tam paruam Regis Imperio reluctandum. Sed non deerunt etiam viri Sancti, ac Magno Baſilio ſimiles, qui palàm affirmabunt, non eſſe de diuinis dogmatibus vel minimam aliquam ſyllabam corrũpendam, etiam ſi tormenta, & mors ipſa toleranda proponantur. Inter hos vnum, vel potiùs horum Principem, atque anteſignanum te eſſe par eſt. Et quamuis, vel inopinata comprehenſio, vel acerbitas perſequutionis, vel ſenectutis imbecillitas, vel quid aliud in cauſa fuerit, vt conſtantia titubauerit; confidimus tamen de Domini pietate, & de diuturna tua virtute, fore, vt qui Sancti Petri, & Sancti Marcellini

caſum

caſum aliqua ex parte imitatus videris, eorundem fortitudinem in reparandis viribus, & veritate aſſerenda feliciter imiteris. Nam ſi rem totam diligenter apud te cogitare volueris, videbis profectò non eſſe rem paruam quæ ob Iuramentum iſtud in diſcrimen adducitur, ſed vnum ex præcipuis fidei noſtræ capitibus, ac Religionis Catholicæ fundamētis. Audi enim quid Apoſtolus veſter Magnus Gregorius in epiſtola 2. libri 11. ſcribat: Apoſtolicæ Sedis reuerentia nullius præſumptione turbetur. tunc enim ſtatus membrorum integer perſeuerat, ſi caput fidei nulla pulſetur iniuria. Itaq. Sancto Gregorio teſte, cùm de Primatu Sedis Apoſtolicæ vel turbando, vel minuendo, vel tollendo ſatagitur, de ipſo capite fidei amputando, ac de totius corporis, omniumq. membrorum ſtatu diſſipando ſatagitur. Quod idem Sanctus Leo confirmat ſerm. 3. de aſſumptione ſua ad Pontificatum, cum ait: Specialis cura Petri à Domino ſuſcipitur, & pro fide Petri propriè ſupplicatur, tamquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. Ex quo idem ipſe in Epiſtola ad Epiſcopos Viennenſis prouinciæ affirmare non dubitat, Neceſſe eſſe exortem illum myſterij eſſe diuini, qui auſus fuerit à Petri ſoliditate recedere. qui rurſum ait: Quiſquis huic Sedi Principatum exiſtimat eſſe denegandum, illius quidem nullo modo poteſt minuere dignitatem, ſed inflatus ſpiritu ſuperbiæ ſuæ, ſemetipſum in inferna demergit. Atque hæc

quidem, & alia eiuſdem generis multa tibi notiſſima eſſe certò ſcio, qui præter cæteros libros, viſibilem Monarchiam Sanderi tui, ſcriptoris diligentiſſimi,& de Eccleſia Anglicana optimè meriti ſæpe legiſti: quique ignorare non potes ſanctiſſimos Viros, eoſdemq. doctiſſimos Ioannem Roffenſem,& Thomam Morum, pro hoc vno grauiſſimo dogmate duces ad Martyrium plurimis alijs, cum ingenti Anglicæ nationis gloria, noſtra memoria fuiſſe. ſed in memoriam tibi reuocare volui, vt colligas te, & magnitudinem rei conſiderans, non tuo iudicio nimiùm fidas, neque plus ſapias,quàm oportet ſapere. & ſi fortè lapſus tuus non ex inconſideratione, ſed ex infirmitate humana, ex metu carceris, & ſuppliciorum profectus eſt; non anteponas libertatem temporalem libertati gloriæ filiorum Dei: neque ob momentaneam, & leuem tribulationem fugiendam, amittere velis æternum gloriæ pondus, quod ipſa tribulatio operatur in te. Bonum certamen diu certaſti, curſum fermè conſummaſti, fidem tot annis ſeruaſti. noli igitur tantorum laborum præmia tam facilè perdere. noli Corona iuſtitiæ, quæ tibi iamdudum paratur,te ipſe priuare. noli tot fratrum & filiorum tuorum vultus confundere. In te ſunt hoc tempore coniecti oculi totius Eccleſiæ, quin etiam ſpectaculum factus es mundo, angelis, & hominibus. noli in extremo actu ita te gerere, vt & tuis luctum, & gaudium hoſtibus relinquas. ſed contra potius, quod

omnino

omnino ſperamus, & pro quo ad Deum noſtrum aſſiduè preces fundimus, vexillum fidei gloriosè erigas, & quam contriſtaueras, lætam facias Eccleſiam: nec iam ſolùm veniam merearis à Domino, ſed coronã. Vale, viriliter age, & confortetur cor tuum. Romæ die 28. Septembris 1607.

Reſponſio ad ea quæ obijciũtur contra Epiſtolam Cardinalis Bellarmini.

NVnc ad ea veniamus, quæ Auctori Apologiæ aduerſus Cardinalem Bellarminum ſcribere placuit. & quamuis Auctor eundem Bellarminum magnis laudibus efferat, & magnis conuicijs oneret, vt impleat illud Sancti Iacobi, Ex ipſo ore benedictio,& maledictio procedit: ipſe tamen, nec laudes in ſe agnoſcit,neque conuicijs multum mouetur. Ideo ijs prætermiſſis, illa ſolùm perſequemur, quæ veritati dogmatum Catholicorum, & ſinceritati fidei præiudicare poſſunt. Igitur pag.47.48. & 49. ſcribit, Bellarminum aberraſſe à ſtatu cauſæ, & cùm formulam Iuramenti fidelitatis refutare vellet: tamen totum eſſe in refutando Iuramento de Primatu Regis in ſpiritualibus. Atque, vt ſciamus quid interſit inter hæc duo Iuramenta, adſcribit hoc loco formulam Iuramenti de Primatu. nam formula Iuramenti fidelitatis in ipſo Breui Pontificis ſupraſcripto continetur. Ad hoc reſpondemus, Bellarminum non aberraſſe à ſtatu cauſæ,ſed hæreticorum fraudes detexiſſe. Vidit enim Iuramentum ſecundum proponi, quaſi ſimplicis fidelitatis, ciuiliſq. obedientiæ Iuramentum eſſet, quo nomine in hac ipſa Apologia frequentiſſimè appellatur. nam in hoc ipſo loco in quo nunc verſamur, videlicet pag. 49. ſic ait: *Nouiſſimum hoc Iuramentum ciuilem tantummodo obedientiam attingit*

tingit ſubditorum erga Principem, in cauſis merè temporalibus. At id falſum eſſe, ſolumq́. ad tegendas inſidias dici, Iuramenti formula per ſe clamat. Coguntur enim Catholici iurare, non ſolùm quid ſubditi debeant præſtare erga Regem; ſed etiã quid poſſit, vel non poſſit ſummus Eccleſiæ Pontifex. Hæc igitur cauſa eſt, cur Bellarminus in Epiſtola ſua dixerit, hoc Iuramẽto, quantumuis temperato,& modificato,fidem Catholicam de Primatu Sedis Apoſtolicæ peti. ſed de hac re initio reſponſionis ſatis multa dicta ſunt.

Iuram. ab Apologia auctore in 14. propoſitiones malè diuiſum.

Pergit deinde Auctor pag. 51. & 52. & exponit quatuordecim propoſitiones, quas dicit neceſſe eſſe, vt illi concedant,qui Iuramentum propoſitum præſtare recuſant. Sed ex his ipſis propoſitionibus apertiſſimè demonſtratur, eo Iuramento,non ciuilem tantùm obedientiam in rebus merè temporalibus attingi, vt paulo ante Auctor Apologiæ dixit: ſed attingi poteſtatem, & auctoritatem ſacroſanctam Vicarij Chriſti. Nam ex quatuordecim propoſitionibus plurimæ ſunt de poteſtate Papæ. Falſum autem eſt, eos, qui Iuramentum recuſant, non poſſe non concedere has quatuordecim propoſitiones, quæ cõtrariæ ſunt omnibus partibus Iuramenti. Nam ex communi ſententia, Bonum ex integra cauſa conſtituitur, malum autem ex ſingulis defectibus. Quare, vt Iuramentum prohibeatur,vel recuſetur, non eſt neceſſarium,vt omnes & ſingulæ partes eius ſint malæ;ſatis autem eſt ſi vel vna ſit mala. Contra autem,vt Iuramentum ſuſcipiatur,oportet,vt nullo vitio maculetur,& in omnibus & ſingulis partibus iuſtum,& licitũ reperiatur Potuit igitur ſummus Pontifex Iuramentũ hoc damnare, & poſſunt,ac debent Catholici hoc idem Iuramentũ meritò recuſare; etiam ſi aliqua eius ſententia vera ſit aut iuſta.neque tenentur omnes quatuordecim propoſitiones, vt veras, aut iuſtas admittere.

Sed mirum eſt, qua fronte Auctor Apologiæ ſubiungat. *Hæ veræ ſunt partes, hæc naturalia membra huius Iuramenti corporis, quibus omnibus negatiuis affirmatiuæ partes oppoſitæ, neque Pontificis Primatum in cauſis ſpiritualibus vllatenus attingunt, neque vmquam concluſæ, aut definitæ ſunt in vllo Concilio generali penitus exacto, ad Pontificis auctoritatem pertinere; & ipſi denique eorum Doctores Scholaſtici,inexplicabili quodam litigio, de ijs inuicem diſſident in hunc diem.* Nam,vt paulo ante monui, & ipſæ propoſitiones clamant; ex quatuordecim,

vnde-

Digitized by Google

vndecim ſunt quæ Primatum Pontificis in cauſis ſpiritualibus attingunt. cauſa enim vtique ſpiritualis eſt, An Princeps hæreticus à Pontifice excommunicari, &, An populi Catholici propter periculum hæreſis ab obedientia Principis hæretici abſolui poſſint. Neque de hac re vllæ ſunt inter Doctores Scholaſticos controuerſiæ: alioqui proferat aduerſarius vel vnum Catholicum Auctorem, qui ſcribat, non licere ſummo Pontifici Regem vel Principem hæreticum excommunicare, & populum Catholicum ab eius obedientia liberare. Porrò in Concilijs generalibus, non vno, ſed multis concluſum, ac definitum eſt, ſummum Pontificem eſſe Vicarium Chriſti, caput Eccleſiæ, Rectorem & Paſtorem omnium Chriſtianorum. ex quibus manifeſtè ſequitur, vt omnes Chriſtianos, etiam ſi Reges, vel Principes ſint, errantes, dirigere & corrigere poſſit. Vide Conciliū Lateranenſe ſub Innocentio III. cap. 5. Lugdunenſe ſub Gregorio X. vnde extat caput, Vnde periculum. de elect. in 6. Lugdunenſe ſub Innocentio IV. vnde extat cap. 1. De homicidio in 6. Viennenſe ſub Clemente V. vnde extat Clementina prima, de ſumma Trinit. & fid. Cathol. Conſtantienſe ſeſſ. 8. & 15. & Lateranenſe ſub Leone X. ſeſſ. 11. In Concilio autem Lateranenſi ſub Innocentio III. quod fuit omnium maximum, & celeberrimum, præter locum citatum, habetur capite tertio, Dominos temporales monendos eſſe, vt ditiones ſuas purgent, puniendo hæreticos ab Eccleſia damnatos. quod ſi facere neglexerint, excommunicentur: & ſi excommunicati ad huc parere recuſent, ſignificetur id ſummo Pontifici, qui ſubditos eorum ab obedientia liberabit, & terras eorum alijs inuadendas concedet. Sed aduerſarius notat ad marginem, Videndum eſſe Platinam in vita Innocentij III. quod attinet ad hoc Lateranēſe Concilium. Siquidem Platina indicare videtur, nihil certi in hoc Concilio poſt longas diſputationes concludi potuiſſe. Cæterum Platina loquitur ſolùm de recuperanda Terra promiſſionis, quam Saraceni occupauerant. De hoc enim articulo, cùm multa inter Patres, & Oratores Regum diſputata fuiſſent, nihil certi definiri potuit. Sed quoniam aduerſarius ad Platinam nos remiſit, non erit ab re annotare, Platinam eſſe, qui loco ab aduerſario allegato refert, Ioannem Regem Anglorū ipſam Angliam, & Hyberniam ſummo Pontifici ſubieciſſe, ac tributariam eſſe voluiſſe. Et à Pontifice Innocentio viro ſancto,

Papa Reges hæreticos excommunicare poteſt, & eximere populos ab eorum obedientia.

ĉto, Othonem Imperatorem excommunicatum, atque Imperio iuſtiſſimè priuatum fuiſſe. Pergat igitur aduerſarius,& ſimiles Auĉtores ad nos conuincendos frequenter adducat.

Obiectio ex Cõcilijs pro Iuramento Regis Angliæ.

Pergit Auĉtor pag. 54. 55. 56. & 57. ac docet, Iuramentum à Rege Iacobo propoſitum, nihil noui continere, ſed ante mille annos fuiſſe in Concilijs vſu receptum,& approbatum. Recitat enim hæc verba Concilij Toletani quarti, can. 74. Audi ſententiam noſtram. Quicumque ex vobis, vel totius Hiſpaniæ populis, qualibet coniuratione,vel ſtudio, Sacramentum fidei ſuæ, quod pro conſeruatione Patriæ, vel Regiæ ſalutis pollicitus eſt, temerauerit, aut Regem nece attreĉtauerit, aut poteſtate Regni exuerit, aut præſumptione Tyrannica Regni faſtigium vſurpauerit;anathema ſit in conſpeĉtu Dei Patris,& Sanĉtorum Angelorum, atque ab Eccleſia Catholica,quam periurio prophanauerit,efficiatur extraneus,& ab omni cœtu Chriſtianorum alienus, cum omnibus impietatis ſuæ ſocijs. quia oportet, vt vna pœna teneat obnoxios, quos ſimilis error inuenerit implicatos. In eamdem ſententiam allegat Concilium Toletanum, quintum, ſextum, & decimum; ac denique addit Concilium Aquiſgranenſe can. 12. cuius hæc ſunt verba: Si quiſquam Epiſcoporum, aut quilibet ſequentis ordinis Eccleſiaſtici, qualibet ſuaſione, à Domino, & Orthodoxo Ludouico Imperatore defecerit, aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promiſſum violauerit, vt eius contrarijs maleuola intentione ſe copulauerit; gradum proprium Canonica atque Synodali ſententia amittat.

Ad hæc loca nos reſpondemus, in his Concilijs approbari Iuramentum fidelitatis erga Principes Catholicos & orthodoxos, quod iuſtiſſimum eſſe nemo negare poteſt. Nos autem reprehendimus Iuramentum quod à Catholicis, & orthodoxis extorquere conatur Rex ab Eccleſia alienus, & qui à vera, & antiqua Religione, ad nouas hæreſes ſubditos pertrahere ſatagit. Deinde, in duobus Concilijs allegatis, non agitur de nouo, & illicito Iuramento ſuſcipiendo, ſed de Iuramento iuſto & legitimo non violando: nos autem Iuramentum nouum & illicitum deteſtamur. Præterea in Iuramentis, quæ in Concilijs veteribus approbantur,non præſcribitur,vt ſummo Pontifici Regem propter hæreſim excommunicanti, non obediatur: neque aliquid aliud additur, quod poteſtatem Chriſti Vi-

Concilia non loquuntur de Iuramento, quale eſt Anglicanum.

carij

carij vllo modo attingat. Proinde nulla cauſa eſt, cur Iuramenta illa cum ſanctis illis Patribus non veneremur. at Iuramentum de quo agimus, maxima ex parte conſumitur in abneganda Pontificia poteſtate, eaq́. de cauſa illicitum & iniuſtum, & nullo modo à Catholicis viris ſuſcipi poſſe decernimus. Denique, ſi Princeps aliquis Catholicus proditionem, aut rebellionem fortè timeat, & ab Epiſcoporum Concilio, vel ab ipſo ſummo Pontifice petat, vt ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda, præcipiat, vt nemo Iuramentũ Principi præſtitum violare, aut aduerſus eumdem Principem coniurare, aut hoſtes vel rebelles ipſius iuuare præſumat; petitionem iuſtiſſimam, & omnino admittendam eſſe dicemus. Addo etiam, ſi Rex ipſe Iacobus intra hos limites Iuramentum à ſe propoſitum concluſiſſet, vt nullam excommunicationis Pontificiæ mentionem faceret, neque poteſtatem eiuſdem Pontificis vllo modo attingeret; ſed ſolùm contra proditores & ſicarios, aut Regni ſui inuaſores Iuramenti verba dirigeret: eiuſmodi Iuramentum Sedes Apoſtolica non improbaſſet, neque prohibuiſſet. Quare perſpicuum eſt, à ſummo Pontifice non interdici, aut reprehendi Iuramenta fidelitatis, qualia in veteribus Concilijs laudata cognoſcimus; ſed nouas Iuramenti formulas, quæ ſic fidelitatem requirant, vt perfidiæ notam adiunctam habeant.

Pag. 58. occaſione accepta ex neceſſitudine, quam cum Archipresbytero ſibi interceſſiſſe initio Epiſtolæ Bellarminus narrat; digreditur Auctor Apologiæ ad calumnias, atque inter alias, illam profert in medium, quòd Bellarminus conſcius vel auctor fuit proditionum aduerſus Reginam Elizabetham. id autem probat, quia Campianus, & Hartus in colloquio in Turri Londinenſi habito, Robertum Bellarminum pro vno ex præcipuis ſuis vel Auctoribus, vel oraculis celebrare non dubitauerint. Reſpondeo, quod res eſt. ſi Campianus & Hartus, Bellarminum pro vno ex ſuis vel auctoribus, vel oraculis præcipuis celebrare non dubitabant, id accipiendum eſſe de lectionibus eius Theologicis, & ijs præſertim quæ ad controuerſias hæreticorum pertinent, in quas fortè duo illi boni viri inciderant. nam, quo tempore Campianus, & Hartus in carcerẽ coniecti fuerunt, Bellarminus annos ſex Louanij, & alios item ſex Romæ publicè docuerat, eiuſq́. lectiones à ſcholaſticis de-

Calumnia in Card. Bellar. de proditionis participatione

ſcriptæ

ſcriptæ circumferebantur. Neque verò Bellarminum puderet, aut pœniteret, ſi Campiani illi familiaritas contigiſſet. Scit enim, Campianum contra hæreticam impietatem ſolùm conſpiraſſe, diuinæ gloriæ amplificandæ, & ciuium ſuorum ſalutis procurandæ cauſa in Angliam eſſe profectum; & mortem eius pro Religione piè ſuſceptam, pretioſam in conſpectu Domini eſſe non dubitat. Sed bene habet, quòd collatio inter Hartum, & Ioannem Reginaldum habita typis poſtea excuſa fuit, & in ea nihil habetur, niſi quòd Hartus inter diſputandum de controuerſijs fidei, Bellarmini lectiones Louanij, Romæq. habitas allegabat.

Catholici conſcietia cauſa in Anglia plectuntur.

Pag. 61. poſt varias nugas atque calumnias, quas Auctori Apologiæ effutire placuit, ſplendidum mendacium adiungit, dicens: *Regi noſtro numquam in mentem venit, aliquid in Blakuellum ſtatuere, vt nec in alium quemquam conſcientiæ cauſa hactenus fecit.* hæc ille. Quorſum igitur tot mulctæ pecuniariæ in recuſantes adire templa hæreticorum? quorſum tot carceres recuſantium pleni? quorſum tot Sacerdotes in exilium acti? quorſum ipſe Blakuellus tam longo carcere maceratur, cùm & Iuramentum ſuſceperit, & coniurationis reus numquam ſit habitus; neque aliud ei obijci poſſit, niſi quòd Sacerdotis Catholici functiones in Anglia exercuerit? cur iam non pauci ſuſpendio ſuffocati, & in partes diſſecti ſunt, niſi quia conſcientiæ cauſa Iuramentum ſuſcipere noluerunt? cur denique, vt multa prætercam, Henricus Garnettus, vir doctrina omnis generis, & vitæ ſanctitate incomparabilis, vltimo ſupplicio affectus eſt, niſi quia reuelare noluit, quod ſalua conſcientia reuelare non poterat? ſed plura de hoc ſanctiſſimo Viro paulo infra dicemus. Admirabilis profectò impudentia eſt, ea mendacia literis mandare, quæ ab ipſo vulgo palam cum irriſione refutantur.

Pag. 62. carpit Auctor Apologiæ quòd in Epiſtola Bellarmini dicitur, Neque Iuramentum illud ideo licitum eſſe potuit, quòd aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur: & fingit temperationem, & modificationem in eo poſitam eſſe, quòd Iuramentum æquis, & moderatis verbis optimè rei conſentientibus, deſcriptum ſit: atque ex hac expoſitione digreditur ad calumnias; ſed Bellarminus Iuramentum hoc ſecundum, temperatum, & moderatum eſſe dixit, facta comparatione ad

ne ad primum. Siquidem Iuramentum primum, quod in hac Apologia refertur pag. 49. ſatis rigidè Primatum Regium in ſpiritualibus aſſerit, & non minus rigidè Primatum Apoſtolicum abnegat; ſed hoc ſecundum, temperatum & modificatum aptiſſimè ad decipiendum dici poteſt, quia non apertè Primatum Regium in ſpiritualibus introducit, aut Primatum Apoſtolicum reijcit; ſed ſub prætextu & colore fidelitatis, ad finem eumdem tendit, vt Primatus Apoſtolicus negetur, & Primatus Regius in ſpiritualibus conſtituatur. Atque hoc eſt, quod Satanæ fraudibus & ſtratagemati Bellarminus attribuit: quòd ideo apertiſſimè explicare volui, quia Auctor Apologiæ pag. 63. ſe diuinare non poſſe dicit, cur Satanæ verſutias in eo Iuramẽto eſſe cenſuerit Bellarminus. Quod autem addit pag. 64. Nõ cœlum à terra longius diſtare, quàm profeſſio obedientiæ ciuilis erga ciuilem Regem diſtat ab ijs omnibus, quæ fidei Catholicæ, aut Primatui ſancti Petri, quoquo modo ſunt finitima; iam ſupra ſæpius refutatum eſt, neque libet eadem tam ſæpe repetere.

Iam verò pag. 65. valde moleſtè tulit Apologiæ Auctor verba illa Bellarmini: Certè enim quibuſcunque verbis, Iuramentum ab aduerſarijs fidei concipiatur in Regno iſto, eò tendit, vt auctoritas capitis Eccleſiæ, à ſucceſſore ſancti Petri ad ſucceſſorem Henrici octaui in Anglia transferatur.] ac primò ad inuidiam Pontifici Romano conflandam, dicit Regem ſuum non præſumpſiſſe vnquam nouum articulum fidei condere, aut de aliquo articulo fidei ſe iudicem conſtituere; ſed omnibus articulis fidei ſe ſubmiſiſſe, non minori humilitate, & modeſtia, quàm quemuis ex plebe totius Regni. deinde addit, Multò faciliùs poſſe Regem ſuum probare, ſe maioribus ſuis, tam quoad perſonam, quàm quoad virtutes ſucceſſiſſe; quàm probare poſſit Papa ſe ſancto Petro ſuccedere, ſiue quoad perſonã, ſiue quoad doctrinam. Quod ad primum attinet, nos quoque negamus à ſummis Pontificibus nouos articulos fidei condi poſſe, ſi per articulos fidei intelligantur immediatæ reuelationes Dei. Sic enim Eccleſia fundata dicitur ſupra fundamẽta Apoſtolorum, & Prophetarum Epheſ. 2. quoniam illis immediatè reuelata ſunt myſteria noſtræ fidei, illi verbum Dei literis mandauerunt, & voce etiam viua prædicauerunt, vt ab ipſo Domino immediatè acceperunt. Si tamen per articulos fidei

An Papa nouos fidei articulos condat, & quos.

dei

dei ſignificentur quæcunque dogmata, quæ fide Catholica credi debent, ſiue ſint concluſiones ex verbo Dei,atque ex primis articulis fidei deductæ, ſiue explicationes primariorum articulorum: tū verò non dubitamus à ſummis Pontificibus, coadiuuantibus Concilijs Epiſcoporum, multos articulos fidei conditos fuiſſe, quales articuli ſunt definitiones generalium Conciliorum, Nicæni, Conſtantinopolitani, Epheſini, & aliorum. Sic etiam nos quoque negamus Pontificem Romanum, iudicē ſe articulorum fidei vnquam conſtituiſſe,in eum ſenſum,quem hæretici nobis obijciunt, quaſi Pontifex Romanus iudicare præſumat,an articulus fidei accipiendus ſit an non. Et ſcimus omnes Romanos Pontifices non minori humilitate, & modeſtia, iudicium ſuum ſubijcere ſolitos omnibus articulis fidei, atque vnumquemque ex plebe. Sed ſi iudicare de articulis fidei, ſit, quando dubium eſt, an aliqua ſententia ad fidem pertineat, vel non pertineat, diſcernere à qua parte ſit veritas; tum omnino credimus ſummum Pontificem de articulis fidei iudicare. tollatur æquiuocatio, & omnis calumnia, inuidiaq́ ceſſabit. Quod autem attinet ad ſucceſſionem, Romanum Pontificem S. Petro in Apoſtolica dignitate,& poteſtate ſuccedere, fide Catholica credimus,vbi nullus omnino hæſitandi relinquitur locus: Iacobum autem primum Henrico octauo ſuccedere in Anglicani Regni poſſeſſione, non arbitror vllum eſſe tam impudentem, qui dicat fide Catholica eſſe tenendum, vt qui id negauerit, hæreticus haberi debeat. Quod ſi ita eſt, multò certius probatur S. Petro Papam Romanum ſuccedere, quàm Henrico octauo Iacobum primum. *At*, inquit aduerſarius, *ſi de ſucceſſione Romani Pontificis in Cathedra B. Petri nullus hæſitare poteſt; cur Bellarminus ipſe lib. 2. de Rom. Pontifice cap. 12. & lib. 4. cap. 6. dicit id piè credi, & certitudine morali tantum concludi?* Reſpondeo,hanc meram eſſe calumniam, & falſitatem. nam lib. 2. cap. 12. probat Bellarminus, fide Catholica eſſe tenendum, Romanum Pontificem ſancto Petro in ſupremo totius Eccleſiæ Primatu ſuccedere; neque in toto illo cap. legitur illud piè credi,vel morali certitudine concludi. in lib. autem quarto cap. 6. non agitur de ſucceſſione, ſed de firmitate in fide; & aſſeritur piè credi, Pontificem etiam, vt perſonam particularem, hæreticum eſſe non poſſe,cùm in ſuperioribus eius libri capitibus demonſtratum eſſet, iudicium ſummi

Succeſſio Pōtificū in ſede S. Petri certior ſucceſſione Principum.

Digitized by Google

mi Pontificis ex Cathedra docentis Eccleſiam,nullo modo falſitati aut errori obnoxium eſſe poſſe. itaque Auctor Apologiæ mala fide nobiſcum agit, vt lectoribus per fas, & nefas imponat.

Tranſit Auctor Apologiæ pag. 66. ad eam partem Epiſtolæ refellendam, in qua Bellarminus ſcripſit, Non eſſe auditum ab initio naſcentis Eccleſiæ, vſque ad hæc noſtra tempora, quòd vllus Pontifex Principem vllum, quamuis hæreticum,quamuis Ethnicum, quamuis perſequutorem cædi mandauerit, aut cædem ab aliquo fortè patratam approbauerit. Id verò falſum eſſe demonſtrare contendit, ex eo, quòd ſatis conſtat à ſummo Pontifice multa bella Imperatoribus mota fuiſſe, in quibus ſi Imperatores victi fuiſſent, occidi etiam potuiſſent. Reſpondeo, Bellarminum non eſſe loquutum de cæde quæ in prælio accidere potuiſſet, ſed de parricidio, quod per proditores,& ſicarios patraretur. Quamquam bella Imperatorum aduerſus Pontifices multa legantur; Pontificum aduerſus Imperatores, niſi defenſionis cauſa, vix in hiſtorijs vlla reperientur. *An ſummi Pötifices cædes Principũ mandauerint.*

Addit Aduerſarius,Henricum quintum Imperatorem à Pontifice reprehenſum fuiſſe, quòd Henricum quartum Patrem ſepeliuiſſet. Reſpondeo, nihil hoc ad rem facere. reprehendit enim Pontifex honorificam ſepulturam Imperatoris in hæreſi, & ſchiſmate, & excommunicatione defuncti, quem non gladio aut veneno, ſed naturali morbo extinctum eſſe conſtabat. Addit ſecundo, extare orationem in Conſiſtorio à Sixto V. Pontifice Maximo habitam, in qua laudatur cædes Henrici tertij Francorum Regis, & ipſe monachus cædis patrator. Reſpondeo,Sixti V. orationem nullam extare, niſi apud hoſtes Eccleſiæ, qui Antiſixtum ediderunt. quamuis autem hoſti fides haberi non debeat; neque etiam ſi hoſtis non eſſet, fides ei haberi poſſet, cùm Sixtus orationem illam in Conſiſtorio ſecreto, nullo excipiente, habuerit: neque eam orationem vel ipſe ediderit, vel ab aliquo alio edi iuſſerit: eſto tamen, vt vis,ſit oratio Sixti V. Pontificis ea, quæ in Antiſixto legitur; quid in ea reperies,niſi laudes,& admirationem ſapientiæ,& prouidentiæ Dei? Hoc vnum admiratur, & laudibus in cœlum Sixtus extollit,quòd ad Regem Maximum in medio exercitus ſui ſedentem, multiſq. cuſtodijs circumuallatum, ſimplex monachus, non mutato habitu,neque gladio clypeo ve armatus,liberè pe-

O netra.

netrauerit, eumq́. vnico cultelli ictu necauerit. Qua oratione admonitos voluit Reges Sixtus Pontifex, eum qui dixit, Nolite tangere Chriſtos meos, ſæpe per inopinatos euentus pœnas de illis ſumere, qui inacceſſibiles, & inuiolabiles videntur. Imperauerat Rex ille, Virum ſacratum Epiſcopali, & Cardinalitia dignitate fulgentem, & Iacobo Regi Anglorum arctiſſimo ſanguinis vinculo coniunctum mactari. vltus eſt Deus Chriſtum ſuum, dum per alium ſacratum virum, alioqui militiæ imperitum, & inermem, Regem eumdem non ſine manifeſto diuinæ prouidentiæ miraculo interfecit. Ergo Sixtus Pontifex, neque Regem cædi imperauit, neque cædem, vt à priuato illo homine factam approbauit; ſed iudicium Dei, prouidentiamq́. laudibus celebrauit. Vtrum enim monachus ille rectè, an ſecus egerit, & pœnam, an præmium apud Deum meruerit, Pontifex in oratione ſua non definiuit: quia opus Dei, non opus hominis prædicandum ſuſceperat. Deus autem, & bonis & malis hominum voluntatibus, & operibus, iuſtiſſimè, & ſapientiſſimè ad opera ſua perficienda vti poteſt, & ſolet. certè in Actis Apoſtolorum cap. 4. ſcriptum eſt: Conuenerunt verè in ciuitate iſta aduerſus ſanctum puerum tuum Ieſum, quem vnxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus, & populis Iſrael, facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri. Fuit igitur Chriſti paſſio opus diuinæ manus, diuiniq́. conſilij: & tamen per manus, & voluntates impias ſceleſtorum hominum perpetratum. Contra autem per manum Iudithæ, ſanctæ videlicet, & religioſiſſimæ fœminæ, idem Deus Holofernis Principis caput amputauit; & per manus Phinees, magna cum ipſius laude, nec ſine ingenti præmio, Deus idem filiam Principis Madian, vnà cum fornicante Iudæo, de medio ſuſtulit. Atque hæc, quæ dicta ſunt de ſola Dei iuſtitia, prouidentiaq́. à Sixto Pontifice commendata, teſtimonium habent ab ijs, qui Sixtum concionantem audierunt, & qui acta Conſiſtorij breuiter annotarunt. Quod autem Auctor Apologiæ ſubiungit, Sixtum Pontificem facilè fuiſſe monachum illum in album Sanctorum relaturum, niſi Cardinales quidam prudẽtiores impediuiſſent; quia ſine Auctore dicitur, & omni veriſimilitudine caret, in album mendaciorum referendum erit.

Pag. 71. & duabus ſequentibus, deſcribit Auctor Apologiæ contradictiones, quas in libris Cardinalis Bellarmini, de Contrcareer-

troverſijs fidei ſe reperiſſe gloriatur. atque ad eum finem ſe facere dicit, vt nemo miretur, ſi in hac cauſa de Pontificibus, cædes Principum non iubentibus neque approbantibus, ſecum ipſe pugnat. Referam igitur bona fide omnia verba Aduerſarij, ac deinde reſponſionem ſubijciam,& lectori liberum relinquam, vt iudicet, an Bellarminus ſibi contradicat, an Auctor Apologiæ impudens calumniator dici mereatur. *Reſpondetur ad contradictiones Card. Bellarm. falsò obiectas.*

Prima contradictio. Bellarminus lib. 5. de Iuſtificatione cap. 7. affirmat, Quòd propter incertitudinem propriæ iuſtitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutiſſimum eſt, fiduciam totam in ſola Dei miſericordia & benignitate reponere. Quæ eius aſſertio è regione contraria eſt toti tractationi, & vt ſic dicam torrenti illorum quinque de Iuſtificatione librorum, in quibus tamen libris, ea quæ iam citaui verba continentur.

Reſponſio. Hæc prima contradictio meritò contemni potuiſſet, cùm Auctor non indicet cui ſententiæ contraria ſit ea ſententia, quæ paulò ante recitata eſt. Sed placet breuiter admonere in illo ipſo cap. 7. haberi conciliationem contradictionis, quam ipſe Bellarminus præuidit occurrere potuiſſe Lectori parum attento. Ibi enim docuit, non ſic eſſe fiduciam in ſola miſericordia Dei conſtituendam, quaſi nulla ſint vera merita hominis iuſtificati, vel quaſi iuſtificatio ſit imputatitia, non vera; vel quaſi nulla poſſit fiducia in bonis operibus collocari: ſed ſolùm quia ad ſuperbiam euitandam vtile ſit, non reſpicere propria merita, ſed Dei miſericordiam. quoniam de proprijs meritis an illa habeamus, incerti ſumus, de miſericordia verò Dei, quòd infinita ſit, dubitare non poſſumus. Videat lector totum illud caput,& ſententias Patrum, quæ in eo citantur, ac præſertim illam ſancti Bernardi ſerm. 68. in Cantica: Pernicioſa paupertas, inopia meritorum: præſumptio autem Spiritus, fallaces diuitiæ, & ideo diuitias, & paupertatem ne dederis mihi Domine, ait Sapiens. Felix Eccleſia cui nec merita ſine præſumptione, nec præſumptio abſque meritis deeſt. habet merita, ſed ad promerendum, non ad præſumendum. *Qualiter fiduciã conſtituamus in Dei miſericordia, & in bonis operibus.*

Secunda. Deus non inclinat hominem ad malum, neque Phyſicè neque moraliter, lib. 2. de ſtatu peccati, & amiſſione gratiæ cap. 13. mox contrarium affirmat ibidem paulò poſt, quod Deus inclinat quidem ad malum, non phyſicè, ſed tamen moraliter.

Reſponſio. Bellarminus declarat in illo ipſo capite, quid intelligat per inclinationem ad malum Phyſicam, vel moralem, dicens: phyſicè inclinare, eſſe immediatè mouere voluntatem ad actum; moraliter inclinare, eſſe imperare vel conſulere vt actus fiat, ex qua declaratione tollitur omnis contradictio. nã

Quomodo D^s inclinet ad malum moraliter.

cùm dicit, Deum non inclinare phyſicè, mouendo voluntatem, ſed occaſionaliter, & moraliter immittendo cogitationem aliquam bonam, ex qua malus ob ſuum vitium occaſionem ſumat iudicandi melius eſſe huic nocere, quàm illi, ſiue huic potius iniquitati ſeruire, quàm illi: non ſignificat, Deum inclinare voluntatem moraliter, imperando vel conſulendo malum, quod eſſet contrarium ſuperiori ſententiæ; ſed Deum inclinare per ſe ad bonum, immittendo bonam cogitationem, ex qua ſequatur occaſionaliter inclinatio moralis ad malum, quatenus ille vitio ſuo malus, ex illa cogitatione mouetur ad malum. Exemplum ponitur ibidem ex verbis illis Pſal. 104. Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius. quæ verba ſic exponunt ſanctus Auguſtinus, & Theodoretus, vt dicant, Deum id feciſſe, non peruertendo corda Ægyptiorum, ſed benefaciendo populo ſuo; quod videntes, & cogitantes Ægyptij, maioris odij occaſionem acceperunt.

Tertia. Epiſcopos Apoſtolis ſuccedere, Presbyteros ſeptuaginta diſcipulis, docent conſtanter omnes Patres, ait Bellarminus lib. 1. de Clericis c. 14. Sed contrarium affirmat; quod Epiſcopi non propriè ſuccedunt Apoſtolis, lib. 4. de Pontifice cap. 25.

Modus quo Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, & Presbyteri cæteris Diſcipulis.

Reſponſio. Epiſcopos ſuccedere Apoſtolis, quatenus illi fuerunt primi Epiſcopi particularium Eccleſiarum, vt Iacobus Hieroſolymitanæ Eccleſiæ, Ioannes Epheſinæ, affirmat Bellarminus in lib. de Clericis. Epiſcopos autem non propriè ſuccedere Apoſtolis, quatenus Apoſtoli erant, id eſt, miſſi in omnem terram cum pleniſſima poteſtate, docet idem Bellarminus in lib. 4. de Pontifice. Præterea in priore loco dicitur Epiſcopos Apoſtolis, & Presbyteros ſeptuaginta diſcipulis ſuccedere: in poſteriore loco id explicatur, & oſtenditur, quomodo ſuccedant, & quomodo propriè non ſuccedant. quæ duo non ſunt contraria, vel contradictoria, niſi apud eos, qui Logicam ignorant, vel ſenſu communi carent.

Quarta. Iudas non credidit, inquit Bellarminus lib. 1. de Ponti-

Digitized by Google

Pontifice cap.12. At contradicit lib.3. de Iuſtif.cap.14.vbi ait, Iudas iuſtus fuit, & certè bonus.

Reſponſio. Diſtingue tempora, & concordabis Scripturas. Iudas credidit, & iuſtus ac bonus fuit initio electionis ſuæ; ſed poſtea tentatori ſuccubuit, & non ſolùm non credidit, ſed etiā fur eſſe cœpit, & Dominum prodidit, & tamdem laqueo ſe ſuſpendit. *Iudas aliquādo bonus.*

Quinta. Obſeruatio legis ſecundùm ſubſtantiam operis requirit, vt ſic præceptum obſeruetur, vt peccatum non committatur, & non fiat homo reus ob Præceptum non impletum, lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap.5. Contra, ſciendum eſt, non eſſe omnino idem, facere bonum morale, & obſeruare præceptum ſecundùm ſubſtantiam operis: poteſt enim ſeruari Præceptum ſecundùm ſubſtantiam operis, etiam cum peccato. Ibid.cap.9.

Reſponſio. Qui ſeruat præceptum ſecundùm ſubſtantiam operis, non committit peccatum præuaricationis illius præcepti, neque reus eſt ob illud præceptum non impletum; ſed tamen poteſt ſimul peccare contra aliud præceptum, & eſſe reus alterius præcepti non obſeruati. qui autem facit opus bonum morale, nullum peccatum illa actione committit. exempli gratia: Qui facit eleemoſynam, quando tenetur ex præcepto, ſed facit eam, vt videatur, & laudetur ab hominibus, is implet præceptum ſecundū ſubſtantiam operis; tamen non facit opus bonum morale. quia quamuis non ſit reus præcepti de eleemoſyna facienda, vt Bellarminus docet in priori ſententia: tamen peccatum inanis gloriæ committit, & ideo non facit opus bonum morale, ſed malum, vt docet in poſteriore ſententia. Sed Auctor Apologiæ non multum curat de ſenſu, dummodo verba contrarium ſonare videantur, quomodo in omnibus libris, & in ipſis etiam Scripturis diuinis multas contradictiones inueniet. In Euangelio legimus, Nemo bonus, niſi ſolus Deus, Lucæ 18. & rurſum legimus: Euge ſerue bone &c. Lucæ 19. &, Decurio vir bonus & iuſtus, Luc.23. Dicat igitur Auctor Apologiæ ſanctum etiam Lucam contradictiones in Euangelio ſuo ſcripſiſſe. Sic etiam S. Paulus 1.Cor.8. dicit, Nullus eſt Deus, niſi vnus: & ibidem ait, Siquidem ſunt Dij multi, & Domini multi. Proinde clamare poteſt Aduerſarius noſter, Apoſtolum in eadem Epiſtola, & eodem capite ſibi contradicere. *Quo ſenſu pōt ſeruari ſubſtātia Præcepti cum peccato.*

 cere.

cere. ſed prudentes Chriſtiani non Lucam, aut Paulũ contradictionis, ſed Auctorẽ Apologiæ imperitię, & leuitatis arguerent.

Sexta. Petrus non amiſit eam fidem, qua corde creditur ad Iuſtitiam, lib. 4. de Pontif. cap. 3. Contra, peccatum Petri fuit lethale, lib. 3. de Iuſtific. cap. 14.

Petrus non amiſit fidem per peccatum.

Reſponſio. Apud Lutheranos, qui ſola fide iuſtificari homines docent, contradictio eſſet, ſi quis diceret Petrum caruiſſe iuſtitia, & non amiſiſſe fidem; ſed apud Catholicos, qui ſciunt fidem ſine operibus mortuam eſſe, & fidem non quamcumque, ſed illam, quæ per dilectionem operatur, iuſtificare, nulla contradictio eſt. Sic igitur & Bellarminus docuit, ſanctum Petrũ, quando is Chriſtum ter negauit, non amiſiſſe fidem cordis, ſed confeſſionem oris; & ideo peccaſſe quidem lethaliter, ſed non fuiſſe hæreticum, vel infidelem. At, inquit Aduerſarius, Bellarminus ſcripſit, Petrum non amiſiſſe fidem, qua creditur ad Iuſtitiam; ergo exiſtimauit, Petrum non amiſiſſe fidem iuſtificantem, cum quo non bene cohæret quòd peccauerit lethaliter. Verum eſt, ita ſcripſit Bellarminus; ſed fides, qua creditur ad iuſtitiam, eſt quidem fides iuſtificans per modum diſpoſitionis, ſed non eſt fides abſolutè perfectéq. iuſtificans, qualis eſt illa, quæ per dilectionem operatur. Nam ſi Apoſtolus exiſtimaret fidem, qua creditur ad Iuſtitiam, ſufficere ad perfectã iuſtificationem ſine charitate, non adderet, Ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Itaque ſanctus Petrus habuit in corde fidem, quæ diſpoſuit ad iuſtitiam; ſed ex defectu charitatis caruit cõfeſſione oris ad ſalutem. proinde ſaluus eſſe non poterat, niſi accenderetur ignis charitatis, qui veræ pœnitentiæ lachrymas excitaret.

Septima. Antichriſtus Magus futurus eſt, & more aliorum Magorum occultè Diabolum ipſum adoraturus, de Pontif. lib. 3. cap. 14. At contra, abhorrebit ab Idololatria, execrabitur atque oppugnabit Idola, denique templum denuo ædificabit, Ibid. cap. 12.

Antichriſtus Diabolum occultè colet, publicè execrabitur Idola.

Reſponſio. Qui contradictionem notauit, conciliationem etiam indicauit. Nam Antichriſtus, vt in priore ſententia dicitur, Diabolum adorabit, ſed occultè vt Magi faciunt; publicè autem in conſpectu hominum Idola execrabitur, & contra omnes Deos pugnabit. Quod ipſum Bellarminus apertè monuit, lib. 3. citato cap. 14.

Octa-

Octaua. Verbis conſecrationis, vera & ſolemnis oblatio celebratur lib.1. de Miſſa cap.27. Contra, ſacrificij oblatio magis in re quàm in verbis conſiſtit; & illa actio qua corpus Domini ſuper Altare ponitur, vera & realis oblatio eſt, lib.2. de Miſſa cap.12.

Reſponſio. Non erat opus quærere diuerſa loca, vt contradictionem apparentem Apologiæ Auctor inueniret. Nam in eodem cap.27.lib.1. de Miſſa. vtrumque dicitur,& verbis conſecrationis celebrari ſolemnem oblationem,& oblationem veram atque realem in re potius, quàm in verbis conſiſtere; nimirum in ea actione, qua Chriſti corpus ponitur in altari, vt victima Deo ſacra. Sed in eodem etiam loco declaratur quid ſit per verba conſecrationis celebrari ſolemnem oblationem, nimirum per verba conſecrationis fieri,vt vera,& realis victima in altari eſſe inciperet. Itaque verba conſecrationis non formaliter, ſed efficienter ad oblationem concurrunt: & ideo non dixit Bellarminus, verba conſecrationis eſſe oblationem, quaſi oblatio eſſet verbalis; ſed per ea verba celebrari oblationem, quia victima, quæ realiter offertur, per verba conſecrationis efficitur, & in ara Domini collocatur.

Victima quæ realiter offertur efficitur per verba conſecrationis.

Nona Mundi finis non poteſt ſciri, De anima Chriſti lib.4. cap.5. Contra, poſt Antichriſti mortem non futuri ſunt niſi quadraginta quinque dies vſque ad Mundi finem,lib.3. de Pontifice cap.17.

Reſponſio. Si hæc contradictio eſt, in ipſa Scriptura diuina eſt. vtrumque enim in ſcriptura diuina habetur: ſed ideo non eſt contradictio, quia nemo ſcit, quando Antichriſtus veniet. Nam & Dominus dixit in Euangelio Matth. 24. Prædicabitur hoc Euangelium Regni in vniuerſo Orbe, in teſtimonium omnibus gentibus, & tunc veniet conſummatio. & tamen quia nemo ſcit quando in toto Orbe prædicatio Euangelica complenda ſit, nemo etiam ſcit, quando veniet conſummatio.

Decima. Roma ſedes erit Antichriſti,& decem Reges comburent purpuream meretricem, ideſt Romam, lib.3. de Pontifice cap.14. Contra, Antichriſtus Romam odio habebit,& pugnabit contra eam, & comburet. Ibidem.

Reſponſio. Hæc verò mirabilis eſt ars venandi contradictiones. Nam in cap.14. nihil omnino de ſede Antichriſti dicitur. Sed errore typographi erratum eſt in numeris, & poſita

eſt nota arithmetica 14. pro 13. ita opinor: ſed cap. 13. dicitur, & probatur multis argumentis Sedem Antichriſti futuram eſſe Hieruſalem, non Romam. qua igitur licentia tranſmutauit Aduerſarius Hieruſalem in Romam? ſed & ipſa verba, quæ adducit, poterant illum admonere, ſi ſapere, & non calumniari voluiſſet. Nam ſi decem Reges comburent purpuream meretricem, ideſt, Romam, & ſi Antichriſtus illam odio habebit, & per illos decem Reges comburet; quomodo Sedes illius erit? ſed fortaſſe quia in libro Anglico non habebatur, Roma Sedes erit Antichriſti, & eo dempto, nulla apparebat contradictio, interpres Latinus ad exprimendam contradictionem, addidit illa pauca verba. At cur tam impudenter falſi crimen admiſit? quia in illo cap. 13. refertur à Bellarmino, Sedem Antichriſti ex ſententia Lutheranorum futuram eſſe Romam, Aduerſarius Bellarmino tribuere voluit, quod in eius libro legit, parùm laborans, an ex ſententia Bellarmini, an aliorum id diceretur. qua ratione dicere poſſet ab Euangeliſta Chriſtum vocatum eſſe ſeductorem, quoniam in Euangelio legatur, Recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc viuens, poſt tres dies reſurgam. Matth. 27.

Apologia Auctoris commẽtum.

Vndecima. Duobus modis intelligi poteſt nomen vniuerſalis Epiſcopi: vno modo, vt ille, qui dicitur vniuerſalis, intelligatur eſſe ſolus Epiſcopus omnium Vrbium Chriſtianarum, ita vt cæteri non ſint Epiſcopi, ſed Vicarij tantùm illius, qui dicitur Epiſcopus vniuerſalis: quo ſenſu Papa non eſt vniuerſalis Epiſcopus, lib. 2. de Pontifice cap. 31. Contra, omnis ordinaria iuriſdictio Epiſcoporum deſcendit immediatè à Papa, & eſt in eo, & ab eo in alios deriuatur. Ibid. lib. 4. cap. 24.

Papa non eſt Epiſcopus vniuerſalis adeo quod ſolus: ſed quòd omnis iuriſdictio ab eo.

Reſponſio. Non intelligo quæ ſit in his locis contradictio. Nam in priore ſententia dicitur, Papam non eſſe Epiſcopum vniuerſalem in eo ſenſu, quòd ſolus ipſe ſit Epiſcopus, & alij non ſint Epiſcopi, ſed eius Vicarij. In poſteriore autem non dicitur ſolum Papam eſſe Epiſcopum, vel nullũ alium eſſe Epiſcopum, vel cæteros omnes, qui dicuntur Epiſcopi, non eſſe niſi Vicarios Papæ; ſed ſolùm dicitur Iuriſdictionem Epiſcoporum deſcendere à Papa, in quo omnis Iuriſdictio Eccleſiaſtica pleniſſimè reperitur. quamuis enim Epiſcopi cæteri Iuriſdictionem accipiant à ſummo Pontifice: tamen veri Epiſcopi ſunt, & Iuriſdictionem Epiſcopalem, non Vicarialem accipiunt.

Digitized by Google

piunt. Sed Aduerſarius, vt ipſe habet ſpiritum contradictionis, & nihil niſi contradictiones cogitat; ita contradictiones ſe videre imaginatur,& ſomniat, vbi nulla eſt contradictio.

Pag.74. Expedita longa digreſſione reuertitur ad Epiſtolam Bellarmini,& verba ſequentia exagitanda ſibi proponit. *Nunc* inquit, *vt eò redeamus, vnde digreſſi ſumus; Cùm,inquit,Pontifices nihil vmquam attentarint contra Reges, cur quæſo vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Chriſtianis Principibus nullus timet, nullus timuit? Quid audio? Nulline vmquam Imperatores, aut Reges Chriſtiani ſibimet à Pontifice timuerunt? quo modo igitur miſeri Imperatores iſti, quos iam dicam,iactati ſunt per Pontifices,atque inquietati, tandem etiam per eoſdem penitus ſubuerſi perierunt?* Hæc ille, qui vt ſemper ſui ſimilis perſeueret, cùm non habet, quod Iure reprehendat, ipſe fingit, & addit verba, eaq. Bellarmino affingit, vt occaſionem habeat digladiandi,& eruditionem ſuam inutiliter oſtentandi. Illa enim verba, Cùm Pontifices nihil vmquam attentarint contra Reges; non habentur in Epiſtola Bellarmini: & tamen non ſolùm recitantur vt verba Bellarmini, ſed etiam longiſſima diſputatione hiſtorica refelluntur. Quod Bellarminus affirmauit, id tantùm eſt, nullam Principum cædem, per ſicarios videlicet, à Pontifice imperatam,vel approbatam. & de hoc vno timore, cædis videlicet, dixit; Cur vnus Rex Angliæ timet,quod ex tot Chriſtianis Principibus nullus timet? Sed quoniam de hac re ſupra aliquid dixerat, & videbat quàm leuia illa eſſent, quæ tunc attulerat, neque aliud occurrebat, quod ſpeciem argumenti firmioris præ ſe ferret; finxit verba magis generalia, eaq. tamquam à Bellarmino prolata, per multas paginas refutauit. *An Reges ſibi à ſummo Pōtifice timere debeant.*

Primùm igitur, profert in medium hiſtoriam Henrici IV. *Numquid*, inquit, *non timuit Imperator ille, qui triduum expectauit ad ianuam Pontificis ſummo gelu & niuibus,antequam ei aditus pateret*? Reſpondeo, timuiſſe illum quidem, non cædē corporalem, de qua Bellarminus locutus eſt, ſed vinculum excommunicationis, à quo, vt abſolui mereretur,ad illam humilitatem ſe ipſe ſpontè deiecit. *Henric.4.*

Secundò, profert Fridericum I. *Numquid*, inquit, *ille Imperator non timuit, qui pronus in ventrem procubuit,dum alius quidam Pontifex ceruices ei conculcaret?* Hæc verò Hiſtoria du- *Frideric.1.*

biæ

biæ fidei eſt. neque enim eam attingit Genebrardus in Chronico, vt hic noſter falsò in margine adnotauit; neque Platina, neque Sigonius, neque Sabellicus. Cardinalis autem Baronius ex inſtituto refellit tomo 12.pag.720. Sed ſit vera. Quid aliud Fridericus timuit, niſi excommunicationem? hæc enim ſunt verba Genebrardi, quem Aduerſarius pro ſe citauit: Ad eius (Alexandri III.) pedes procubuit Fridericus, petens abſolutionem excommunicationis. Hæc Genebrardus, qui de calcata ceruice, ne verbo quidem meminit.

Henric.6. Tertiò, producit Henricum VI. *Quid*, inquit, *ille etiam Imperator parum ne timuit, cui tertius quidam Pontifex Regni diadema de capite pedibus deturbauit?* Hæc autem Hiſtoria parum veriſimilis eſt. Siquidem ille tertius Pontifex, cuius aduerſarius meminit, fuit Celeſtinus III. qui decrepitus annorũ octoginta quinque cùm eſſet, & ſumma comitate atque humanitate omnium conſenſu præditus, neque cum Henrico ſimultatem gereret; certè nulla ratio patitur, vt credamus eum potuiſſe, aut voluiſſe Regium diadema de Henrici capite pedibus deturbare. At inquit Aduerſarius, ſcribit hoc Ranulphus in Polychronico lib. 7. ſed Ranulphus iſte quantum fidei mereatur, æquus lector æſtimet, cùm viderit eam hiſtoriam incognitam fuiſſe Sigonio, & Sabellico, & Platinæ, & Genebrardo, & omnibus Germanicis hiſtoricis, illis etiam, qui Pontifici Romano parum fauere ſolent. Adde, quòd ſi fortè vera ſit Hiſtoria, vt Baronius Cardinalis admittit, non inde timuit Imperator, neque Pontifici iratus fuit: quoniam intellexit in ipſa coronatione diadema ſibi impoſitum, ac deinde deiectum ex capite, ac rurſum in caput repoſitum, vt eo facto admoneretur coronam tantæ dignitatis poſſe malis meritis amitti, & ideo Patrem, Fridericum I. videlicet, non imitaretur, qui Eccleſiam diu vexauit, & diuino iudicio, quando minùs id expectabat, imperium cum vita amiſit.

Phil. Imp. Quartò, profert Philippum. *An non*, inquit, *& Philippus timuit, de quo, cum Imperator inuito Innocentio tertio creatus eſſet, Pontifex in hanc vocem erupit, Aut Pontifex Philippo diadema, aut Philippus Pontifici inſigne Apoſtolicum adimet. Quo dicto Pontifex Othonem in Philippum incitauit, qui eum poſtea interemit. Otho autem cæde facta Romam venit, & Imperator à Papa inauguratus eſt, quamuis poſtea Imperio ab eodem priuatus*

natus eſt. Hæc ille, qui videretur hoc loco aliquid dixiſſe, quod ad rem faceret, niſi manifeſtam falſitatem hiſtoriæ miſcuiſſet. Falſum enim eſt Philippum ab Othone illo interfectũ fuiſſe, qui poſtea imperauit. Scribunt enim grauiſſimi Auctores, Albertus Crantzius in ſua Saxonia lib. 7. cap. 28. Ioannes Nauclerus in Hiſtoria ſua pag. 821. & Carolus Sigonius lib. 15. Appendicis, Philippum occiſum fuiſſe ab Othone quodam priuato homine, & Imperatoris intimo familiari, inſcio Othone Imperatore. Palmerius quidem interfectum dicit Philippum à Comite Palatino: ab Othone autem Duce Saxoniæ, qui de Imperio cum Philippo contendit, & poſt eius mortem coronatus eſt, neminem legi, qui Philippum necatum ſcripſerit; præter Auctorem huius Apologiæ, qui nullum pro ſua opinione teſtem adduxit; & vel nominis æquiuocatione deceptus eſt, vel falſa narratione lectores decipere voluit. Quod autem Innocentius dixerit, aut Philippo ſe diadema ablaturum, aut ſibi à Philippo inſigne Apoſtolicum detrahendum, ſcribit quidem Abbas Vrſpergenſis, ſed addit, id ſe ab alijs accepiſſe, & difficile eſſe relatu, & vix credendum.

Quintò, profert Fridericum II. *Fridericus*, inquit, *an non timuit, cùm eum Innocentius excommunicaret, Regno priuaret, Principes à Iuramento fidelitatis ei dato abſolueret; denique in Apulia quemdam ſubornaret, qui eum veneno extingueret? Quo tamen ex hauſto, cùm conualuiſſet, conduxit Manfredum quemdam, qui venenum ei daret: quo ſumpto mortuus eſt*. Hæc ille, qui dum ſe in Hiſtorijs valde verſatum oſtendere cupit, corruptorem Hiſtoriarum ſe, impoſtoremq́. demonſtrat. Conueniũt enim omnes Hiſtorici à Manfredo filio notho eiuſdem Friderici, Fridericum grauiter ægrotantem, puluino in os iniecto ſuffocatum. venenum autem à Manfredo propinatum Friderico, nullus Hiſtoricus dicit. Quod autem Pontifex in hac re ſe miſcuerit, ſolus Cuſpinianus, qui recens eſt Auctor, ex Epiſtolis Petri de Vineis, ſub dubio refert: Siue, inquit, ab hoſtibus, ſiue à Pontifice corruptus id fecerit. Sed omnes alij, qui mortem Friderici narrant, omnino de Pontifice ſilent, vt etiam veneni vix vllus meminit: ſunt autem hi auctores, quos lector conſulere poterit, Ioannes Nauclerus in Chronographia vol. 2. generatione 42. Platina in vita Innocentij IV. Ioannes Baptiſta Egnatius in vita Friderici 2. Sabellicus Enneadis nonæ li. 6. Blondus.

Frider. 2.

[illegible]

Blondus Decadis ſecundæ lib. 7. Albertus Crantzius lib. 8. Saxoniæ cap. 18. Matthæus Palmerius in Chronico anni 1250. Iacobus Vuimphelingius in epitome rerum Germanicarum, Paulus Langius in Hiſtoria Eccleſiæ Citicenſis anno 1250. & alij. ſed Auctor Apologiæ quaſi rem exploratam prædicat: *Conduxit*, inquit, *Manfredum quemdam, qui venenum ei daret, quo ſumpto, mortuus eſt*. atque, vt apparet ex modo loquendi, nullas Hiſtorias legit. Si enim legiſſet, ſciuiſſet profectò Manfredum non fuiſſe ſicarium aliquem, qui facilè conduci poſſet; ſed filium Friderici, magnumq. Principem; & non dixiſſet, conduxit Manfredum quemdam, quaſi obſcurum homuncionem. neque veneni à Manfredo propinati mentionem feciſſet, cùm hoc nullus omnino referat. Denique non tam aſſeueranter locutus fuiſſet, cùm ſolus Cuſpinianus malè affectus erga Pontifices, ex ſola coniectura ſimultatis & inimicitiarum, & dubitanter rem hanc attigerit.

Papa Alexāder. Sextò, producit literas Alexandri ad Sultanum. *Quid autem*, inquit, *Alexander ſcripſit Sultano? vt ſi abſque moleſtia vellet degere, aliqua ratione tollendum de medio Imperatorem curaret*. Et Auctorem allegat Paulum Iouium lib. 2. Hiſtoriarum. Sed in libro Anglicè edito deſignatur Alexander III. Iouius autem ſcribit Hiſtorias temporis ſui, ac per hoc res geſtas Alexandri III. non attingit. Interpres, vt tutiùs lateret, Alexandrum nominauit, omiſſo numero. Et quidem Iouius in 2. libro Hiſtoriæ, Alexandri VI. res geſtas deſcribit; ſed nullam Epiſtolam ſcriptam eſſe dicit ab Alexandro ad Sultanum. Itaque Auctor Apologiæ doceat nos, de quo Alexandro loquatur, & quem Auctorem habeat eorum, quæ ſcribit, & tunc, ſi opus erit, reſponſum à nobis accipiet.

Alexand. 6. Septimò, adducit Alexandrum VI. *Quid*, inquit, *Alexander ille ſextus? nonne ducenta millia aureorum à Baiazeto Turca accepit, vt ea mercede, fratrem eius Gemen, vel, vt quidam appellant Zizimum necaret, quippe quem Romæ tunc captiuum tenuerat? Nonne conditiones oblatas amplexus eſt, & peracta cæde pecunias accepit?* Hanc Hiſtoriam vnde Auctor Apologiæ acceperit, aueo ſcire. Annotat ad marginem ſolùm nomen Cuſpiniani. Cuſpinianus autem in vita Baiazetis iunioris ſcribit quidem Zizimum Baiazetis Fratrem in Caſtris Regis Francorum veneno ſublatum, haud ignorante Pontifice; ſed

iuſſu

Digitized by Google

iuſſu Pontificis id factum, aut poſt cædem ducenta millia aureorum Pontifici numerata, non ſcribit. Sed Auctor Apologiæ poteſtatem habet addendi quidlibet ad Hiſtorias. Adde, quòd, vt ſupra diximus, Cuſpiniano non magnam fidem habere poſſumus in ijs, quæ ad Pontifices pertinent, præſertim quando aliorum Hiſtoricorum teſtimonijs deſtituitur.

Octauò, adducit Henricum II. Regem Anglorum. *Quid*, inquit, *Henricus noſter eius nominis ſecundus, nonne timuit poſt occiſum ſanctum Thomam? qui præterquam quòd nudis pedibus in peregrinatione inceſſit, virgis etiam pœnas dedit in ſacrario tamquam Scholæ diſcipulus, ſolatusq. eo ſe eſt, quòd nihil grauius pateretur.* Verè omnino Henricus, & iure optimo timuit, non cædem corporis, de qua nos agimus, ſed iudicium Dei, & cenſuras Eccleſiæ. ſiquidem non vt Scholæ diſcipulus, vt iſte garrit, ſed vt verè pœnitens, maluit in terris cum hominibus flagellari, quàm poſt mortem cum Dæmonibus cruciari. **Henricus 2. Rex Angliæ.**

Nonò, adducit patrem Henrici Regis Francorum. *An non*, inquit, *timendi cauſa fuit Patri Regis Galliarum, qui nunc eſt, cùm Regnum Nauarræ, quod eius iure fuerat, Pontifex abalienaret, Regiq. Hiſpano donaret? cuius Regni dimidium Rex Hiſpanus hodieq. obtinet.* At falſum eſt patrem Henrici IV. Regis Chriſtianiſſimi fuiſſe illum, qui Nauarræ Regnum primus amiſit. ille enim Ioannes dicebatur. Pater autem Regis Antonius dictus eſt. De titulo verò, quo Reges Hiſpaniæ Regnũ Nauarræ magna ex parte poſſident, non eſt noſtrum hoc loco differere: conſulat lector eos Hiſtoricos, qui res Hiſpanicas ex inſtituto tradunt.

Decimò, adducit Henricum IV. Regem Chriſtianiſſimum. *An non*, inquit, *is qui nunc regnat filius eius, iure timuit, cùm ſe ab excommunicationis vinculis relaxari tam ſuppliciter obſecraret, vt Legatum ſuum Romæ virgis cæſum pœnitentium more paſſus ſit?* Hæc vero ſatis oſtendunt Auctorem Apologiæ nõ ſolùm extra rem euagari, cùm à timore gladij, & mortis temporalis, ad timorem ſpiritualium pœnarum tranſeat; ſed etiam ſatis impudenter irridere ſacras cerimonias, quæ in reconciliatione pœnitentium adhibentur. ſed ſi magnum ei videtur, Legatum Regium, dum ab excommunicationis ſententia de more Eccleſiæ Rex abſolueretur, virga ſacerdotali leuiter percuſſum, non ad dolorem, ſed ad ſignificationem: quid quæſo dixiſ- **Henric. 4. Rex Gallorum.**

dixiſſet, ſi Magnum Theodoſium Imperatorem Orbis terrarum vidiſſet ſancti Ambroſij Epiſcopi ſui ſententiam pertimeſcere, neque audere, illo interdicente, Templum intrare, niſi publicam pœnitentiam ageret, ac deinde ingredi permiſſum non ſtetiſſe, ſed toto corpore pronum in pauimento iacuiſſe, manibus capillos vulſiſſe, frontem grauiter percuſſiſſe, & pauimentum lachrymis aſperſiſſe, idq. depoſito diademate, & toto populo inſpectante? Vide Tripartit. Hiſt. lib. 9. cap. 30. Hunc igitur tantum Imperatorem Rex Chriſtianiſſimus imitatus, quia ſancto timore iudicia Dei, & ſummi Paſtoris ſententiam timuit, adſtitit illi Deus, vt pericula non pauca, nec leuia feliciter euaderet, & deinceps quoque eiuſmodi nefariorum hominum conatus, eodem adiuuante Domino non timebit.

Regina Eliżabetha.

Vndecimò, affert exemplum Reginæ Elizabethæ. *Quid,* inquit, *quæ nuper extitit Regina noſtra, nonne erat, quòd circumſpiceret, ſibiq. caueret, cùm à Pio V. excommunicata eſſet, ſubditi eius à fide & obedientia abſoluti quam ei debebant, Regnum Hyberniæ ab ea ad Regem Hiſpaniæ tranſlatum, atque denique nobilis ille fugitiuus Theologus, eodemq. purpureo decoratus galero, quo nunc Bellarminus, non eſt veritus Stanleianæ proditionis Apologiam publicare, in qua illud defendit, quòd quandoquidem excommunicata eſſet Regina & hæretica; non ſolùm liceret iam eius ſubditis, verum etiam neceſſe eſſet ab obligatione conſcientiæ, nudare eam omni, quo poſſent præſidio, & ſiue exercitus, ſiue oppida, ſiue arces, & propugnacula eius obtinerent, Regi Hiſpano hoſti tradere, Regina deinceps nihil habente proprium, aut ſuum?* Magnam ſine dubio cauſam timendi Elizabetha, ſi ſapuiſſet, habuit. Nam quæ fidem datam Deo, & Eccleſiæ Catholicæ in ſua conſecratione ſtatim fregit; certè timere debuit iuſtam iram Dei, & ne ſibi etiam à ſubditis fides data, iuſto Dei iudicio frangeretur. Quod autem additur de Stanleiana proditione, non fideliter, nec verè narratur. ſiquidem more ſuo Auctor Apologiæ Hiſtoriam multis additis mēdacijs fœdè corrupit. Extat enim reſponſio Cardinalis Alani (hunc enim fugitiuum Theologum vocat) ad literas Stanlei; quam hic ipſe Auctor ad marginem notat. Hæc eſt autem ſumma Hiſtoriæ. Abſtulerant Angli à Rege Hiſpaniæ Dauentriam Ciuitatem in Belgio ſitam, eamq. Stanleio cuſtodiendam tradiderant. Is Stanleius, cùm reconciliari vellet Eccleſiæ Catholicæ,

tholicæ, eam Ciuitatem Regi reſtituit, tamquam proprio Domino, idq. nulla mercede pacta, vel recepta. Hanc reſtitutionem approbauit Cardinalis Alanus, vt iuſtam. Cætera non Alani conſilia, ſed Auctoris Apologiæ mendacia ſunt.

11 Vltimo loco addit exemplum Iacobi, qui nunc in Anglia regnat, ac tria quædam adducit, vnde Iacobus Rex cauendi ſibi à Pontifice maximam habuit occaſionem. *Primò*, inquit, *Bullarum diuulgatione earum, quarum feci iamdudum mentionem, quo omni probiberetur & Regni aditu, & corona.* Ad hoc primũ iam ſupra reſpondi, duo Breuia Pontificis Clementis VIII. anno 1600. ad Catholicos Anglos directa fuiſſe, quibus ſine vllius certæ perſonæ deſignatione admonebantur, vt quoad poſſent iuuarent, vt vir Catholicus Regno illo propediem vacaturo potiretur. quo conſilio nullum aliud à Pontifice Maximo, cui Catholicæ Eccleſiæ cura potiſſimum incumbit, magis Chriſtianum, magis pium, & vtile dari potuit. Quod ſi hac generali admonitione Iacobus excludebatur, ipſe erat in cauſa, qui ſpem non obſcurè datam Pontifici fallere volebat. vel certè eius adminiſtri reprehendi debent, qui magis adhuc apertè Iacobum tunc Scotiæ Regem, adepto Anglicano Regno, Catholicum futurum promittebant. *Iacobus* 1. *Angliæ Rex*.

Addit ſecundo. *Deinde*, inquit, *vbi intraſſet, plenamq. poſſeſſionem adeptus eſſet, horrenda illa coniuratione pulueraria, quæ Regem cum ſuis, & Regno, & vita penitus ſpoliatura fuiſſet. Vt vt autem Pontifex omni ratione ſe purgare laborat, quò minus eius adminiculis fulta illa coniuratio fuiſſe videatur: tamen negare non poteſt primarios eius in hoc Regno adminiſtros, & præcipua mancipia Ieſuitas, ipſiſſimos illius actores, deſignatoresq. fuiſſe. quo etiam crimine, is qui Princeps fuit cohortis, mortuus eſt in confeſſione facinoris, alios conſcientia egit in fugã, nonnulli etiam ipſam in Italiam, penetrarunt.* Ad hoc ſecundum Reſpondeo, tam multa hic mendacia ſine vllo teſtimonio, vel probatione congeri, vt neceſſe ſit Auctorem Apologiæ omnem omnino pudorem, & conſcientiam exuiſſe. Quòd enim attinet ad Pontificem, non eſt cur ſe purgare laboret, cùm nemo illum vel ſuſpicione maculæ alicuius aſperſerit. Quòd autem attinet ad Ieſuitas, ille ipſe qui Dux erat cohortis, vt Auctori loqui placuit, Henricus Garnettus Præpoſitus Prouincialis facilè mendacia iſta refutabit. Conſtat enim *Calumnia in Ieſuitas.*

Hen-

Henricum in publico iudicio, Rege ipſo ſpectante, qui ſi vellet teſtis etiam eſſe poſſet, longiſſimo tempore examinatum, conſtanter ſemper dixiſſe; neque ſe, neque vllum Ieſuitam huius conſpirationis auctorem, vel complicem, vel conſultorem, vel conſentientem vllo modo fuiſſe, ſeque, cùm eum tractatum in confeſſione Sacramentali generatim cognouiſſet, dediſſe omnẽ operam, vt à tali conſpiratione deſiſteretur: imo etiam ſe, & ſuos ex Vrbe Roma à Superioribus ſuis grauiter admonitos, vt laicos Catholicos ab omni tumultu alienos ſuis cohortationibus continerent. Quod autem Henricus Garnettus in Iudicio ſæpe dixerat, id ipſum inſtante morte, coram innumerabili populo, longa oratione proteſtatus eſt: qua oratione ſicut fidem Catholicam profeſſus, & hæreſes Anglicanas liberrimè deteſtatus eſt: ita eadem libertate negauit ſe auctorem, aut complicem, aut conſultorem, aut vllo modo conſentientem ſceleritatis fuiſſe. Et tamen audet Auctor Apologiæ contra conſcientiam propriam, & contra teſtimonium multorum millium hominum, qui crudeliſſimo ſpectaculo interfuerunt; dicere, *Is, qui Princeps fuit cohortis, mortuus eſt in confeſſione facinoris*, cùm dicere debuiſſet eum mortuum fuiſſe in abnegatione, & deteſtatione facinoris. Cur igitur, inquies, Henricus vltimo ſupplicio affectus eſt, ſi neque ſceleris conuictus, neque ſcelus confeſſus eſt? quia non reuelauit, quod in confeſſione Sacramentali eum audiuiſſe, Iudices mira quadam verſutia cognouerunt. Sed cùm Catholica doctrina non permittat, ad vllum malum vitandum, ſecretum Sacramentalis confeſſionis detegi; maluit ille mortem acerbiſſimam pati, quàm tanti Sacramenti ſigillum violare. Proinde iudices illi, qui à Catholica fide, & doctrina alieni ſunt, Henricum reum læſæ Maieſtatis ob non reuelatam conſpirationem fecerunt. Deus autem eumdem Henricum ob Sacramentum diuinum non violatum, & fidei Catholicæ confeſſionem, atque hæreſum Proteſtantium deteſtationem corona gloriæ, vt piè credimus, redimiuit. Porrò alij ex Ieſuitis, qui fuga ſibi conſuluiſſe dicuntur, conſilium Chriſti ſecuti ſunt, qui ſuos admonuit, vt cùm perſecutionem vno in loco paterentur, fugerent in alium. Quæ maior enim perſecutio cogitari poteſt, quam quæri ad carceres, & ſupplicia ſine conſcientia facinoris, & ſine teſtium indicijs? Addit poſtremò Auctor Apologiæ, *Neque tamen*, inquit, *aut illi*, *qui*

Henrici Garnetti proteſtatio.

Garnettus maluit mori, quã reuelare confeſſionis ſecretum.

qui Regnum hoc fuga deſeruerunt, nec Balduinus, is, qui quãquam ſubſtitit in Belgio, laborauit tamen nihilominus conſcientia ſceleris, vmquam ſunt in ius à Pontifice vocati, ne dum pœna ab eo affecti, quòd in tam turpe, & nefarium negotium conſenſiſſent. Ad hoc tertium caput facilis eſt & expedita reſponſio. Non eſt conſuetudo ſummi Pontificis homines in ius vocare, & multo minùs pœnis afficere, quos nullus accuſat, vel de quorum criminibus nulla extant indicia, nulli teſtes. Si Balduinus, quem vnum nominas (nam cæteros, qui ſint, ſi tamen aliqui ſunt, diuinare non poſſumus) infamia huius criminis laboraſſet, is certè à Sereniſſimo Archiduce Alberto optimo & iuſtiſſimo Principe non fuiſſet permiſſus publicè in Belgio, & in ipſis primarijs Ciuitatibus degere. ſed quoniam neque ij, qui tamquam auctores ſceleris vltimo ſupplicio affecti, diu ſæpeq. examinati Balduinum nominarunt inter complices, aut conſcios, neque aliquid aduerſus eum in Anglia probatũ erat; ideo neque ſummus Pontifex, neque vlli alij Catholici Principes illum in ius vocandum eſſe cenſuerunt. Quare Auctor Apologiæ excuſari non poteſt à magna temeritate, & leuitate, quòd ſine vlla rationabili cauſa ſummum Pontificem Chriſti Vicarium, ſupremum, & ſapientiſſimum Principem reprehendere voluerit eorum criminum, quorum ſuſpicio ne priuatis quidem hominibus adhæret, niſi probabiles cauſæ proferantur. *P. Gulielmus Balduinus.*

His expeditis, tranſit Aduerſarius ad aliud paradoxum. Nam cùm hactenus probare conatus ſit plurimos Imperatores, aut Reges ſibi à Pontifice timuiſſe, & Iacobum Regem multas timoris cauſas habuiſſe; nunc tamen quia degeneres animos timor arguit, vt Poëta dicit, contendit falſum eſſe quod Rex ſuus vmquam timuerit. *Neque tamen*, inquit, *quantumcumque ſtupens admiretur, Panicum hunc terrorem eſſe, quo Rex laborat, vmquam euicerit. Ecquid enim Papam pro ſecuritate ſua Rex obſecrauit? Ecquidnam alios Principes Chriſtianos amicos ſuos, & neceſſarios cohortatus eſt, vt apud Papam pro ipſo interpellarent? Ecquid aut opem, aut præſidium ab ipſis vllum emendicauit, quo incolumitati ſuæ ſatis conſultum videri poſſet? nihil minus.* hæc ille, qui videat ne Regem ſuum, dum conſtantem videri vult, temerarium faciat. Nam ſi tot Magni Reges, & Imperatores Papam timuerunt, vt paulo antè *Auctoris Apologia inconſtantia.*

tam longa digreſſione demonſtrare conatus eſt; an non erit Rex ſuus temerarius, ſi timere nolit, quod tanti Reges timuerunt? ſed Iuramentum propoſitum, quo exigitur à ſingulis vt iurent, non poſſe Papam vlli concedere, vt aliquam violentiã, aut damnum perſonæ Maieſtatis ſuæ inferant: Item vt iurent ſe, non obſtante qualibet ſententia excommunicationis, vel declarationis, perſonam Regis defenſuros, & reuelaturos omnes conſpirationes, & proditiones contra ipſum, & alia ſimilia, quæ in eo Iuramento continentur; ſatis apertè oſtendunt, poſt puluerariam coniurationem Regem magno timore fuiſſe correptum. ac de his ſatis.

An Rex Angliæ poſſit Iuliano Apoſtatæ componi.

Pag. 81. Tranſit Auctor ad aliam partem Epiſtolæ Cardinalis Bellarmini, & examinat ſimilitudinem deſumptam ex oratione Sancti Gregorij Nazianzeni. dicit autem nullam eſſe ſimilitudinem inter Iulianum, & Iacobum, niſi quod ille erat Imperator, iſte eſt Rex. At Bellarminus non poſuit ſummam ſimilitudinis in comparatione Iuliani cum Iacobo, ſed in comparatione rei cum re, fraudis cum fraude, negotij cum negotio. Sed tamen quia placuit Auctori Apologiæ conferre etiam perſonas, inſiſtamus eius veſtigijs, & cõſideremus diſſimilitudines Iuliani Imperatoris, & Iacobi Regis. *Principio*, inquit, *Iulianus fuit Apoſtata, totiq. fidei Chriſtianæ renunciauit, quã olim profeſſus fuerat, & denuò in Ethnicum, vel potiùs in Atheum conuerſus eſt: Rex noſter Chriſtianus eſt, nec vmquam deſeruit eam religionem, quam propemodum cum lacte imbibit, nec profeſſionem ſuam aliquando erubuit.* hæc ille. ſed non eſt verum, Iulianum in Atheum fuiſſe conuerſum, cùm è contrario ab vnius Dei cultu, ad multorum Deorum venerationem tranſierit, vt potiùs polytheus, quàm atheus dici debuerit. Iacobus autem, cùm Catholicus non ſit, neque Chriſtianus eſt. Sic enim loquitur Sanctus Auguſtinus lib. de gratia Chriſti, cap. 10. Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, ſi vult non ſolùm vocari, verùm etiã eſſe Chriſtianus. Quibus verbis ſatis apertè declarat, eum Chriſtianum non eſſe, qui hæreticus eſt. Et clariùs ac fuſiùs Sanctus Athanaſius oratione 2. in Arianos, non procul ab initio, multis argumentis probat, nullum hæreticum propriè dici poſſe, vel eſſe Chriſtianum. Et multò antea ſanctus Cyprianus lib. 4. epiſt. 2. ad Antonianum ſcripſerat, Chriſtianus non eſt, qui in Chriſti Eccleſia non eſt. Iacobum autem

Quod hæreticus non ſit Chriſtianus.

autem Regem non eſſe Catholicum teſtis eſt Auctor Apologiæ, qui in ſingulis fermè paginis huius libri nomen Catholici illis relinquit, qui Romani Pontificis Religionem ſequuntur: qui autem Catholicus non eſt, hoc ipſo hæreticus eſt. Catholicus enim atque hæreticus contraria ſunt, vt dies & nox, vt lumen & tenebræ. Neque omnino verum eſt, Iacobum numquam deſeruiſſe Religionem, quàm primo ſuſceperat. Nam ex parentibus Catholicis natus, Catholico ritu Baptiſmum, ac per hoc Catholicam Religionem, fidemq. ſuſcepit. Sed iniuria temporum in educatores ſectarios incidit, qui eum ex Chriſtiano Caluiniſtam fecerunt. Et ſi vera ſunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt, cùm in Scotia Puritanus, & Proteſtantium inimicus eſſet; nunc in Anglia Proteſtans eſt, & Puritanorum aduerſarium ſe gerit. Pergit. *Iulianus contra Chriſtianos ſe conuertit, tantummodo quòd in confeſſione cauſæ Chriſti perſtarent: Rex noſter hac in re cum ſubditis agens, id tantùm ſpectat, vt nota extet aliqua, qua diſtingui poſſit inter ſubditos fideles, & perfidos*. At nos ſupra non ſemel oſtendimus, quemadmodum Iulianus Chriſtianos vexabat Religionis Chriſtianæ cauſa: ſic etiam Regem Iacobum mulctis pecuniarijs, carceribus, exilijs, extremo ſupplicio Catholicos vexare, quòd Religionem Catholicam nolint deſerere, & hoc ipſum Iuramentum eò tendere, vt fides Catholica de poteſtate ſummi Pontificis abnegetur. Pergit. *Iuliani finis fuit Chriſtianorũ euerſio: Regi noſtro finis non alius propoſitus eſt, quàm vt fidem Chriſtianam in ſtatu tranquillitatis atque otij tueatur*. At nos contra videmus Iacobo Regi finem propoſitum eſſe, ſectam Proteſtantium in ſtatu tranquillitatis & otij tueri, & ad eum finem obtinendum, primùm Catholicos omnes, deinde etiam Puritanos opprimere. Pergit. *Iulianus eò tendebat, vt homines adduceret ad Idololatriam patrandam: Rex noſter eò tantùm, vt ſubditos ſuos adducat ad manifeſtam profeſſionem naturalis ſuæ fidei, ac ciuilis obedientiæ, hac velut teſſera obſignandam*. Cur igitur in toto Iuramento ciuilis obedientia & naturalis fides ne ſemel quidem nominatur, perpetuò autẽ poteſtas ſummi Pontificis abneganda proponitur? Pergit. *Iulianus eam rationem præ cæteris iniuit, vt ſubreperet incautis, & non cogitantes illaquearet: Regis noſtri tota ratio, quam ſequitur hac in re, plana eſt & euidens, omniq. procul obſcuritatis integumẽ-*

to; ſiquidem nec veniam vlli vmquam negauit eorum, qui ad iurandum vocarentur, deliberandi ſecum per otium, commentandiq. de eo, in quod iuraturus eſſet. Et ſi quis fortè interpretationem requireret, ſuppeditauit item omnem, quantam quiſque poſtularet. Sed iſtam planitiem, & euidentiam nos craſſiores, & ſimpliciores minimè cernimus. Fingitur enim Iuramentum ad ciuilem obedientiam in rebus merè temporalibus exigi, & tamen verba Iuramenti ad poteſtatem Pontificiam euertendam maxima ex parte referuntur. Neque dicitur manifeſtè, Ego iuro Pontificem Romanum non eſſe caput Eccleſiæ, vel, Ego iuro Regem Angliæ caput eſſe Eccleſiæ Anglicanæ in ſpiritualibus. Si enim hoc diceretur, nemo deciperetur: ſed dicitur, Iuro non eſſe parendum excommunicationi Pontificiæ. Iuro Pontificem non poſſe abſoluere ſubditos ab obedientia Regis. Iuro Pontificem ab hoc Iuramento me liberare non poſſe, quia legitima, plenaq. auctoritate mihi miniſtratum eſt. & ſimul, vt hæc minùs offendant, permiſcentur multa de proditionibus, de conſpirationibus, de Regia perſona à violentia, & cædibus liberanda: quæ cùm omnes naturaliter horreant, fit, vt totum Iuramentum incautè ſuſcipiatur, ne qui illud recuſauerit, in ſuſpicionem proditionis vel conſpirationis incidat. Pergit. *Sed ſumma diſſimilitudo in eo vertitur, quòd Iulianus eos impulit, vt Idololatriam perpetrarent ſtatuis, imaginibuſq. colendis: Rex noſter, omneſq. eius ſubditi, qui quidem de Religione cum eo ſentimus, adeò longè abſumus ab hac culpa, vt à vobis hæretici, vel eo nomine cenſeamur, quòd ab Idololatria patranda tam longè refugiamus.* Imo verò in hoc ipſo maxima ſimilitudo eſt. nam Iulianus voluit quidem Chriſtianos ad Idololatriam pertrahere, ſed occultè, & ſub colore ciuilis adorationis. Imago enim Imperatoris ſine crimine à Chriſtianis adorabatur; quia ſciebant Imagini Imperatoris cultum ciuilem exhiberi, vt ipſi Imperatori exhibebatur. Sed Iulianus Imaginem ſuam ita pingi iuſſerat, vt in tabula ſiue linteo Iouis quoque Imperatorem coronantis Imago cerneretur: vt qui Imaginem Imperatoris adorabat, ſimul Iouis imaginem adoraret. Et quoniam Ioui, qui Deus à gentibus credebatur, & eius Imagini non ciuilis cultus, ſed diuinus exhiberi ſolebat; hac fraude Iulianus Chriſtianos, ſub colore ciuilis honoris Imperatori debiti, ad cultum diuinum Imagini Iouis exhibendũ, ideſt,

Aptiſſima ſimilitudo Regis cum Iuliano.

Digitized by Google

ideſt, ad Idololatriam patrandam, & vero Deo cultum denegandum adducebat. Atque hoc eſt omnino, quod Rex Anglorum imitatus eſt. Propoſuit enim Iuramentum, quo ſub colore ciuilis obedientiæ in temporalibus Regi debitæ, eidem Regi obedientia ſacra, vt Primati in ſpiritualibus præſtaretur, & eadem obedientia vero Eccleſiæ totius Primati denegaretur, vt ſupra ſatis apertè demonſtratum eſt.

Quid ſit idolum propriè, & idololatria.

Quod autem Auctor cultum Imaginum Chriſti, & Sanctorum Idololatriam vocat, non eſt mirandum, cùm, vt ipſe confitetur, vnus hic articulus ſit inter multos, quorum cauſa hæretici Proteſtantes à nobis Catholicis cenſeantur. Neque enim Imaginum ſacrarum cultus Idololatria dici poteſt, niſi ab iis, qui Imagines Chriſti & Sanctorum Idola videri volunt. Et quoniam Idolum eſt imago falſi Dei, propter quod Apoſtolus, nihil eſſe Idolum, pronunciauit in Epiſtola 1. ad Corinth. cap. 8. quia videlicet Imago eſt rei nuſquam exiſtentis, non poſſunt aduerſarij Idola vocare Imagines Chriſti, & Sanctorum, niſi exiſtiment Chriſtum falſum eſſe Deum, & Sanctos eius falſi Dei amicos, & ſeruos eſſe; & denique Chriſtum, & Sanctos nuſquã eſſe, & nihil eſſe. quæ exiſtimatio ſitne hæretica necne, ipſis aduerſarijs iudicandum relinquimus. Certè Synodus ſeptima Generalis ante annos circiter nongentos anathema dixit ijs, qui Chriſti, & Sanctorum Imagines Idola nominare præſumpſerint.

De exemplo Eleazari.

Venio nunc, omiſſis conuicijs, & nugis quæ ad rem non pertinent, ad exemplum allatum ex lib. 2. Machabæorum. Sic igitur Auctor Apologiæ loquitur pag. 85. Ac *Primò*, inquit, *quod ad Eleazarũ attinet, ſi Archipresbytero ratio eſſet recuſandi Iuramentum à Rege oblatum, tam bona, tamq. conſtans, quàm fuit Eleazaro, cur à porcinis carnibus guſtandis abſtineret; adhiberi à Cardinale non ſanè inſcitè poſſet hoc exemplum ad ſuum inſtitutum comprobandum.* & infra. *Sed cùm fundamentum malum ſit ac vitioſum, ædificium ſuper impoſitum non poteſt vllo modo eſſe diuturnum. quod enim exemplum, quæſo, reperitur in vniuerſa ſacra Scriptura, quo recuſatio Iuramenti à Rege oblati, vel detractio obedientiæ erga Regem præſtandæ ſtabiliatur?* Ego vero audeo dicere, meliorem cauſam habere Catholicos Iuramenti recuſandi, quàm Eleazarus habuerit carnis porcinæ non guſtandæ. Quamuis enim auctoritas imperantis vtrobi-

que ſit eadem: tamen materia, de qua præceptum traditur, omnino diuerſa eſt. ibi enim de carne porcina non guſtanda, hic de poteſtate capitis Eccleſiæ non abneganda lex datur. & opinor, aduerſarius non negabit poteſtatem capitis Eccleſiæ rem eſſe longè ſublimiorem carne porcina; ſed in eo ſemper aduerſarius vel decipitur, vel decipere alios nititur; quòd affirmat in Iuramento à Rege propoſito, nihil aliud contineri, niſi ciuilem obedientiã Regi eſſe præſtandam. Hæc enim cauſa eſt, cur quærat exemplum in Scriptura diuina, quo detractio obedientiæ ſtabiliatur. Nam ſi aduertere vellet eo Iuramento Poteſtatem ſummi Pontificis labefactari, & euerti; facilè exẽplum inueniret: nec ſolum exemplum, ſed etiam præceptum diuinum, quo poteſtas ſummi ſacerdotis euidentiſſimè ſtabilitur. Nam Deuter. 17. ſatis apertè legimus. Qui ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ſententia Iudicis morietur, & auferes malũ de Iſrael. & Numer. 16. videmus horrendum iudicium Dei in Core, Dathan, & Abiron, quos vnà cum familijs ipſorum terra abſorbuit; & deſcenderunt viui in Infernum propter ſchiſma, & defectionem à Moyſe, & Aaron; qui tunc ſummi Sacerdotes erant, & Eccleſiam Domini legitimè gubernabant. In nouo autem Teſtamento non Imperatori vel Regi, ſed Apoſtolo Petro, quem Vicarium ſuum ſuper familiam ſuam Chriſtus conſtituit; ab ipſo Chriſto dictum ſcimus, Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis; & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis; Matth. 16. & cùm eidem mandauit Ioan. vltimo, vt oues gregis ſui vtrique omnes paſceret, ſimul etiam ouibus mandaſſe credendum eſt, vt ab eo ſe paſci, regiq. humiliter, obedienterq. permitterent.

Exempla Scripturæ de poteſtate ſummi Pontificis:

Quod autem Aduerſarius adiungit de Iuramento Saulis. 1. Regum 14. ad rem nihil facit. Primùm enim non tractamus de Iuramento ſeruando, ſed de Iuramento ſuſcipiendo. Deinde Iuramentum Saulis omnino temerarium fuerat; & ideo iudicio totius populi mortem euaſit Ionathas, qui illud non ſeruauerat. Sed tamen placuit Deo, vt Ionathas propter Iuramentum non ſeruatum in vitæ diſcrimen adduceretur, vt Saul ipſe proprij filij iacturam faciens, de Iuramento temerè ſuſcepto pœnas daret.

Pag. 88.

Pag. 88. Tranſit Auctor Apologiæ ad exemplum ſancti Baſilij, quod Bellarminus in epiſtola ſua poſuerat, & multa dicendo nihil dicit. Cauillatur primùm à Bellarmino omiſſa eſſe tãquam ſibi contraria, verba illa Theodoreti de ſancto Baſilio, Imperatoris quidem amicitiam magni ſe pendere cum pietate, qua remota pernicioſam eſſe dicere. Sed Bellarminus non librum Theodoreti deſcribere, ſed quod ad rem ſuam faciebat, adducere voluit. tantùm autem abeſt, vt eam ſententiam ſibi contrariam eſſe iudicet, vt eam libentiſſimè, gratiſſimèq. ſuſcipiat. Nam & ipſe amicitiam Regis Anglorum magni pendit cum pietate, ſed ea remota pernicioſam eſſe dicit. ſed videamus quibus rationibus aduerſarius Bellarminum refellit, quòd ad exemplum ſancti Baſilij pertinet, omiſſa longa narratione, quæ ad id ſolum adhibita eſt, vt liber grandior redderetur. *Iam*, inquit, *comparet, qui vult cauſam ſancti Baſilij cum cauſa Archipresbyteri: Nam alioqui nec orthodoxum Regem decuit cum tam Ariano atque hæretico Imperatore conferre. Baſilius tentatus eſt, vt Arianus eſſe vellet: Lis nulla mota eſt Archipresbytero de cauſis fidei. Baſilius, niſi Verbum ei diuinum obſtitiſſet, Imperatori libens obtemperaſſet: cum Archipresbytero illud agitur, vt obtemperare non nolit, quamuis id ab eo Verbum Dei exigat. Baſilius permagni fecit gratiam Imperatoris, ſi ſalua pietate eam promereri potuiſſet. Archipresbyterum hortatur Cardinalis, vt reijciat, etſi conſentaneum ſit pietati, vt amplectatur.* At Bellarminus Regem orthodoxum cum Imperatore hæretico non compoſuit, ſed Regem cum Imperatore, non Catholicum cum Ariano, vexantem Catholicos cum perſecutore Catholicorum rectè conferri poſſe exiſtimauit. Porrò Baſilius tentatus quidem eſt, vt Arianus eſſe vellet, ſed ſub colore ſubtilitatis dogmatum tentatus eſt. Non enim Baſilio dictum eſt, Eſto Arianus, vel Noli eſſe Catholicus, ſed Noli propter modicam dogmatum ſubtilitatem Imperatori reſiſtere. Sic igitur & Archipresbyter non apertè tentatus eſt, vt Primatum Apoſtolicum abnegaret, ſed occultè, & ſub colore ciuilis obedientiæ Regi præſtandæ. Quod autem lis nulla mota ſit Archipresbytero de cauſa fidei, neſcio qua fronte dicere audeat, qui ſcit illum Catholicæ fidei cauſa comprehenſum, & poſt Iuramentum præſtitum adhuc in carceribus detineri; vt omittam, quòd in ipſo Iuramento plurimæ ſententiæ ſunt, quæ

De exemplo S. Baſilij.

In quibus Rex Angliæ conueniat cum Iuliano Apoſtata.

ad poteſtatem ſummi Pontificis labefactandam pertinent. Neque verum eſt cum Archipresbytero id tantum agi, vt obtemperare non nolit, quamuis id ab eo Verbum Dei exigat. Nam Archipresbyter iam obtemperauit, etiam ſi Verbum Dei ab eo contrarium exigeret. Verbum enim Dei eſt, Oportet obedire Deo magis, quàm hominibus, Act. 4. Denique falſum eſt etiam illud, quod Bellarminus hortatus ſit Archipresbyterum, vt gratiam Regis reijciat, etſi conſentaneum ſit pietati, vt eam amplectatur. Bellarminus enim de gratia Regis amplectenda vel reijcienda, ne verbum quidem fecit in epiſtola ſua, ſed hortatus eſt Archipresbyterum, vt pœnitentiam agat de Iuramento nimis facilè ſuſcepto, quod ſalua conſcientia, & pietate ſuſcipi non poterat.

Cõparatio lapſus Archipreſbyt. cum lapſo S. Petri.

Pergit Auctor Apologiæ pag. 91. & Bellarminum reprehendit, quòd lapſum Archipresbyteri cum lapſu ſancti Petri Apoſtoli, & ſancti Marcellini Pontificis comparauerit: quorum ille Chriſtum negauit, iſte Idolis ſacrificauit. Addit etiam Hiſtoriam de lapſu ſancti Marcellini à Cardinale Baronio non ſine magna cauſa in dubium reuocari. Sed Bellarminus Archipresbyteri lapſum multò fuiſſe minorem illis verbis teſtatus eſt, Qui ſancti Petri, & ſancti Marcellini caſum aliqua ex parte imitatus videris, &c. Neque ſimilitudinem poſuit in lapſu, ſed in cauſa. quomodo enim ex imbecillitate animi, & timore pœnarum ſancti illi viri ceciderunt; ita fieri potuit, vt Archipresbyter ex aliqua ſimili imbecillitate caderet. Parum autem refert vtrum Hiſtoria de lapſu ſancti Marcellini certæ fidei ſit, an dubiæ. ſatis enim eſt ad exhortationem, quòd ea Hiſtoria communi conſenſu recepta ſit, vt etiam Baronius ipſe teſtatur.

Tranſit deinde pag. 94. ad auctoritatem Sancti Gregorij, quam Bellarminus in epiſtola ſua adduxit, vt probaret quanti momenti ſit Primatum Apoſtolicum denegare. Ac primùm miratur, cur ſanctum Gregorium Apoſtolum Anglorum nominauerit. *Cur Gregorium*, inquit, *Apoſtolum noſtrum vocarit, neſcio*. Rectè miratur, ac dicit ſe id neſcire, quoniam Proteſtantes Angli non Sanctum Gregorium Apoſtolum, ſed Martinum Bucerum, & Petrum Martyrem Apoſtatas Sectæ ſuæ Auctores habent. Sed Bellarminus Venerabilem Bedam ſecutus eſt, qui Sanctum Gregorium in Hiſtoria gentis ſuæ Anglorum Apo-

Apoſtolum nominauit. Addit, debere Sancti Gregorij ſucceſſores veſtigijs prædeceſſoris inſiſtere in eo, quòd miſſi à Sancto Gregorio nullam exercuerunt muneris ſui partem, niſi pace, permiſſuq. Regis. quomodo etiam miſſi à Sancto Eleutherio locum ſuum in hac prouincia Regia auctoritate obtinuerunt. *Quòd ſi*, inquit, *hodierni Pontifices his inſiſtere vellent maiorum ſuorum veſtigijs; equidem nec fugitiuos alieni Principis foris exciperent, nec eoſdem rurſus domum remitterent (non ſolum abſque vlla venia Principis, verùm etiam manifeſtò contra ipſius leges) cum conſilijs, & doctrina meram rebellionem ſpirante, ad ſubditos abſoluendos ab obedientia ſua erga legitimum Regem ſuum & Principem*. Vtinam ſic Angli Proteſtantes retinuiſſent doctrinam Sancti Gregorij, & Sancti Eleutherij, vt moderni Pontifices prædeceſſorum ſuorum veſtigijs diligenter inſiſtunt: Sed ad rem. non negamus cum bona venia Principum, & cum ipſorum gratia, & pace prædicandum eſſe Euangelium, quando ea poteſt haberi: ſed ſi principes reſiſtant, non ideo prædicationem omittendam eſſe docent nos Scripturæ diuinæ, & exempla maiorum. Certè quando Chriſtus Dominus iuſſit Apoſtolis, vt euntes in mundum vniuerſum prædicarent Euangelium omni creaturæ. non addidit conditionem, niſi Principes mundi fortè reſiſtant. Et B. Paulus, qui prædicauit Euangelium ab Hieruſalem per circuitum vſque ad Illyricum, & vbique ordinauit Eccleſias, Epiſcopoſq. conſtituit; non legitur auctoritatem à Principibus quæſiuiſſe, vel accepiſſe. quod idem de alijs Apoſtolis dici poteſt. Quando autem Diocletianus, & Maximianus imitati prædeceſſores ſuos, prædicari Euangelium, & Chriſtianos fieri prohibuerunt; non ob id tamen prædicatio Euangelij, vel gentium conuerſio, aut Eccleſiæ ædificatio, repugnantibus licèt Imperatoribus ceſſauit. Et quando Principes hæretici, Conſtantius, Traſimundus, Hunnericus, & alij Catholicos nullo loco eſſe patiebantur; Catholici tamen illis inuitis, & reſiſtentibus, vel palàm, vel occultè fidem Catholicam prædicabant. Atque vt vel vnum exemplum antiquitatis referam, Euſebius Samoſatenus Epiſcopus, vt ſcribitur in Hiſtoria tripartita lib. 7. cap. 16. in Thraciam exilio deportatus ab Ariano Principe, cùm videret Eccleſias paſtoribus deſolatas, habitu militari ſuſcepto, Syriam peragrabat, & Phœnicem pariter, & Palæſtinam, Presbyteros ordinans atque Diaconos, alia-

Anglia cõuerſio à S. Gregorio.

Exemplum inſigne.

Digitized by Google

aliaque Eccleſiæ obibat officia. Hunc Sanctum Epiſcopum imitantur illi, quos vos fugitiuos appellatis: qui quidem, vt Deo magis obediant quàm hominibus, nòn dubitant cum periculo vitæ in patriam redire, quamuis Princeps lege poſita reditum interdixerit. Nam & ille Sanctus Epiſcopus longè à patria in exilium deportatus fuerat, vt à fide Catholica conſeruanda ceſſaret; ſed Principis impij mandata contemnens mutato habitu redibat, & Eccleſiaſtica obibat officia, vt Regis Chriſti præcepta compleret. Quod autem dicit Aduerſarius de conſilijs proditorijs, & doctrina rebellionem ſpirante, ad calumnias pertinet. Nam etſi fuerunt, qui proditionis conſilia inierint; ea tamen non ex doctrina Catholica, neque ex recta ratione, ſed ex deſperatione, vt ſuprà diximus, hauſerunt. Quod poſtremò adiungit de abſoluendis ſubditis ab obedientia erga legitimum Regem & Principem, iam ſuprà docuimus ſupremum Eccleſiæ vniuerſæ Rectorem id Iuris habere, vt ſi Princeps ab Eccleſiæ vnitate per hæreſim, vel ſchiſma deficiat, poſſit eum excommunicare, vel excommunicatum declarare, & ſubditos eius à fide & obedientia liberare. Neque eſſe hanc nouam doctrinam, ſed in Concilio Lateranenſi omnium maximo & celeberrimo approbatam; atque vſu Chriſtiani populi per multa ſæcula receptam.

His quaſi prolegomenis expeditis, accedit Auctor Apologiæ ad explicanda verba Sancti Gregorij, quæ à Bellarmino dicit eſſe contra mentem & ſenſum Gregorij allegata. Verba hæc ſunt in epiſtola 42. lib. 11. Ne Apoſtolicæ Sedis reuerentia vllius præſumptione turbetur. tunc enim ſtatus membrorum integer manet, ſi caput fidei nulla pulſetur iniuria, & Canonum manet incolumis, atque intemerata ſemper auctoritas. Quæſtio autem eſt, quid per Caput fidei ſignificetur. Nos enim ipſum Gregorium, vt ſummum Pontificem Caput fidei dictum eſſe affirmamus, id eſt, Caput fidelium, Caput Eccleſiæ, Caput, per quod Eccleſia fidem & diſcit, & docet. Aduerſarius contradicit his verbis pag. 97. *Quòd Gregorius illo vocabulo Capitis fidei, caput ſe noſtræ fidei aut Religionis prædicauerit, conſiſtere nullo modo poteſt cum reliqua eius doctrina, atque ſcriptis. Primùm enim cùm alius vniuerſalis Epiſcopi titulum occuparet, Gregorius dicere non dubitauit, Quicumque illud nomen ſibi aſſumeret, præcurſorem eſſe eum Antichriſti: qui tamen*

Quid ſit Caput fidei in S. Gregorio.

titu-

Digitized by Google

titulus longè infra eum eſt, quo quis Caput fidei nominetur. Reſpondeo, argumentum nihil omnino concludere; quoniam vocabulum Epiſcopi vniuerſalis in eo ſenſu,quo à Sancto Gregorio accipitur, hierarchiam Eccleſiaſticam penitus deſtruit: vocabulum autem Capitis fidei hierarchiam eamdem conſtituit. Is enim dicitur apud Gregorium Epiſcopus vniuerſalis, qui ſolus Epiſcopus ita eſſe cupit, vt nullos alios eſſe patiatur Epiſcopos. ſic enim Sanctus Gregorius loquitur lib.7.epiſt.69. Si vnus vniuerſalis eſt,reſtat vt vos Epiſcopi non ſitis. & lib. 4. epiſt.36. Si vnus Patriarcha vniuerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. & epiſt.34. eiuſdem libri: Triſte valde eſt, vt patienter feratur, quatenus deſpectis omnibus prædictus Frater ſolus conetur appellari Epiſcopus. Et certè in hoc ſenſu hierarchia vniuerſa tollitur, atque confunditur, quæ ex Epiſcopis, Archiepiſcopis, Patriarchis ſub vno capite ſummo Pontifice conſtituitur. quæ eadem non tollitur,ſed conſtituitur,dum vnus alijs præſidet, eoſque in vnitate conſeruat. Meritò igitur Sanctus Gregorius vniuerſalis Epiſcopi vocabulum exhorruit: vocabulum autem Capitis libenter accepit. ſed Auctor Apologiæ ſentiens argumenti ſui debilitatem, ſubiungit & ait: *Dabit mihi veniam Bellarminus,vt id de vno Gregorio dicam, quod ille de multis, & ſæpe dicit ex omni numero Patrum, Minùs cautè locutus eſt.* Allegat autem duo loca ex libris Bellarmini, vnum ex libro 2. de Chriſto cap.2. alterum ex libro 2. de Pontifice cap. 10. ſed Aduerſarius non bona fide, vt alias monui, ſcripta Bellarmini refert. Nam lib.2.de Chriſto.cap.2. id ſolùm Bellarminus dicit,nos ſequi doctrinam Patrum, quando in eadem ſententia omnes conueniunt, non quando vnus aliquid proprij docet repugnantibus cæteris. tunc enim minùs credimus vni, quàm multis. Neque in hoc loco inuenitur illud, Minùs cautè locutus eſt. In libro vero 2. de Pontifice cap. 10. non de Sanctis Patribus, ſed de Nicolao Lyrano dixit, Minùs cautè locutus eſt. Cum igitur Sanctus Gregorius vnus ſit ex Patribus Sanctis, & quod ſcripſit non repugnet doctrinæ cæterorum; non rectè de eo dici poteſt hoc loco, Minùs cautè locutus eſt. ſed Aduerſarius tamdem ſententiam ſuam ſine ambagibus explicat, cùm addit: *Igitur et Apoſtolum noſtrum ex eius manibus eximamus, ad noſq. reuocemus, vt noſter porrò ſit in hac cauſa, non illius: eſt hoc*

quidem

Digitized by Google

quidem verum, quod dicit hoc loco, ſed eo tamen ſenſu quo dicit; Cùm diſturbare, aut imminuere, aut abolere molimini Ius auctoritatemq́. Eccleſiæ, quæ penes Regium Caput reſidet intra ſuas ditiones, atque fines, caput eius abſcinditis, ſummoq́. Gubernatori iniuriam facitis, & totius corporis compagem, ac membra turbatis. hæc ille, qui verè ſanctum Gregorium à nobis abſtulit, atque ad ſe reuocauit, cùm illum arte mirabili ex Catholicæ Eccleſiæ Præſule, in Proteſtantem hæreticum transformauerit. Sed tanta eſt hæc audacia, & impudentia, vt mirum ſit eiuſmodi expoſitionem in hominem ſanæ mentis cadere popotuiſſe. Nam ſanctus Gregorius de Sede Apoſtolica, non de Rege loquebatur, cùm diceret: Illud autem admonemus, vt Sedis Apoſtolicæ reuerentia nullius præſumptione turbetur. ac deinde id probauit, dicens: Tunc enim ſtatus membrorum integer manet, ſi caput fidei nulla pulſetur iniuria. Quis igitur non videt Caput Fidei Sedem Apoſtolicam nominari? Adde quòd in ea epiſtola de vſu pallij ſermo eſt, & monet ſanctus Gregorius Archiepiſcopum Panormitanum, vt ſacro pallio ab Apoſtolica Sede ad ſe tranſmiſſo, vtatur ijs tantùm locis, & temporibus, quibus vtuntur alij ſimiles Sacerdotes: neque præſumat aliquid vltra ea, quæ à Sede Apoſtolica conceduntur. atque ad hoc propoſitum ponit verba, quæ ſupra recitata ſunt, Quid in hoc negotio habent Reges? quid Regibus cum pallio, quod eſt inſigne Archiepiſcoporum? Sed Auctor Apologiæ hac impudentia non contentus, quaſi planum fuiſſet, iuſſu ſummi Pontificis per immiſſos ſicarios Reges cædi conſueuiſſe; admonet, Papæ & Cardinalibus ſuggerendum eſſe, quod ſanctus Gregorius lib.7.epiſt.1. per Sabinianum Præfectum Imperatoris iubet ſuggeri Mauritio: Si ego in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodiè Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet diuiſa; ſed quia Deum timeo, in mortem cuiuſlibet hominis me miſcere formido. Sicut autẽ Aduerſarius in eo dececeptus eſt, quòd Sabinianum, ad quem ſcribit ſanctus Gregorius, exiſtimauit Præfectum Imperatoris fuiſſe, cùm eſſet Diaconus Cardinalis Eccleſiæ Romanæ, & qui ſancto Gregorio in Pontificatu ſucceſſit; ita decipere alios voluit commemoratione illius ſuggeſtionis, quam nihil omnino ad rem facere, ex ijs quæ ſupra demonſtrauimus, intelligi poteſt. Summi enim Ponti-

Pontifices non occultè per ſicarios,ſed publicè per cenſuras Eccleſiaſticas cum Principibus inobedientibus agunt.

Tranſit deinde pag. 99. à ſancto Gregorio ad ſanctum Leonem, cuius tres ſententias Bellarminus in Epiſtola ſua poſuerat. & quoniam verba ſancti Leonis non poterat vlla ratione peruertere; ſanctum Leonem audacter reprehendit, quòd dum ſanctum Petrum immodicè laudat, ipſe ſibi nimium tribuat. In quo diſcipulum ſe Caluini demonſtrat, qui lib.4.Inſtit.cap. 7. cùm nihil haberet, quod euidentiſſimis teſtimonijs huius Sanctiſſimi Pontificis reſponderet, tranſijt ad conuicia,ac Leonem auidum gloriæ, & dominationis plus nimio fuiſſe contendit. Neque contentus fuit Auctor Apologiæ ſanctum Leonem ambitionis notaſſe,quem tota ſemper antiquitas vt doctiſſimũ atque optimum Pontificem, & ſanctitatis gloria excellentiſſimum venerata eſt; ſed addidit etiam falſam hiſtoriam. Scripſit enim pag. 101. *Contendebat*, inquit, *tunc temporis cum eo de Primatu Patriarcha Conſtantinopolitanus; & in Concilio Chalcedonenſi, Epiſcopi ſexcenti & quod excedit, æqualem auctoritatem illius ſedis Patriarchæ adſcripſerunt; nec priuilegium Romanæ ſedis ſupra Conſtantinopolitanam vllo modo paſſi ſunt; ſed contra eum decretis ſuis ſuffragijſq. pugnarunt.* hæc ille. Sed verum quidem eſt Patres Concilij Chalcedonenſis tribuere voluiſſe Epiſcopo Conſtantinopolitano paria priuilegia: falſum tamen eſt, quod de Primatu cum Epiſcopo Romano Conſtantinopolitanus Patriarcha cõtenderet. paria enim priuilegia intelligebant reſpectu inferiorum: ſic tamen, vt Romanus Pontifex primum locum haberet, vt ſemper habuerat: Conſtantinopolitanus autem ad ſecundum aſcenderet, qui locus Alexandrini Epiſcopi ante fuerat. Id probamus primò ex ipſis verbis Concilij Chalcedonenſis, vbi legimus, Patres Cõcilij voluiſſe renouare Canonem Concilij Conſtantinopolitani. Canon autem Concilij Conſtantinopolitani hic fuit: Conſtantinopolitanæ Ciuitatis Epiſcopum habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propterea quod ſit noua Roma. Secundò probamus ex epiſtola Concilij Chalcedonenſis ad Leonem, qua petijt confirmari decreta ſua: in qua epiſtola nullam mentionem faciunt parium priuilegiorum,ſolùm dicunt ſe renouaſſe Canonem ſecundæ Synodi, quo ſecundus honor Epiſcopo Conſtantinopolitano tribuebatur. Tertiò proba-

De S. Leone primo Pontifice.

probamus ex ipſo Leone, qui Epiſtola 59. reſpondens ad Concilij literas, & in multis alijs epiſtolis ad Imperatorem, & ad varios Epiſcopos de hac cauſa, nuſquam meminit parium priuilegiorum: ſed vbique acriter damnat Epiſcopi Conſtantinopolitani ambitioſam cupiditatem, quòd ſe Alexandrino atque Antiocheno Epiſcopo anteponere voluiſſet. Quartò probamus ex ſancto Gregorio, qui affirmat Conſtantinopolitanũ Epiſcopum ſubiectum fuiſſe Epiſcopo Romano, etiam quando iam obtinuerat, quod in ſecunda & quarta Synodo definitum erat. Sic enim ſcribit lib. 7. epiſt. 63. ad Ioannem Siraculanum: De Sede, inquit, Conſtantinopolitana quis dubitet eam Apoſtolicæ Sedi eſſe ſubiectam? quod & Dominus pijſſimus Imperator, & Frater meus Euſebius eiuſdem Ciuitatis Epiſcopus aſſiduè profitentur. Falsò igitur auctor Apologiæ ſcripſit Cõcilij Chalcedonenſis Patres nullo modo paſſos eſſe, vt Romana ſedes ſupra Conſtantinopolitanam priuilegium vllum haberet: vt etiam illud, Epiſcopum Conſtantinopolitanum cum Romano Pontifice de Primatu Eccleſiæ contendiſſe. Addit poſtremò ſanctum Leonem, quamuis nimis multa ſancto Petro tribuerit, nihil tamen Cæſari ademiſſe, ſed & honoris vocabula, & auctoritatis priuilegia, & poteſtatem conuocandi Concilia arbitratu ſuo ei tribuiſſe: id, quod probat ex epiſt. 9. ad Theodoſium, vbi ſic legimus: Si Pietas Veſtra ſuggeſtioni ac ſupplicationi noſtræ dignetur annuere, vt intra Italiam haberi iubeatis Epiſcopale Concilium. & ex epiſt. 16. ad Flauianum: Quia Clementiſſimus Imperator, pro Eccleſiæ pace ſollicitus Synodum voluit congregare, quamuis appareat, rem de qua agitur, nequaquam Synodi indigere tractatu. & ex epiſt. 17. ad Theodoſium: Quamuis ad diem Concilij Epiſcopalis, quem Pietas Veſtra conſtituit, occurrere me nulla ratio permittat.

Num penes Impp. ſit poteſtas indicẽdi Concilia.

Ad hæc loca breuiter reſpondemus, negari non poſſe quin in Concilijs Generalibus indicendis, aliqua eſſet Imperatoris auctoritas. neque enim decebat, vt in Ciuitatibus Imperatori ſubiectis, tanta Epiſcoporum multitudo conueniret, ſine conſenſu & voluntate Imperatoris. ſæpe etiam Imperatores pij de communi bono Eccleſiarum, & pace ſolliciti, Concilia fieri cupiebant, & annuente Pontifice indicebant. ſed neque illud negari debet, præcipuam auctoritatem in iiſdem indicendis Concilijs fuiſſe apud ſummum Pontificem, ita vt ſine conſenſu Ponti-

Digitized by Google

Pontificis maximi nulla Concilia rata fuerint: ſine conſenſu autem Imperatoris multa fuerint rata. Ac vt aliqua teſtimonia adducamus, in Conc. Chalcedonenſi act.1. iubetur Dioſcorus non ſedere inter Epiſcopos, eo quòd Synodum facere auſus fuerit ſine auctoritate Apoſtolicæ Sedis: Quod, inquiunt, numquam licuit, numquam factum eſt. Et in ſeptima Synodo act.6. irritū iudicatur Concilium quoddam Conſtantinopolitanum, quòd ab Imperatore congregatum fuiſſet, ſine conſenſu Apoſtolicæ Sedis. Et in Concilio quarto Romano in cauſa Symmachi, cùm Epiſcopi aliquot Theodorico Regi, qui Synodum cōuocauerat, libertate Sacerdotali dixiſſent, Ab ipſo Papa debuiſſe Concilium conuocari: reſpondit Rex, id ipſum per literas Symmachum Pontificem poſtulaſſe. Et cùm Epiſcopi literas Pontificis videre cupiuiſſent; Rex continuò iuſſit oſtendi. Simile eſt quod legimus apud Theodoretum lib.5. Hiſt. cap.9. in epiſt. Concilij ad Damaſum.: Mandato, inquiunt Patres, literarum ſuperiore anno à veſtra Reuerentia ad ſanctiſſimum Imperatorem Theodoſium miſſarum, ad iter dumtaxat Conſtantinopolim vſque faciendum nos præparauimus. Proinde Theodoſius quidem Concilium indixerat, ſed ex mandato literarum Pontificis Damaſi. Quale eſt etiam, quod habemus in Epiſtola Adriani II. ad Baſilium Imperatorem, quæ lecta eſt in octaua Synodo act.1. Volumus, inquit Papa, per Tuæ Pietatis induſtriam, Conſtantinopoli numeroſum conuocare Concilium. Item id quod ſcribit Sixtus Papa III. Sancti Leonis prædeceſſor in epiſtola ad Orientales: Auguſtus, inquit, Valentinianus noſtra auctoritate Synodum conuocauit. Denique addamus vnum ipſius etiam Leonis Pontificis teſtimonium. Is in epiſtola 93. quæ eſt ad Turbium: Dedimus, inquit, literas ad fratres & Coepiſcopos noſtros, eiſq́. Concilium Synodi Generalis indiximus. Ac de his hactenus, quæ in libris Catholicorum Scriptorum fuſiſſimè diſputata inueniuntur.

Pag. 102. Aggreditur Auctor aliam digreſſionem. *De vno verò verbo,* inquit, *quod ab eo ponitur in media quaſi turba exēplorum, non ſanè poſſum, quin eum vehementer collaudem. Id autem vnum, hoc eſt: quòd omne genus ſupplicij, ipſamq́. adeo mortem Martyres tolerare oporteat, potiùs quàm vnam ſyllabam diuinæ legis corrumpi ſinant. Ad quam amuſſim ſi ipſe ſe exigeret, & reliqui eiuſdem fidei cum illo profeſſores ſeſe componerent;*

uent; nec Euchariſtia iam adminiſtraretur ſub vna ſpecie contra euidentiſſimam Chriſti inſtitutionem, contra praxim Apoſtolorum, inſtitutumq. totius primitiuæ Eccleſiæ per non pauca ſæcula; Nec verò Miſſæ priuatæ ſucceſſiſſent in locum Cœnæ Dominicæ, nec verba Canonis Miſſæ verbis opponerentur Sanctorum Lucæ & Pauli; in quo habemus aduerſarium noſtrum confitentem reum, & omnino reconciliari ea poſſe negantem inter ſe. hæc ille, qui quàm verè loquatur in ijs, quæ ſine vlla probatione dicit de communione ſub vna ſpecie, & de Miſſis priuatis; intelligi poterit ex mendacio, quod adiungit de oppoſitione verborum Canonis ad verba Sãctorum Lucæ & Pauli. Et quoniam habere ſe dicit Bellarminum aduerſarium confitentem reum, & ea reconciliari inter ſe poſſe negantem, adſcribemus ipſa Bellarmini verba ex loco quem ipſe allegat. Sic igitur ſcribit Bellarminus lib. 4. de Sacramento Euchariſtiæ cap. 14. Secundò calumniatur Chemnitius detracta eſſe illa verba ex conſecratione panis, Quod pro vobis traditur, vel frangitur. Reſpondeo, illa verba non haberi apud Matthæum & Marcum, nec apud Iuſtinum Apologia ſecunda, Cyrillum catecheſi 4. Myſtagogica, & Euſebium Emiſſenum homil. 5. de Paſchate: cùm tamen ij omnes referant formam conſecrationis. Et ſicut hos Auctores reprehendere non poſſumus; ita nec noſtram Miſſam reprehendere vllus deberet, præſertim cùm antiquior ſit liturgia noſtra, ſi à ſancto Petro prodijt (vt S. Thomas docet 3. p. quæſt. 18. art. 2. ad 4. & ante eum Leo IX. in epiſtola ad Michaëlem cap. 5.) quàm Euangelium Lucæ, & Epiſtola Pauli, qui addiderunt illa verba, Quod pro vobis frangitur. Hæc ſunt verba, in quibus auctor Apologiæ dicit contineri oppoſitionem verborum Canonis Miſſæ ad verba Lucæ & Pauli; & ex quibus gloriatur ſe habere aduerſarium confitentem reum, & negantem iſta poſſe vllo modo inter ſe conciliari. At vbi eſt in his verbis vlla mentio oppoſitionis? vbi eſt contradictio irreconciliabilis? vbi confeſſio rei? Docet Bellarminus Canonem Miſſæ optimè ſe habere, etiam ſi in eo deſint pauca illa verba, Quod pro vobis frangitur. Probat primò, quia conſecratio panis eſt apud Matthæum, & Marcum ſine illis verbis, quod eſt argumentum certiſſimum, ea verba nõ eſſe de eſſentia conſecrationis; alioqui enim, qui habebant Euangelium ſolius Matthæi, vel ſolius Marci, non rectè conſecratio-

Mendacium circa Miſſas priuatas.

An Catholici diſcedant à verbo Dei.

Digitized by Google

crationem peregiſſent. Probat ſecundò, quia Iuſtinus Martyr, Cyrillus Hieroſolymitanus, & Euſebius Emiſſenus referunt verba conſecrationis ſine illis verbis. Probat tertio, quia liturgia noſtra Latina cenſetur à ſancto Petro tradita; proinde verba conſecrationis, quæ ſunt in noſtro Canone reprehendi non poſſunt, etiamſi careant illis verbis, quæ ſunt addita à ſanctis Luca & Paulo. quæ verba non ſunt contraria verbis Canonis, alioqui eſſent etiam contraria verbis ſanctorum Matthæi & Marci. ſed nulla eſt contrarietas. Nam Matthæus & Marcus breuiùs; Lucas & Paulus paulò fuſiùs rem eamdem ſcribere voluerunt.

De Nicolao Sandero.

Iam verò quoniam Bellarminus in Epiſtola ſua meminerat Nicolai Sanderi, eumq. laudauerat, vt hominem de Eccleſia Anglicana optimè meritum; auctor Apologiæ reſpondet pag. 104. Sanderum fuiſſe quidem optimè meritum de Eccleſia Angloromana, ſed meritum peſſimè de Regina Anglicana, & vniuerſo Regno. Id vt probet, deſcribit aliquot ſententias ex libris eius, quas ironicè aureolas vocat: ſed eæ ſententiæ nobis verè aureæ eſſe videntur: quas tamen omittimus hic adſcribere, quia nec aduerſarius ad eas refellendas aliquid attulit; & nos librum noſtrum ex alienis ſcriptis augere non voluimus.

De Ioãne Roffensi & Thoma Moro.

Pag. 106. reprehendit Bellarminum, quod prope finem Epiſtolæ ſuæ ſcripſerit, Ioannem Roffenſem & Thomam Morum mortem oppetijſſe pro hoc vno grauiſſimo dogmate de Primatu Pontificis: ac probare nititur eos mortem oppetijſſe, non pro hoc vno dogmate, ſed etiam quòd approbare noluerint ſecundum matrimoniũ Regis Henrici; & affert ipſa verba Thomæ Mori ad Iudices: Non ignoro, inquit, cur me morti adiudicaueritis; videlicet ob id, quod numquam aſſentire voluerim in negotio matrimonij Regis. & tamdem ſubijcit Auctor Apologiæ: *Quæ meo iudicio valde carnalis cauſa Martyrij fuit.* At Bellarminus non dixit Ioannem Roffenſem & Thomam Morum pro hac ſola cauſa Primatus mortem oppetijſſe; ſed pro hac vna cauſa duces fuiſſe plurimis ad martyrium. Illi enim, qui regnante Elizabetha necati ſunt; non pro cauſa matrimonij, ſed pro cauſa Primatus necati ſunt: illis autem duces ad Martyrium Roffenſis & Morus fuerunt. Quòd autem duo iſti Clariſſimi Viri pro Primatu Pontificis aſſerendo, & Primatu Regis deteſtando mortui ſint, auctor Apologiæ nega-

Digitized by Google

re non poteſt, niſi verborum ſuorum obliuiſci velit, quæ in hoc ipſo libro pag. 48. habentur. *Sub Henrico*, inquit, *octauo primum introductum eſt Iuramentum Primatus; ſub eoq. Thomas Morus & Roffenſis ſupplicia affecti, idq. partim ob eam cauſam, quòd Iuramentum illud recuſarent*. Sed neque cauſa matrimonij à cauſa Primatus tantùm differebat, vt non poſſet etiam ad Primatus cauſam reuocari. quod enim in quæſtionē tunc vertebatur circa matrimonium, illud erat; Vtrùm ſummus Pontifex diſpenſare potuiſſet, vt Henricus Catherinam vxorem fratris ſui Arthuri iam defuncti duceret. Poſita enim legitima diſpenſatione, Catherina legitima Henrici vxor erat: at verò legitima vxore viuente, non poterat Henricus Annam Bolenam coniugem accipere. Ex quo ſequitur vt Roffenſis & Morus qui mori maluerunt, quàm ſecundum matrimonium approbare, pro legitima poteſtate ſummi Pontificis in diſpenſando mortem oppetierint. Cui autem carnalis cauſa martyrij ſuſcipiendi videtur eſſe cauſa illegitimi matrimonij, is poterit etiam irridere ſanctiſſimum Præcurſorem Domini noſtri, quod carnalem cauſam martyrij habuerit, quem conſtat ab Herode occiſum, quòd eius illegitimum matrimonium liberè improbaret.

Quod verò contra B. Martyrem Roffenſem Auctor adducit pag. 109. vniuerſalem atque Catholicum Eccleſiæ Anglicanæ conſenſum; ac dicit vniuerſalitatem apud Bellarminum eſſe notam veræ Eccleſiæ, omnino ridiculum eſt. Quaſi Chriſtianæ Eccleſiæ vniuerſitas, ad vnius Inſulæ anguſtias redigi debeat: & quaſi non ſciamus Catholicum illum conſenſum Eccleſiæ Anglicanæ, nihil fuiſſe aliud, niſi conſenſum partim hominum adulatorum, partim vi, & metu compulſorum. cui conſenſui opponere Roffenſis potuiſſet conſenſum Orbis terræ, ideſt, Eccleſiarum Catholicarum toto terrarum orbe diffuſarum.

Martyres qui ſecuti ſunt Roffenſem & Morum in Anglia.

Simile eſt, quod addit pag. 110. Perpaucos fuiſſe è popularibus, nullos autem ex inſignioribus Viris, qui Roffenſem & Morum pro hoc dogmate ad Martyriū ſecuti ſunt. Nos enim ex hiſtorijs propè innumerabiles omnium generum adducere poſſemus, qui ab anno 1535. (quo anno duo illa lumina occubuerunt) vſque ad hunc annum 1608. tum regnante Henrico, tum regnante Elizabetha, tum regnante Iacobo, pro fide Primatus Apoſtolici ſanguinem effuderunt. Conſulat, qui carni-

ficinam

Digitized by Google

ficinam horribilem ſpectare cupit, librum ſeptimum Nicolai Sanderi de viſibili Monarchia, librum eiuſdem de Anglicano ſchiſmate, Commentarium Laurentij Surij de rebus geſtis in Orbe terrarum ab anno 1500. librum de vita & Martyrio Carthuſienſium Monachorum, & alios ſimiles libros non paucos.

Ad extremum auctor Apologiæ confirmare aggreditur ex verbis Dei Primatum Regium in ſpiritualibus. ac primùm producit multa argumenta ex Teſtamento veteri: quæ, vt ab ipſo curſim producuntur; ſic etiam à nobis curſim refutabuntur.

Primò, *Sub veteri*, inquit, *teſtamento Reges propriè erant gubernatores Eccleſiæ. 2.Chron.19.4.* At ne nomen quidem Eccleſiæ eo loco legitur: & in eodem capite diſtinguitur officium Regis ab officio Pontificis. Amarias Sacerdos & Pontifex in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit: porrò Zabadias filius Iſmael, qui eſt Dux in domo Iuda, ſuper ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent. Non igitur Rex Primatum habebat in ſpiritualibus, cùm ea ad officium eius non pertinerent. *Quæ ſcripturæ teſtimonia afferantur pro Regis Primatu.*

Secundò, *Reges corruptelas purgauere, abuſus ſuſtulere. 2. Sam.5.6.* At nihil eiuſmodi legitur in loco citato, niſi ſit error in numeris. quamquam etiam non negamus, poſſe ac debere Reges corruptelas & abuſus, ſiue in moribus, ſiue etiam in doctrina, poſt Eccleſiæ declarationem, legibus & ſupplicijs purgare ac tollere.

Tertiò, *Arcam ad conſtitutum quietis locum perduxere. 1.Chron.13. 12. & eidem Arcæ deportandæ ipſi præſultauere. 2.Sam.6.14.* At non ſoli Reges, ſed etiam Sacerdotes communi conſilio Arcam deduxerunt: & licuit quidem Dauidi Regi ludere ac ſaltare ante Arcam, quod humilitatis & reuerentiæ erat: non tamen licuit illi arcam contingere, quod poteſtatis Sacerdotalis erat.

Quartò, *Templum ædificauere, 1.Chron.28. ædificatum dedicauere, & ſuis corporibus opus conſecrationis præſentes cohoneſtauere. 2.Chron.6.* At ſicut Templa ædificare, Deoq. dicare, ad magnificentiam Regum, & ſacris ſolemnijs, quibus Templa conſecrantur, intereſſe ad pietatem eorumdem Regum pertinere concedimus: ita negamus in ipſo Templo Pontificale munus attingere illis vllo modo poſſe permitti. Ex quo ſe-

quitur, vt Primatus in ſpiritualibus Regi nulla ratione conueniat, cuius rei teſtis eſſe poteſt Rex Ozias, qui cùm ſe Caput Eccleſiæ eſſe arbitraretur, velletq. incenſum adolere Domino, continuò à Sacerdotibus repulſus fuit: & cùm Sacerdotibus non acquieſceret, mox adfuit vindicta diuina. Nam lepra diuinitus percuſſus, non ſolùm ex Templo expelli meruit, ſed etiã in domo ſeparata habitare coactus eſt. 2. Paralip. 26.

Quintò, *Librum legis de nouo repertum populo recitari fecere. 2. Reg. 22. 11.* At neſcio vbi inuenerit auctor iſte librum de nouo inuentum, populo iuſſu Regis legi debuiſſe. Nam in noſtris Biblijs loco ab ipſo notato, habemus librum in Templo à Pontifice inuentum, & lectum: deinde lectum etiam coram Rege, & Regem miſiſſe aliquos, qui conſulerent Dominum ſuper verbis libri. Sed quid hic eſt pro Primatu Regis in rebus Eccleſiaſticis & ſpiritualibus?

Sextò, *Fœdus inter Deum, populumq. redintegrauere. Nehem. 9. 38. & 2. Reg. 8. 4.* At nulli erant Reges apud Iudæos tempore Nehemiæ: quomodo ergo Reges fœdus redintegrauere inter Deum & populum? Non igitur Reges, ſed primores Iudæorum tum Leuitici generis, tum etiam aliarum tribuum fœdus iterum percuſſerunt cum Deo; ſed illud tamen admittimus, quamuis ſcriptum non ſit neque Nehem. 9. 38. neque 2. Regum 8. 4. ad Reges pertinere, redintegrare fœdus inter Deũ & populum: quoniam ipſi Reges fuerunt in cauſa, cur populus per Idololatriam à Deo recederet. Addo quòd 4. Regum 15. Pontifex percuſſit fœdus inter Deum, ac Regem, ac populum.

Septimò, *Serpentem aneum confregere, quamuis in deſerto & Dei mandato erectum, & Chriſtum Dominum ſuo modo figurantem. 2. Reg. 18. 4. Idola omnia Deoſq. falſos exterminauere. 1. Reg. 15. 12.* Rectè Ezechias Rex ſerpentem æneum confregit, quoniam populus ad Idololatriam propenſus, ſerpenti illi, vt numini cuidam Sacrificia offerre cæperat. Rectiſſimè etiam Aſa Rex confregit Idola, quæ fuerunt à Regibus prædeceſſoribus fabricata; ſed non ideo Rex primatum habet in rebus ſpiritualibus, quia ſcelus Idololatriæ punire poteſt. Hac enim ratione ſeruiunt Reges Deo, dum hoſtes Eccleſiæ, quales ſunt Idololatræ, hæretici & ſchiſmatici, ab ipſa Eccleſia damnati, & declarati legibus & gladio puniunt.

Octauò, *Reformationes publicas inſtituere, conuocatis eo fine*

& con-

& congregatis mixtim cum ſacerdote laicis. 2.*Chron*.17.8.Non inuenio loco notato eiuſmodi reformationem: ſed ſolùm quòd miſerit Ioſaphat multos ex Leuitis & Sacerdotibus, alijsq. viris doctis, qui populos docerent. Iſta verò miſſio ſtudium ac zelum Regis oſtendit; Primatum in ſpiritualibus non oſtendit. Ad Primatum enim propriè pertinet docere, & legis diuinæ dubia explicare, quod munus non Regi, ſed ſummo Sacerdoti tribuitur.Deut.17. cui omnes ſub pœna vltimi ſupplicij parere tenebantur.

Nonò, *Pontificem ſummum exauctorauere, aliumq. in eius locum ſubrogauere*: 1.*Regum* 2.27. At Pontifex quoque Reginam non ſolum exauctorauit, ſed etiam interfici iuſſit, & Regem alium ſubrogauit. 4.Regum 11. & aliud eſt facta Regum referre, aliud auctoritatem, poteſtatemq. probare. vt omittam, quòd factum illud Salomonis ex 1.Reg.2. tribui ſolet Salomoni, non vt Regi, ſed vt Prophetæ, extraordinariam poteſtatem diuinitus obtinenti.

Decimò, *In ſumma*, inquit, *cuncta moderati ſunt, quæ ad Eccleſiaſticum regimen quoquo modo pertinuere*. At hic oportuit allegare verbum Dei, non in particularibus illis officijs, de quibus non controuertitur. De hoc enim quæſtio eſt, an Regi conueniat regimen Eccleſiaſticum; non autem an liceat Regi Templa ædificare, ante Arcam Domini ſaltare, Idololatras interficere, & alia id genus; ſed hic, vbi minimè oportuit, deſeruit auctorem Apologiæ Verbum diuinum. *At*, inquit, *Scripturæ ornant Reges titulis honorarijs, qui ab actionibus illis non diſcordant. vocantur enim filij Altiſſimi, imo vero Dij, & vncti Domini, in Dei ſolio ſedentes, famuli Dei, imo Angeli Dei, facti iuxta cor Dei, Lumina Iſraëlis, Nutricij Eccleſiæ*. Sed primus titulus, pro quo allegatur locus 2.Samuelis 7. non cōuenit Regibus generatim; ſed ſolum Salomoni, vt figura Chriſti erat, de quo dictum eſt ab Angelo, Et filius Altiſſimi vocabitur. Lucæ 1. quamquam in Deuteron. cap. 32. toti populo dicitur, Nonne ipſe eſt Pater tuus, qui fecit te, & creauit te? & nos omnes Deo dicimus, Pater noſter qui es in Cœlis? Secundus titulus non ſolis Regibus, ſed omnibus Iudicibus conuenit, ſiue Eccleſiaſtici, ſiue politici ſint. Sic enim locum ab Auctore citatum Pſal.82. Ego dixi dij eſtis intelligendum eſſe docent illa verba eiuſdem Pſalmi, Deus ſtetit in Synagoga

Digitized by Google

Deorum: in medio autem Deos dijudicat, vſquequo iudicatis iniquitatem, &c. Locus quoque ex libro Exodi allegatus cap. 22. de Iudicibus, non Regibus intelligitur, quia nulli tunc erant Reges in populo Dei. Tertius titulus communis eſt Regibus cum Pontificibus: vtrique enim apud Hebræos vngebãtur: apud nos autem multi Reges non vnguntur, nulli autem Pontifices ſine ſacro oleo conſecrantur. Quartus titulus non ſcio vnde huc irrepſerit. Nam in lib. 2. Samuelis cap. 3. 10. qui locus ad marginem allegatur, Thronus Dauid legitur, Solium Dei non legitur. Quintus titulus nimis eſt vulgaris; quippe qui conuenit omnibus rebus creatis, de quibus dicitur Pſalm. 118. Quoniam omnia ſeruiunt tibi. Sextus titulus in loco allegato lib. 2. Samuelis cap. 14. ſoli Dauidi tribuitur, non ob Regiam poteſtatem, ſed ob ſingularem ſapientiam, qua præditus erat. De Sacerdote autem generatim ſcribit Malachias cap. 2. Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ab ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt. Septimus titulus proprius eſt Dauidis, non communis omnibus Regibus; alioqui etiam Saul, & Hieroboam, & Achab, & cæteri fuiſſent ſecundum cor Dei. Octauus magis conuenit Sacerdotibus, quàm Regibus. illi enim erant lucernæ; vel, vt Auctor loquitur, luminaria Iſrael: iſtis autem Dominus dicit, Vos eſtis lux Mundi, Matth. 5. Nonus titulus verè, propriéq; Regibus conuenit, vt ſint Nutricij Eccleſiæ, ſed tantò eſt inferior eo titulo, qui conuenit Sacerdotibus, ac præcipuè ſummis Põtificibus; quantò nutricius eſt inferior parente. Summum enim Pontificem Patrem eſſe Chriſtianæ plebis ſanctus Auguſtinus dicit in epiſt. 161. & totius Orbis Chriſtiani vſus confirmat. Quare, ſi nihil aliud habet Auctor Apologiæ ex verbo Dei, vnde Primatum Regis in rebus Eccleſiaſticis ſtabiliat; verè poſſumus affirmare, non ex Verbo Dei, ſed ex verbo Henrici VIII. Primatum iſtum in Angliam eſſe inuectum.

Sed auctor Apologiæ quaſi iam ex Teſtamento veteri fundamenta ſolidiſſima iecisſet, addit pag. 112. ex Teſtamento nouo reliquam ædificationem. *Quid*, inquit, *in nouo Teſtamento? Omnis anima ijs ſubijci iubetur, idq; propter conſcientiã. Rom. 13. Orandum quidem & pro omnibus, ſed præcipuè pro Regibus, & in auctoritate conſtitutis, vt ſub ijs piam & pacatam, honeſtamq; vitam degamus 1. Tim. 2. Magiſtratus Dei adminiſter*

De eadem re ex Teſtamento nouo.

ſter eſt, & ad vlciſcendos facinoroſos, innocentes autem atque probos remunerandos. Rom.13. Omnibus quidem obtemperandū eſt ſuperioribus poteſtatibus, ſed potiſſimùm Principibus, & in eminentia collocatis. 1. Pet.2. Reddite vnicuique quod ſuum eſt, timorem cui timor, amorem cui amor iure debetur, Rom.13. Date Cæſari quæ Cæſaris ſunt, Deo quæ Dei ſunt, Matth.22. Regnum meum non eſt huius mundi, Ioan.18. Quis me conſtituit iudicem ſuper vos? Lucæ 12. Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic, Luc.22.

Hæc ſunt omnia teſtimonia Verbi Dei, quæ aduerſarius pro Primatu Regis in ſpiritualibus ex nouo Teſtamento allegare poruit. Ad quæ vnico pene verbo reſponderi poteſt. Ex his teſtimonijs nihil effici pro Primatu Regis in ſpiritualibus, niſi velimus Reges Paganos, & Eccleſiæ perſecutores factos eſſe à Deo ſupremos Eccleſiæ gubernatores in rebus ſpiritualibus. Nam hæc teſtimonia ad Imperatores Paganos pertinent, quales erant cùm Teſtamentum nouum ſcriberetur, videlicet ad Tiberium, Caium, Claudium, & Neronem. Et quamuis aliquæ ſententiæ ex citatis cōuenire poſſint etiam Regibus Chriſtianis, aliquæ etiam ad omnes Principes tum Eccleſiaſticos, tum ſæculares iure pertineant, qualis illa eſt, Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit; tamen nemo inficiari poteſt, quin Regibus quoque Paganis conueniant, vt quæ doctrinam contineant Principibus omnibus communem, ſiue Pagani, ſiue Chriſtiani ſint. Alioqui fruſtra Petrus, & Paulus Chriſtianos ſui temporis admonuiſſent officij erga Reges, ſiue Imperatores, quos Paganos eſſe ignorare non poterant. Ac nemo eſt, qui non videat, quàm ſit abſurdum, vt Reges Pagani qui non ſunt de Eccleſia, Primatum habeant in Eccleſia: & qui Chriſti hoſtes ſunt, Vicarij Chriſti ſint: & qui Chriſtum abnegari, & Idola coli iubent, ijs à Chriſtianis in ſpiritualibus, vt ſummis gubernatoribus ſit obediendum. Deinde quales argumentationes iſtæ ſunt, & ſecundum quam regulam Dialecticæ concludunt, Reges gentium dominantur eorum, vos autem nō ſic: ergo Rex Primatum habet in Eccleſia in rebus ſpiritualibus? Vel, Regnum meum non eſt huius mundi: ergo Rex eſt ſupremus gubernator, etiam in cauſis Eccleſiaſticis? Vel, Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ ſunt Dei Deo: ergo Papa nullum ius habet in Anglia, nec etiam quoad ſpiritualia? Cre-

Reſpōſio ad loca teſtamenti noui allata pro Regis Primatu.

do equidẽ, ſi aduerſarius libros Priorum Analyticorum Ariſtotelis ſumma diligentia annis multis euolueret; numquam medium terminũ in his argumentationibus inueniret. Quæ cùm ita ſint, deſinat aduerſarius in Scripturis ſanctis ludere, earumq́; teſtimonijs abuti ad eum Primatum ſtabiliendum, quem non ſolùm Eccleſia Catholica ſemper deteſtata eſt; ſed etiam Caluinus ipſe cum ſchola Geneuenſi numquam approbauit: & quem in ipſa Anglia, vt à Regia cupiditate exortum, ipſi etiã Puritani moleſtiſſimè ſemper tulerunt.

Venio nunc ad ea, quæ auctor Apologiæ pag. 114. & 115. ex Bellarmini ſcriptis attulit in medium, ad inuidiam illi conflãdam; quaſi parùm honorifica, vel etiam iniurioſa Principibus, & ſupraſcriptis titulis contraria ſint.

Falſa Bellarmino aſcripta. Primò, Ponit Bellarminus, Reges ſeruos potiùs eſſe quàm dominos. lib. de laicis cap. 7. in libro Anglicè ſcripto, ad augendam inuidiam, Reges non ſerui qualeſcunque, ſed mancipia nominantur.

Reſpondeo, ſententiam Bellarmini ex Auguſtino deſumptã eſſe, qui ſic ait lib. 19. de Ciuitate Dei cap. 14. Qui imperant, ſeruiunt eis, quibus videntur imperare. Vbi qui imperant, nõ dicuntur ſerui quaſi ſubiecti ſint populis, ſed quia laborant regendo, & imperando, non propter ſuam vel vtilitatem, vel cupiditatem, quòd Tyrannorum eſt; ſed propter populi vtilitatem, & propter publicum bonum: quomodo B. Paulus ſeruum ſe Corinthiorum appellauit 2. Cor. 4. quia in eorum commodũ laborabat; & tamen in eos poteſtatem habebat, eisq́; minabatur, dicens: Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in ſpiritu lenitatis? 1. Cor. 4. quomodo etiam Magnus Gregorius Seruũ ſeruorum Dei ſe nominabat: quem titulum, vt valde honorificum, ſucceſſores omnes imitati ſunt.

Secundo, Dicit idem Bellarminus, Reges ſubiectos eſſe non ſolùm Pontificibus, ſed etiam Presbyteris, & Diaconis lib. 1. de Pontif. cap. 7.

Reſpondeo, id Bellarminum non ex capite ſuo, ſed ex ſancto Ioanne Chryſoſtomo accepiſſe, cuius hæc verba ſunt hom. 83. in Matthæum. Si Dux quiſpiam, ſi Conſul, ſi is qui diademate ornatur indignè adeat, cohibe & coërce, maiorem tu illo habes poteſtatem. hæc ille, qui ad Diaconum loquebatur cùm hæc diceret.

Tertiò,

Tertiò, Quòd Imperatorem non grauatè bibere oporteat non ſolùm poſt Epiſcopum, ſed etiam poſt Presbyterum. Ibidē.

Reſpondeo, neque id Bellarminum ex ſe affirmare, ſed referre iudicium ſancti Martini apud Maximum Imperatorem diſcumbentis: quam hiſtoriam refert Sulpitius in vita ſancti Martini.

Quartò, Quòd Regum auctoritas, atque functio, non immediatè ex Deo deſcendat, neque ex iure Diuino, ſed dumtaxat ex iure gentium. Ibidem. & lib. de Clericis cap. 28.

Reſpondeo, Bellarminum id aſſerere ex communi ſententia omnium pene Scriptorum, & ex ipſo vſu. Videmus enim Regna in Reſpublicas & Reſpublicas in Regna mutari, & tamen vtrumque regimen æquè iuſtum haberi: quod nullo modo fieret, ſi Regum auctoritas non ex humana voluntate, ſed ex Diuino iure penderet.

Quintò, Quōd à Pontificibus Imperatores multi depoſiti fuerint; nulli autem Pontifices ab Imperatoribus. lib. 3. de Pontif. cap. 16.

Reſpondeo, Nuſquam dicere Bellarminum nullum Pontificem fuiſſe depoſitum ab Imperatore: ſed ſi illud etiam addidiſſet, verum dixiſſet. ſiquidem Ioannes XII. & Gregorius VI. Etſi qui alij ſunt, qui ab Imperatoribus depoſiti fuiſſe dicātur; non propriè ab Imperatoribus, ſed à Concilijs Epiſcoporum, Imperatoribus procurantibus depoſiti fuerunt. Idq. non legitimè, ſed per iniuriam factum fuiſſe facilè demonſtrare poſſemus. & numquam legitimum Pontificem iure ab Imperatore potuiſſe deponi.

Sextò, Quòd Epiſcopis, qui mancipia ſunt Papæ, deponere licet Principes, & eorum leges reſcindere.

Reſpondeo, meritò non adſcribi locum ex libris Bellarmini, quia eiuſmodi locus non extat in eius libris. Neque Epiſcopi mancipia, ſed Venerabiles Fratres à ſummis Pontificibus appellantur.

Septimò, Quòd Eccleſiaſtici homines tam longè ſupra Principes ſint, quàm anima ſupra corpus. lib. de laicis cap. 18.

Reſpondeo, id non de quibuſlibet Eccleſiaſticis, ſed de Principibus Eccleſiarum dici; & eam ſententiam apud ſanctū Gregorium Nazianzenum in Oratione ad populum timore perculſum, & Præſidem iraſcentem, totidem verbis haberi.

Octauo,

Octauò, Quòd Reges deponi poſſunt per ſubditos ſuos ob multas cauſas. lib. 5. de Pontif. cap. 8.

Reſpondeo, non bona fide aduerſarium agere. Bellarminus enim in loco citato non dicit Reges poſſe per ſubditos ſuos deponi, ſed ſolùm profert duodecim exempla, partim ex Teſtamento veteri, partim ex Hiſtorijs diuerſis, vel decretis Eccleſiaſticis; ex quibus conſtat Reges, vel Imperatores aliquando à ſummis Pontificibus fuiſſe depoſitos. de depoſitione per ſubditos ne verbum quidem.

Nonò, Pontifices nullo modo deponi poſſe: nemini enim mortalium permiſſum eſſe de ijs iudicare. lib. 2. de Pontifice cap. 26.

Reſpondeo, quod Bellarminus ſcripſit, ante multa ſæcula in generalibus Concilijs, quæ ipſe eo loco citauit, diſertis verbis ſcriptum eſſe. proinde aduerſarius, vt in ſuperioribus, ſub nomine Bellarmini, ſanctos Patres Auguſtinum, Chryſoſtomum, Martinum, Nazianzenum reprehendit; ita hoc loco non ſoli Bellarmino, ſed etiam pluribus Generalibus Concilijs litem mouere præſumpſit.

Decimò, Quòd obedientia Papæ debeatur propter conſcientiam. lib. 4. de Pontif. cap. 15.

Reſpondeo, Aduerſarium ſatis feliciter progredi in accuſatione Bellarmini. qui enim ſub nomine Bellarmini ſanctos Patres, & ſacra Concilia hactenus accuſauit; nunc tandem ipſum etiam Dei Verbum & Spiritum Sanctum accuſat. quod intelliget, quicumque caput ſequens, id eſt caput ſextumdecimum libri 4. de Pontifice, legere voluerit. Nam eo loco multis, ijsq. perſpicuis diuinæ Scripturæ teſtimonijs oſtenditur, non ſolùm Pontificem ſummum, ſed etiam Epiſcopos cæteros leges condere poſſe, quibus ob conſcientiam parere ſubditi teneantur.

Vndecimò, Quòd obedientia Regi non alio reſpectu debeatur, quàm propter ordinem politicum. lib. de Clericis cap. 28.

Reſpondeo, Aduerſarium more ſuo calumniatorem ſe prodere. Neque enim eo loco Bellarminus diſputat de obedientia, quæ Regi à ſubditis debetur. de ea enim diſputat in libro de laicis; vbi cap. 3. & cap. 11. probat ex diuinis literis non ſolùm deberi Regibus, alijsq. politicis Magiſtratibus obedientiam; verum etiam coram Deo, & propter conſcientiam. In

lib.

lib. autem de Clericis cap. 28. demonſtrat Clericos exemptos eſſe à Iuriſdictione Principum ſæcularium, ac per hoc non eſſe ſubditos Regibus: ſed debere tamen leges eorum de temporalibus rebus obſeruare, non vi legis, ſed vi rationis; id eſt, non quia ſubditi ſint, ſed quia ratio dictat, ob commune bonum & pacem Reipublicæ, eas leges ab omnibus eſſe ſeruandas.

Duodecimo, Quod ipſi illi homines Eccleſiaſtici, qui & nati ſunt & degunt in Regnis Principum, non tamen ſunt eorum ſubditi, nec ab ijs iudicari poſſint: ipſis autem fas ſit Principes ſuos iudicare. Ibidem.

Reſpondeo, Aduerſarium ad inuidiam Bellarmino conflandam ſemper aliquid addere, quod in libris Bellarmini non inuenitur. Affirmat quidem Bellarminus cum communi ſententia Catholicorum, Eccleſiaſticos exemptos eſſe à poteſtate Principum terrenorum: ſed illas particulas (qui & nati ſunt, & degunt in Regnis Principum) Bellarminus in libro ſuo non poſuit; non quòd veras eſſe non exiſtimet, ſed quia non erat opus ad iſta deſcendere; ſed Aduerſario opus fuit iſta exprimere ad odium concitandum. Illud verò (ipſis autem fas ſit Principes ſuos iudicare) non ſolùm Bellarminus non dixit, ſed falſum eſſe credit. Hæc enim verba ſignificant, Fas eſſe cuicumque Eccleſiaſtico, etiam maximè priuato, Principem ſuum iudicare. quemadmodum vnuſquiſque Eccleſiaſticus, etiam maximè priuatus, exemptus eſt à ſubiectione Principis ſæcularis. At vnicuique Eccleſiaſtico, etiam priuato, fas eſſe Principem ſuũ iudicare, Bellarminus numquam dixit, numquam credidit, numquam ſomniauit.

Decimotertiò, Denique quòd obedientia, quam Clerici tribuunt Regibus, etiam in minimis mereq; ciuilibus negotijs, non ſit à neceſſaria aliqua ſubiectione, ſed tantùm ex diſcretione, & propter obſeruantiam boni ordinis atque moris. Ibidẽ.

Reſpondeo, non eſſe hanc propriam ſententiam Bellarmini, ſed omnium Catholicorum Doctorum, tum Theologorum, tũ Iuriſconſultorum; quamuis enim Catholici Scriptores diſputent, quo iure data ſit exemptio Clericis: tamen datam eſſe, & vſu receptam ab antiquiſſimis temporibus, nemo Catholicorum in dubium vertit.

Quæ cùm ita ſint, cùm Aduerſarius colligit immane diſcrimen eſſe inter librum Dei, & Bellarminianos Codices, & non magis

magis Deum & Belial, lucem & tenebras, Cœlum denique & Inferos diſtare, quàm Bellarminianum iudicium de Maieſtate Regia à diuino de iiſdem iudicio diſſideat: eadem facilitate, ſed maiori temeritate colligere potuiſſet, ſanctos Patres, & ipſam diuinam Scripturam de Maieſtate Regum, contraria iudicia protuliſſe. nihil enim Bellarminus aſſeruit de Pontificũ poteſtate, de Clericorum exemptione, de Regum & Principum obedientia, quod ex verbo Dei, Conciliorum auctoritate, doctrinis Patrum, & Eccleſiæ ſenſu, atque conſenſu non hauſerit.

Concluſio totius operis. Reſtat pars Apologiæ poſtrema, quæ tribus vltimis paginis continetur. In ea laudat Aduerſarius verba cohortationis, quibus in epiſtola ſua vtitur Bellarminus; ſed reprehendit, quòd tam ſanctis ſententijs ex ipſa Scriptura petitis nonnullas voces admiſcuerit, quarum aliquæ prophanæ ſunt: cuiuſmodi eſt illa de Pontifice Maximo, quæ in tota Scriptura numquam legitur. aliæ ſoli Chriſto conueniunt, vt illa de Capite fidei, quam Apoſtoli ſoli Chriſto tribuerunt.

At Bellarminus legit in lib. Iudith cap. 15. Ioacim autẽ ſummus Pontifex, quem librum tametſi vos Caluiniani cum Iudæis non recipitis inter ſacros libros: nos tamen Catholici cum Nicæna Synodo libenter recipimus. Et quamuis veſtri Magiſtri librum diuinum eſſe negent: non tamen prophanum appellare audent. Sed præterea, nomen Pontificis, nonne in Scripturis Teſtamenti veteris frequentiſſimè legitur? & idem nomen cum adiuncta voce (magnus) nonne legitur in epiſtolà ad Hebræos? Sic enim habemus cap. 4. Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Ieſum. qua fronte igitur vocem prophanam audes appellare, quam Spiritus Sanctus Chriſto ipſi tribuit? Niſi fortè tantùm intereſſe putes inter Pontificem Magnum, & Pontificem Maximum, vt Pontifex Magnus ſacra vox, Pontifex Maximus vox prophana dicenda ſit. quaſi Chriſtus non potuerit piè dici Pontifex Maximus, ſicut dictus eſt Pontifex Magnus. Deinde tot ſancti Patres Romanum Epiſcopum Pontificem Summum, vel Maximum appellauere, vt eorum auctoritas planè ſufficiat ad huius hominis temeritatem refutandam. Vide Stephani Epiſcopi Carthaginenſis epiſtolam ad ſanctum Damaſum, Gregorium libro primo Dialogorum cap. 4. Anſelmum præfatione libri de Incarnatione Verbi ad Vrbanum Papam, Bernardum in omnibus

epiſtolis

Digitized by Google

epiſtolis ad Romanos Pontifices Innocentium II. & Eugenium III.

Quod verò attinet ad nomen Capitis fidei, optaſſem, vt aduerſarius qui affirmat nomen illud ſoli Chriſto ab Apoſtolis fuiſſe tributum, vel vnum locum notaſſet in toto volumine Bibliorum, vbi Apoſtoli hoc nomen Chriſto tribuerint. Auctorem fidei, & Caput Eccleſiæ legi Chriſtum ab Apoſtolis appellatum; ſed Caput fidei non legi. ſed neque Bellarminus hanc vocem excogitauit, ſed ex ſancto Gregorio retulit. Non igitur Bellarminum, ſed Gregorium aduerſarius accuſet, ſi audet.

Claudit Apologiam Auctor, lectores rogans, vt alieni à ſtudio partium, de veritate ſententiam ferant, prout illam candidè à ſe deſcriptam proteſtatur, ad diſcutiendas illas tenebras mendaciorum, ac calumniarum, quæ in Regem Sereniſſimum contra ius fasq. collatæ indigniſſimè fuerant. Ego quoque reſponſionem claudo. & quoniam ſpero me calumnias, & mendacia huius Apologiæ luce ipſa ſolis clariora feciſſe; non rogabo lectores, vt iudicium ferant, quaſi de re dubia, ſed vt oculorum ſenſum tantùm ad Scripturas admoueant, & à re ipſa edocti, lucem veritatis aſpiciant. Illud in extrema oratione lectorem admonendum eſſe cenſui, vnam ex notis veræ Eccleſiæ ſemper fuiſſe Catholicæ nomen, de quo ſanctus Pacianus in epiſtola ad Sympronianum: Catholicum, inquit, neque Marcionem, neque Apellem, neque Montanum ſonat, neque hæreticos ſumit Auctores: Catholicum non eſt ab homine mutuatum, quod per ſæcula tanta non cecidit. Item: Chriſtianus mihi nomen eſt, Catholicus verò cognomen; illud me nuncupat, iſtud oſtendit. Sanctus item Cyrillus Catecheſi 18. Si iueris, inquit, in aliquam Vrbem, non petas vbi ſit Eccleſia, vel domus Dei; nam etiam hæretici dicunt ſe habere domum Dei & Eccleſiam: ſed petas vbi ſit Catholica Eccleſia. id enim nomen proprium eſt huius Sanctæ Eccleſiæ Matris omnium noſtrum. Sanctus Auguſtinus (vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum) in libro contra epiſtolam Fundamenti cap. 4. deſcribens notas Eccleſiæ, quæ illum in Eccleſia Catholica retinebant: Tenet poſtremò, inquit, ipſum Catholicæ nomen, quod non ſine cauſa, inter tam multas hæreſes, iſta Eccleſia ſola obtinuit. Vbi ergo

De nomine Catholici.

Lector

Digitized by Google

Lector Apologiæ tertio quoque verbo videbit Catholicos appellari in ipſa Apologia illos, aduerſus quos ipſe Auctor Apologiæ ſcribit, & à quorum communione ſe alienum eſſe profitetur; certè ex ipſa Apologia diſcet, non Catholicum, ſed planè Hæreticum eſſe huius Auctorem Apologiæ. Ex quo denique facilè iudicabit, quanta ſit illi habenda fides in rebus cæteris, qui ſe ipſe proprio iudicio condemnauit.

FINIS.

Digitized by Google

Errata corrigenda.

Pag. 15.	*Verſ.* 18.	interma	inferna
22.	22.	orantur	ornatur
37.	10.	comprimendos	reprimendos
49.	3.	primioribus	primoribus
52.	29.	Hennicum	Henricum
65.	14.	Quibus,	*tolle* virgulam
76.	11.	Enconijs	Encenijs
81.	33.	Reſpondeo	*adde* punctum
86.	vlt.	Scotia	Scotica
87.	26.	At, inquit, Rex	At, inquit Rex,
89.	4.	Corinthum	Corinthium
114.	19.	monactice	monaſticæ
121.	7.	volueric	voluerint
137.	10.	Anabatiſtæ	Anabaptiſtæ
142.	4.	illam	illum
156.	33.	vectigabilus	vectigalibus
186.	3.	ciuitatibus	ciuitates
192.	vlt.	yeſtræ	veſtræ
224.	16.	ſceleritatis.	ſceleris.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Google